פרשת **פינחס** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתנ"ח שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות ב"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

בדין הוא שיטול שכרו

מארץ רחוקה ולא זרועה הגיע נער עני קרוע ובלוי במקל נידודיו, ואחד מעשירי העיר הכניסו לביתו לעמוד לו למשרת רק בעבור ארוחת שולחנו, וישרתהו ימים רבים בכל כוחו ונפשו.

פעם עסק העשיר בסעודת פורים ויאכלו וישתו והטיבו לבם בכל מיני מעדנים ומטעמים, ובאמצע הסעודה בא סוחר גדול ממרחקים לקנות כמה מיני סחורות אשר ברשות העשיר, ויאמר לו לך ושוב למחר ואמכור לך כרצונך כי עת סעודה עתה, ואין ביכולתי להתעכב בעניני מסחר.

קם אותו הנער המשרת ויאמר אל העשיר אנא תן לי מפתחות בית גנזיך ואני אביא הסחורות כדי שהמכירה תתבצע ולא יידחה, כי רצוני עז שלא תפסיד ריוח זאת, והעשיר לא רצה שלא ימנע עצמו מן הסעודה, אבל אחר הפצרות מרובות הניח לו לבצע המכירה, וההצלחה האירה לו פנים והרוויח מאוד על פי פעלו.

למחר שאלו העשיר הגידה לי מה משכורתך, וכאשר תאמר כן אתן לך, כי כבר עבדתני ימים רבים, ויאמר הנער הרי קצבת לי משכורתי דהיינו ארוחתי כל יום הן הן השכר על פעולתי, ענהו העשיר, דע כי מתחילה חשבתי עליך כי אכילתך חשובה לך כל כך, עד כי ארוחתך הוא משכורתך, כי הוא העיקר אצלך, אבל אתמול נוכחתי לראות כי אין היא חביבה בעיניך עד כדי כך כי הרי עזבת סעודתך הדשינה והענוגה והלכת למכור סחורתי, לכן מעתה מן הראוי שאשלם לך כפי פעולתך כדי שתהיה משכורתך שלימה.

הנמשל הוא שהקב"ה לקח אותנו לעבדיו תמורת זה שאנו חיים בעולם ואנו סועדים על שולחנו, כי כבר מבואר שאין בכח האדם להשיב להקב"ה ולשלם לו גם בעד החיים לבד, כי טוב החיים היא טובה גדולה, וצריך לעמול כל ימיו בעד הטובה הזאת, והשכר משארי טובות בעולם הזה ובעולם הבא הוא רק נדבה וחסד לפנים משורת הדין, אבל פנחס, אשר מסר נפשו וחיותו בעבור קדושת שמו ית' וחרף נפשו למות על קידוש ה' כי לולא הנסים שנעשו לו היה מאבד חיותו, ובזאת גילה דעתו אשר חייו אינם נחשבים בעיניו למאומה, א"כ צריך לשכר אחר, ובדין הוא שיטול שכרו.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יא"ר כו' ..... ג
שרגא דנהורא ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
חוקים להורותם ..... ו
שעשועי תורה ..... ח
לוח ההילולא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שיחתן ..... יא
למען ציון לא אחשה ..... יב
משולחן מלכים ..... יג
דברי תורה ..... יד

אגרת פרק א'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

לקח טוב

לקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים,
ע"ד מוסר וחסידות נאמרים

פנחס נתעורר להתגבר בקנאת ה' מתוך מעשה זמרי

פנחס בן אלעזר כו' בקנאו את קנאתי בתוכם וגו'. יש לפרש, כי הקב"ה נתן בלבות בני ישראל מדת הקנאה, לקנאות קנאתו ולא לישא פני גבר, כדאיתא (ביצה כה.) **'עזין שבאומות, ישראל'.** אמנם יש רשעים המהפכים קערה על פניה ומשתמשים במדת העזות שלא במקומה הראוי, וכן עשה זמרי כשקירב את המדינית לעיני משה והזקנים. **והנה פנחס נתקנא קנאת סופרים: איך נטע הקב"ה מדת הקנאה בלב זה הרשע להעיז פניו כל כך, ואם כי "ישרים דרכי ה'" וזה הפושע נכשל בה** (הושע יד, י) **מכל שכן אשר לב כמוני צריך לקנאות קנאת ה' צבאות, "וצדיקים ילכו בם"**, ולא אשא פני גבר. נמצא, כי פנחס נתקנא במדת הקנאה שבתוכם של רשעי ישראל, וזהו: **'בקנאו את קנאתי אשר בתוכם'** דהיינו, מדת הקנאה שנטעתי בקרבם של הרשעים. ועי"ז קינא קנאת ה"צ.

חתם סופר (תקפ"א); **תורת משה** (ד"ה בקנאו)

בכח איכות המעשה בנמיכות רוח, השיב את חמתי

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל. בשעה שרצה פנחס לקנא קנאת ה' צבקות ולהרוג את זמרי חשש מאד פן תתערב איזו פניה והתנשאות במחשבתו, שזכה שעל ידו תתבטל המגיפה מעל בני ישראל, וכבר אמרו חז"ל (תענית ח.) **כל מי שנענה בתפלתו ומגיס דעתו עליו מביא אף לעולם,** ואם כן יצא שכרו בהפסדו. על כן נתחכם פנחס ושאל למשה רבינו, אף שידע מעצמו מה דינו של זמרי, כדי שמשה יצוהו על כך, וכאשר אמנם ענהו: **"קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרונקא"** (סנהדרין פב.) **וממילא לא יהיה אלא שלוחו של משה, ושוב לא יגים דעתו עליו, שהרי הכל מכוחו של משה הוא.** וזהו שאמר כאן: **'פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי'** שבחו של פנחס הוא, הגם כי קנא קנאת ה' לא עורר במעשהו להביא אף וחמה לעולם, והיינו ב**'קנאו את קנאתי בתוכם'** עכ"ז כיון שעשה בחכמה ותלה הכל בכוחו של משה כדי שלא יתערב גאוה התנשאות במעשיו, ולכן **'ולא כליתי כו' בקנאו את קנאתי בתוכם'.**

אמרי נועם

עיקר המכשול של מדין וכזבי, שדיברו מענין זה

צרור את המדינים והכיתם אותם. כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור וגו'. יש לדקדק, אומרו **'כי צוררים הם לכם'** שהוא לשון הוה, על דבר העבר **'אשר נכלו לכם'.** כן יש להבין אומרו: **'בנכליהם'** שפירושו המחשבה וכי במחשבה לבד הרעו לישראל, הלא במעשה היה פעלם להרע, בדבר פעור וכזבי וכו'. **'ונראה לפרש, כי עיקר כוונת הכורא ב"ה בנקמתו במדין היתה מחמת גודל המחשבות והרהורים רעים שנתהוו לישראל על ידם, בדברם בסיפור המעשה דפעור או מעשה דכזבי',** וע"י הדיבור שדברו בם נפלו לישראל הרהורי תאוויות. והכלל בזה **שבכל עבירה נברא קליפה רח"ל, וכל זמן שהקליפה בעולם, אזי נופלים מחשבות רעות לאדם מאותה העבירה, וצריך האדם השב לבער הקליפה ההיא מן הארץ.** וגם בנידון דידן, כל זמן שהיו אותם הרשעים המדינים בעולם, אז היו עדיין הרהורי עבירה דפעור שולטים בישראל, לבלבל להם המחשבה, ולכך נצטוה משה רבינו ע"ה לנקום בהם נקמת ה'. וזהו: **'כי צוררים הם לכם'** בהוה, ומפרש הכתוב במה: **'בנכליהם'** באותם מחשבות הרעות שגרמו לכם על ידי: **'אשר נכלו לכם על דבר פעור'** בהדיבורים דמעשה דפעור, **'ולכך תבערו אותם מן הארץ ותהיו טהורים וקדושים ובערת הרע מקרבך'.**

נועם אלימלך

תלמידי קרח לא מתו, ותפילה מיבעי להנצל מהם

ובני קרח לא מתו. שמעתי מאת כבוד אדמו"ר הרב הקדוש מוהר"ר מנחם מענדיל [מרימינוב] זצוק"ל רמז הפסוק 'ובני קרח לא מתו', הגם כי קרח בעל המחלוקת מת, עם כל זה בני קרח תלמידיו בעלי המחלוקת לא מתו **כי בכל דור ודור יש ניגוד מבעלי המחלוקת על הצדיקים וחולכים בתום. "ונראה לי דנפקא מינה למיבעי רחמי".**

אגרא דכלה

שתלן בכל דור, שיטעימו לישראל אור שבת ומועד

יפקוד ה' וגו' איש על העדה. אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה. יש לרמז מה שנאמר פרשת מועדים ורגלים בפרשתינו אחר פרשת סמיכת יהושע על ידי משה, הוא לפי אמרם ז"ל (ר"ה טז) 'חייב אדם להקביל פני רבו ברגל', **כי העבדות בתורה ותפילה בימות החול יכול כל אחד גם בביתו לעשות, אבל הארת טעם שבת ורגל, אי אפשר רק באסיפת ידידים יראי ה' אצל הצדיק וראש הדור. לזאת, באם לא היה נתמנה לראש ורבי בכל דור ודור לא היה אפשר ליתן ולצוות כלל על מועדים ורגלים,** ולכן רק לאחר תפילת משה אשר **'לא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה',** ותפילתו היתה עד סוף כל הדורות, על כן נאמר אח"כ פרשת רגלים לנסוע להצדיקים וירגישו טעם רגלים.

אמרי נועם

תורה ותפילה

זהרורי אורה לספרים הקדושים, גפרשה יפה נדרשים

לאמתן ידים גכוחות לאיתנים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

בן תורה מכונה 'ששכר', כי הוא לבדו זוכה לשכר

בני ישששכר. כי ישששכר הוא בן תורה רמזה התורה בשם זה של ישששכר **כי דוקא זה ישנו לשכר, וכל חוץ ממנו מה יתרון לאדם בכל עמלו**, והוא מה שאמרו (ברכות כ"ה:) **אני** עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, **והטעם כי לא יעמוד קנין המדומה, וחגם שיעמוד הבל הוא.**

(אור החיים הק')

כל חידוש בתורה הוא המשכה מאור הגנוז מתחות כרסיא דמלכא קדישא, ואח"כ בניקל להשיג חידוש זה

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי כו'. ובזוהר הקדוש פנחס כו' ר"א פתח ואמר (משלי א, ח) **'שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך'** ועויין שם. וראוי לשים לב מה עניין מקרא זה לפרשתא דא שלפנינו.

אך הנה מובאה בספרים **ומטו בה משמי' דרבינו אור ישראל וקדושו מוהר"י בעש"ט ז"ל** בענין זה שעינינו רואות לפעמים שיש איזה חומרא ותמיה בתורתינו הקדושה הן בנגלות הן בנסתרות עד שהחכם שבישראל צריך לשום לבו לחקור ליישב הדבר ולפעמים צריך זמן כמה שבועות לדבר, **ואחר כך יראה שחכם אחד פשוט ישיג מעצמו דבר זה בלי חסרון כלל, רק בשלימות כמו החכם הגדול על ידי גודל הטורח והעיון.** ואמר על פי משל כלי זהב מרוצף באבנים טובות שהוא נחמד למראה עד לאחת עומד במקום גבוה בראש פנה ובלתי אפשרי להורידו מגודל הגובה וכל אדם יחשוק מאוד לראותו היטב ובלתי אפשרי מחמת גובהו ואין יד אדם משגת להורידו. ובא חכם אחד בגודל התחכמות פעולותיו והורידו למטה והעמידו על השולחן. ואחר כך כל אדם הרשות ויכולת בידו ליקח הכלי בידו. ובשביל זה רחוק יהיה בינם ובין החכם. שהם יחזיקו הכלי אחרי שהחכם הורידו ולו עיקר השבח שהורידו. **וכמו כן כל חידוש בתורה הוא אור גנוז בשמי מרומים בתחות כרסיא דמלכא קדישא. והחכם הראשון לגודל קדושתו ששט למעלה למעלה למקום האור והורידו למטה. ואחרי כי הורידו למטה ואמרו אזי נקל לכל האדם להשיגו אחרי שהאור הוא בעולם הזה** עד כאן דברי פה קדוש מוהר"י בעש"ט ז"ל.

וכן פנחס בא מיתרו כמ"ש רש"י ז"ל שהיו השבטים מבזים אותו כו', ובאמת זהו שבחו, כי יתרו ואמו תברו חשוכא והורידו אור זה לתברא חשוכא, ולזה הובטח פנחס שלא יגרע מצדיק עינו וגם הוא יזרח בחשך אור והלך לבטח לנקם נקמת ה' ותבר חשוכא ויצא כאור צדקו והבן זה. וזהו כוונת התנא בפיהו פתח בחכמה **פנחס בן אלעזר** כו', **מדוע דווקא פנחס עשה הדבר הזה לזה אמר שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך**, וילך לבטח דרכו כי זה תורת אמו. וזהו עצמו טעם הדבר שדווקא פנחס אחז צדיק דרכו כנ"ל והבן היטב.

נועם מגדים

העצה נגד התגשמות הלב, הוא להתקשר בתורה

אשה ריח ניחוח לה'. ר"ל, **מי שמתפלל או לומד או עושה מעשה מצוה בהתלהבות נקרא 'אשה ריח ניחוח'. "ואם יתגשם לב האדם לפעמים תקנתו להתקשר בתורה, ובזה זובח יצרו".** וזהו פירוש **'את תורת העולה'**, מהתורה הק' תהא לו עליה, **'על מוקדה על המזבח כל הלילה'**, שתוקד אש ההתלהבות אף בלילה, שנתגשם ונקרא 'לילה', שאינו מאיר לנשמתו היטב, **'על המזבח'** ובזה הוא זובח יצרו.

הרה"ק המגיד ממעזריטש זללה"ה

הקושר בלבו מתיקות התורה, יגבר על תאוות הגשמיים

צרור את המדינים כו'. עוד ירמוז על דרך **'אשרי איש שישמע למצותיך ותורתך ודברך ישים על לבו'**. פירוש כי הלב הוא מתאוה לתאוות הגשמיים, **והוא שאמר שיהיה התורה חביבה עליו אף שהלב מתאוה לדברים חיצונים 'ישמע למצותיך' וישבר תאוותיו מחמת שהש"י צוה כך והתורה חביבה עליו יותר**, וזהו **'תורתך ישים על לבו'** היינו מושל על לבו כו', וזה יש לומר שמרומז בפסוק **'צרור את המדינים'** לשון דינים ומשפטים היינו **התורה תצרור ותקשור אותו בלבך,** (ועיי"ש בי' המשך הפסוק).

דגל מחנה אפרים

תפילה

התפילות מתקנים כל המעשים והמחשבות של יום זה

את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. הכלל שצריך תמיד לתקן בתפילות כל המעשים שכבוש בלבו ולא למהר בתפילה, וזה אמר הפסוק **'את הכבש אחד תעשה בבקר'** היינו מה שכבוש בלבו של אדם שצריך לתקן, **'תעשה בבוקר'** היינו יתקן בתפלת של בוקר, **'ואת הכבש השני'** היינו ג"כ מה שכבוש בלבו של אדם שצריך לתקן **'תעשה בין הערבים'**, היינו בתפלות של מנחה ומעריב שבין הערבים הכל בכללם, **היינו שיתקן כל הדברים שכבוש בלבו ע"י תפלת בוקר ובין הערבים** כמש"כ (תהלים נו, יח) 'ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וישמע קולי' היינו ע"י תפלות ע"כ, ובא לציון גואל אמן.

כתבי קודש – להרה"ק רבי זאב מזבאריז זללה"ה

תפילה בשמחה ובטחון כי כבר רצה אלקים את מעשיך

בני יוסף למשפחותם מנשה ואפרים. נ"ל **כי האדם צריך להוסיף בכל יום בעבודת הבורא ולהתגבר על יצרו, ועיקר בהתלהבות הן בהתורה או בתפלה או בעשית המצות, כי היצר הרע משתוקק תמיד לחקיר לבות בני אדם ח"ו,** ובא אצל אדם בשני בחינות, דהיינו **כשאדם עומד בתפילה או בעשית איזה מצוה בא היצר הרע להוכיח אותו איך שגרוע מאוד ואיך אתה רוצה לקרב להשי"ת עד שכמעט שאדם מיאש עצמו מהסתפח** [בנחלת ה'] וכו', **ובעת הזאת אין לשמוע לו, וצריך האדם לשכוח בעת ההוא מה שעשה מהענות ויתפלל בשמחה, וזה הבטיח לנו הקב"ה** (ישעיה מג, טו), **'גם אלה תשכחנה', דהיינו הענות,** כמו שכתוב (שמות לב, ד) אלה אלהיך, תשכחנה, **בעת ההיא שצריך לעבוד השי"ת בשמחה.**

ובחינה ב', כשאדם צ"ל בהכנעה כנגד מי שגדול ממנו כדי לקבל ממנו דברי תורה ומוסר, דרך היצר הרע להגביה ולהנשא לאדם ומודיע לו כמה מעלות טובות שיש לו, ועי"ז אדם ניצוד ח"ו ברשתו, **ובעת הזאת צ"ל בהכנעה גדולה, וצריך להשגיח בעיני השכל שלא יהיה נלכד ח"ו בעצת היצר הרע.**

וזה פי' **'בני יוסף למשפחותם'**, דהיינו שמוסיף והולך בכל יום, צריך להסתכל בשני בחי' הנ"ל, **'מנשה'** לשון שכחה כמו שכתוב (בראשית מא, נא) כי נשני אלהים וכו' (ולא יתעצב אז אל לבו ותחלש דעתו מזכר עוונות), ובחינה ב' **'אפרים'** לשון אפר ים, דהיינו הכנעה, כמו שאמר אברהם אבינו ע"ה (בראשית יח, כז) ואנכי עפר ואפר, **וצריך האדם לזכור בשני בחינות הנ"ל תמיד להינצל מיצר הרע.**

אור לשמים

בכל תפילה הוא בחי' גאולה פרטיית ע"י אליהו ומשיח

לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. במדרש תנחומא גדול השלום שסיום התפילה היא בשלום, והתורה נקרא שלום שנא' וכל נתיבותיה שלום כו'. להבין הענין נקדים הפסוק **'הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני בא'** וגו' דלשון שולח 'הוה', דמשמע אף עכשיו מדלא כתיב 'אשלח' לכם וגו'. **דהאמת הוא שכל השתוקקות ישראל עובדי ה' לאביהם שבשמים הוא על ידי בחינת אליהו שהוא המבשר לכל דבר שהוא שלימות כנגן תורה ותפלה שהוא יחוד שלם כנודע במחשבה ודבור שהוא יחוד גמור ומקודם זה צריך תשוקה גדולה וחשק גדול וזה הוא על ידי בחי' אליהו המעורר התשוקה מקודם ואחר כך הוא בחי' משיח. "כי בודאי בכל תפלה התגונה שהוא ביחוד מחשבה ודבור נעשה תיקון בחי' משיח כמו שבכיאת משיח צדקינו במהרה בימינו יהיה יחוד ושלימות גמור בתמידות כי אז יהיה עליית כל המחשבות והאותיות שהוא הדבור. כך הוא בכל אדם בשעת התפילה ותורה בחי' משיח היחוד הזה שהוא סוד בנין קומת משיח כמאמר הבעש"ט נבג"מ שצריך כל א' מישראל לתקן ולהכין חלק קומת משיח השייך לנשמתו",** כנודע שאדם הוא ר"ת א'דם ד'וד מ'שיח שקומתו של אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה שהיו כלולין בקומת אדם הראשון כל הנשמות של ישראל ואחר כך על ידי החטא נתמעטה קומתו וכמו כן יהיה משיח קומה שלימה מכל נשמות ישראל כלולה מס' ריבוא כמו שהיה קודם החטא של אדם הראשון **ע"כ צריך כל אחד מישראל להכין חלק בחי' משיח השייך לחלק נשמתו עד שיתוקן ותכונן כל הקומה ויהיה יחוד כללי בתמידות במהרה בימינו.**

וכל זה הוא על ידי יחוד המחשבה והדיבור שהמחשבה הוא נשמת הדבור המחיה אותו כי תפלה בלא כונה כגוף בלא נשמה שהוא יחוד גמור כמבואר אצלנו במקום אחר וזה אי אפשר אם לא על ידי התשוקה שמקודם שהוא בחי' המבשר בחי' אליהו ולכך נקרא משיח הוא לשון דבור והמחשבה משיח את הדבור שישיח את האותיות, **ולכך בכל עת שהוא יחוד המחשבה עם הדבור הוא תיקון בחי' משיח** רק שהוא אינו בתמידות כמו שיהיה בתיקון ביאת המשיח במהרה בימינו **ולכך קודם השלימות הגמור יהיה בשורת אליהו ז"ל להתעורר תשוקת ישראל קודם ביאת משיח.** [כו' עיי"ש שהאריך לבאר הענין בדה"ק]. **אך העיקר הוא להיות לעובד ה' בשעה שמדבר דברי תורה ותפלה תשוקה חזקה ודביקות גדולה שיסכים ויחליט בדעתו ויהיה שמח הלואי שתדבק נשמתם בדבורים האלו עד שתצא מן הגוף.**

כללו של דבר כל מקום שיש יחוד נקרא שלום על שם שלימות ולכך תורה ותפלה הוא שלום וסיום התפלה הוא בשלום מאחר שנעשה יחוד הדבור והמחשבה שהוא יחוד הח' מוצאות (וזה רמוז בה"א אחרונה שבשם הוי"ה ברוך הוא, ומתקשר) **אל השלש אותיות יה"ו** (הראשונות שבשם הוי"ה ב"ה) **שהוא בחי' מחשבה נעשה שלימות הגמור.**

וכל זה הוא על ידי אליהו ז"ל שהוא מבשר שהוא התשוקה שבתחילה כו'. **וזהו חנה אנכי 'שולח לכם' תמיד בהווה את אליהו כי תמיד הוא כן כאמור לעיל כי מתחלה קודם שיהא יחוד שנקרא בא יום ה' וגו' על שם התחברות ויחוד השם שהוא הח' אל הג' אותיות שנשתלם השם בשלימות גמור שהוא בחי' משיח כאמור צריך תחלה בחי' אליהו שאני שולח לכם תמיד גם היום בכל עת תורה ותפלה קודם שתעשה יחוד** הנ"ל, שהוא בא יום ה' שנתחבר השם ונתייחד.

וזהו **פנחס בן אלעזר** וגו' **'חשיב את חמתי'** כי **"את"** הוא בחינת הה' מוצאות שמאל"ף עד תי"ו כנודע, שהוא יחוד האותיות לאלופו של עולם, וזהו **חשיב 'א"ת' שהוא המשיב תמיד את האותיות שהן בחי' הה' לאלופו של עולם, 'חמתי' הוא מלשון התלהבות על ידי ההתלהבות והתשוקה שמקודם** כנ"ל. **'לכן אמור הנני נתן לו את בריתי שלום'** וגו' **'נותן גם כן בהווה' תמיד במקום שיש יחוד הנקרא ברית שלום כנודע אני נותן לו שהוא יהא הסיבה לזה על ידי התשוקה שעל ידו מקודם** כמו שיהיה בביאת המשיח במהרה בימינו בתמידיות שיהיה מקודם בשורת אליהו אמן נצח סלה ועד ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

מאור עינים

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. איתא במדרש אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו. ויתבאר על פי דברי המדרש שהביא במתנות כהונה (פרשת פנחס ג') בשם הרמב"ם במאמר התחיה, כי כשבאו עליו להרגו פרחה נשמתו מפחדם ונשאר כמת והניחוהו, ונפשות נדב ואביהוא שהיו עדיין שכר בעולם הזה הוא משום דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף (בבא קמא דף צ"ט ע"א), ואם כן משוטטות שם היו מרגישין בדבר והחזירו לו נפשו בעודו חם, ע"י"ש. והנה הטעם דאין משלמין אצלו הוי הסוף ולכך בדין הוא שיטול שכרו מיד, לכן אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום, דאם לא כן היה צריך למות כדי שיקבל שכרו.

(ישמח משה)

☆

יפקוד ה' אלקי הרוחות איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם. ונראה על פי מה שמתאמרא משמיה דהרה"ק רבי אריה לייב מלאנצהוט זללה"ה על מאמרם ז"ל אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה. כי אמרו חז"ל אצל יוסף בעת שהסיתו אשת פוטיפר, נראתה לו דמות דיוקנו של אביו. הענין בזה כי סגולה היא בכדי לחנצל מן החטא לציר בעיניו צורת אביו ורבו המובהק, ולזה יוסף צייר בעיניו צורת אביו וניצל מן החטא. ובשם האריז"ל כתבו כי בעת שהאדם מגיע ללימוד התורה לענין שאינו זוכה לחבין בה, יש גם כן סגולה לצייר נגד עיניו צורת אביו או רבו שלמדו תורה, וזה יאיר לו הדרך למצוא את לימדו על ישרו. וזה דברי רבי אשרי מי שצריך לצייר צורת אביו ורבו בשעת לימוד התורה, אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה, היינו בעת נסיון רח"ל ע"כ, ועובדא הוי בימי הרה"ק מראפשין זללה"ה באחד מגדולי תלמידיו שכמעט בא לו להכשל באיסור כרת רח"ל, וראה בהקיף צורת רבו הקדוש ונרתע ושב לאחריו, ואח"כ נודע לו הדבר כי בזכות רבו רגליו ישמור. וזה שביקש משה רבינו יפקוד ה' אלקי הרוחות איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם, כלומר אפילו בעת אשר יצא, תהיה לפניהם צורתו כמו בעת אשר יבא.

(ייטב לב)

☆

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. איתא במדרש אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו ויתבאר דהנה נחלקו הרמב"ם ורבינו ירוחם בכל שאר המצוות חוץ מגי דברים דהדין בהו יהרג ואל יעבור, אם אדם רשאי להחמיר ע"ע ליהרג שלא יעבור, הרמב"ם סובר דאסור ומתחייב בנפש, ור"י סובר דרשאי להחמיר על עצמו, אמנם מבואר ברמ"א ובשי"ך דאם הוא אדם גדול וחסיד וירי"ש כויע מודי דרשאי למסור עצמו עקדי"ה אפי' על מצוה קלה, והנה כאן פנחס נמי מסר עצמו על מצוה קלה שאינו מחויב בה, כי הלכה היא ואין מורין כן, ולכן בזוהו השבטים ואמרו הראיתם בן פוטי זה וכוי והרג נשיא מישראל ולפי דעת הרמב"ם הרי מתחייב בנפשו הוא, ולכך בא הכתוב לסתור טענתם ויחסו אחר אהרן שהי' בבחינת אדם גדול וי"ש ושפיר רשאי למסור נפשו אף על מצוה קלה שאינו מחויב בה, ושפיר אמר המדרש בדין הוא שיטול שכרו דכיון דיחסו הכתוב אחר אהרן לא עבר עבירה במסרו נפשו על קדי"ה ושפיר הי' מותר לו, ולכן בדין מגיע לו שכר.

(קדושת יום טוב)

☆

יפקוד ה' אלקי הרוחות

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

חטאתי נגדי 'תמיד', כקרבן ה'תמיד', לעתים קבועות ביום אבל שאר היום יעבוד את הש"י בשמחה

עולת תמיד העשיה בהר סיני לריח ניחח אשה לה'. אזכיר מה שאמר לי מאמו"ר (אבד"ק ליעוש ז"ל), ששמע **מהרה"ק מהר"י ט"ב מסאטמאר זי"ע, בעת שנכנס אצלו אדם אחד והביע צערו שרוצה לקיים הפסוק וחטאתי נגדי 'תמיד', וכמעט שמעבירו על דעתו,** כי אינו יכול לסבול לחשוב כל היום מעונותיו, והדבר מר לו, ענה לו הרה"ק ברוב חכמתו: "הנה מצינו בבית המקדש שהקריבו בכל יום קרבן **"תמיד"**, וכמה זמן כבר לקח הקרבת התמיד, סך הכל שעה קטנה, ועם כל זה נקרא "תמיד", והיינו משום שהיה קבוע תמיד בכל יום ויום, **כן הוא בעונות, שיש לקבוע זמן מה בכל יום ויום בקביעות ותמידות להתבונן על עונותיו, ובזה יקיים הפסוק וחטאתי נגדי "תמיד", ואין מן הצורך לחשוב כל היום כולו מעונותיו רק שאר כל היום צריך לעבוד את הש"י בשמחה,** עכד"ק ודפח"ח.

בישורון מלך (ח"א דף קטז)

לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם. יובן לפי"ד הרה"ק מראפשין על מה דאי במדרש הראה הקב"ה למשה דור דור ודורשיו דור דור ושופטיו, ולא אמר דורשיו ודורו, כי אילו הראה לו הקב"ה הדורשים והצדיקים והשופטים שבדור הזה היה לפלא בעיניו, לכך הראה לו תחלה הדור, ולפי מעשי הדור יכונו דורשיו ושופטיו וצדיקיו יחדיו זה לפי ערך זה ע"כ, וזהו לפי בחינת דורו, אבל בדורינו עכשיו אין שום קושיא למה מקדים הדור, כי בעוה"ר הדור הם המנהיגים, שמנהיגי הדור מתנהגים לפי רצון הדור, ושפיר הראה לו מקודם את הדור ואח"כ את הדורשים והמהיגים, ועל זה ביקש מרע"ה מהקב"ה שיפקו איש אשר יצא לפניהם דייקא ואשר יבא לפניהם, ולא יהיה המנהיג מתנהג לפי רצון הדור רק הוא ינהג את הדור.

(דברי יואל)

☆

וירא פינחס בן אלעזר בן אנרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו. ודרשו חז"ל ראה מעשה וכו' אמר לו קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא, וי"ל עפי"ד החתם סופר עה"כ מימינו אש דת למו, הנה תיבת אשדת נכתב אחד, ונקרא שתים אש דת, כי הקב"ה נתן לנו התורה שהיא אש, ועל ידי זה מהראוי שנהיה עומדים נגד הכל כאש, שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה'. אמנם לעומת זה מצינו בגמרא למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב הוי כל צמא לכו למים, לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפילה. נמצא שני הפכים בנושא אחד, וישראל משתמשים בההפכים האלו במקום הראוי ובזמן הראוי לעבודת ה', דהיינו נכנעים וממעטים עצמם לפני השי"ת כמים, ומגביהים לבם בדרכי ה' כאש, והנה אם תכתוב שני תיבות נפרדים אש דת, יהיה משמעו כפשוטו דת של אש, וזהו הקרי, ואם תכתבנה מלה אחת יהיה אשדת כמו אשדת הפתגה שהוא נחל היורד מהחר למקום נמוך, וזהו הכתיב, ושניהם צדקו יחדיו אצל בני ישראל ע"כ, ובכן כאשר ראה פינחס את המעשה הרעה אז השליך השפלות והענוה והתלבש ברוח קנאה בבחינת אש דת למו ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו והלך לקנא קנאת ה', ולזה אמר לו משה רבינו קריינ"א דאגרת"א, היינו מי שלמד הקרי של הפסוק אש דת הרומז על מדת הקנאות לעמוד נגד הרשעים כאש, איהו ליהוי פרוונקא לקנא קנאת ה' במלחמת אש דת למו.

(ברך משה)

☆

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. ובמדרש אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו. ונראה לפי"מ שמבואר בגמ' פרנסה בשביל רבים דכתיב הנני ממטיר לכם לחם ופריך והרי מן בזכות משה ושני שאני משה כיון דלרבים הוא כרבים דמי, ובעצ"ח כתב דהא דאמרי גדולה תשובה שמקרעת גזי"ד של אדם ומוקי לה בציבור אבל ביחיד אינו אלא לפני גזי"ד א"כ מכיון שאפי' א' יכול להיות שיש לו דין רבים, ע"כ בכוחו לבטל הגזירה לאחר גזי"ד ע"כ, והנה המהרש"א כתב דהא שמצינו בתורה ברכות שהם טוב עוהי"ז והא שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, דבזכות הרבים ומעשיהם הטובים מביאים להם כל הברכות והטובות בעוהי"ז, ומסתבר לומר כי אף ביחיד שרבים צריכין לו ודינו כרבים מגיע לו שכר מצוה בעוהי"ז בזכות הרבים, והנה אצל פינחס נאמר ויעמוד פינחס ויפלל, אף כי באמת כבר היה אחר גזי"ד מ"מ כיון שרבים היו צריכין לו הועיל תפלתו לבטל הגזירה, וא"ם מגיע לו שכר מצוה בהאי עלמא כדין הרבים, וזהו כוונת המדרש בדיין הוא שיטול שכרו, כלומר שמגיע לו בדין שיטול שכר מצוה תיכף ומיד אף בעוהי"ז דמכיון דרבים צריכין לו כרבים דמי.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות"ק עצי התמרים

רמז לפרשת פינחס שחל בימי בין המצרים

יש ליתן טעם לשבח על מה שקורין פרשת פינחס בימי בין המצרים, ומה גם שקורין אותה בשבת ראשונה של ימי בין המצרים דייקא.

ונראה לומר על פי מה שפירש בתרגום יונתן הכתוב (כה יב) לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, ואעבדיניה מלאך קיים, וייחי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף יומיא, וכן הוא במדרש (ילקוט פינחס רמז תשעא) פינחס זה אליהו, נמצא דפרשה זו מרמזת הענין דביאת אליהו שיבוא לבשרינו בבשורת הגאולה. וכבר כתב המהר"ל מפראג ז"ל (בהגדת דפי נגדים בביאור ענין פתיחת הדלת קודם שפוך חמתך) כי זהו סימן לגאולה האמיתית, אם בטרם ביאת הגואל יבוא אליהו לבשרינו, ככתוב (מלאכי ג כג) הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, עיי"ש.

על כן קורין פרשת פינחס מיד בשבת הראשונה של ימי בין המצרים, לרמז בזה שהקב"ה הקדים הרפואה למכה (עי' מגילה יג), ועוד קודם שגלו ישראל הכין עבורם אליהו הנביא למבשרא גאולתא בסוף יומיא, שנזכה על ידו שיבוטלו ימי בין המצרים ויתהפכו לששון ולשמחה אמן.

קדושת יואל (ס"ג פינחס תשי"ד ותשט"ז)

פנינים מאוצרותיו של מרן הגריה"ק בעל הדברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם (כה יא). יש לדקדק על אומרו בתוכם דנראה כמיותר.

ויש לפרש על דרך שמצינו בגל מסה רבינו ע"ה, כי בשעה שחטאו ישראל בחטא העגל הוכיחם ואמר להם (שמות לב ט) עם חטאתם חטאה גדולה, ולעומת זה כשהתחנן על הקב"ה שיסיר מעליהם חרון אפו אמר, למה ה' יחרה אפך בעמך (שמות לב יא), עד להם ועוד עד יהיה לך אלהים אחרים (שמות כ ג) אלא לי לבדי (רש"י שמות כ ג). וכן הוא דרכם של רשעי העם וגדולי הדורות, דמצד אחד הם עומדים על המשמר לגדור גדר ולעמוד בפרץ בכל עת וזמן, ואם מתרמי חלילה עוד ורשעה, אז הם מקנאים קנאת ה' בחוזק ומייסרים בשבט מוסר, אבל מאידך גיסא דרכם גם כן להמליץ טוב עבור בני ישראל, ומתעקשים בתפלתם לפני אדון כל מי לטובת ישראל זיי טענה'ן זיך אין זייס לעבעדיגן בתשפיעד, ואף אם נמצאים בשפל המדריגה, בכל זאת נקון פיפיותיהם לוחשים בתפלה לגל מי שיסיר מעליהם חרון אפו, וממליצים טוב עליהם.

ובאופן זה היה גם כן בגל פינחס קנאה, כי אף שקינא בעמיו קנאת ה' בחוזק, והוציא חרב מתערה לגדע קרני רשעים, ולא חס ולא זע עד שהרג נשיא מישראל (לעיל כה ח), מכל מקום מעידה התורה עליו בקנאו את קנאתי בתוכ"ס, בתוכם דייקא, כי רק בהיותו בתוך העם קינא קנאת ה' והכריז קבל עם ומלוה מלחמת תרמה עם רשעי ישראל, אבל בינו לבין קונו המליץ טוב עליהם, והפליר עליהם בתפלה ובתחנונים שימוש על עם עני ומביון, ואף טוב ומסך דבר על עמו.

פ' פינחס תש"ץ בירושלים עיה"ק

[ומן הענין להביא מה שסיפר הרה"ת ר' ליפא שווארץ ע"ה מנהל המוסדות בארץ הקודש (הובא בזכר צדיק לברכה ח"ג אות רנג), כי בתחל מן ההזדמנויות שהיה רבינו בארץ ישראל, בא אליו לבקרו שר הדתות של המדינה, ובתוך הדברים שאל מרבינו למה הוא מדבר תמיד בגנות ישראל, הלא מצינו בתורה כי משה רבינו התמיד להמליץ טוב על בני ישראל. השיב לו רבינו, דבתחת מצינו בתורה בכמה מקומות אין שהוכיח משה את ישראל בדברי מוסר, כלכתיב שמע ישראל המורים (דברים ד כג, ל טז), ועוד הרבה פסוקים כיוצא בזה, אלא בעת שדיבר משה אל ה', אז דייקא המליץ טוב עליהם ואמר למה ה' יחרה אפך בעמך (שמות לב יא), הניח אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף (במדבר טז כב). ועי' בויואל משה מאמר שלם שבועות סי' קעז-קעח].

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי וגו', לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום (כה יא-יב). וידוע מאמרם (סוטה כב:) עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפינחס. ולכאורה יש להבין מדוע נקטו חז"ל שני שמות אלו דייקא, זמרי מלד אחד ופינחס מלד האחר, הלא כמותם ישנם עוד הרבה רשעים אחרים ועומתם הרבה צדיקים אחרים, אם כן היה להם לומר בסתמא, עושים מעשה רשעים ומבקשים שכר כצדיקים.

אולם בימינו אלה אפשר להבין למה מבקשין שכר כפינחס דייקא, ועל פי מה שפירש בתרגום יונתן הכתוב הנני נותן לו את בריתי שלום, ומעבדיניה מלאך קייס, וייתי לעלמא למבשרא גאולתא בסוף יומיא. הרי כי שכרו של פינחס הוא שיהיה מבשר גאולתינו במהרה בימינו, והלא בעוה"ר אנו רואים אין שעמדה מלכות המינות בארץ הקודש, אשר הם עושים מעשי מועצות כזמרי, ואומרים שזוהי יציאו גאולה לבני ישראל, וזה יציאו הלה לכלל ישראל וכהנה וכהנה המה מדברים שכוונתם זה לטובתן של ישראל, ובפינחס שבא בשכרו למבשרא גאולתא בסוף יומיא.

דרשה יום א' בא תשי"ט באסיפת הדבנים
שע"י התאחדות הרבנים שהתקיימה באולם 'גאלד מענאר' בברוקלין יצ"ו

לכן אמר הנני נותן לו את בריתי שלום (פה יג). ויש לעיין דהנה מעשה הקנאות של פנחס נכתבה במורה בסוף פרשת בלק, ומילו השכר שקיבל על זה נכתב בפרשה זו, ולא נכתבה סמוך למעשהו, וטעמא בעי למה לא נכתב כל הסיפור בפרשה אחת.

ויש לומר כי מדרך העולם שהמינוקות של בית רבן לומדים בבית רבם רק תחילת כל פרשה, ולא הפרשה כולה מתחילת ועד סופה, על כן בכוונה מחלה נתחלק סיפור זה בשתי פרשיות מיוחדות, לפי שהטעם שחטף זמרי בן סלוא היה נמוך כל כך שידעו מזה ילדים הקטנים, ויש להם פנקי ליודעו כשיגדלו, על כן נכתב מעשהו בסוף פרשת בלק, שבדרך כלל אין המינוקות לומדים סוף הפרשה, אבל השכר שקיבל פנחס על זה, מילו נכתב בסוף פרשת בלק, לא היו יודעים המינוקות מה רב טוב שכר הנפון למקנאי קנאת ה', ולא זהו דבר הנמוך כיותר שידעו אף המינוקות כי המקנא קנאת ה' מקבל שכר טוב, על כן קבעוהו בתחילת הפרשה לייקף, כדי שגם המינוקות שאין לומדים סוף הפרשה, יתחנכו עוד מילדותם לדעת שכר טוב הנפון אל המקנאים קנאת ה' בנאות.

זכרון איש חי"ל פ"כ עמוד קפט, ומפי הרה"ח ר' יהושע מענדלאוויטש הי"ע משב"ק

[רבינו אמר פירוש הנ"ל, כלפי מה שמירע פעם אחת שבא לנקר לרבינו מיזה תלמו"ר ז"ל (בשנת תמ"י), וביקורו היתה בשבוע שאל אז פרשת פינחס, ותלמו"ר הנ"ל אמר לרבינו דיש להבין למה הפסיק הכתוב בתוכ הסיפור של מעשי פינחס, ועל זה אמר שהוא מוסב זאת בא ללמדינו דבשעה שהתלמ עושה מעשה קנאות, אין מקבל על זה שכרו מיד, כי עדיין יש לעיין אם כוונתו היתה כולה לשמים או לא. על זה ענה לו רבינו דלדעתו תלדבה הכוונה בהיפך, דזה בא ללמדינו גודל התשיבות של מעשי הקנאות, כדי שאף הילדים הפעוטים יתחנכו בזה וכנ"ל].

וחיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל (פה יג). אימא בתמ' סנהדרין (דף פב:) דאויה כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם. וכן הוא בתלדש (ילקוט רמז תשעח) וכיפר על בני ישראל לא נאמר, אלא ויכפר, שעד עכשיו לא זז אלא עומד ומכפר עד שיהיו הממתים. ולפיך ביאור הכוונה בזה, דהאיך יתכן שתהיה כפרה זו מכפרת לישראל לעולם, אף על עבירות שיעשו אחר כך.

ויובן בהקדמה על פי מה דאיתא בספה"ק (הובא בתלדש תלפיות ענף אליהו בשם קודי רזי) שבכל מוצאי שבת מעיינים בתי שתכפרו לו עוונותיו בגיהנם כדי שלא להמזירו בה, ומי שתכפרו לו עוונותיו אליהו מביאו אצל מי שמזמין לו להיות אצלו, גם אם יש לדיקים שאינו בתקנת דבריס שבריכים במוצאי שבת להשיבם לדין, אליהו מקבל עליו דיעם כדי להגין עליהם ולא יחזירם לגיהנם, וזהו שאמר בתנא דבי אליהו (עי' רבה פכ"ח) הריני כפרת מבשבשם, ולכן תומרים עניני אליהו במוצאי שבת, ע"כ.

וזה ביאור מאמרם רחויה כפרה זו שתהא מכפרת והולכת לעולם, כי בשכר כפרה זו יזכה פינחס להיות אליהו הנביא (תרגום יונתן בה יב), אשר כוחו וזכותו של אליהו הנביא נשאר בחתת לישראל לעד ולדורות, שהרי הוא מכפר בעדם ומגין עליהם בכל מוצאי שבת שלא יחזרו לגיהנם.

ס"ג פינחס תשי"ד ותשכ"ו

בקשה נחוצה

אזוי ווי מיר האלטן ב"ה ביים ענדיגן די ספרים **'קדושת יואל לשבת'**, ובעז"ה וועט ערשיינען דערין א שיינעם קונטרס בענין שיטת ר"ת והמסתעף, ווי עס וועט א"ה נתברר ווערן דעת רבינו זצ"ל וגדולי הדורות הקודמים באריכות.

על כן וועד עס האט עפעס אינפארמאציע איבער דעם ענין מפי רבינו זצ"ל, בהלכה, באגדה, אדער במנהג, אזוי אויך וועד ס'האט סיי וואספארא אינפארמאציע בנוגע די אסיפה וואס די רבי האט פארופן בשנת תשי"ד, אדער סיי וועלכע אנדערע אינפארמאציע בנוגע דעם ענין, זאל זיך ביטע פארבינדן מיטן מערכת וויי פריער, וויי מיר גרייטן זיך שוין אי"ה צו גיין צום דרוק מיט די ספרים אין די קומענדיגע וואכן.

ביטע רופן: 845-662-7267 samekstein@gmail.com

בכבוד רב, המערכת

סיפורי צדיקים, גבורי הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

קנאותיה דפנחס קנאה

הרה"ק הנ"ל היה ידוע לקנאי גדול פע"א אמר עליו המגיד הק' ממעזריטש בדרך הלצה: פרשיות "חוקת ובלק" לפעמים מחוברות המה, כמו"כ "מטות ומסעי" ע"פ רוב מחוברות, ורק הפרשה האמצעית - פנחס, לעולם נפרדת, כי פנחס היה קנאי "בקנאו את קנאתי בתוכם" ולכן הוא שרוי תמיד בבדידות ואינו רוצה להתחבר עם שום אדם.

והוא לא היה בעדת קורח

אל הרה"ק ר' אברהם מסאכטשוב זי"ע באו שני בעלי דינים לדין תורה, קודם שישבו לדין אמר אחד מבעלי הדינים דרך אגב להרה"ק: רבינו בוודאי זוכר כי במחלוקת שפרצה לפני שנה בסאכטשוב עם שוחט אחד שהרה"ק העבירו משחיטתו, הייתי אני לצידו של רבינו, מיד אמר לו הרה"ק מסאכטשוב: פסלתני מלדונך, שני הבעלי דינים הביטו בו בתמיהה, נענה הרב ואמר להם: הנה בפרשת פנחס מצינו שאמרו בנות צלפחד למשה: אבינו מת במדבר והוא לא היה בעדת קרח.... תנה לנו אחוזה בתוך אחי אבינו" ואח"כ נאמר "ויקרב משה את משפטן לפני ה'", ולכאורה למה לא אמר כמו בפסח שני "עמדו ואשמעה מה יצוה ה'" (במדבר ט' ח') אלא מסר את כל המשפט לה' דמאחר שפתחו ואמר לו כי אביהן היה נאמן לו ולא נמנה על עדת קרח, לפיכך הקריב את משפטן לפני ה', ולא רצה לשפוט להן בעצמו מפני שנפסל מלהיות דיין להם כי זה שוחד דברים.

ונתתה מהודך עליו

על יד קובנה היתה עיר אחת שהי' ידועה במחלוקותיה עם הרבנים שלהם, ותמיד מצאו הפרנסים פגמים ברב שאינו מגיע לקרסוליו של קדמו, פע"א כשדיברו עם הגאון ר' יצחק אלחנן מקובנה בנידון זה, אמר: עכשיו נתבאר לי מאמר הגמ' (ב"ב ע"ה.) עה"פ "ונתתה מהודך עליו" ולא כל הודך, זקנים שבאותו דור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה, ולכאורה מה היא הבושה והכלימה שמשה גדול יותר מיהושע, שמואל בדורו יפתח בדורו, אלא הכוונה היא שאותם הזקנים בחייו של משה דיברו סרה עליו עד שחשדוהו באשת איש, אולם כשיהושע קיבל את ההנהגה נעשו למליציו של משה, באמרם שאין יהושע מגיע לקרסוליו של משה "פני משה כחמה ופני יהושע כלבנה", וסירבו משום כך לקבל מרות יהושע, לכך מסיים הגמ' אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה.

זקני"ם שבדור אמרו פני משה כחמה פני יהושע כלבנה

כשנפטר הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מסקווירא זי"ע נכנסו נכבדי העיר לבנו הרה"ק ר' יוסף מאיר ממאחניווקא זי"ע לעטרו בכתר ההנהגה למלא מקום אביו הק', והוא מרוב ענוותנותו סירב באמרו כי שבילי הצדיקים לא נהירין לי', אמר לו אחד מהנכבדים דשם: הנה שמעתי מזקני החסידים שכשנפטר המגיד מטשערנאביל זי"ע אז סירב בנו הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זי"ע לקבל על עצמו עול ההנהגה בטענה זו ששבילי הצדיקים לא נהירין לי', ועכ"ז היה אח"כ צדיק מפורסם, נענה לו הרה"ק ואמר: בדבריכם מבואר מאמר הגמ' הנ"ל שלכאורה קשה הלא גם צעירי הדור ראו שפני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, ולמה דווקא הזקנים אמרו ככה, אלא כנראה שמפני שהצעירים ראו את משה בזקנותו ואת יהושע בנערותו, על כן חשבו כי גם משה בימי נעוריו היה כפני לבנה, ורק בזקנותו היה כפני חמה, וכן יהושע כשיגיע לימי הזקנה גם הוא יהיה כפני חמה, אבל הזקנים שהם ראו פני משה כפני חמה גם בימי נעוריו, לכן אמרו פני משה כחמה וכו' אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, ברדך צחות ומליצה נאמרים

ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רועה. י"ל קצת בדרך צחות, על פי שמספרים מהרה"ג בעל נצי"ב זצ"ל באמצע נסיעתו בדרך בא לעיר גדולה והי' שם ביהכנ"ס גדול אשר המתפללים שמה היו אנשים ריקנים מתורה ומצוות וכאשר בא לביהכנ"ס ראה שעל כותלי ביהכנ"ס היו מצוירים באופן נאה ומופלא מאמר של ר' יודא בן תימא, על כותל אחד הי' נכתב 'הוי עז כנמר', ועל השני הי' נכתב 'וקל כנשר', ועל השלישי הי' נכתב 'רץ כצבי', ועל הרביעי 'גבור כארי', ועל כל מאמר הי' מצויר תבניתו הא' הנמר, ועל השני צורת נשר, ועל השלישי צורת צבי ועל הרביעי צורת ארי, וענה הנצי"ב ע"ז הכל נכתב כהוגן אך דבר אחד חסר משם, והוא סיום המאמר 'לעשות רצון אביך שבשמים' וד"ל.

ובזה י"ל בדרך צחות הפסוק הנ"ל דהנה צא"ן ר"ת צ'בי, א'ריה, נ'שר, נ'מר, וזהו ולא יהי' עדת ישראל כצא"ן, שיהי' להם כל הבחי' הנ"ל אך העיקר יחסר להם אשר 'אין להם רועה', הוא אבינו מלכנו רוענו רוע"ה ישראל כנ"ל, לרמז על הנ"ל שהיה חסר להם סיום המאמר לעשות רצון אבינו שבשמים, ובזה יש לרמז, ונהי' לרא"ש ר"ת ל'עשות ר'צון א'בינו ש'בשמים.

חיי צבי

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי וכו' לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום. ובמדרש בדין הוא שיטול שכרו וצ"ב.

ויל"פ בהקדם דידוע דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא והטעם דאין אדם גומר שום מצוה בהאי עלמא שא"א לו לומר שכבר גמר מצות הנחת תפילין אחד שחולצם בלילה כי גם כל הלילה יהיה שומר ומצפה עד עלות השחר להניחם וחייב אדם להתאוות מתי יבוא מצוה לידי ואקיימנה ולכן עדיין לאו גמר מלאכה היא, ופועל שלא גמר מלאכתו אין הבעל הבית עובר בבעל תלין דשכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ולפי זה אתי שפיר דהך מצוה שעשה פנחס לקנאות ברשעים א"א להתאוות עלי' שתבוא לידו ח"ו אדרבה יתפלל שלא יארע עוד תקלה כזאת בישראל וא"כ בדין הוא הוא שיטול שכרו בעוה"ז שכבר גמר מצותו הלו.

(תורת משה חת"ס)

אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו. ונל"פ דהנה אמרו חז"ל עה"פ וישמע משה ויפול על פניו מלמד שחשדוהו באשת איש, והובא גם ברש"י פר' יתרו שמפרש הפסוק (תהלים ק"ו ט"ז) ויקנאו למשה במחנה, שכל אחד קינא לאשתו ממשה שחשדוהו באשת איש, והנה אמרו חז"ל (סוטה כ"ו.) עה"פ ואם לא נטמאה האשה וטהורה היא ונקתה ונזרעה זרע, שאם הי' יולדת נקיבות יולדת זכרים, וא"כ אותה שקינאו לנשותיהם ממשה והיו טהורים, א"כ בוודאי ילדו כולם זכרים, ולפי"ז יובן הכל על נכון כי בנות צלפחד אמרו והוא לא היה בעדת קרח שקינאו לנשותיהם בחינם, והראי' דהא ובנים לא היו לו והיה צריך להיות לו בנים וע"כ מוכח מזה שלא הי' בעדת קרח.

(חנוכת התורה)

ושעיר עזים אחד לחטאת. וברש"י אי' אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח.

ויל"פ דהנה הלבנה קיטרגה לפני הקב"ה אי אפשר לשתי מלכים שישתמשו בכתר אחד וא"ל הקב"ה לכי ומעטי את עצמך, ולכאורה הו"ל להקב"ה להרבות אור החמה.

אך י"ל כמ"ש רש"י בפר' בראשית דראה הקב"ה שאין העולם כדאי לשמש באור גדול וגנזו לצדיקים לעתיד לבוא, ומשום הכי לא הי' יכול להרבות את אור החמה מפני שאין העולם כדאי לזה ולכן הוצרך למעט את הלבנה, וז"ש הקב"ה הביאו עלי כפרה שאתם צריכים להביא כפרה על שבשבילכם מיעטתי את הירח, שאלמלא הייתם כדאי הייתי מרבה אור החמה ולא הי' צריך להמעיט הלבנה.

(לחמי תודה)

☆

דורש טוב

והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם, תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל. קשה למה הוצרך לבאר תחת אשר קנא וגו', והלא כבר אמר למעלה השיב את חמתי וגו'.

ונראה דהנה אמרו חז"ל בסנהדרין (פ"א) '**הבועל ארמית קנאין פוגעין בו, אבל היא הלכה ואין מורין כן**'. וביאור הדבר היא כי באמת הבועל ארמית חייב מיתה בידי שמים, וכדדרשו בפסוק (מלאכי ב, יב) יכרת ה' לאיש וגו', **ולכן** אין לאיש ישראל להרגו בידיים כי אין מיתתו בידי אדם כי אם בידי שמים. **רק מי** שמתעורר בלבו לקנא לכבוד הש"י, אשר ידוע דכשהאדם בא לכלל כעס גדול אז כעסו מיפר ישוב דעתו עד שכמעט אינו יודע מה הוא עושה ומעשיו הם כמעט בלא כונה, ולכן הקנאי שכעסו מרתח בו למען כבוד שמים רשאי לפגוע בבועל ארמית מכיון שעושה שלא בכונה שלימה, **אשר לכן אין זה כמיתה בידי אדם אלא הוא כאילו החוטא מת מאליו בידי שמים.**

אך לפי מאי דאמרינן דנחשב הקנאי כעושה שלא בכונה, **אם כן** לכאורה אין מגיע לו שכר גדול כמי שעושה מצוה בכונה, שהרי מצוות צריכות כונה, **ומעוד טעם** אין מגיע לו שכר לכאורה, כיון ש'אין מורין כן' אם כן אינו בגדר מצווה ועושה ואין ראוי ששכרו יהיה מרובה כמי שמצווה ועושה, **וא"כ לפי"ז לא היה מגיע לפנחס כל כך שכר על מעשיו.**

אבל התירוץ הוא, דכיון שע"י קנאתו של פנחס ניצולו ישראל מכליון ח"ו, על כן ראוי הוא לשכר בעד תשועתו הגדולה אשר עשה וזכות הרבים התלויה בו, אשר כידוע כי במצות צדקה וגמ"ח אין הכונה מעכב כיון שסוכ"ס שבע העני.

וזה שאמר הכתוב '**לכן אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום**', ואם תאמר למה מגיע לו שכר והלא קנאת ה' עשתה זאת, ולא בכונה עשה מעשיו אלא מתוך חמימות לבו, על זה בא כמשיב '**תחת אשר קנא לאלקיו**' האף אמנם שקינא לאלקי"ו להמית מיתה שהיה מגיע לזמרי מאלקיו בידי שמים, מ"מ כיון דהלא '**ויכפר על בני ישראל**' **וכיון שעשה התשועה הגדולה בישראל ע"כ מגיע לו שכר הרבה.**

דברי חיים

תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹקָיו וַיְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בפרשת השבוע פ' פנחס [בחו"ל] מצינו שהקב"ה הבטיח לפנחס בשכר אשר השיב את חמת ה' מעל בני ישראל, בקנאו את קנאת ה' בתוך בני ישראל, לָכֵן אֱמֹר הִנְנִי נֹתֵן לוֹ אֶת בְּרִיתִי, שָׁלוֹם, וממשיך הכתוב: וְהָיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו, בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת, אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹקָיו, וַיְכַפֵּר, עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ודברי מדרשי חכז"ל ידועים 'פנחס זה אליהו', וכן הוא בזוהר הק'. ע"כ מן הראוי הוא להקדיש מאמרינו בביאור השייכות של אליהו הנביא זכור לטוב, למצות ברית מילה, ועל שם זה נקרא 'אליהו מלאך הברית'.

הנה המנהג הוא בברית מילה להכין כסא להסנדק, וקורין על זה "זה הכסא **של אליהו הנביא זכור לטוב**", וכמבואר בשו"ע יו"ד (סימן רס"ה סעי' י"א): "נוהגין לעשות כסא לאליהו שנקרא מלאך הברית" עי"ש. ויסוד הדברים מבואר ב'טור' (שם): "ונוהגין על פי המדרש לעשות כסא לאליהו על שאמר (מלכים א, יט) קנא קנאתי לה' כי עברו בריתך בית ישראל, אמר לו הקב"ה חייך שאין עושין ברית מילה עד שתראה בעיניך, מכאן התקינו חכמים לעשות כסא לאליהו שהוא נקרא מלאך הברית", עי"ש. וכן מבואר ב'אבודרהם' הל' מילה, וב'שבלי לקט' הל' מילה סימן ו'.

והמדרש הזה הוא ב'פרקי דר' אליעזר' (פרק כט) וז"ל: "וכך היו ישראל נהוגין למול עד שנחלקו לשני ממלכות, ומלכות אפרים מנעו מהם את המילה, ועמד אליהו זכור לטוב וקנא קנאה גדולה, ונשבע על השמים שלא להוריד טל ומטר על הארץ, ושמעה איזבל ובקשה להרוג אותו, עמד אליהו והיה מתפלל לפני הקב"ה, אמר לו הקב"ה, [אליהו] טוב אתה מאבותיך, עשו בקש את יעקב להרגו, שנאמר יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי, וברח מלפניו ונמלט, שנאמר ויברח יעקב שדה ארם. פרעה בקש להרוג את משה, וברח מלפניו ונמלט, שנאמר ויברח משה מפני פרעה. שאול בקש להרוג את דוד, וברח מלפניו ונמלט, שנאמר ודוד ברח וימלט. ללמדך שכל מי שהוא בורח נמלט. עמד אליהו וברח מארץ ישראל ונמלט, שנאמר ויקם ויאכל וישתה, [ושם] נגלה עליו הקב"ה ואמר לו, מה לך פה אליהו קנא קנאתי, אמר לו הקב"ה, לעולם אתה מקנא. קנאת בשטים על גלוי עריות, שנ' פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. וכאן אתה מקנא, חייך שאין ישראל עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך, מכאן התקינו חכמים שיהיו עושין מושב כבוד למלאך הברית, [שנקרא אליהו ז"ל מלאך הברית], שנ' ומלאך הברית אשר אתם חפצים הנה בא וגו'. אלהי ישראל יחיש ויביא בחיינו משיח לנחמנו ויחדש לבבנו, שנא' והשיב לב אבות על בנים", ע"כ. אולם מלשון הפרד"א וכן מלשון הטור מבואר דהוא "תקנת" חכמים, אולם ב'אבודרהם' משמע דהוא רק מנהג בעלמא, וכן מבואר בהדיא בשבלי לקט, וב'ביאור הרד"ל' על פרד"א שם (ס"ק ס"ה) כבר האיר ע"ז.

ועי' ב'פרישה' (ס"ק כ"ה) שכתב, וז"ל: "דנראה דל'שבח' א"ל הקב"ה, כיון דאתה מקנא לה' על מצות מילה נתן לו השי"ת זה לשכרו, ויש דורשין ל'גנאי', כאילו א"ל השי"ת אתה מוציא לעז על בני שאינן מקיימין הברית, בעיניך תראה שמקיימין אותו, וכן משמע קצת הלשון, אולם קשה לומר כן שאליהו הוציא דיבה" וכו', עי"ש. אולם ב'מדרש רבה' שיר השירים (פ"א ל"ט) מבואר בהדיא דל'גנאי' א"ל הקב"ה לאליהו, וכן מבואר בזוה"ק פרשת לך וזל"ק: "אמר ר' אבא בזמנא דבר נש אסיק בריה לאעליה להאי ברית, קרי קב"ה לפמליא דיליה ואמר חמו מאי ברית עבדית בעלמא, ביה שעתא איזדמין אליהו וטס עלמא בד' טאסין ואזדמן תמן, ועל דא תנינן דבעי בר

נש לתקנא כרסייא אתרא ליקרא דיליה ויימא דא כרסייא דאליהו, ואי לאו לא שרי תמן והוא סליק ואסהיד קמי קב"ה, ת"ח בקדמותא כתיב מה לך פה אליהו ובו' וכתיב קנא קנאתי לה' כי עזבו בריתך ישראל וכו', א"ל חייך בכל אתר דהאי רשימא קדישא ירשמון ליה בני בבשרהון אנת תזדמן תמן ופומא דאסהיד דישראל עזבו הוא יסהיד דישראל מקיימין האי קיימא, והא תנינן על מה אתענש אליהו קמי קב"ה על דאמר דלטורא על בנוי עי"ש, וכבר האיר בזה בביאור הרד"ל שם ס"ק ס"א.

וב'שו"ת הרדב"ז' (ח"ו סימן רצ"ד) כתב, וז"ל "וכשראה הקב"ה שלעולם היה מקנא ולא היה מלמד על ישראל זכות ולא התפלל עליהם, וראה בצערן של ישראל שהיו מתים ברעב וכו' והיה הקב"ה מתאווה שיתפלל על בניו ולא למד ממשה כו', כיון שראה הקב"ה שעדיין הוא מקנא אמר אין זה ראוי לעמוד בעולם, אמר לו ואת אלישע תמשח לנביא תחתיך כו', להניחו בעולם אי אפשר דלעולם יהא מקנא ולא ילמד סנגוריה על ישראל הלכך יסתלק לעליונים", עי"ש.

וה'חיד"א' בספרו 'מראית העין' (יבמות צו:) תמה בשם מהר"י צמח, מה עונש הוא זה שיצטרך להיות אצל כל ברית, וכתב לבאר כי העונש הוא שבזמן שאליהו שולח ניצוץ שלו בכל ברית מילה שיש בישראל אינו יכול להיות במתיבתא דרקיעא, ומאבד באותו זמן את החידושים הנאמרים אז בישיבה של מעלה עי"ש, וב'זכר דוד' מאמר ראשון (פרק כ"ו) הביאו, והוסיף: ואף כי מפסיד בזה מ"מ ע"י ביאתו למילה יגאל אותו הניצוץ מברית העליון שנאבד ממנו בשעה שאמר דילטוריא על ישראל", עי"ש.

טעם נפלא כתוב בספר 'ילקוט סופר' החדש בפרשתן, שעל כן נענש אליהו שצריך להיות אצל כל ברית מילה, שבעיניו יראה רוע הרכבתו של אדם וגדול יצר הרע אשר ספון בקרבו, שלא יוכל להשלים עצמו עד שנימול הגוף, וכפי שכתבו המפרשים שטעם המילה להחליש תאות האדם ולתקן הגוף ממדוי יצר הרע שיוכל בעת גדלותו לכבשו, ואם כן ממצות מילה ניכר חסרון רוע הרכבתו של אדם ואין חידוש אם חוטא לפעמים, ועל כן יען שאמר על בני ישראל עזבו בריתך על כן יהיה אצל כל ברית מילה", עי"ש.

וב'זכר דוד' (שם) נמי ציין למדרש הנ"ל, וזת"ד: "ונ"ל שהוא נרמז בתורה לפי רז"ל בספרי סוף פרשת בלק, וז"ל ויכפר על בני ישראל, **לכפר** על בני ישראל לא נאמר אלא **ויכפר** על בני ישראל, שעד עכשיו לא זז אלא עומד ומכפר עד שיחיו המתים, ע"כ. וידוע שפנחס הוא אליהו בעצמו, והיינו מה שאמרנו שאליהו הוא מליץ יושר על רשעי ישראל שהולכים לבית המילה שיכפרו עונותיהם. שוב בא לידי ספר 'ספרי דבי רב' ושם ראיתי כתוב שדרשו הכי, משום דאילו כתוב לכפר הוה משמע דאשר קנא בהריגת זמרי היה לכפר קל מותנא דההיא שעתא ותו לא, השתא ויכפר קרי ביה ויכפר בוי"ו חירק לשון עתיד דפנחס הוא אליהו הנביא ז"ל ועומד ומכפר דכל אימת דאיכא מילה, אזדמן תמן להסהיד על ישראל דמקיימין אות ברית", עי"ש.

וב'זכר דוד' שם נמי האריך בזה אי הוי עונש או לא, דלכאורה בפרקי דר"א הנ"ל משמע דהוא שכר ולא עונש, וע"כ מסיק דודאי ה' יתברך בוחן כליות ולב ראה שקנאת אליהו ודאי לשם שמים היתה, אלא שהשי"ת מדקדק עם חסידיו כחוט השערה, ונתפס על דבריו, דהול"ל הן בניך בני אברהם ויצחק ויעקב, כמ"ש ב'תנא דבי אליהו' ובזוהר חדש הנ"ל, ונענש שהוצרך לבא בכל ברית מילה להעיד על קיומה דהפה שאסר הוא הפה שיתיר, ולכבודו לתת שכר על קנאתו כבדו בתיקון הכסא של אליהו.

ונוראים המה את דברי ה'אגרא דפרקא' (אות קמ"ז) שכתב: "נאמר לי משם קדוש ישראל ה"ה הרב הקדוש מוה"ר שלמה מקארלין זצללה"ה הי"ד, שאמר בשם המדרש בשעה שאמר הקב"ה לאליהו שיצטרך להיות בכל ברית מילה שבישראל, אמר אליהו אתה ידעת שאני מקנא לשמך ית', הנה אם יהיה הבעל ברית בעל עבירה לא אוכל לסבול להיות שם, והבטיחו השי"ת שיכפר להבעל ברית ואז יהיה ריקן מעבירות, והשיב עוד אפשר יהיה המוהל בעל עבירה, הבטיחו השי"ת שיכפר גם לו, השיב עוד אפשר יהיו הקהל העומדים שם בעלי עבירות ולא אוכל לסבול הבטיחו השי"ת שיכפר לכל הקהל, ק"ו שמעתי שיצאו הדברים מפי הקדוש זצ"ל. ונ"ל שזה שמרומז בפינחס הוא אליהו, תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל (במדבר כה, יג) כי הואיל ומדתו קנאה והוצרך להיות אצל כל ברית ולא יוכל לסבול עי"ז גורם הכפרה לישראל, כי הוצרך השי"ת להבטיחו כנ"ל", עי"ש. וכ"כ ב'בני ישששכר' מאמרי חודש תשרי (מאמר ד' אות ז') עי"ש.

והמדרש הזה הובא בספר 'שלחן גבוה' (יו"ד סי' רסד ס"ק יב) [מר"י מולכו, חד מבית מדרשו של מהר"י חגיז] וז"ל שם: "ולפי המדרש שאמרו שאין אליהו בא לברית מילה אלא אם כן מכפר הקדוש ברוך הוא את כל עוונות הנמצאים שם וכו', ועל זה שמעתי שיש במדרש **שאם יש איזה רשע באותה מילה אומר אליהו להקדוש ברוך הוא**

איני הולך לשם משום פלוני הרשע שיש שם, והקדוש ברוך הוא מוחל כל עונותיו כדי שילך אליהו לשם", עי"ש.

שוב ראיתי ב'קובץ בית אהרן וישראל' (קמד דף קסג הערה 4) דשמע מזקני תימן שהיה בידם בארץ מולדתם מדרש 'תדשא' גדול יותר ממה שיש בידנו היום [מדרש תדשא נדפס לראשונה בקינגסברג תר"ח], ושם ראה את המדרש הנ"ל עי"ש.

ובספר גנזי המלך להרה"ק ר' יעקב אביחצירא זצ"ל [זקנו של הבאבי סאלי ז"ל] (תיקון הברית אות כ"ח) כתוב, וזל"ק: "וידוע דאליהו הנביא זכור לטוב אינו בא לברית מילה עד שמבקש מעם הקדוש ברוך הוא שימחל לכל העומדים שם בברית" עי"ש, ומדבריו נראה הענין קצת בנוסח אחר, דמבואר שאליהו **מבקש** מהקב"ה שימחול לכל העומדים שם, ודו"ק.

ומתורתו של כ"ק רבינו שליט"א בליל הסדר בשנת תשע"ט שמעתי ביאור על מה שאנו אומרים התפילה של שפוך חמתך וגו' אחר מזיגת הכוס לכבוד אליהו זכור לטוב, עפ"י מה דאיתא באגרא דפרקא (אות קמו) בשם הרה"ק מהר"ש מקארלין זללה"ה בשם המדרש הנ"ל שאמר הקב"ה לאליהו שיצטרך להיות בכל ברית מילה שבישראל, והבטיחו שימחול לכאו"א. ולפי זה בליל פסח כאשר בא אליהו לביתו של כל אחד מישראל ואינו סובל עבירות, הרי בודאי שמוחלים העבירות של כל ישראל. ואמרו חז"ל (סנהדרין צח.) אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב, ואם כן כיון שאליהו הנביא בא לביתו של כל אחד, הלא כל אחד זוכה למחילת עוונות, ונעשה דור שכולו זכאי, וראויים אנחנו לביאת בן דוד, על כן אחר שמוזגים כוס זה לכבוד אליהו, אנו מתפללים שפוך חמתך אל הגוים, שזה יהיה לאחר ביאת הגואל, כמו שהבטיח הקב"ה (יואל ד כא) ונקיתי דמם לא נקיתי, ועתיד הקב"ה לנקום על דם ישראל שנשפך כמים על ידי אומות העולם.

טעם אחר מובא ב'מחזור ויטרי' בשם 'מדרש אגדה' על מה דאנו מכינים כסא מיוחד לאליהו הנביא, וז"ל: "כל אותן ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר וכו' וכשהיו מוהלין היו נותנין את המילה בעפר, ומאותה שעה ואילך היו נוהגין לתת את המילה בעפר, והיו נוהגין כך עד שגדלה מלכות ירבעם ובטלה, ובא אליהו והחזירה והיינו דכתיב כי עזבו בריתך בנ"י, אמר לו הקב"ה אתה הקפדת על המילה חייך שכל שעה שמקיימין בני מצוה זו תהא עומד ביניהם, לפיכך תקנו לעשות כסא כבוד למלאך הברית, וזהו אליהו דכתיב ומלאך הברית אשר אתם חפצים, וכתיב הנה אנכי שולח לכם את אליהו וכו' מכאן התקינו לעשות כסא למלאך הברית", עי"ש. ובספר 'המנהיג' מביא ב' הטעמים הנ"ל.

ואגב ב'שתי הלחם' [למהר"ם חגיז] (סי' מ"ו) כתב בטעם דאליהו באה ללילל הסדר, וזת"ד: "ואם נחקור נמצא שהוא תורה ממש, דהנה **ודאי שמעת עד כה טעם הכנת הכסא לאליהו בשעת המילה וכינוי השם שהוא אליהו מלאך הברית**, כי הוא זה הנה שכרו אתו והפה שאסר לדבר על ישראל שהפרו את הברית הוא הפה שמאשר ומעיד על ישראל, ונעשה עצמו סניגור בהיותו עד הרואה שישראל מקיימים את הברית, והנה בלילה הראשון שנתקיימה מצווה זו מאכילת הפסח הוצרכו לקיים מצוות מילה תחילה, ואליהו בא להגיד שבחן של ישראל ולהזכיר לפני הקב"ה שהם קיימו מה שקבלו במצוות פסח התלויה במילה, אין כאן ספק כי בוא יבוא ברכת אליהו זכור לטוב בכל בתי ישראל לראות קיום המצווה אחת שהוא שתיים, 'פסח ומילה' שהם מקיימים, ויעלה לנו השמימה להליץ בעד כלל ופרט ישראל למהר ולהחיש גאולתם ופדיון נפשם", עי"ש, וכ"כ ב'זכר דוד' שם משמו.

ובאמת לכאורה ראוי לחקור איך נמצא אליהו הנביא בכל ברית מילה בעולם, וכבר ביאר ה'רוקח' בספרו הקדוש 'סודי רזיא', וזל"ק: "דיש לו שלוחים הרבה, שהרי כשנמולים בשבת בהרבה מקומות איך יהי' בכאן ובכאן אם יש תחומין למעלה מי' טפחים, אלא שיש לו שלוחים תחתיו", עי"ש.

ועי' בספר 'זכר דוד' (שם פרק כ"ז) וזת"ד: "וכי תאמר בלבבך היאך יצויר שאליהו יעשה הדבר הזה הלא יבוטל מעבודת קונו ולא יהנה כי אם לעתים מזיו שכינתו, שהרי בכל שעה הוא טרוד לילך אנה ואנה במקום שעושים מצות המילה, אשיבך מילין כמ"ש מהר"מ אלשיך בפרשת בראשית, כי אור רוחניות שתחת כנפי השכינה בהתאצל ממקורה להתלבש באדם, אז לא תפרד ממקורה פירוד עצמיי כהפרד דבר גשמי חלק מהכל, כנוטל קיתון של מים מהים או עפר מהאדמה שיפרד החלק מהכל לגמרי, אך הדבר רוחני מתפשט ומשתלשל ולא מתפרד, כי הדבר הרוחני לא יעתק ממקורו כאשר בענין המלאכים, והלא הלכו המלאכים סדומה, גבריאל להפוך את סדום ורפאל להציל את לוט ונתעכבו שמה לילה ויום, ולדעת מדרש רבה לא עלו למחיצתם עד קל"ח שנה שנתאכסן יעקב בהר המוריה ועלו בשבילו, וכן בזמן חזקיהו בליל פסח שבא גבריאל ויך במחנה אשור כל הלילה וכן בבואו להציל את חנניה וחביריו, וכן בכל עת

אשר ישתלח כל מלאך מהם למטה לארץ, היתכן יחסרון רגלי המרכבה העליונה בימים ההם, והלא מיכאל גבריאל ורפאל הן הם רגלי המרכבה ראשי המחנות וחלילה להאמין כדבר הזה וכו'. אך אמנם מציאותם ועיקרן נשאר והתפשטותו הוא הבא לבד, **וההיקש בזה באליהו אשר נמצא בכל ברית מילה הנעשה בישראל, ומה יעשה והוא עם מפוזר ומפורד ובעת אחת ימולו רבים אלה במזרח העולם ואלה במערבו**, אך בזה יתכן כי הדבר רוחני מתרבה ולא נקצץ חלילה, **ואם כן אליהו שולח ניצוץ אחד לכל מילה ומילה הגם שישראל מפוזרים בד' כנפות הארץ** וכו'. ובזה תירץ קושית הראשונים דמאחר שאליהו ז"ל הוה שכיח במתיבתא דרבנן אמאי נשארו איבעיות בתיקו ולא פשיט להו, אלא הוא הדבר דכשנמצא עם האמוראים לא היה בכל בחינותיו לתרץ ולפשוט הכל", עי"ש שהאריך בזה.

ועיין בספר 'הנצחון' [לרבי יום טוב ליפמן מילהויזן] (סי כב), וזל"ק: "הטועים בדרכי ההשכלה המוטעית ושואלים ומלגלגים ואומרים ביום אחד כמה מילות יש בעולם ואיך יגיע אליהו לכולם ביום אחד ובשעה אחת, תשובה לדבר זה, הרי זה דומה להא דאמרינן במס' סנהדרין (לט.) אמר האי מינא לרבן גמליאל אמריתו על כל בי עשרה שכינתא שריא כמה שכינות אית לכון, אמר ליה אור החמה יוכיח שזורחת לך ולכולי עלמא, ומאי תימה דחדא ממשרתיו זורחת לכל העולם כולו שכינה עצמה לא כל שכן שהיא שולטת בכל העולם כולו, וכן הוא השגחת אליהו לכל מילות שבעולם, ועוד כפי הבנתם שהוא בעצמו יבוא, הנה מלאך המות יוכיח שכמה מתים בעולם וברגע אחת מגיע מסוף העולם ועד סופו, וכן אליהו נשתנה להיות מלאך" וכו', עי"ש.

ועי' ב'בן יהוידע' [לבן איש חי] מס' סוכה (דף נ"ב ד"ה דוד) שכתוב, וזת"ד: "ע"ד שאמרו על אליהו זכור לטוב אשר יתגלה בכל מילה ומילה שאינו בא כולו אלא רק חלק ממנו שיחלק לכמה חלקים, ולכן יבא באלף מילות ויותר אשר יזדמנו ברגע אחד, שבכל מילה יבא חלק אחד ממנו, **ואין כל החלקים שוים שבכל מילה יתחלק בחלק גדול לפי ערך בעלי המצוה**" וכו', עי"ש.

ובספר 'שפת אמת' (ברעזאן פרשת מטות) הביא ששמע מפי מורו הגה"ק בעל ארי דבי עילאי זצ"ל אבד"ק ווישניצא, שאיש אחל שאל את הרה"ק הר"ר אלימלך מליזענסק זי"ע שאמר על אחד מהיושבים שהיה לו בבית מדרשו שהוא בעל גילוי אליהו, ושאל אותו איך אפשר שיהיה כן הלא רבינו האבן עזרא אינו מודה שיש כעת גילוי אליהו, ומן הסתם לא היה לו גילוי אליהו, וזאת מעלתכם ג"כ יעיד שהאבן עזרא היה איש גדול יותר מאיש זה שמעלתכם אומר עליו שהוא בעל גילוי אליהו, ואיך אפשר שיהיה כן, והשיב לו הר"ר אלימלך זי"ע כי אמת כן הדבר כאשר אמרתי, דהנה אמרו חכמז"ל (פרדר"א פ' כ"ח) שאליהו הוא מלאך הברית ואיתא בגמ' מס' ברכות (ד:) שאליהו בארבעה טיסות שט העולם, ואיך אפשר שיהיה בשעת כל מילה ומילה הלא כל המילות הם בזמן אחת אחר זמן התפלה, ואפשר בזמן שמברכים כאן ברכת על המילה מברכים בסוף כל העולם ג"כ בזו הרגע ואיך יכול להיות בשני מקומות יחד, ואמר הר"ר אלימלך בביאור הענין כי אליהו הנביא על ידי שהחזיר את כל ישראל בתשובה ואמרו ה' הוא האלקים, עי"ז זכה לנשמה כוללת של כל ישראל, ועי"ז בשעת הכנסת הילדים בבריתו של אברהם אבינו אז מתנוצץ ונתגלה בהילד חלק אחד מנשמת אליהו, וכל אחד נוטל לפי חלקו ושרשו ואח"כ כשנתגדל והולך בדרך הטוב נתגלה לו ממש חלק אליהו שיש בו, וסיים הר"ר אלימלך א"כ האיש היושב אצלי שאמרתי עליו שיש לו גילוי אליהו באמת אין לו כי אם חלק קטן באליהו, לכן לפי הטבת מעשיו זכה ונתגלה בו חלקו הקטן שהיה בו, אבל האבן עזרא היה לו חלק גדול באליהו ולא היה בו כח לתקן ולברר שיתגלה בו ממש גודל חלק אליהו, לכן אין לו גילוי אליהו, עכ"ל.

שוב מצאתי ב'אוצר החיים' [להרה"ק מקאמרנא זי"ע] (מצוה ב' בסוף), וזל"ק: "וצריך שיאמר זה הכסא של אליהו זכור לטוב, ואולי יבוא בעצמו, כי אליהו בעצמו אינו בא אלא למי שיש בו ניצוץ משה רבינו, ולשאר שולח נצוצי אורותיו כי בכל נשמה יש בחינות אליהו", עי"ש.

אולם ב'ספורנו' פרשת וירא [וכעין זה הוא בפ' שמות] ז"ל: "וירא אליו ה' באלוני ממרא כי שם נימול אברהם אז וכל ביתו נמולו אתו שם, הופיע האל יתברך שכינתו לעמוד בברית כמשפט לכל כורתי ברית כענין אתם נצבים וכו' לעברך בברית, וכענין ויכרות לפני ה' ויעמוד כל העם בברית, ונראה לאברהם שהיה מוכן מכולם לאותה המראה, וכן ענין ויפגשהו ה' שלא נראה שם לדבר עם משה, אבל הופיע שכינתו לקבל ברית בנו, כאמרו ביני וביניכם לדורותיכם, **ואולי בשביל זה נהגו להכין כסא בעת המילה ובמקומה**", עי"ש. הרי מבואר דהוא משום כבוד השכינה.

המשך בגליון הבא ב

הקושיא

שהציע כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

- בסוגיא ד'מיגו לחצי טענה' -

מס' בבא בתרא לג.

לפני תלמידיו היקרים

בהיכל מתיבתא הק' תורה ויראה - יום ד' פ' בלק תשפ"ב

לקראת נסיעתו למקום הנופש בעטלהעם ניו העמפשיר

בסוגיין נמס' **בבא בתרא** (לג.) הובא עובדא דקריביה דרב חידי בר חנין שכיב ומצא דיקלא, רב חידי בר חנין אמר אנא קרינא טפי, והוה גברא אמר, אנא קרינא טפי, לסוף חודי ליה דליהוי קריב טפי, חוקמה רב חסדא בידיה. אמר ליה, ליהדר לי פירי דאכל מההוא יומא עד השתא, אמר, זה הוא שאומרים עליו חדס גדול הוא, אמאן קא סמיך מר, אהאי, הא קאמר, דאנא מקרינא טפי.

וביאר הרשב"ם, אמאן קא סמיך מר, אהאי, לאודאת פיו שמודה עכשיו שאתה קרוב יותר, והא ליהוי דאמר עד השתא אנא קרינא טפי ואכל פירות בדין כל דאלים גבר, וזה שמודה עכשיו הרי הוא כנותן לך את החילן מדעתו אף על פי שלא זכית בו מן הדין. ע"כ.

ובתוס' (ד"ה ה"ג לסוף חודי ליה) הביאו גירסת הר"ח דלא גרים לסוף חודי ליה, אלא גרם לסוף חייתי אהדי דליהוי קריבה, ולא גרם קרוב טפי שלא היו מעידים שרב חידי קרובו היה טפי מההוא גברא, אלא היו מעידים שרב חידי קרובו היה, וההוא גברא לא היו מכירים אם הוא היה קרובו או לאו, ולא היה לו שום עדי קורבה וכו', לכך חוקמה רב אחסדא בידיה דרב חידי דהוי רב חידי 'ודאי' וההוא גברא 'ספק'. והיה רב חידי תובע גם הפירות כיון שהודה שאכל, ורב אחסדא פטר ליה ד'מיגו' דאי בעי אמר 'לא אכלי', כי אמר נמי 'אכלי ודידי אכלי' מהימן, ורבא ואחריי אחרי כיון שאכל פירות ואודי חייב לשלם, ולא מהימן במיגו הואיל והי'קרקע' יולא מאחת ידו מן הדין דבקרקע ליכא מיגו, ע"כ.

מבואר יולא מדברי התוס', דאף דבאמת על הפירות היה לו מיגו, מ"מ כיון שהפירות הם חלק מהקרקע, ועל הקרקע לא היה לו מיגו, ע"כ חוזר גם הקרקע וגם הפירות.

להלן בסוגיין (לג:) מציגו עובדא נוספת, ההוא דאמר ליה לחבריה, מאי בעית בהאי חרעא, אמר ליה, מינך זבני ואכלתיה שני חזקה, אזל חייתי סהדי דאכלה תרתי שני; אמר רב נחמן, הדרא חרעא והדרי פירי. אמר רב זביד, אם

טען ואמר לפירות ירדתי, נאמן, לאו מי אמר רב יהודה, המי מאן דנקיט מגלח ומגלית, וכו'.

והקשו התוס' (ד"ה ומי טעין) ומ"ת כי לא אמר נמי לפירות ירדתי אלא לתייתי סהדי דאכל ג' שנים כי הך דשמעתין יהא נאמן בטענתיה, במיגו דמי צעי אמר לפירות ירדתי, לאו פירכא היא דאין זה מיגו שהרי בא לתבוע גם הקרקע, ע"כ.

מבואר מפורש מדברי התוס' יסוד נכון ונפע בדיני מיגו, דאין מיגו לחלי טענה', וכוונת הדברים לפי שבאמת יש לו מיגו טוב, והיה נאמן במיגו זה, מכל מוס, מכיון שטענתו היתה על כל הקרקע ועל ידי המיגו לא היה מרויח אלא הפירות, הרי זה מיגו לחלי טענה ואינו נאמן.

וכן הבינו האחרונים דין זה מכללי המיגו, וכלשון הנתיבות מכללי המיגו (סימן פב, אות יא) וז"ל: מיגו לחלי טענה לא אמרינן, כגון שאומר בקרקע דידי היא לפוטרו מאכילת פירות במיגו דלא אכלתי, דלא מהימן משום דהוי מיגו לחלי טענה, שרוצה להחזיק בטענה זו שטוען עכשיו בקרקע, ובטענה שהיה יכול לטעון אינו זוכה רק בפירות, ע"כ.

וכתב הנתיבות (בביאוריים) שכן הוא פשוט מסברא, כיון דבטענה שהוא טוען עכשיו רוצה לזכות יותר ממה שהיה יכול לזכות בטענה שהיה יכול לטעון, לאו מיגו הוא, ע"כ.

*

והקשה הגאון רבינו עקיבא איגר בחידושיו, למה ליה להדם שעל כן אינו נאמן כאן מכיון דהוי 'מיגו לחלי טענה' והע כתבו תוס' בדבור שלפניו (בעמוד ה) דבכה"ג לע מהימן במגו כיון דמוכח גם הקרקע לרין לשלם גם הפירות. ולע מהימן במיגו הוחיל וה'קרקע' יוצע מתחת ידו מן הדין דבקרקע ליכא מיגו, ה"כ אינו נאמן מכיון דהוי מיגו לחלי טענה, ולמה ליה לר"ח להדם ולומר שעל כן אינו נאמן הוחיל וה'קרקע' יוצע מתחת ידו מן הדין ובקרקע ליכא מיגו.

ואמינא לחפשר לייפב, כחשר נחלק בין שני העובדות, דחילוק גדול יש בין נאמן כאן מכיון דהוי 'מיגו לחלי טענה' (בעמוד ה) והע כתבו תוס' בדבור שלפניו דבכה"ג לע מהימן במגו כיון דמוכח גם הקרקע לרין לשלם גם הפירות. ולע מהימן במיגו הוחיל וה'קרקע' יוצע מתחת ידו מן הדין דבקרקע ליכא מיגו, ה"כ גם ה'פירות' יוצע.

ומיים הגרעק"א - גם בזה עמדנו בעת לימוד השיעור. ודחקנו קלת [לייפב] דלעיל כתבו תוס' זה לשיטת ר"ח [ומשר הרחשונים לע שבירע ליה חידוש זה, ועל כן הוכרחו לחרץ שעל כן חינו נחמן דהוי מיגו לחלי טענה], חבל מ"מ לע פשיקע להו הך שברח, ע"כ לשון הגרעק"ח מה שכ' לייפב קושייתו בחופן דוחק.

*

אך חשר כל נחבון בקושיתו של הגרעק"ח, נוכל להקשות בחופן חחר, דלמה ליה להר"ח בתוס' (בעמוד ה) לחדש שעל כן לע מהימן במיגו הוחיל וה'קרקע' יוצע מתחת ידו מן הדין דבקרקע ליכא מיגו, הע יכול לחרץ בפשיטות כמו שתירצו התוס' (בעמוד ג) שעל כן חינו נחמן כיון דהוי מיגו לחלי טענה. דהע גם בעובדע דקרידי לרב חידי היתה הטענה 'דהוע קרידי טפי' וע"כ הרי הוע היורש על כל הקרקע ולע רק על הפירות, ע"כ הוי הטוענה על כל הקרקע, והמיגו לע היה רק על הפירות דמיגו לחמר 'לע חכלתי', וע"כ חינו נחמן מכיון דהוי מיגו לחלי טענה, ולמה ליה לר"ח להדם ולומר שעל כן חינו נחמן הוחיל וה'קרקע' יוצע מתחת ידו מן הדין ובקרקע ליכא מיגו.

ואמינא לחפשר לייפב, כחשר נחלק בין שני העובדות, דחילוק גדול יש בין

המיגו לעובדא לעמוד ע, והעובדא לעמוד ג'. להא בעובדא לעמוד ג', טעין ואמר 'מינך זבני ומכלתיה שני מזקה' הרי טען טענה על ה'קרקע', ויש לנו מיגו 'ומי טעין ואמר לפירות ירדתי'. הרי טענת 'קרקע', וטענת 'לפירות ירדתי' סותרין זה את זה, דמי ירד לקרקע הרי לא ירד לפירות, ומ"מ כן הוי זה מיגו לחלי טענה, להא טעתו על ה'קרקע' והמיגו אינו רק על ה'פירות', ומי נאמר כה'מיגו' שלו, אין כאן טענה כלל.

מה שאין כן בעובדא דקריבי דרב חידי, דטעין דליהי קריבית טפי, והמיגו הוא, מיגו דיכול לומר 'לא מכלתי', הרי יתכן שיהיו שניהם גם יחד אמת, דלפ"ז אם אמת הדבר דליהו קריבית טפי, והקרקע שלו, ע"ז נכון אמת הדבר ד'לא מכלתי' ואין כאן סתירה כלל בין הטענה להמיגו, ובפופן כזה לפ"ז אם נאמר שהמיגו הוא רק לחלי טענה, מכל מקום כיון שאינו 'סותר' הטענה שפיר אמרינן בכה"ג מיגו לחלי הטענה.

וראה לומר, שיסוד החילוק מפורש יוצא מדברי **הנתיבות** עצמו בכללי המיגו (סימן פב, חות יא) מהרי שהביא יסוד הדבר דמיגו לחלי טענה לא אמרינן, כ' דבמקום שאפשר לעשות שניהם, כגון לומר זה בני, דנאמן בנכסים שיש לו לענין יבומה לדעת הרשב"ם (ב"ב קל"ד ע"ב ד"ה ליורשו) במיגו שהיה נותן לו במתנה, ובנכסים שיפלו אח"כ אינו נאמן מטעם שאין בידו ליתנם במתנה, לפ"ז דהוי מיגו לחלי טענה, כיון שאפשר לעשות שניהם, היינו לומר זה בני ולאחר לו במתנה הנכסים שיש לו, ע"כ. והוא כהנ"ל שכל שאין המיגו לחלי טענה 'סתירה' למה שטען מקודם שפיר נאמן לפ"ז להוי רק לחלי טענה.

ובכן פשוט הדבר למה לא תירצו התוס' בעובדא דרב חידי דהוי מיגו לחלי טענה, מכיון דבעובדא דרב חידי יתכן להיות שניהם אמת, הן הטענה דהוי קריבית טפי, והן המיגו דלא מכלתי.

*

אך יצא לכאורה לפ"ז אם נאמר שחילוק גדול יש בין הני תרי עובדות, מכל מקום יוקשה, יצא לכאורה מוכחים מדברי התוס' דלא סבירא ליה הא' חילוקא, ע"כ על כרחך צריכים לומר דהתוס' סב"ל דבכל ענין אי אפשר לומר מיגו לחלי טענה, כיון דבטענה שהוא טוען עכשיו רוצה לזכות יותר ממה שהיה יכול לזכות בטענה שהיה יכול לטעון, וע"כ שוב הדרא קושיא לדוכתיה, למה לא תירצו התוס' (בעמוד ח') בפשיטות שעל כן אינו נאמן מכיון דהוי מיגו לחלי טענה, ולמש הוצרכו התוס' לחדש ולומר דע"ע אינו מהימן במיגו הואיל וה'קרקע' יוצא מתחת ידו מן הדין, דבקרקע ליכא מיגו.

דהנה התוס' גמ' **בתובות** (פח: ד"ה הוליחה) בגידון דהוליחה גט ואין עמה כתובה, כתבו התוס' בתוך דבריהם, דיש להבעל מיגו, שאפ יגיע למקום שאין מכירין אותו, ולא ידעו שבאולה נשאה (דבאולה כתובתה מאתיים), הרי יכול לומר לאלמנה נשאתיך (לאלמנה כתובתה מנה), ועל כן 'נהי דאינו נאמן לומר פרעתי הכל, להא לא אמר כלום, מ"מ יהא נאמן לומר 'פרעתי מנה' מיגו דאי בעי אמר לאלמנה נשאתיך, ובאלמנה ליכא כתובה רק מנה, עכת"ד התוס'.

ובגליון מהרש"א (שם) ליין לדברי **הגאון מהרי"ט** (שו"ת ח"ח, סימן לג) שדייק מדקדוק לשון המוס', שאף שיש לו כאן מיגו דיכול לומר חלמנה נשתיין, מ"מ חינו נאמן במיגו זו רק לפטור מ'מנה' ולא לפטור מכל המחתיים, כיון דהוי מיגו לאחי טענה, ולא אמרינן מגו חלא היכא שכל מה שתובע בטענה זו היה יכול לתבוע בטענה אחרת ומה לו לשקר שאם היה רוצה לשקר היה טוען תותה טענה, אבל הכא שברע גדולה יש למה חינו טוען לומר 'חלמנה נשתיין' שהא אז יתחייב לשלם מנה, מה שאין כן בחומר 'פרעתי' נפשטר מכל וכל, עכתו"ד הגאון מהרי"ט.

וכתב הגר"ש איגר, דלפי דבריו מבואר מפרש דגם בחופן זה שהיה יכול לטעון שני הטענות, גם לומר חלמנה נשתיין, וגם לומר פרעתי, עם כל זה הוי מיגו לאחי טענה וחינו נאמן.

ובבן כאשר נתבאר היטיב שיטת המוס' הוא דבכל ענין דהוי מיגו לאחי טענה חינה נאמן, אף בחופן שיכולין שניהם להיות אמת, אם כן הרי היה יכולים המוס' לתרץ זה גם מה שקשו בעובדא דקריביה דרב אידי. וע"כ הדרך קושית לדוכתיה למה הוי ליה למוס' לחדש ולומר שעל כן אינו נאמן כיון דעל הקרקע ליכא מיגו והדרי קרקע הדרך פירי, הוי להו לתרץ בפשיטות דעל כן אין אינו נאמן דהוי מיגו לאחי טענה, והרי לשיטת המוס' אינו נאמן במיגו לאחי טענה אף בחופן שיכולין שניהם להיות אמת.

והפטיר רבינו שליט"א: ס"ל שטורקע קושית, **טרעכטע תריין, חון כ'וויל זאגן וואס מקטן ענטפערן!.**

תשובות על הקושיא יתקבלו בברכה במערכת
ואי"ה יזכו לעלות על שולחן מלכים
ונעבירם לכ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
להחיות נפש צדיק

בסיום דבריו הזכיר מרן רבינו שליט"א
שלפני שנים כבר השמיע והמה בכתובים

קושיא חזקה

בסוגיא ד'נסכא דרב אבא'

ע"כ פקודתו שמרה נפשינו להעלות גם קושיא זו על הכתב ולהפיצו בין התלמידים
ובודאי יהי' לנחת רוח לרבינו שליט"אכאשר ישיבו גם על קושיא זו

אחרי שהאריך מרן רבינו שליט"א בביאורים שונים בשיטת הריב"ם, המשיך בענין זה:

עוד הביאו התוס' עובדא לחבימי, המובא בגמ' בכתובות (פה.) חבימי בריה דרבי חבהו הוו מסקי בית זוזי בי מוחתי, שדרינהו בית חמע בריה דרבה בר חבהו, חזל פרעינהו. אמר להו, הבו לי שטרא, אמרו ליה, סיטרתי ניהו [רש"י: מלד אחר היינו מוחים בו מלוה על פה ומחמת חותם מלוה נחזיק בכסן]. אתא לקמיה דרבי חבהו, ע"ל, אית לך סהדי דפרעתינהו, אמר ליה: לא, אמר ליה, מיגו דיכולין לומר לא היו דברים מעולם [שלא שלמת החוב], יכולין נמי למימר סיטרתי ניהו.

וסיטראי ניהו להמס הוי כחמירת 'דידי חטפי' דהכא, ולהד"ס להמס הוי 'כלא חטפתי מעולם' דהכא. וכבן כתבו התוס' דעל כרחך מיירי המס בתר דתקון רבנן שבועת היסת, דאז לא הוי השליח עד לנוגע בעדות הוא, כיון דחייב שבועת היסת. דאי קודם דתקינו רבנן שבועת היסת, ע"כ הוי השליח עד גמור, ונאמן לומר למלוה פרעתי מיגו דאי בעי אמר להדרתינהו ללוה, כדאמר בריש המיח מקדש (קדושין דף מג:), וכיון דחיכא עד [השליח] המחייבו לחבימי שבועה, היכי מהימניה במיגו דלהד"ס, דהוה ליה מחויב שבועה וממון שאין יכול ליפטר משלם כדאמרינן הכא. (וכן ביאלו התוס' בכתובות פה: ד"ה מיגו).

יוצא מדברי התוס' דבאמת בחופן שיש כאן שבועת היסת אוב אין לו דין 'עד' ואין לומר עוד ד'שליח נעשה עד'.

והרשב"א בחידושיו (קידושין מג. ד"ה והלכתא, כתובות פה. ד"ה אי שקיל) הקשה ג"כ קו' התוס' ומתוכן דבריו מתבאר שחולק על יסוד הדברים שהניחו כן התוספות, דבאמת למיקנו רבנן שבועת היסת, הוי העד נוגע בדבר, **ואין** לו דין עדות, וכמו שכ' בתוך דבריו, שאין לומר שהשליח הוי נוגע בדבר לכיון שהמלוה מודה שנתנן לו ונסתלקה גגיעתו מעתה, וע"כ שפיר הוי השליח נעשה עד, וכי קאמר סיטרתי ניהו ה"ל מחויב שבועה שאינו יכול ליפטר, שהרי מודה הוא לדברי העד, ומשלם, דהא אלו ליכא תרי משלם, ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא דמי דהתם טוענתייהו מפרעון בלחוד הוא, אבל הכא דכולהו מודו דמשקל שקל אלא דזה אומר בידי שקלי וסיטרתי ניהו הויא טוענתייהו אמנה מי בדין שקלוה או לא וה"ל כנסכא דר' חבא.

ולתרץ קו' התוס' כ' הרשב"א, די"ל דה"ג אף על גב דלא מכחיש ליה לסהדא, כיון דסהדא גופיה קאמר דכדין שקל דבאורת פרעון אתא לידיה ולא ניתן

לחזרה לף על גב דהאיך קאמר סיטרא גינהו מ"מ טענתיהו לאו מעלה היא, דלכ"ע האי דידיה שקל ואין טענתייהו עלה משטרא, דהאי קאמר דלא פריעא ומהדר קא מסהיד דפרוע, ומשתבע שבועת המשנה ומפטר, ובשבועה כזו לא מהרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם. והמשנה הרשב"ץ וכ' דאי פקח אידך [בהובא], יהיב ליה מנה מהריעא בפני האי סהדא, ומוקי קמאי בהלוואה, [ושוב הוי בשבע בהובא] והו"ל מחוייב שבועה שע"י לישבע ומשלם. ע"ש שהאריך בזעפ זיו לשונו. ודבריו עמוקים למבין.

עכ"פ מתוך פלפול דברי הרשב"ץ יוצא לן מחלוקת הרשונים בדין מי השלים שמביא הפרעון הוי 'נוגע בעדות' או לא, להתוספות סבירא להו דע"כ מיירי בתר שתיקנו רבנן שבועת היסת דאז שוב לא הוי השלים עד, והרשב"ץ סבירא דבכל ענין גם אם חייב שבועת היסת, לא הוי השלים נוגע בדבר, כיון דכו"ע מודים שנפרע החוב, וגם אם הוי השלים עד בדבר לא הוי דומיא לעובדא דנסכא דרב חנא ולא שייך לומר מתוך שאינו יכול לישבע משלם.

והנה בקצות המושן (סי' נח, סק"ד) הביא דברי הרשב"ץ בקידושין, והוציא מדבריו 'דמדברי הרשב"ץ ילפה דמי מהרינן בתר דנסתלק הגורם הו"ל עד, ע"כ אפילו השתא בתר דתקון רבנן שבועת היסת הו"ל שליח עד בתר פרעון' וכ' דע"כ צריך לומר שהרשב"ץ הבינו בביאור דברי רב חנא כביאור הריב"ס שהביאו המו', ולא כדברי הר"י שהביאו התו'. דהנ לפי דברי ר"י לא הוי מגו להכחיש העד ולישבע נגדו דהוי העזה [וכמ"ש הר"י שלשבע לשקר להכחיש העד לא הוי מעיז], וע"כ בתר דתיקנו רבנן שבועת היסת תו לא הוי שליח עד דאית ליה מגו להכחישו, ושבועה לא יטרח לישבע נגד העד כיון דהוי נוגע אם מכחישו, [דהא כל מה שאין להשליח דין 'נוגע' הוא מחמת שכו"ע מודים שפרעו] משע"כ אם יכחיש ויאמר 'להל"ס' ויתחייב שבועת היסת, שוב הוי העד נוגע בדבר, ואין לו דין עד, ואין מחייב לותו שבועת על אחד, וע"כ שוב יש לו מיגו שלי"ל להעיז 'בשבועה' שכיון שהעד הוא נוגע בדבר אין לו דין עד ואין לו מי שיחייב לותו בשבועה.

וממשיך הקצות לבאר - אבל לפי תירוץ ריב"ס, דלע"ג דהוי מגו אפילו הכי כל זמן עד בדבר כן הדין או לשלם או לישבע וכיון שאינו יכול לישבע משלם, וע"כ השתא דמודה לשליח ונסתלק הגורם שוב הוי השליח עד, ונריך לשלם לף על גב דאית ליה מגו להכחישו ויהיה נוגע, דלפי מ"ש ריב"ס אפילו אית ליה מגו כיון **דהשתא** הוי עד הוי ליה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם, עכמו"ל הקצות המושן.

*

הנה בימי הקצות המושן שדברי הרשב"ץ אינם עולים בקנה אחד עם דברי הר"י רק עם דברי הריב"ס. ולכאורה תמוהין דבריו.

דהא לפי המבואר בדברי הריב"ס דשב"ל דבכל מקום שחייבו תורה שבועה חייב לשלם גם אם יש לו מיגו, לפי מה שפירשוה הרמב"ן, ובימי ביאור בשו"ת חתם סופר לעיל, יוצא מפורש שעל כן לא מהני מיגו, משום דעד אחד

היתנוה כדי תרי, להיינו שתצטינן להו כלילו בתו שניס ותמרו 'דמיתטיף מטפי מיניה' תו ד'פרעינהו', ובתופפן כזה ודמי ללת מהני 'מיגו', ובכן גם בעד אחד, כל זמן שלא נשבע דינם כתרי עדים ולא מהני מיגו.

אמנם כד נעמיק נראה שכל לא זה לא יועלך - אף לפי שיטת הריב"ס - רק בקונגיא דהכא לחילו היה שני עדים, היו נאמנין למיבד ממון, ולא היה נאמן ע"י מיגו, ע"כ נאמר שה"ה בעד אחד, כל זמן שלא נשבע. אבל בקונגיא דהמס, אילו היה המקבל תומר להד"ס, אז גם תם היו שני השלומים תומרים 'פרעינהו' ג"כ לא היו נאמנים, דהוי להו נוגעין בעדותן. ע"כ שוב היה לו מיגו לומר 'פיטרתי ניהו' מיגו דהיה תיכול לומר להד"ס כיון שאני העדים אין להם דין עדות, מאחת היותם נוגעים בעדותם, ובכן מה בכך שהעד אחד יש לו דין 'כבי תרי', ונאמר שעד שלא נשבע יש לו הכח של שני עדים, הא גם בשני עדים נאמן לומר פיטרתי ניהו, מיגו דיכול למימר להד"ס, דהא ליכא עדים המעידים 'פרעינהו', כיון שנוגעין בעדותן הן ואין להם דין 'עדות'.

[וזן תם נדחוק לומר כסברת הסמ"ע (סימן נח) שע"י יש לו בעצמו כח גם נגד המיגו, אלא שרוב הרשאונים לא הביאו כן, וגם הרשב"א עצמו כ' שם בלשונו: הוי מחויב שבועה שאינו יכול לישבע, שהרי מודה הוא לדברי העד, ומשלם, 'דאלו תיכף תרי משלם'. וכן מתבאר בדברי הקצוה"ח בעצמו בסי' עה ס"ק יג].

ובכן יש לעורר לישב שיטת הרשב"ץ, שלכאורה אין לישבם לא לפי דברי הר"י כמ"ש הקצות, ולא לפי פירוש הריב"ס כמו שביארנו, ול"ע להבין מה שכתב הקצוה"ח דלדברי הריב"ס יובנו דברי הרשב"ץ. והוא קושיא תמורה.

והפטיר מרן שליט"א: אין וועל זיך זייער פרייען צו הערן, וויב עמיצער האט א תירוץ.

ביום ו' ערש"ק פנחס הבעל"ט - כ"ג תמוז

חל היארצייט של הרבנית הצדיקת אמה של מלכות

פעסיל לאה בת רבי אהרן ע"ה

מחברתה הטהורה של כ"ק רבינו הגה"ק

בעל ברך משה זצוק"ל

אנ"ש שיחיו די בכל אתר ואתר יקדישו זכותים, בלימוד משניות, אמירת תהלים ולהדליק נר לעילוי נשמתה

ותהא נשמתה צרורה בצרור החיים

ווער דערזן?

דעם
רבי'נס
תלמידים
אין חו"ל

פארץ
רבי'נס
מלמדים
בארה"ק

זאל זארגן פאר די מלמדים
אויב נישט אונז?

החזקה
מלמד
בארה"ק

מוסדות יטב לב בארה"ק

ימי חינוך המהור / פ' פנחס-מטו"מ-דברים / קרית יואל יצ"ו

מלמד לשבוע
$780

מלמד לחודש
$1,800

שו"ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

ה. צָרִיךְ שֶׁיִּכְתֹּב בִּימִינוֹ אֲפִלּוּ אִם הוּא שׁוֹלֵט בִּשְׁתֵּי יָדָיו, וְאִם כָּתַב בִּשְׂמֹאל, פָּסוּל, אִם אֶפְשָׁר לִמְצֹא אֲחֵרִים כְּתוּבִים בְּיָמִין. וְאֵטֶר יַד שְׂמֹאל דִּידֵיהּ הוּא יָמִין.

תמצית הסת"ם

א. ספר תורה תפילין ומזוזות צריכין לכתבן ביד ימין (שו"ע)[1]. ואפילו אם הוא שולט בשתי ידיו, צריך לכתוב בימין (שו"ע)[2].

איטר

ב. איטר יד, כותב בשמאלו [דשמאל דידיה הוה כימין] (שו"ע)[3].

ג. ימיני שכתב סת"ם ביד שמאל פסול, וה"ה איטר יד שכתב ביד ימין פסול[4]. והני מילי כשיכול למצוא תפילין אחרים, אבל אם אי אפשר לו למצוא תפילין אחרים יניחם (שו"ע)[5] בלא ברכה[6].

---

1. הנה מקור הדין בבית יוסף (שם) בשם ספר התרומה דילפינן לה מדאמרינן בסוף פרק הקומץ (לז.) **'וקשרתם וכתבם', 'מה כתיבה בימין אף קשירה בימין'.** והביא עוד ראיה דמעכב אפילו בדיעבד, עיין לקמן.

2. ובהגהות רעק"א (שם) הכריח כן מהא דילף בספר התרומה מהיקש ד'וקשרתם' 'וכתבתם'. ולענין תפילין הלא קי"ל דאף בשולט בב' ידיו מניח תפילין בשמאל, מטעם ההיקש דמה כתיבה בימין וכו', ש"מ דאף בכה"ג בשולט בשתי ידיו בעינן כתיבה בימין.

3. מעיקר הדין איטר יכול לכתוב סת"ם, וה"ה שיכול לכתוב פרשיות תפילין כמבואר בשו"ע כאן. אמנם כתב בכף החיים (סימן כז ס"ק לא), וכ"כ בספרו קול יעקב (סימן לב ס"ק כב) וז"ל "ומיהו בעל נפש יחוש לעצמו שכיון שמניח תפילין בשמאל, צריך לכתוב דוקא בימין כמ"ש בסה"ק כף החיים (סימן כז ס"ק לא), יעי"ש". אמנם לא שמענו שאיטר הכותב תפילין שנוהגים להודיע לקונה שהוא איטר. וכן איתא בשם בעל שבט הלוי זצ"ל דאין צריך להודיע לקונה כלל. כיון שהתפילין כשר לכתחילה כן הובא בספר בן איש ימיני (מכתב ד) שהביא מכתב של הגאון רבי משה שטיין שליט"א, שדעת בעל שבט הלוי זצ"ל שהתפילין מהודורות, ואין צריך הסופר להודיע לקונה כלום. וכ"כ בספר תורת הלוי (סת"ם, פ"ו ס"ה) ששמע מבעל שבט הלוי זצ"ל שאיטר יכול לכתוב לכתחילה.

4. מג"א (סק"ה), פמ"ג (א"א שם סק"ד).

5. כתב בשו"ע (שם) "ואם כתב בשמאל פסול, אם אפשר למצוא אחרים כתובים בימין".

הנה מקור הדין בבית יוסף (שם) בשם ספר התרומה שמעכב אפילו בדיעבד, מהא דתנן בפרק הבונה (קג.) הכותב בין בימינו בין בשמאלו שתי אותיות, חייב. ופריך והא אין דרך כתיבה בשמאל, ומשני בשולט בשתי ידיו, אבל באטר אשמאל דעלמא חייב ולא אימין. ובענין זה צריך לכתוב ס"ת תפילין ומזוזות ומגילה, דנאמר בכולהו כתיבה.

דאין לומר דוקא בשבת, דגמרינן ממשכן אינו מועיל כלאחר יד, אבל בעלמא כשר, אין סברא לומר כן שיכתוב סת"ם כהלכתן בשבת ולא יהיה חייב. אמנם גבי שחיטה כתיב (דברים פרק כז פסוק ז) וזבחת, ותנן (חולין לא.) נפלה סכין ושחטה פסולה. הא הפילה כשרה אפילו כלאחר יד, ואפ"ה פטור בשבת משום דהוה כלאחר יד עכ"ל.

ובפסק (שם בספר התרומה) לא כתב דמעכב אפילו בדיעבד, רק כתב וז"ל "וצריך לכתוב בימינו, ואטר בשמאלו של עולם שהוא אליו ימין, ושולט בשתי ידיו יכתוב בימין העולם". אבל בהגהות מיימון (פ"ב אות א) כתב בשם [סמ"ק] ספר התרומה שאם כתב בשמאל פסול אפילו בדיעבד.

ד. השולט בשתי ידיו שצריך לכתוב בימין, וכתב בשמאל, כשר (משנ"ב סק"ז)[7]. והגדרת 'שולט בשתי ידיו, היינו דוקא אם כותב בשניהם בשוה[8].

כותב ביד אחת ועושה מלאכתו בשניה

ה. הכותב בימין ורוב מלאכתו בשמאל, או להיפך שכותב בשמאל ורוב מלאכתו בימין, כתב הפמ"ג שאין לקבלו לסופר. ובדיעבד אם כתב כשר כמו בשולט בשתי ידיו (הובא במ"ב ס"ק יח)[9]. [ולענין הלכה למעשה עיין בהערות[10]].

ו. הכותב בפיו – שתופס הקולמוס בפיו וכך הוא כותב– פסול, אפילו אם אי אפשר למצוא תפילין אחרים, שאין דרך כתיבה כלל בפה (משנ"ב ס"ק יט)[11]. וי"א דאם אי אפשר למצוא אחרים יניחם בלא ברכה (שם).

תיקון בשמאל

ז. הוא הדין לעשות איזה תיקון בשמאל, על ידי כתיבה, דפסול (משנ"ב ס"ק יז).

להפריד נגיעות בשמאל

ח. אבל להפריד נגיעות שבאותיות נראה דכשר אפילו בשמאל[12]

והנה טעם הדבר שאם אין לו תפילין אחרים יניח תפילין אלו, כתב בביאור הגר"א (ס"ק טז) "משום דבספר התרומה נסתפק בדבר, דאפשר שבת שאני דמלאכת מחשבת בעינן, כמו שכתוב ביו"ט (ביצה יג:), ושאר פוסקים לא הזכירו".

6. פרי מגדים (א"א סק"ד), הגהות רעק"א (סק"ג),

7. והדעת נוטה כן דהרי המקור הדין לפסול בדיעבד, מדלא נחשב כתיבה לענין שבת, והשולט בשתי ידיו שכתב בשמאל שפיר נחשב כתיבה לענין שבת ה"ה הכא. אמנם לכאורה הלימוד של וקשרתם וכתבתם דבאותו יד שקושר צריך לכתוב, לכאורה הרי השולט בשתי ידיו צריך לקשור ביד ימין, ע"ז כתב רעק"א דלימוד זה הוא רק לכתחילה. ועיקר הדין שמעכב הוא ממה שפטור בשבת, אבל השולט בשתי ידיו שפיר חייב בשבת.

8. משנה ברורה (סימן כז ס"ק כה) לענין הנחת תפילין, דהשולט בשתי ידיו מניח בשמאל כל האדם. וז"ל דר"ל שעושה כל המלאכות בשניהם שוה בשוה, אבל אם נקל לו לעשות בשמאל, אף שיכול לעשות אותם גם בימין לא מקרי בזה שולט בשני ידיו".

9. ז"ל הפמ"ג (שם) "**ואם כותב בימין ומלאכתו בשמאל, או להפך, כפי דעתי ההדיוטות אין ראוי לקבל אותו לסופר עיין סימן כז ס"ו** [בשו"ע שם איתא מחלוקת אם אזלינן אחר היד שכותב בה והיא נקראת ימין, ומניח תפילין ביד שכנגדה, או אזלינן בתר היד שעושה בה רוב מלאכות והוא נקראת ימין, ומניח תפילין ביד שכנגדה] **והכי נהוג** [כוונתו אע"ג שמבואר שם ברמ"א על דיעה השניה בשו"ע שם דאזלינן בתר היד שכותב 'והכי נהוג', הרי לכאורה הרמ"א הכריע שאזלינן בתר היד שכותב. וא"כ ה"נ יכתוב ביד שרגיל לכתוב בה, ע"ז כתב הפמ"ג דהיינו] **לעצמו, אבל אחריות דאחריני למה לי** [דרק לעצמו – להמניח תפילין צריך להכריע הדין, אבל לכתוב לאחרים למה לנו להקל, דהרי שמא היד כותב בה מיקרי שמאל, וא"כ צריך לכתוב ביד שעושה בה שאר מלאכות, וגם זה אינו יכול דהרי הוי שינוי לדידה לגבי שבת ופטור] **וכו', ודיעבד אין לפסול להמג"א (סק"ד) כמו שולט בשתי ידיו**" עכ"ל הפמ"ג.

וכוונתו דכמו בשולט בשתי ידיו שלכתחילה צריך לכתוב ביד ימין, ומ"מ אם כתב בשמאל כשר, אף דלכאורה מטעם ההיקש וקשרתם וכתבם היה צריך להיות פסול, אע"כ שאין מחמירים בדיעבד לפי טעם זה, א"כ ה"ה בנידו"ד לא גרע משולט בשתי ידיו שאם כתב בשמאל כשר.

10. שו"ת אבני נזר (או"ח סימן יג) שאין ללמוד דין כתיבת סת"ם מדין הנחת תפילין, דשאני התם דילפינן מקרא 'ידכה' דצריך להניחה על יד ההה, ולפיכך אזלינן בתר היד שעושה מלאכות שבאחרת מניח, משא"כ לענין כתיבה מה לנו בזה שעושה שאר מלאכות בשמאל כיון שרוב כתיבתו בימין בה צריך לכתוב. ועיי"ש שכתב שכ"כ בספר התרומה היפך ממש"כ הפמ"ג. ומסיק דאין לחוש לדברי הפמ"ג כלל וכלל. וכן מצאנו בעוד אחרונים שהקילו בזה. ראה בזה בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סימן ד). ומשם תדרשנו לטובה. וכן כתוב בספר תורת הלוי (פ"י ס"ז). ששמע מבעל שבט הלוי זצ"ל שדרכו להורות בזה כהאבני נזר דלא כהפמ"ג. וכ"כ בספר איש ימיני (עמוד רפא) בשם בעל שבט הלוי זצ"ל.

11. מג"א (סק"ה) בשם תשובות הרמ"ע מפאנו (סימן לח) במעשה שהיה באחד שהיה גדם וכתב סת"ם ופסלו אפילו אם אי אפשר למצוא אחרים.

12. משנה ברורה (שם), וכתב טעם הדבר "דומיא דמכשרינן באנשים הפסולים לזה לקמן (סימן לט) עכ"פ בדיעבד, עיי"ש".

שו״ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

ו. אֵין צָרִיךְ לְשַׂרְטֵט כִּי אִם שְׁטָה עֶלְיוֹנָה, וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְיַשֵּׁר הַשְׁטָה בְּלֹא שְׂרָטוּט יְשַׂרְטֵט כָּל הַשּׁוּרוֹת, וְלֹא יְשַׂרְטֵט בְּעוֹפֶרֶת מִפְּנֵי שֶׁמְּקוֹם הַשְׂרָטוּט נִשְׁאָר צָבוּעַ: הגה: וְיֵשׁ מוֹרִים שֶׁצָּרִיךְ לְשַׂרְטֵט תָּמִיד לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּמִן הַצְּדָדִים עַד עַל פִּי שֶׁיּוֹדֵעַ לְכַתֵּב בְּלֹא שְׂרָטוּט וְכֵן נוֹהֲגִין (בְּרוּךְ שֶׁאָמַר מְרִדְכַי וְסַפֶּר תְּרוּמָה וּתְמַ״ג).

שִׂירטוּט בִּתפִילִין

ט. 'בפרשיות התפילין' אין צריך לשרטט כל השורות[13]. מ״מ מכיון שאסור לכתוב שלשה תיבות מפסוק בלא שרטוט, צריך לשרטט השורה העליונה (שו״ע), וי״א שצריך לשרטט מכל ארבע רוחות, מלמעלה ומלמטה, ומב' הצדדים (רמ״א). [ולכו״ע אי״צ לשרטט כל השורות]. והמנהג שלנו עיין לקמן.

י. אם יודע לכתוב שורות ישרות אף בלא שישרטט כל השורות, ומ״מ על ידי השרטוט יהיה הכתב נאה יותר וישר יותר מאשר בלא שרטוט, אם רוצה לשרטט כל השורות הרשות בידו (לפי גירסת הרמ״א במחבר 'צריך'). וי״א שאין לו לשרטט השורות [לשון הש״ע אין לשרטט כי אם שיטה עליונה, ואם אינו יודע וכו'. ומשמע שרק באינו יודע ליישר מותר לעשות שרטוט], ואם ישרטט עליו נאמר 'כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט'[14].

הַמנָהָג

יא. אם אינו אומן לכתוב השורות ישרות בלא שישרטט כל השורות, לכו״ע נכון יותר לשרטט כל השורות (שו״ע)[15]. וכן המנהג בזמנינו לשרטט אף בתפילין כל השורות וכן מלמעלה ומלטה ומן הצדדים (ביה״ל ד״ה וכן נוהגין)[16].

יב. בדיעבד אם לא שירטט קלף התפילין אפילו בשורה הראשונה יש מכשירין בזה. ויש פוסלין בזה, ומ״מ נראה דיש להקל לעשות השרטוט לאחר הכתיבה[17].

---

13. הטעם שתפילין אין צריך שרטוט, כתב הרמב״ם ״לפי שהם מחפין״. פירוש שהן מכוסות ותפורות שאינו יכול לקרוא אותן בכל עת שירצה, לפיכך אין צריך שרטוט לנוי הכתיבה. וכתב הכסף משנה ״אבל המזוזה אינה מחופה כל כך שבנקל יכול להסירה ממקומה. והר״ן כתב בפ״ב דמגילה דטעמא משום דמזוזה נבדקת אחת בשבוע וכו' [והתפילין מתוך שנשמרין אין נבדקין אלא פעם אחת ביובל, ולפיכך אין צריך כתב המיושר כ״כ ומשום הכי אין צריך שרטוט]״.

14. כתבו התוס' (מנחות לב: ד״ה האי), והרא״ש (הלכות ספר תורה סימן ז) שלא היו רגילין לשרטט תפילין, דכיון דלא בעי שרטוט, שייך בזה מה שאמרו 'כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט'. ונראה מדברי הב״י דהיינו אפילו אם על ידי השרטוט יהיה הכתב נאה וישר יותר. וכן דעת השו״ע. אמנם דעת הרמ״א כמו שכתב הב״י בדעת הטור, כל שיהיה הכתב יותר נאה ויותר ישר כשהוא משורטט, אע״פ שיודע ליישר השיטה גם בלא שרטוט, תו לא שייך לומר בזה כל הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט. וכתב הב״י שכ״כ בעל התרומה (סימן קצו) בשם רבו ר״י בעל התוספת.

15. ולא אמרו בירושלמי הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט, אלא כשעושה אותו בדרך חומרא, אבל הכא שאינו מכוין לכך, שהרי אינו דבר איסור דשייך ביה חומרא, ואינו משרטט אלא כדי לכתוב ביושר יותר אינו הדיוט (מג״א ס״ק ח בשם הב״י).

16. כתב בברוך שאמר דבתפילין כיון דאין צריך לשרטט כל השורות, רק מהצדדין, לכן מהצדדין ישרטט בצד שכותבין, אבל בשורות ישרטט מבחוץ. והו״ד בביאור הלכה (ד״ה וכן נוהגין).

17. בביאור הגר״א (סימן לב ס״ו) כתב דדין זה תלוי במאי דקיי״ל בס״ת. לר״ת שכתב דס״ת אי״צ שרטוט רק בשיטה עליונה לדעת השו״ע, או מד' צדדים לדעת הרמ״א ובדיעבד פסול בזה, כדמוכח במס' סופרים דיריעה שאינה מסורגלת פסולה, א״כ הוא הדין בתפילין יהא פסול דחד דינא אית להו לשיטתו. אבל לפי מה דפסקינן בשו״ע (יו״ד סימן רעא ס״ה) דס״ת צריכה להיות משורטטת בכולה כמו מזוזה, א״כ אין לנו ראיה לפסול התפילין בדיעבד, אף אם לא שירטט כלל, דמוקמינן מסכת סופרים בספר תורה, וא״כ אין לנו ראיה לתפילין. והובא בביאור הלכה (ד״ה אין צריך), וכתב דלפי״ד א״ש שלא כתב המחבר לפסול בדיעבד, כמו שכתב להדיא בהלכות ס״ת ומזוזה שפסולה אם לא עשה שירטוט.

יג. אם שירטט השורות ולא שירטט הצדדים כש"כ שיש להכשיר בזה[18].

יד. אין צריך לשרטט קלף התפילין לשם קדושת תפילין[19].

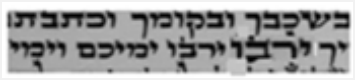

18. יעויין בביאור הלכה (ד"ה וי"א שצריך).

19. פרי מגדים (משב"ז סק"ד). והובא במשנה ברורה (בה"ל סוד"ה וי"א). וראה עוד בבה"ל (סעיף ח סוד"ה בתחילת העיבוד) בשם הפמ"ג שאם מחשב בהדיא השרטוט שלא לשמה, אפשר דגרע לדברי הכל. אבל בשו"ת שבט הלוי (ח"ה סוף סימן ו) העלה, דאפילו בכה"ג כשר, עי"ש.

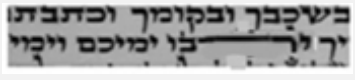
מכותלי הלשכה:

שאלה:

סופר כתב מזוזה, וכתב בטעות שני פעמים תיבת **'ירבו'**. ומצאו לאחר שכבר המשיך לכתוב כל המזוזה. דבר פשוט שהמזוזה כמו שהוא פסול. מכיון שיש תיבה מיותרת. ולמחוק 'ירבו' השני וישאר חלק, אסור משום שנעשה לפרשה חדשה. וכן אין עיצה למחוק כל מה שהמשיך לכתוב אח"כ, ולחזור ולכתבו כסדרן. משום שכתב שֵׁם השֵׁם שאסור למחקו. השאלה היה האם יש אפשרות לתקן שיהא כשר?.

תשובה:

העצה לתקן המזוזה שיהא כשירה היא, שימחוק מן **הירבו** הראשון האותיות **ב' ו'**. ומן **הירבו** השני, ימחוק אותיות **י' ר'**. ואח"כ ימשיך **הרי"ש** של תיבת ירבו הראשון, עד שיחבר להאותיות ב' ו' של ירבו השני. ודבר זה מותר לעשות ואין בזה משום שלא כסדרן. מכיון שאינו כותב אות חדש. וזה שמאריך הרי"ש אינו נחשב לכתיבה, מכיון שמקודם נמי היה רי"ש.

מקור הדין:

כתב הפמ"ג (במשב"ז סימן לב ס"ק כ) מעשה בסופר שכתב 'השמרו השמרו' שתי פעמים, ומחק וא"ו ראשונה והשמר שני. ומשך הרי"ש עד וא"ו שניה והכשיר זה עי"ש. והו"ד בקסת הסופר (סימן ט ס"ח), ובאור הלכה (סימן לב סכ"ג ד"ה ואם יתר).

דיני ימי בין המצרים

שירה בכלי זמר

אסור לשיר בכלי זמר, ורק לצורך פרנסה מותר עד ר"ח, כגון מותר לנגן בסעודת מצוה אצל הנוהגים לנגן בכלי שיר.

פמ"ג א"א סק"י, דרק לצורך פרנסה כתב שם דהיינו ישראל שפרנסתו לזמר בכלי שיר אצל בית המשתה של אינו יהודים דמותר, ובכה"ח העתיקו וכתב דמשמע דאינו מתיר אלא עד ר"ח.

שירה בפה

יש המחמירים שאף אין לשיר בפה לחוד אפילו בלא כלי שיר.

בס' יוסף אומץ (ראש הדיינים ובני הישיבה בפרקנפורט בזמן השל"ה בשנת ש"ע, עמ' קס"ח) כתב דבסעודת שבת ליל שבת שהתחילו מבעו"י דכתב להאריך בזמירות עד הלילה, והוסיף דבבין המצרים יש לומר הזמירות בקול נמוך קצת או בניגון שאינו משמח, ובס' לקט יושר (עמ' ק"ו) העיד על רבו בעל התרומת הדשן שלא אמר זמירות בכלל בבין המצרים, ומבואר מהם דאפי' בשבת החמירו, ובס' שדי חמד (פאת השדה בהמ"צ סי' א' אות י') הביא מס' משא חיים דכתב דאין לנגן בשום ניגון זולת בברית מילה, אלא דהוא מסתפק שם מהו הגדרת ניגון אי דוקא בכלי שיר או אפי' בלא כלי שיר, ובמקור חיים (להחות יאיר) כתב לאסור שירה בפה מר"ח, ובעובדא המובא לקמן מרבינו זי"ע בענין שירת בר יוחאי, מבואר דדעתו ג"כ לאסור סתם שירה בפה.

ולשיר בשעת לימוד התורה או בשעת התפילה, פשוט דמותר דאין זה בגדר שמחה, אלא חלק בהתעוררות בכוונת התפילה.

ומובא שאחד למד בניגון בבית מדרשו של החזו"א בתשעת הימים, וכשסיפרו לחזו"א על זה, אמר שלא להפריע לו ולתת לו ללמוד.

וכן מותרים שירי התעוררות לצורך התחזקות כגון היושבים יחד בחבורה לצורך חיזוק, וכן שירי ציפיה לגאולה, אולם ריקודים ומחולות אין לעשות.

ניגון "בר יוחאי במירון" – מותר לשיר שיר בר יוחאי במירון.

טעמי המנהגים מאמר יומא דריגלא על ל"ג בעומר בשם רבינו הקוה"ט זי"ע שענה כן להגה"צ רבי אשר זעליג מרגליות זצ"ל ששאלו על כך, בעת שרבינו שהה במירון בימי בין המצרים, וטעמו כיון ששיר הקודש הזה מיוחד בשבחיו של רשב"י, ובאתרא דמר מותר לשיר בשבחיו הקדושים.

שמיעת ניגונים בטייפ

אין לשמוע ניגונים המוקלטים בטייפ וכדו', ואפילו שירי החורבן ושירי הגאולה אסורים בכלי.

שו"ת שבה"ל (ח"ח סי' קכ"ז ב') דטייפ נחשב ככלי שיר ממש דאסור, ואפי' אם הטייפ נעשה משירה בפה לחוד הרי זה נהפך לכלי שיר ואסור, ובקושי מלמד זכות על המקילים כל השנה לצורך ע"י בשו"ת ח"ו סי' ס"ט.

פועלים נכרים המפעילים כלי שיר בבית ישראל

פועלים נכרים המפעילים כלי שיר בבית ישראל, אין לאסור בזה עד ערב ט"ב בחצות, ואם הם מפעילים ניגונים המביאים לשמחה יש לאסור.

א"א בוטשאטש סוס"י תקנ"ג, דרוב כלי זמר של הערלים הם רק מטרידים ואינם מעוררים שום שמחה ולכן אין לאסור, ואם הם מביאים לשמחה יהא אסור.

ללמוד וללמד ניגונים

אין ללמוד וללמד ניגונים, ולצורך פרנסה ויהא לו הפסד אם לא ילמד, מותר, וכן אין לשיר לצורך הכנת ניגונים או מקהלה וכדו'.

בקובץ מבית לוי מובא בשם בעל שבה"ל דאסור ללמוד וללמד, ובכף החיים (סי' תקנ"א אות מא) כתב דהמלמדים שירות ותשבחות לתלמידיהם באלו הימים לא ילמדו כי אם מהניגונים של אלו השבתות ששוברים הלב, וטוב יותר שלא ילמדו כל עיקר עד שיעברו ויתמו ימי הבכי על חורבן ביהמ"ק, ומשמע מינה דאפי' שירה בפה לחוד אין ללמד, ואינו ברור האם הכה"ח מלמיר אף לצורך פרנסה, דהבאנו

לעיל בשם הפמ"ג דלצורך פרנסה אף בכלי שיר מותר. וזהו רק לצורך פרנסה אבל התלמידים בינם לבין עצמם אסורים.

ריקודים ומחולות

אסור לעשות ריקודים ומחולות.

סי' תקנ"א משנ"ב סקט"ו בשם הא"ר, והחילוק בין ריקודים למחולות מובא בשם הגרשז"א זצ"ל דריקודים היינו אפי' אדם אחד, ומחולות היינו מחול של אנשים רבים המסתובבים בעיגול.

סעודת מצוה

אף בסעודת מצוה [כגון שבע ברכות, בר מצוה] נוהגין לאסור שלא לשיר בכלי שיר, ורק ניגונים בפה מותר לצורך מצוה, וכן אין לעשות ריקודים.

דנחלקו הפוסקים אי מותר להביא כלי שיר בסעודת מצוה, דבשכנה"ג (סקל"ג) ועוד אחרונים כתבו להתיר, אולם בא"ר (סקכ"ו) וביעב"ץ כתבו דאין ליקח מנגנים אפי' בסעודת מצוה, ובכה"ח (אות מ) כתב דזה תלוי במחלוקת אי מותר שמחה בסעודת מצוה, ומסיק כדעת הא"ר דאסור, ומסיק דבמקום שנוהגין היתר יש להם על מה לסמוך, ובשו"ת שבה"ל (בח"ג סי' קנ"ז, וח"י סי' פ"א) כתב לאיסור, וכתב שם "על משמרתי אעמודה שאסור לעשות רקודין וכלי זמר בשבע ברכות אחרי י"ז בתמוז, ורק שירי פה שירי מצוה", וכן המנהג.

ומתאמרא משמיה דבעל שבה"ל זצ"ל שאמר בסעודת שבע ברכות שיעשו מחול פעם אחת לאחר ברכהמ"ז.

פרי חדש

טוב ליזהר שלא לאכול פרי חדש, דאין לברך שהחיינו בימי בין המצרים.

שו"ע סעי' י"ז, וכתב המ"א (סקמ"ב) דאין הטעם משום אבילות, דהרי אבל מברך שהחיינו, אלא הטעם משום דבימים אלו כיון שהם ימי פרעוניות אין כדאי לומר שהחיינו לזמן הזה, והט"ז מפקפק בזה, וכן הגר"א כתב שהוא חומרא יתירה, אולם משמע במשנ"ב ובאחרונים דנוהגים להחמיר.

פרי חדש בשבת

המנהג דגם בשבתות שבימי בין המצרים מחמירים בזה.

במ"א הביא דבמטה משה כתב להיתר בשבת, אולם בכתבי האר"י אסר אפי' בשבת, ובמשנ"ב (סקצ"ח) ובעוד אחרונים הקילו למעשה בשבת, ובקובץ מבית לוי הביא ששמע מבעל שבה"ל דבחו"ל נהגו להקל לברך בשבתות, ובא"י המנהג להחמיר.

פרי שלא יהא מצוי לאחר בין המצרים

פרי שלא יהא מצוי לאחר בין המצרים, אם יכול לשמרו עד שבת, צריך לשמרו לשבת ויאכלנו בשבת, ואם יתקלקל עד שבת, יכול לאכלו בחול ולברך שהחיינו.

רמ"א סעי' י"ז, ומ"א והאחרונים, ועי' בהערה הבאה מ"ש מחולה שאינו מברך שהחיינו.

חולה ומעוברת

חולה או מעוברת שזקוקים לאכול פירות חדשים, מותרים לאוכלם.

בשע"ת וכן במשנ"ב (סקצ"ט) הביאו כן בשם הברכ"י לגבי מעוברת, והטעם כיון דחיישי' שמא תתאוה ויגרום נזק לה ולולד ולכן התירו, אולם כתב דלא יברך שהחיינו, כיון דכמה פוסקים ס"ל דברכת שהחיינו הוא רשות, ובכה"ח חולק בזה ודעתו שתברך שהחיינו, ולגבי חולה הביאו בשם המהר"י צמח שחולה ג"כ מותר כיון שהפירות פותחין לו תאותו לאכול דברים טובים ובמקום חולי לא גזרי', אלא דלא כתב מהו הדין לגבי שהחיינו, ובתורת משה (חת"ס פר' האזינו בפסוק ובדבר הזה), וכן בשו"ת התעוררות תשובה (הנדמ"ח סי' שמ"ז) הביאו מס' נגיד ומצוה (דהוא המהר"י צמח תלמיד להרח"ו) שהביא בשם רבו שחולה האוכל אינו מברך שהחיינו, והם מבארים טעמו דלכאו' קשה מ"ש ממי שיש לו פרי שמצוי רק עתה דמברך שהחיינו, ותירצו כיון דטעם ברכת שהחיינו הוא משום השמחה שיש בשעת אכילת הפרי, לכן מברכים רק כשיש שמחה, אבל חולה האוכל בזמן שכל העולם אינן אוכלים, יש לו עגמת נפש שהוא צריך לאכול מחמת חוליו, ואין לו שמחה בזה, (הערת המעתיק, ולכאו' לאחר העיון בס' נגיד ומצוה אינו מובא שם להדיא לגבי חולה לברך שהחיינו), ובשו"ת שלמת חיים (סי' שז) כתב ג"כ טעם זה, והוא כתב להדיא דזהו גם בחולה, והוא כתב עוד חילוק, כיון דאם לא יהיה הפרי מצוי יתבטל מהברכה מכל וכל, אבל במעוברת [וה"ה בחולה] הלא תוכל אם תרצה לשמוע ברכת שהחיינו אח"כ וגם החולה. ועי' במשנ"ב שלגבי מעוברת כתב שלא תברך שהחיינו ולגבי חולה לא כתב כלום לגבי שהחיינו, ויש לפרשו לכאן ולכאן).

קטן

קטן שיש לו ידיעה קצת, אבל אינו יודע להבחין בין ימים אלו לשאר ימים, והוא מתאוה לפרי חדש, מותר ליתן לו ויברך שהחיינו.

ברכ"י ט' והטעם שיברך כדי שלא יטעה ולא יברך שהחיינו בשאר הימים.

בירך בטעות על פרי חדש

בירך בטעות על פרי חדש את ברכת הפרי, יברך שהחיינו

ויאכל הפרי.

שע"ת בשם ברכ"י שכתב כן בשם מהר"י נעים וכנה"ג וכן דקדק מס' הכוונות.

בגד חדש

המנהג שאין לובשים בגד חדש בימי בין המצרים ואפילו שאין מברכים שהחיינו, ודוקא בגדים חשובים אבל בגדים שאינם חשובים הבגדים הצמודים לגוף, אפשר ללבוש חדשים.

בשו"ע (שם) איתא דאין לברך שהחיינו על מלבוש חדש, וממילא לא ילבש מלבוש חדש, והנה כהיום המנהג שאין מברכים שהחיינו על מלבוש חדש, ועכ"ז נוהגין שאין לובשים בגדים חדשים בבין המצרים, כיון דיש שמחה בזה, וכעי"ז מבואר בא"ר החולק על המ"א ומובא בשעה"צ (סקמ"ח) דדעתו דאף להמתירין לברך שהחיינו על פרי בשבת, עכ"ז על בגד לא יברכו כיון דיש בזה שמחה גדולה.

וכ"ז בבגדים חשובים אבל בגדים שאינם חשובים ואף מעיקר הדין לא היו מברכים שהחיינו עליהם, מותר ללבשם כדמובא במשנ"ב סקמ"ה.

מי שאין לו טלית או ציצית של מצוה, יכול ללבוש טלית חדש.

שו"ת רב פעלים (חלק ד סימן כט), וטעמו דודאי לא גזרו כהאי גוונא, דמילתא דלא שכיחי היא, ועדיף ממי שאין לו אלא כתונת אחד שהקילו לו לצורך הגוף כ"ש לצורך מלבוש הנשמר וכיון שכל הקורא ק"ש ומתפלל בלא ציצית כאילו מעיד עדות שקר, מוטב שיעשה לו בגד חדש לקיים המצוה, והביא שם דעת אחד הגדולים דאם מצוי לו בעת התפלה לא ילבישנו, אעפ"י שהולך כל היום בלי ציצית והרי הוא כמנודה לשמים, דזהו דוקא במזיד, וזהו אנוס ע"פ תקנת חכמים, וטוב שלא לבטל גזרתם כיון דלא עשי אעשה וכה"ג ליכא למיחש למידי ומאחר שאינו חובת גברא מדוע לא תהיה תקנת חז"ל במקומה עומדת עכ"ל. אולם הוא חולק עליו וסברתו כי באמת כל כהאי גוונא שהוא דבר מצוה לא תקנו בזה חכמים איסורא כלל, וכאשר מצינו בכמה דברים שאסורים בימים שאחר התענית ומורים היתר במקום מצוה וכ"ש במצוה כזו שהוא מתבטל ממצות ציצית שהולך כל אותם הימים בלא ציצית שהרי זו לא מעלה ארוכה על כן הדבר ברור ופשוט שגם בנידון הרב שאלת יעב"ץ ז"ל הנז' שהוא בגד חדש אשר בלעדי זה מוכרח לילך בלא ציצית יש להורות היתר גמור ללבוש טלית חדש.

קניית בגדים חדשים

קניית בגדים מותר בבין המצרים.

דהרי אף להנוהגין לברך שהחיינו אינם מברכים אלא בשעת לבישה ולא בשעת הקניה, דבעצם הקניה ליכא שמחה כל כך, וכן שמעתי מהגאון ר' שלמה זלמן אולמאן זצ"ל, דהרי כל האיסור ללבוש כשאין מברכים שהחיינו הוא רק מצד המנהג, ובלקנות אין מנהג, ועי' מרא דמעתתא מש"כ שם.

ויש הנוהגים לעצמם להחמיר שלא לקנות בגדים חשובים המביאים לידי שמחה, או כלים חשובים המביאים לידי שמחה, כגון "קאר" או ארונות הבית וכדו', אולם דברים הנצרכים לצורך תשמישי היום יום של הבית, כגון כלי לכבס הבגדים, פריזידע'ר, ערקאענדיש"ן, אין להחמיר לקנותם.

זהירות ממקום סכנה

יש ליזהר שלא לילך במקומות סכנה

בשו"ע סוס"י תקנ"א מובא כמה דברים שיש ליזהר משום סכנה, ועפ"ז כתב במקור חיים סי"ד דיש נמנעין מלרחוץ בנהרות מפני הסכנה והעת מסוגל לרעה, אולם הפוסקים נקטו דאין איסור להתרחץ בנהרות, אולם יש ליזהר שלא ללכת למקומות סכנה, ובתשוה"נ (ח"ב סי' רס"ג) כתב דעכ"פ דההולכים לשוט יזהרו שלא לשוט עמוק עד קרוב לקומת איש, דיש לחוש בימים אלו לסכנה רחוקה.

ובס' שער המלך (חודש אב) התמרמר על ההולכים לרחוץ ומרבים בתענוג ושיחה וקלות ראש בימים הנמוכים אלו, ואינם זוכרים נהרות בבל ששם ישבנו גם בכינו וכו'.

ומה ששגור בפי העולם שרק מי שהלך לשוט לפני בין המצרים, יכול ללכת גם בבין המצרים, אפשר דמקורו עפ"י מש"כ בשו"ת רב פעלים (ח"ד סי' כט) דכתב נראה לומר מי שהוא ירד לשוט בנהר כדי להתלמד והוא כבר התחיל מקודם בין המצרים ועדיין לא השלים למודו שמותר לו ללכת לשוט בנהר גם אחר ר"ח חוץ מן ט"ב כי זה במלאכתו הוא עוסק ואין כוונתו לתענוג וזה פשוט, אך ודאי נכון להחמיר בזה אבל אין למחות ביד המיקל ע"כ, אולם שם אירי בכדי להתיר אף בט' הימים ובכדי להתלמד, ובקובץ מבית לוי מובא מבעל שבה"ל דאין למנהג זה מקור, ומותר לילך לימים אפי' כשלא הלכו לפני בין המצרים.

טיול

במקומות שהילדים נוסעים לטייל בין המצרים עד ר"ח אב, יש למעט קצת בטיול, כדי שיהא הכרה דההשינוי הוא מחמת אבל ימים האלה, וגם אם ילכו יהיה דרך מצוה דהיינו לדבר אתם על כל הדרך בדברי תורה וחיזוק.

לשון שבה"ל ח"י סי' כ"ו. ובשדי חמד מערכת ביהמ"צ סי' א' אות י' הביא מס' משא חיים שלא ללכת כלל לטיול בגנות ופרדסים בימים אלו.

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קריית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040 **Fax** 845.783.2684

בס"ד

כה תאמר לבית יעקב

שטייענדיג עטליכע חדשים נאכ'ן היסטארישער אסיפת העיר וואו טויזנטער תושבי קרית יואל והגלילות האבן אינאיינעם
דערקלערט דעם שטארקן פאראיינגטן ווילן אז אונזער שטאט זאל זיך פירן על דרך התורה, ערליך און אפגעהיטן מיט א
רוחניות'דיגע הנהגה, ווי עס פאסט פאר א שטאט מיסודו פון הייליגן רבין זיע"א דער מייסד פון די שטאט

טוען מיר אצינד בהורמנותא דמלכא פונעם מרא דאתרא כ"ק מרן רבינו שליט"א

פארופן אן ערשטמאליגער

אסיפת נשים צדקניות

פאר אלע פרויען און עלטערע טעכטער פון איבער גאנץ

קרית יואל והגלילות

צו הערן אינאיינעם אויף אן ערשטמאליגער פארנעם גאר קלארע רייד איבער די סאמע יסודות הדת, לויט די קלארע הלכה און ריינע מסורה, וואס עם מיינט אן ערליכע אידישע טאכטער, אן ערליכע אידישע מאמע, מיט אן ערליכע שטוב וואס ציט אויף א דור געטריי פאר'ן הייליגן באשעפער, מיט ריינע 'אידישע' נחת דקדושה

דער אויסנאמליכער און היסטארישער אסיפה וועט אי"ה פארקומען

מאנטאג פרשת ראה אור ליום כ"ז אב

אין די יארצייט פון אבינו רועינו מרן קודש הקדשים רביה"ק זי"ע
דער מייסד פון אונזער שטאט

אין ביהמ"ד הגדול קרית יואל

מיט אלע אירע פליגלען

וואס וועט ווערן איבערגענעבן אין דעם נאכט פאר די עזרת נשים
צו אקאמאדירן אלע טויזנטער מאמעס און בנות ישראל אן אויסנאם

אין די טעג טוט קהל צוזאמשטעלן קאמיטעטן פון טעטיגע און פארשטענדליכע עסקניות וואס וועלן אנפירן מיט די צוגרייטונגען צו דעם גרויסן געשעעניש, פאלגט נאך ווייטערדיגע מעלדונגען אין די קומענדיגע וואכן בס"ד

מיט פיל שעצונג און ערוואַרטונג
הנהלת הקהלה

המשך דיני מגלה סודות חבירו (ה)

א] המדבר עם חבירו ורוצה להקליטו בלי רשותו ודעתו יש בזה איסור [א] ואפילו אם אומר דרשה או שיעור "ברבים" אם הדורש אינו רוצה ומקפיד שלא יקליטו אותו בטייפ אין להקליטו בלי רשותו [ב].

ב] אך כ"ז דווקא באופן שיודע בוודאי או שיש עכ"פ חשש שהשני מקפיד ומפריע לו אם יקליטו אותו בלי רשותו אבל אם יודע בבירור שהשני אינו מקפיד ע"ז או שדורש ברבים דמסתמא בדרך כלל אינו מקפיד בזה אין שום חשש להקליטו [ג].

ג] אף שאמרנו דיש איסור להקליט בלי רשות מ"מ באופן שחושש שחבירו יזיק לו ועל ידי שישמעו דבריו המוקלטים יוכל להציל את עצמו בבית דין מותר להקליטו אף בלי רשותו [ד].

ד] משכיר דירה שהשכירו לאחד במחיר נמוך [ה] והמשכיר מקפיד שלא יגלה השוכר לאחרים דמי השכירות שגובה ממנו כיון שהוא נמוך אך לא התנה כן מתחלה שלא יגלה לאחרים [ו].

ה] אף דיש היתר לפעמים לספר לשון הרע ורכילות "לתועלת" מכל מקום אין היתר לגלות "סוד" אפילו אם כוונתו רק "לתועלת" ורק במקרים מיוחדים מאוד יש לדון להתיר [ז].

ו] לפעמים נדחה איסור גילוי הסוד מפני הצורך והיינו באופן שאם לא יגלה הסוד לחבירו יגיע לחבירו נזק גדול ברוחניות או בגשמיות ובאופן זה מותר לגלות לחבירו כדי להצילו ויש בזה משום "לא תעמוד על דם רעך" ולכן אם אחד גילה לחבירו שהוא רוצה להרוג את פלוני פשיטא דמותר לגלותו כדי שינצל ממנו וה"ה אם רואה שאחד בא לגזול את ממונו של פלוני וכן הדין בכל צורך גדול מאוד כגון שיודע סוד על השני שעושה דבר שיכול להוריד את חבירו לשאול תחתית וודאי שאפילו נודע לו זאת בסוד גמור מ"מ מותר ומצוה וחובה להודיעו ולהצילו [ח].

ביאורים והוספות

(א) יש בזה כמה טעמים א) משום ואהבת לרעך כמוך מה דעלך סני לחברך לא תעביד, ב) משום "מגלה סוד" שהוא "בבל יאמר" כמבואר יומא (ד' ע"ב) ובשיטה מקובצת (תמורה ז' ב' אות ו') מביא דנחלקו בזה רבינו אליעזר והראב"ד אם יש בזה איסור לאו ולוקה ע"ז או שהוא רק "עשה" בלבד, ג) משום חשש גניבת דעת ועיין בשו"ת חקקי לב (ח"א יו"ד סימן מ"ט ד"ה ועוד) שכתב "ועוד נראה לענ"ד לומר אפילו שולח אדם אגרת לחבירו אסור לחבירו שבאה לו האגרת לגלות דברי האגרת לאחרים דאפילו בסתם דליכא שום סוד ודבר מגונה להכותב איכא איסור לגלות" ולפי"ז וודאי שיש איסור להקליט את השני בלי רשותו.

(ב) שו"ת משנה הלכות (ח"ז סימן רע"ג) דלא מיבעיא אם מקליטו כדי להשמיעו לאחרים וודאי יש איסור מצד בל תאמר אלא אפילו אינו עושהו רק להחזיקו לעצמו ושיעמוד לימים רבים לזכרון ומשמרת מ"מ אסור שהרי אפשר שבסוף יגיע לידי אחרים בלי ידיעתו ויתגלגל מזה נזק לחבירו והגם שיכול לרשום לעצמו מה שדיבר עמו חבירו מ"מ אין זה דומה כלל לתקליט ששומע דיבורו ממש ויש בזה נפק"מ גדולה לכמה דברים הגם שלא מקבלין עדות מתקליט ואף דיש מקום לכאורה לדון ולהתיר באופן שהדברים נאמרו ברבים וממילא הדבר מפורסם וכהא דמצינו דמילתא דמתאמרא בפני שלשה אין בו משום לשון הרע דכבר נודע לרבים מ"מ כיון דראינו שמקפיד בדבר ומבואר בריטב"א ביומא שם דאפילו דבר שכולם שמעו ג"כ ישנו איסור בל תאמר עד שיאמרו לו בפירוש לומר לאחרים ומה גם שהתקליט ישאר לאורך ימים ושנים ארוכות דאז אפשר שהדבר ישתקע וישתכח לגמרי וע"י הטייפ ישאר מה שאינו רוצה זה הדורש שישאר לתמיד.

(ג) ולכן מה שהולכים לפעמים לרבנים וצדיקים ומקליטים את דבריהם וברכותיהם אם יש להניח שאינם מקפידים ע"ז מותר.

(ד) חשוקי חמד (בבא בתרא ל"ט ע"א) דלא גרע זה ממה דעביד אינש דינא לנפשיה וכעין זה כתב בחקקי לב שם דאם קיבל אגרת מחבירו וחושש שכתוב שם דברים שהוא היזק בעבורו מותר לאחר לקרוא את האגרת כדי להציל עצמו אמנם יש לעיין דהרי לא יקבלו את ההקלטה כעדות עיין בשו"ע (חו"מ סי' פ"א סי"ג) בקצות ונתיבות שם לענין עדות שמיעה בלי ראיה מ"מ פעמים שההקלטה תוכל להועיל לכמה דברים.

(ה) מאיזה טעם שיהיה אם משום שהשוכר לחץ עליו בחוזק או משום שהשוכר הוא חבירו וידידו והיה קשה למשכיר לעמוד עליו בתוקף או משום שהמשכיר היה דחוק למעות מחמת שעמד ריקם כמה חדשים ולכן הסכים אז אפילו למחיר נמוך בלבד שלא יעמוד ריקם.

(ו) והוא דבר קשה מאוד לפי שכולם שמחפשים דירה באים לשאול אותו מה המחיר שמשלם) **מכל מקום אסור לשוכר לגלות זאת** (דיכול לגרום נזק למשכיר כי שוכר הבא ירצה לשלם רק מחיר הנמוך ומאי דעלך סני לחברך לא תעביד כ"כ בספר שאלת רב עמוד מ"ד מהגרח"ק.

(ז) חוט שני שמירת הלשון פרק ה' סק"א ואע"פ שמותר לספר לשון הרע לתועלת ואיסור לשון הרע חמור טפי מאיסור גילוי סוד מ"מ חלוקים המה בגדר האיסור דיסוד איסור של גילוי סוד הוא משום שהדבר נמסר לו בתורת סוד והרי זה כפקדון שאסור להעביר על דעת הבעלים.

ז] אם באים לברר לגבי שידוכים אם הבחור יש לו איזה חסרון או מחלה מסויימת והבחור רוצה להעלימו לגמרי שלא ידעו מזה אז הדבר תלוי שאם הוא חסרון מובהק ומום עצום ועלול להגיע היזק לאשה בנשואין וודאי יש חוב להודיע משום לא תעמוד על דם רעך אבל אם אין במחלה הזו היזק לנשואין אסור לספר [ט].

ח] אף שכתבנו דאם יהיה היזק גדול מותר לגלות מ"מ יש למעט כפי האפשר ולכן אם באים לשאול את הרופא אם יודע איזה חסרון או מחלה של הבחור שרוצה להשתדך אתו והרופא יודע האמת כי קיים היזק גדול אם יעשה השידוך הזה מ"מ אינו רשאי לגלות עצם הסוד לצד השני אלא יאמר לו כל עוד שאין לי רשות מהמטופל אסור לי לגלות שום דבר אבל אם היו מציעים לי או למשפחתי שידוך הזה הייתי מונע עצמי ובזה יבין מעצמו שיש כאן היזק גדול וצריך להתרחק ממנו או לברר יותר, אך אם הרופא רואה שאינו מצליח למונעם ועלול לצאת היזק גדול מהשידוך כגון שיש לבחור איזה מחלה בנפש וודאי דאסור לו להמנע מלגלות "דיש בזה איסור משום לא תעמוד על דם רעך" [י].

ט] אף באופן שחייב לגלות משום לא תעמוד על דם רעך אמנם אם הרופא חושש שיפטרו אותו מעבודתו עקב שגילה דברים פרטים וסודיים שע"פ החוק אסור לו לגלות בכה"ג אין לו חיוב לגלות [יא].

י] אם מבררים על בחור שרוצה להתקבל לישיבה לדעת מה טיבו ומה מעשהו והוא יודע שהבחור מקולקל ועלול לקלקל אחרים אף שיודע זאת בסוד שנמסר לו מפי הבחור מ"מ מוטל עליו לספר כיון שזה היזק וצורך גדול אבל אם אין חשש שהבחור מקולקל אלא שהבחור חלש מאחרים ואין כאן היזק וודאי דאסור לספר את הסוד [יב].

יא] מי שנחלה במחלה רח"ל ואינו רוצה שיספרו לאחרים על מחלתו איסור גמור לספר דבר זה לאחרים אפילו אם יהיה לחולה תועלת שיתפללו עליו [יג].

ביאורים והוספות

(ח) חוט שני שם.

(ט) חוט שני שם ועיין בשו"ת תשובות והנהגות (ח"ו סימן ש"א) שנשאל ממשגיח בישיבה שבחור אחד נתן בו אימון וגילה לו בסוד חסרונות שלו שאף אחד בעולם אינו יודע מכך ועתה באו לברר אצלו על הבחור הזה לצורך שידוך אם מותר לו לספר והשיב הגאון הראב"ד שליט"א לחלק בין אם זה חסרון מובהק ומום עצום שחייב לגלות דאם אינו מגלה עובר על "לא תעמוד על דם רעך" לבין אם זה חסרון שאין כל אחד מקפיד על זה ובפרט שאילו יתוודע לזה לאחר שיעשו השידוך לא יבטלוהו בשביל כך ובזה עליו להתחשב עם צד החתן ולא יגלה הסוד אלא יאמר שאינו מכירו עד כדי כך לומר עליו אינפורמציה מליאה עיי"ש.

(י) עיין הל' רכילות בח"ח כלל ט' באר מים חיים סק"א – ובחוט שני שם שהביא לענין זוג שהתגרשו מחמת שהבעל לא היה ראוי להוליד ובאו לשאול את הדיין שסידר את הגט מהו הסיבה שנתגרשו והורה החזו"א (הובא בפאר הדור ח"ד עמוד צ"ג) דאין רשות להבית דין לגלות את סודו כיון שהבעלי דין מגלים לדיינים את הסוד ע"מ שישמרוהו בגדר סוד ולכן אסור להם לספר אלא יאמר לאשה שאם היה מציעים זאת לאחת מבנות משפחתו לא היה תומך בזה והיינו דצריך לספר לה כדי להצילה אלא שיש למעט מלספר כמה שאפשר ועיין רמ"א יו"ד סי' רכ"ח סל"ג וסימן רל"ט ס"ז ובדרכי משה חו"מ סימן כ"ח אות א' ופתחי תשובה שם סק"ג וע"ע חשוקי חמד יומא פ"ד ע"א.

(יא) עיין בקובץ משמרת השלום ובביאור אורחות חיים על ספר חפץ חיים הלכות רכילות באות ד' וטעם הדבר דאף דיש חיוב לספר מדין לא תעמוד על דם רעך ומדין השבת אבידה הרי הדין הוא דאבידתו ואבידת חבירו אבידתו קודמת (ב"מ ל"ב ע"א חו"מ רס"ד ס"א) ובמקום שיהיה לו הפסד מהחזרת האבידה לחבירו פטור להחזירה ואף שההפסד הוא רק במניעת הריווח ג"כ פטור כמבואר בשו"ע הרב (הלכות אבידה ומציאה סל"ג) ולפי"ז יוצא כי בכל אופן שאם יגלה סוד יגרם לו נזק כגון רופא או עורך דין או טוען רבני שאם יגלו לצד השני מה שידוע להם בתחום אחריותם במקום שהוא לתועלת עלולים להינזק מזה שהרי יתברר שהם מגלים סוד ויפסידו עבודתם בכה"ג אין צריכים לגלות.

(יב) כ"כ בחוט שני שם ומוסיף דה"ה מחנך שמדבר עם המנהל או עם ראש הישיבה ורוצה למסור לו כמה דברים פרטים וסודיים אודות הבחור אף שהוא במטרה רצויה לידע איך לקדם את הבחור ויהיה תועלת לחינוכו מ"מ כל שאין ההיזק ברור לפניהם אסור לגלות את הסוד שמסר לו אלא יאמר לו באופן כללי שהבחור הזה צריך טיפול בענין פלוני עיי"ש ולכאורה תלוי גם אם הוא דברים שנמסרו לו למחנך בגדר "סוד" שזה אין היתר לאומרו "לתועלת" אא"כ במקום היזק גדול שמותר מצד לא תעמוד על דם רעך לבין דברים שאינם סוד אלא יש בו להר"ר דבזה מותר אם הוא רק לתועלת.

(יג) כ"כ בספר עקבי חיים על החפץ חיים הל' רכילות כלל ט' והטעם בזה דלא מיבעיא אם החולה עצמו מסר לו זאת בגדר סוד וודאי דיש בזה משום "בל תאמר" אלא אפילו נודע לו ממקור אחר באופן שלא התחייב עצמו כלום מ"מ כיון שהחולה אינו רוצה שכולם ידעו וידברו מזה כי יגרום לו צער בזיון ובושה ויש בזה משום ואהבת לרעך כמוך מה דעלך סני לחברך לא תעביד, ובפרט שהיה בזה מהלך מכמה צדיקים כי כל זמן שהענין מכוסה אין הדבר בגדר נס גלוי ואז יותר קל לפעול ישועה ורפואה נמצא כי בזה שמודיע לאחרים יכול להזיק לו ונכנס בגדר לשון הרע) **אולם אם רק בני המשפחה מתנגדים שהחברים ידעו מזה בכה"ג יש להתיר לגלות אם יהיה לתועלת החולה – ויש מי שכתב שמותר לגלות להוריו כי בנם חולה כי גדול כח תפלת ההורים לפעול ישועה בעבורו** (חשוקי חמד (יומא ד' ע"ב) דמבואר בספורנו על הפסוק "וישכם לבן בבקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתהם" דכבר אמרו אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך ולכן סיפר הכתוב ברכת לבן לבנותיו להורות שברכת אב אשר הוא על בניו בכל נפשו בלי ספק ראוי שתחול יותר מסגולת צלם אלוקים המברך ובפירוש הטור על התורה פרשת יתרו כתוב דלכן כתוב למען "יאריכין" ימיך ולא כתוב "יאריכו" כי המכבד את הוריו הם יתפללו עבורו והם בתפלתן יאריכון ימיך עיי"ש ולכן יש לנו לספר להוריו כדי שיתפללו ויש להניח שאם היה הבן יודע גודל מעלת תפלת ההורים כי בידם לבטל כל רוע גזר דינו ולפעול עבורו ישועה ורחמים בוודאי היה מתרצה להודיע להם

הנה מה שמובא בשולחן מלכים בשיחת קודש של כ"ק מרן רבינו שליט"א עם הרב הגאון רבי חיים הלוי הייטליך שליט"א ראש הדיינים דק"ק מחזיקי הדת מאנטשעסטער יצ"ו, ובתוך הדברים הי' המדובר אודות המכתב ששלח מרן רביה"ק זי"ע להגה"צ ר' חנינא אברהם לייטנער ז"ל אב"ד מאנטווידעא בענין מתי להתחיל ותן טל ומטר במדינות הדרומיות לקו המשוה, ומחמת קוצר היריעה לא הבאנו את תוכן חילופי המכתבים אשר נדפסו בספר אגרות מהרי"ט (ח"ב עמ' ע"א), לכן אמרנו להביאו כאן במדור החדש באריכות.

המכתבים האלו מסובבים על מכתבי שאלה ששלח הגה"צ חנינא אברהם לייטנער ז"ל למרן רביה"ק ז"ל כשהלה כיהן כאב"ד במאנטיווידעא בענין מתי להתחיל שם אמירת ותן טל ומטר, והרה"ג הנ"ל מספר שעי"ז באו על זה, על ידי שהלכו לקצור חטים לצורך מצות מצוה, והיה אז בזמן שהי' קיץ במדינתם ואצל כל העולם הי' אז זמן החורף, והאיך יוכלו להתפלל ותן טל ומטר.

ואחר שנאבד המכתב הראשון שלח לרבינו עוה"פ השאלה, ואז כתב לו רבינו תשובה, ועקב דחיפות ונחיצות הענין למעשה עוד באותו יום אשר בו מתחילים לשאול גשמים, השיב לו רבינו ז"ל על ידי דילוג רב (טעלעגראַ"ם) קצר בו ביום.

וכאן רואים ברור הסיעתא דשמיא של מרן רביה"ק ז"ל בשליחותיו של רבינו בכל קצוי תבל לתקן היהדות ובעזר השי"ת לא יכשלו בהלכה ובהוראה, כי הרה"ג ממאנטיווידעא ז"ל כתב המכתב הראשון למרן רבינו ז"ל לערך חודש ימים לפני הזמן של הענין שהיה נוגע למעשה, ואחר שנאבד השאלה היה כבר זמן לשלחו עוה"פ ולקבל תשובה ממרן רבינו ז"ל באותו יום שהיה נוגע וזכה לקיים דברי רבינו.

מכתב א'

וזה תוכן השאלה אשר שלח למרן רבינו ז"ל

ב"ה, מיום בואי למדינה זו מדינת אורוגוואי אשר מדרום לקו המשוה אשר כאן ימות החמה וימות הגשמים הם מהופכים ממה שהם במדינות שמצפון לקו המשוה ששם הי' ישוב היהודים עד קרוב לזמנינו שגלינו גם למדינות אלו כנראה לקיים דברי המדרש שמוכרח קודם הגאולה להיות יהודים בכל מדינה ומדינה, דהיינו שימות החמה מתחילים בתשרי ואז הם הלילות הקצרות והיום מתארך והולך עד יום תקופת טבל ואז מתחיל היום לקצר עד יום תקופת תמוז והחורף מתחיל בפסח ונמשך עד תשרי, וימי הקציר הם באמצע הקיץ דהכא דהיינו בימי דעצעמבער ויענער, נסתפקתי איך לנהוג לענין שאלה ותן טל ומטר.

והנה לענין ימות הגשמים שלנו (במדינת אורוגוואי) שהם בימות החמה דהתם אף שאז אנו צריכים לגשם כבר איפסקא הלכתא בשו"ע (סימן קי"ז סעיף ב) דאין שואלין, אמנם איך נעשה בימות החורף שלנו

שאז מיום ס׳ אחר התקופה שואלים בכל תפוצות ישראל וממש אז מתחילים אצלינו ימי הקציר שבהם הגשמים סימן קללה, אם נשאל אז ככל ישראל או נימא דלא נשאל כיון שהם סימן קללה.

וקודם שאבוא להציע ספיקותי אבאר את המציאות כפי מה שביררתי מפי כמה מומחים, (וזאת לדעת שגם במדינות אלו שמדרום לקו המשוה אין מדינה דומה לחברתה ואין אני מדבר רק על מדינתנו מדינת אורוגוואי), כאשר כבר כתבתי הקציר מתחיל בדעצעמבער ועכ"פ מתחילת דעצעמבער שכבר התבואה בקמותי׳ ריבוי הגשמים מזיק להתבואה (ומעט גשמים לפי דבריהם אינו מזיק ועוד אדבר מזה), וזמן הקציר נמשך עד סוף יענער ואח"כ בחודש פעבער ותחילת מערץ לא יועיל ולא יזיק, ואחר תחילת מערץ שהוא כבר סמוך לזמן זריעה עד הפסח אז כבר צריך לגשמים, ועוד הגידו לי שאף בימי דעצעמבער ויענער שאז מזיק הגשמים להתבואה יש איזה מינים כגון גפנים שצריכים אז לגשמים.

הארכתי בכל זה יען שבספרי איזה אחרוני זמננו ראיתי סתירות בענין זה אי הגשם מזיק או לא ולהנ"ל הא והא איתנייהו, אמנם לענ"ד מה שנפ"מ להלכה כיון דריבוי הגשמים מזיק אין לעשות סניף ממה שהמומחים אומרים שמיעוטם אינו מזיק כי הלא הכתוב העיד שהגשם בזמן הקציר סימן קללה, ומה שאומרים שמיעוטו אינו מזיק הוא מפני שאין ההיזק ניכר כ"כ, וכבר כתב החת"ס ז"ל סברא כעין זו לגבי רדמ"ת דאף שהרופאים אומרים שנתרפאה אין להאמינם, שאצלם מקרי נתרפא אף שיש איזה משהו דם, וכן לענ"ד אין לצרף מה שהגשמים מועילים לאיזה מין אחר כי אנן בתר תבואה שהיא עיקר חיי האדם אזלינן.

ועכשיו נבוא בעזרתו ית׳ לבאר את ההלכה... [כאן הארך לדון במו"מ של הלכה ולאחמ"כ המשיך כדלהלן:] אשר מכ"ז לכאורה הי׳ נראה להלכה שאין לשאול טל ומטר כל זמן שאין צריכים גשמים, דהוא לפימש"כ לערך עד אמצע מערץ או לערך עד ס׳ יום אחר תקופת טבת, אולם עכ"ז מפני שהמקומות הללו שבדרום בעצמן משונים באוירן זה מזה ואם נלך בכל מקום אחר אוירו נעשה התורה כאלף תורות, וגם מי יוכל לקבוע בדיוק באיזה יום כבר צריך לגשמים וזה לא הי׳ רק בכח חז"ל, וגם כדי לחוש לשיטת הריטב"א אשר אולי הפי׳ בדבריו דבהחלט לא תקנו רק ב׳ זמנים, ע"כ מכל הני טעמי הי׳ נלענ"ד הדרך המוציאנו מכל ספק לשאול טל ומטר בכל המדינות אלו מיום ס׳ אחר תקופת תשרי עד יום ס׳ אחר תקופת טבת (אשר אז לפי"ד כבר צריך גשם בכל המקומות) בשומע תפלה, ובזה עכ"פ יצאנו מידי חשש ברכה ותפלה לבטלה, כי ממ"נ אם ההלכה שצריכים להזכיר הלא אם שאל בשומע תפלה יצא בדיעבד, וגם אם ההלכה שאין לשאול מטעם דהוי סימן קללה זה שייך רק בברך עלינו אבל לא בשומע תפלה, כי שם יתפרש ששואלין עבור אותם שצריכים כמו אותם הצריכים גשמים בימות החמה ואין שואלים בברך עלינו מטעם דהוי קללה לרוב העולם כדברי הר"ן ואעפ"כ שואלין בשומע תפלה, ואף שיש לחלק קצת נלענ"ד כי כנים הדברים, ושמעתי שכן הורה בעל חזון איש ז"ל לבני א"י שהלכו לחו"ל בין ז׳ חשון ליום ס׳ לתקופה אשר יש בזה מחלוקת הפוסקים איך ינהגו והורה הוא ז"ל שישאלו בשומע תפלה, וכן שמעתי להבחל"ח מפי כ"ק אדמו"ר שליט"א מסאטמאר, זהו לענ"ד הדרך המוציאנו מידי ספק, ובאמת הי׳ מקום לומר שנשאל בשומע תפלה כל ימות החמה שלנו עד הפסח, כי אעפ"כ מאן מפיס אולי יש מקומות שגם אז לא צריכים לגשמים, אלא דלא נלענ"ד נכון לעקור השאלה מברכת השנים מכל וכל לאותן הדרים במדינות אלו כדי שלא תשכח תורת וכו׳.

עוד רגע אדבר, דבתשו׳ מהרח"ש הנ"ל פסק כן לענין הזכרת מוריד הגשם שלא להזכיר במדינות אלו, ולענ"ד צריך עיון גדול, כי בדברי הרמב"ם שממנו מקור הלכה זו לא הוזכר בהזכרה חילוק מקומות כלל, גם לא מצינו חילוק זמנים לענין הזכרה, הן אמת שבתשו׳ הרא"ש רצה לפסוק שיזכירו גשם בין פסח לשבועות במדינות הצריכות אולם לא נתקבלו דבריו, וגם לענין דיעבד בשכח ושאל והזכיר אין סומכין על דברי הרא"ש רק גבי שאלה אבל לא לענין הזכרה עי׳ פמ"ג (סי׳ ק"ד בא"א ס"ק ו׳) ובחיי אדם (כלל כ"ד סעי׳ ו׳) [ועי׳ במשנה ברורה סי׳ ק"ד בבה"ל שרוצה לפקפק בדבריהם] ואף לסברת הרא"ש יש לומר דדוקא הוא לשי׳ שפסק ששואלין א"כ כש"כ שמזכירין אבל לדידן דלא ס"ל כהרא"ש וכתב הב"י הטעם שלא לשנות מטבע הברכה ורק לענין שאלה בהכרח לשנות כדי שלא לשאול דבר שאין צריך אבל לענין הזכרה למה לנו לשנות.

שוב אחר כתבי כ"ז בא לידי הספר בית אברהם שהזכרתי למעלה ותוכן דבריו דבמדינת אויסטראליען נהגו מקדמת דנא עפ"י הוראת הרב נתן אדלער מלאנדאן שלא לשאול ושלא להזכיר, והוא כתב דהאמת הוא שהירקות צריכים לגשמים וגם נהנים ממנו שנקרר האויר בחום הגדול ועפ"ז דעתו שצריך לשאול, והשיב לו ע"ז הגאון ר׳ יצחק אלחנן ז"ל וז"ל: וע"ד מה שנהגו בעירו לבלי לשאול ולהזכיר גשם וכתב בת"ד שהוא טעות כן דעתי ג"כ וכו׳ ואף במקומות שאין צריכים גשם צריכים להזכיר ולשאול גשם בימי החורף כמבואר בשו"ע סי׳ קי"ז בלי שום חולק עכ"ל, ודבריו צ"ע טובא במחילת כבוד תורתו, כי איפה נזכר דין זה בשו"ע סי׳ קי"ז. וגם מש"כ הרב השואל שהגשם נצרך לירקות כבר כתבתי לעיל דלענ"ד בעיקר אזלינן בתר התבואה, וגשמים בזמן הקציר סימן קללה (ובדרך אגב קצת י"ל דאם יש גשמים בזמן הקציר קשה לשמור החיטים הנקצרים לשם מצה מחימוץ).

ויש שם עוד מכתבים מהגר"ש סאלאנט ז"ל רבה של ירושלים והוא כתב מקודם שדעתו שלא ישאלו אבל יזכירו כי מזיק, ושוב כתב שכיון שכבר נהגו עפ"י הרב נתן אדלער שלא להזכיר אל ישנו מנהגם, הרי דגם הוא ז"ל עיקר דעתו דאף במקום שהגשמים מזיקים יכולים להזכיר, ועי׳ בחזו"א הנדפ"פ על או"ח (סימן י"ח אות ז׳) שג"כ האריך לחלק לענין אחר בין שאלה והזכרה וכתב דלדעתו ההזכרה צריך להגרר אחר ארץ ישראל עיי"ש.

מכתב ב'

בס"ד, שלום לכ"ק אדמו"ר הגה"ק רשכבה"ג שליט"א.

אחרי הקידה מול הדרת כ"ק שליט"א, ראשית הנני להודיע כי אור ליוהכ"פ העע"ל נולדה לי בת למז"ט, וקראתי שמה בישראל יוכבד רבקה (בת הינדא), ונא יזכירנו כ"ק אדמו"ר שליט"א בתפילתו הטהורה שנזכה לגדלה בדרכי התורה והיראה מתוך נחת עם כל יוצ"ח שיחיו.

[כאן האריך לדון אודות שאלה בעניני גיטין אחר שנצטווה בפקודת הקודש ממרן רבינו ז"ל ע"י מכתב מהעסקן של התאחדות הרבנים הרה"ח ר' שבתי מרדכי בערקאוויטש ע"ה שכתב לו בשם רבינו ז"ל לערוך גט לזוג בעיר מאנטיוידעא].

זו"ז הנה שוב הגיע קרוב לזמן שאלת טל ומטר, ובקשתי שטוחה מול הדרת כ"ק אדמו"ר שליט"א שיואיל לברר ענין זה בכתב, כי יש עוד קרוב לחודש עד אז, ודבר כזה המסור לרבים א"א שיהי' תלוי בהוראה ע"פ, ואין לי מה להוסיף ע"מ שכתבתי כבר, רק אודיע כי שלחתי לפני שנה השאלה גם להביד"צ של העדה החרדית בירושלים עיה"ק ת"ו, והשיב לי הראב"ד ר' פנחס [עפשטיין] שליט"א לבדו בקיצור בלי נתינת טעם כי מסכים להוראתי שיש להזכיר משיב הרוח ומוריד הגשם אבל לא לשאול טל ומטר.

דברי עבדו ותלמידו משתחוה מרחוק בלב קרוב.

הק' אברהם בן שרה

תשובה א'

אשר נכתבה בשליחות הקודש של מרן רביה"ק ז"ל

ב"ה, עש"ק וישלח תשכ"ב

שוכט"ס למע"כ ש"ב הרה"ג החו"ב נכבד ונעלה בפאר ומעלה
כש"ת מוה"ר **אברהם לייטנער** שליט"א
האבדק"ק במאנטעווידע יצ"ו

אדשתה"ר באה"ר, מכתבו נתקבל לכ"ק אדמו"ר שליט"א ונצטויתי להשיבו בענין השאלות והספיקות בהגט... ובענין שאלת טל ומטר, הנה מחמת הטירדות הרבות נמשך הדבר ולא בא בתשובה, וכבר רצה כ"ק אדמו"ר שליט"א להשיב מפני הכבוד ולא איסתייעא מילתא מחמת כי נאבד מאתנו מכתב השאלה שבאה אז בזמנה ונחוץ לאדמו"ר שליט"א לעיין במכתבו ולא יכולתי למצוא המכתב לכן נא לשלוח עוד הפעם את ההעתקה מהשאלה אשר בטח ישנו ההעתקה תחת ידו ואז יתאמץ כ"ק אדמו"ר שליט"א להשיב התשובה...

הנני ידידכם הדושתה"ר באה"ר **יוסף אשכנזי**, משב"ק

תשובה ב'

אשר נשלח ע"י מרן רביה"ק ז"ל בדילוג רב (טעלעגראַ"ם) בו ביום

ב"ה, א' וישב ט"ו לחודש כסלו תשכ"ב.

לכבוד הרב ר' **אברהם לייטנער** שליט"א, אבד"ק מאנטעווידעא, אורוגוויי.

כל יחיד יאמר רק בשומע תפילה, שליח ציבור לא יאמר כלל.

הק' יואל טייטלבוים

עוד מכתב מהנ"ל

מה שענה על הדילוג רב שנשלח ממרן רבינו ז"ל

בס"ד, ג' וישב, שלום וכט"ס לכ"ק אדמו"ר שליט"א

אחרי הקידה מול כ"ק אדמו"ר שליט"א. הטעלעגראם קיבלתי ביום א' וישב שבערבית אור ליום ב' כבר היו צריכים לשאול ותיכף בתפילת המנחה צויתי להכריז בביהמ"ד שיעשו כההוראה שנכתבה שם דהיינו שכל יחיד ישאל בשומע תפלה, ואודות הזכרת מוריד הגשם הנחתי כמקודם אשר כבר מזכירים אנו מיום שמיני עצרת יען שלא נזכר מזה בהטעלעגראם כלום חשבתי סתמו כפי שלא נשנה, והאמת אגיד שיראתי שלא יארע לי כמו שאירע

להרא"ש ז"ל שלא רצו לקבל הוראתו לשנות המנהג אבל ב"ה תיכף קיימו וקיבלו לעשות כן, וכן הודעתי תומ"י לידידי הרב ר' קלמן אליעזר שליט"א עקשטיין בבוענאס איירעס (שגם עמו נתיעצתי בהלכה זו וגם הוא היה דעתו נוטה להדברים שכתבתי במכתבי הראשון ולמעשה חיכה על תשובת כ"ק אדמו"ר שליט"א), וגם שם התחילו תיכף לנהוג כן, ובפרט ששם הי' נקל יותר כי הספרדים שם נוהגים מכבר שלא לשאול ושלא להזכיר, ונתפשטה הוראה זו ביניהם עפ"י תשובת הרב עזרא הכהן טראב מחכמי דמשק ונדפסה בספרו מילי דעזרא לא ידעתי מי הוא, ושוב למחרת ביום ב' הודיעני ר' שמעון נ"י ווייס שדיבר ע"י הטעלעפאן עם ר' יוסף נ"י אשכנזי והוסיף (עפ"י כ"ק אדמו"ר שליט"א) ב' דברים על ההוראה הנ"ל, חדא לומר בשומע תפלה ותן טל ומטר במקומות הצריכים ואחריתי שלא להזכיר גשם רק טל, ויען שכבר נעשה מעשה מבערב ע"י הכרזה כנ"ל נתיישבתי להיות לע"ע בשב ואל תעשה שלא להכריז השינויים הנ"ל דלא להוי דברי חכמים כחוכא לשנות מיום אל יום, והעיקר חששתי אולי לא הובנו הדברים כמו שהם עד יאירו לנגד עיני דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א והאותיות ילמדוני איך לקבוע הלכה למעשה.

ובעצם הענין הנני כתלמיד הדן לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א בקרקע, במה שהורה כ"ק אדמו"ר שליט"א לומר ותן טל ומטר במקומו הצריכים גם אני בעניי הרגשתי בזה שאולי גם בשומע תפלה יש חשש שואל קללה כמבואר במכתבי הראשון והעצה הנכונה כמו שהורה כ"ק אדמו"ר שליט"א, אעפ"כ לענ"ד קשה מאוד לקבוע להמון ישראל נוסח חדש שלא שמעו מעולם, וחוששני שלא יקבלו דבר זה (וכן אמר גם ידידי הרב ר' קלמן אליעזר שליט"א הנ"ל), ואולי מחמת הדחק נוכל לסמוך על מה שאומרים ותן טל ומטר לברכה דייקא הרי ממילא משמע לא בזמן ובמקום שהוא קללה ואף שבברכת השנים אין סומכים ע"ז יש לחלק בין ברכת השנין לשומע תפלה כמובן, ואם דעת כ"ק אדמו"ר שליט"א שבהכרח להוסיף איזה משמעות אולי י"ל ותן טל ומטר בעתו או בשעה שהעולם צריך לו (כנוסח תפילה כהן גדול בעבודת יוה"כ) לשון המורגל בפי הבריות ולא להבעית את העולם בנוסח חדש שקשה מאוד שיקבלו כנ"ל.

בעניין הזכרת גשם ג"כ נאמנים מאוד דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א שבדיעבד עכ"פ יוצאים בהזכרת טל ולמה לנו ליכנס לבית הספק, (ומה שאמר לי ר' שמעון נ"י בשם ר' יוסף נ"י שלא להזכיר גשם שלא לחלוק על הרמב"ם מסתמא טעות נזדמן לו ע"י הטעלעפאן כי ברמב"ם לא מוזכר כלל מענין הזכרה במקומות אלו ואולי היה המדובר שלא לחלוק על המרח"ש ז"ל) רק לא ידעתי לשית עצות בנפשי מה נעשה ביום שידובר בה מתפילת גשם בשמ"ע אשר חדא ג"כ יהי' קשה לשנות בפני המון עם, ועוד שעפ"י כתבי האר"י ז"ל תפילת הגשם מוכרחת מאוד ביום שמיני עצרת שהוא גמר כל העבודות מכל הימים הנוראים וקשה מאוד לומר שזה יהי' תלוי בחילוק מקומות (ואולי לזה לא נמצא שם טעם על השאלה יען שזה תלוי בחילוק מקומות לא איירי בי'), ואף שאין מביאים ראיה מסתרי תורה אבל עכ"פ במקום שההלכה רופפת חזי לאצטרופי לסניף, ובאמת יש עצה לזה כי אז בשמיני עצרת עדיין אין הגשמים מזיקים והי' מקום להזכיר אז איזה זמן תפילת גשם ולפסוח אח"כ אבל מי יקבע זמנים חדשים.

והנה מאז כתבתי מכתבי הראשון בא לידי הספר בית אברהם שהזכרתי מהרב אברהם עבער הירשאוויץ שהיה במדינת אויסטראליען וזה תורף דבריו בשאלה שכתב להגר"י אלחנן ז"ל, שם במדינת אויסטראליען נהגו מקדמת דנא עפ"י הוראת הרב נתן אדלער מלאנדאן שלא לשאול ולא להזכיר, ולדעתו הוא טעות כי הגשמים מועילים לירקות ולקרר החום עכ"ד, וע"ז השיב לו הגרי"א ז"ל וז"ל, וע"ד מה שנהגו בעירו לבלי לשאול ולהזכיר וכתב כי הוא טעות וכו', כן דעתי דע"פ דין הם חייבים לשאול ולהזכיר וכו' ואף במקומות שאין צריכים לגשמים ג"כ צריכים להזכיר ולשאול גשם בימי החורף כמבואר בשו"ע (סי' קי"ז) בלי שום חולק עכ"ל. ובמחילת כבוד תורתו לא ידעתי אנה מצא זה בשו"ע, ומש"כ השואל שם שמועיל לירקות ולקרר כבר כתבתי שלענ"ד אנן בתר תבואה אזלינן. וכעת מצאתי כן גם בספר מילי דעזרא הנ"ל, עוד יש שם בספר בית אברהם כמה מכתבים מהגאון ר' שמואל סאלאנט ז"ל ובמכתבו הראשון כותב דבאמת הי' דעתו כיון דהגשמים מזיקים שלא ישאלו בימות החורף שלהם אבל יזכירו כמו בכל תפוצות ישראל אלא כיון ששמע שכבר נהגו עפ"י הוראת הרב נתן אדלער שלא לשאול ולא להזכיר אינו רוצה לבטל המנהג, ובמכתב ב' כותב דכעת שנודע לו שהגשמים מועילים פשיטא שישאלו ויזכירו, ובמכתב ג' וד' כותב יען שקיבל מכתבים סותרים אם הגשמים מועילים או מזיקים וגם נכנס הדבר לכל נצחון [כנראה שם שהרב הירשאוויטץ הנ"ל ביטל המנהג הקדום שלא לשאול ולהזכיר והנהיג לשאול ולהזכיר וע"ז נעשה שם מחלוקת, אינו רוצה להתערב בדבר רק יכתבו הצדדים החולקים ביחד שאלה זו להג"ר יושע לייב דיסקין ולהגאון בעל תורת חסד ולו ויחד שלשתם יעיינו בדבר, ובאמת מועתקת שם השאלה ששאלו להני תלתא גדולי ישראל אולם לא זכינו לתשובתם ואולי הי' מקום להוודע במדינות אויסטראליען אם הגיע הדבר אז לידי בירור, עכ"פ מצאתי קצת סמך בדעתו של הג"ר שמואל סאלאנט ז"ל שעיקר דעתו שיש להזכיר, כיון דכאן אין מנהג קדום שלא להזכיר], גם ראיתי בספר חזון איש הנדפ"מ על או"ח ומועד בסי' י"ח אות ז' שהאריך (לענין אחר) לחלק בין שאלה להזכרה וכותב שם דלדעתו אנו נגררים בהזכרה אחר ארץ ישראל.

ואפילו אם כ"ק אדמו"ר שליט"א יכריע דאין להזכיר גשם אולי בשנה זו כיון שכבר התחלנו להזכיר מיום שמיני עצרת תו לא נפסיק, זכר לדבר מה שכתב בברכי יוסף סימן קי"ז דאף שדעתו דבן אר"י בחו"ל יאשל רק מיום ס' לתקופה כבני חו"ל ולא מז' חשון אעפי"כ אם כבר התחיל לשאול באר"י ושוב יצא לחו"ל לא יפסיק דלא להוי כחוכא, ואף שיש לחלק זכר לדבר איכא.

יהי' איך שיהי' אחלה פני כ"ק אדמו"ר שליט"א שיואיל בטובו לקחת פנאי ברוב טירדותיו העצומים להשיבני דבר בכתב שיאירו הדברים נגד עיני ואז בס"ד נקבע הלכה כן.

כ"ה תמוז

הגה"ק רבי ארי' לייב ממיץ זי"ע
בעל "שאגת אריה"

אלה תולדות

נולד לאביו ר' אשר בערך בשנת תנ"ה בפלח מינסק ומסופר כי בהיותו ילד קטן הלך לשאול גמרא מאלמנה אחת שהיתה לה ש"ס וביום שלאחריו חזר אלי' לשאול גמרא אחר כי גמר כבר כל המסכתא ביום אחד בגודל חריפותו, והאלמנה לא רצה להשאיל לו כי בזמן מועט יקרע את כל הגמרות והחליט כי ילמוד בעיון ויחזור על כל מסכת בפני עצמו היטב לתקופת מה ואח"כ ישאול עוד גמ' מהאלמנה וככה התגדל לגאון מופלג בעודו בנערותו.

רבנותו בעיר וואלאזשין

מקודם הי' ראש ישיבה בעיר מינסק ואח"כ נתקבל לרב אב"ד בעיר וואלאזשין והי' חי שם חיי צער ודוחק כי משכורתו הי' רק ג' זהובים לשבוע ואשתו הרבנית היתה נאלצת לעזור בפרנסת הבית והיתה עוזרת בבתי האופים ללוש בצק, והי' לו רק בגד אחד לחול ולשבת, ואז הדפיס ספרו שאגת ארי' והוא מלא ר"ת על פני כולו כי לא הספיק לו די כסף לקנות נייר והוכרח לכתוב בר"ת וכך נדפס בדפוס ראשון כשביקש מאלופי הקהל דשם דיוסיפו לו על משכורתו ולא יכלו למצוא מקור מוצא להוספה זו החליט לעזוב רבנותו והתחיל לערוך גלות.

השאגת ארי' הלך שנים הרבה בגלות והלך נע ונד ממדינה למדינה לבוש בבגדי עניים והי' לן בהקדישות ביחד עם האורחי ופרחי ובלילה הי' לומד לאור הלבנה, פעם בדרך נידודיו הגיע לעיר לעמבערג שכיהן בעת ההוא שם ברבנות רבי חיים הכהן ראפאפורט ושבת שם על שבת שובה ולעת הצהרים כשדרש הרב דמתא את דרשתו והי' השאגת ארי' בין הבאים לשמוע דבריו לבוש בבגדי עניים ובמשך הדרשה הי' מחייך כמה פעמים ואחר שסיים הרב את דרשתו קרא ואמר דאף דדברי הרב נאים הם אבל אין להם יסוד כי בכמה קושיות יכול לסתור את כל הבנין, ונעשה רעש בביהמ"ד על הקבצן המחוצף וישימו אותו ראשי הקהילה בצינוק, למחרתו כשהביאו אותו לפני הבי"ד ושאלו האם נכון מה שאמר על דברי הרב אמר להם דאמת הוא והוא יכול לומר לפניהם קושיותיו וכן עשה והקשה כמה קושיות לסתור הדרשה של הרב, כשמוע הרב הגאון רבי חיים את דבריו הודה לו ואמר שנזכר שקושיות האלו מובא בס' שאגת ארי' ונשכח ממנו בעת דרשתו, מיד הכריז העני ואמר אני הוא השאגת ארי' ומיד הושיבו הרב על ידו ופייס אותו על שהושיבו בצינוק והזמין אותו לביתו להיות סמוך על שולחנו אבל עוד באותו היום חמק עבר מן העיר והמשיך בדרך נידודו.

רבנותו בעיר מיץ

שנים רבות הי' השאגת ארי' נע ונד עד שנעשה כבן שבעים בערך והגיע לעיר קעניגסבערג ופגש שם רב העיר רב ארי' לייב עפשטיין בעל ספר הפרדס והתחיל לדבר איתו בד"ת והי' שניהם

ימי ההילולא

כ"ג תמוז

- רבי משה קורדבירו ב"ר יעקב (הרמ"ק) - ש"ל
- רבי משה בן רבינו יצחק לוריא- האריז"ל - ש"ל
- רבי יחזקאל קאצינעלנבויגן (אב"ד אה"ו כנסת יחזקאל) ב"ר אברהם -תק"ט
- רבי ארי' יהודה ליב הלוי מוואלטשיסק ב"ר שלום (תלמיד המגיד)- תקע"ג
- רבי יעקב יוסף ב"ר פנחס (בן הייב"י)

כ"ד תמוז

- רבי אלכסנדר ב"ר אלעזר [בן השר שלום מבעלזא] - תרי"ג
- רבי יצחק יואל מקנטיקוזיבא ב"ר גדלי' אהרן מלינץ - תרמ"ה
- רבי יעקב יוסף ב"ר דוב (רב הכולל בניו יארק) - תרס"ב

כ"ה תמוז

- רבי מאיר מאפטא ב"ר שמואל (אור לשמים) - תקצ"א
- רבי ישראל יהושע טרונק אב"ד קוטנא ב"ר דוד (ישועות מלכו) - תרנ"ג
- רבי שמעון שלמה מאליק ב"ר מרדכי - תרנ"ה
- רבי פנחס מדאלינא ב"ר משה רוקח מקארוב - תרע"ח
- רבי ישעי' זילבערשטיין אב"ד ווייצען ב"ר דוד לייב (מעשי למלך) - תר"צ

כ"ו תמוז

- רבי נחום טריביטש אב"ד ניקלשבורג ב"ר זעליב - תר"כ
- רבי מנחם נחום מרדכי ב"ר דוד משה מטשורטקוב - תר"ל
- רבי יחיאל איכל מפראשניץ ב"ר זאב וואלף מסטריקוב - תרל"ח
- רבי ישראל מסטאביחוב ב"ר מרדכי - תרמ"ה
- רבי יצחק אהרן מרוהטין ב"ר אורי - תרנ"א
- רבי סיני מזמיגראד ב"ר ברוך מוארליץ - תש"א

מתווכחים בדבר וכל אחד תקיף בדעתו והרב הנזכר קרא ואמר דגם השאגת ארי׳ סובר כמוהו, ונענה השאגת ארי׳ כי הוא מכיר היטב את המחבר של השאגת ארי׳ ולא לכך התכוון, והרגיש הרב שבן שיחו הינו הוא השאגת ארי׳ בעצמו והזמין אותו לביתו והוא נענה להזמנתו לימים בא להרב בעמח״ס הפרדס הזמנה לכהן ברבנות בעיר מיץ ומסרו להשאגת ארי׳ שקיבלו ואכן נתמנה לרב ואב״ד בעיר מיץ שכיהן בה ברבנות רבי אליעזר תלמידו של ר״ת.

כשנתקבל לרב בעיר מיץ כבר היה לעת זקנתו והגיע לשם בשבוע של פרשת ויגש ובבואו אל העיר הגיע אליו שמועה שיש בין בעלי הבתים שאין דעתם נוחה ממנו והם מרננים על מינוי זה של רב בא בימים, ביום השבת בעמדו לדרוש בבית הכנסת את דרשתו הראשונה, פתח השאגת ארי׳ ואמר: בפרשתן אנו מוצאים שבשעה שבא יעקב אבינו למצרים שאלו פרעה ״כמה ימי שני חייך״ והשיב לו יעקב ״ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה, מעט ורעים היו ימי שני חיי״ ולכאורה הלא בעצם הדבר מוקשה ראשית מה לו לפרעה לדעת בן כמה הוא, שנית מפני מה השיב לו יעקב על שאלה שלא נשאל כלל, ומה ראה להוסיף ולומר ״מעט ורעים היו ימי שני חיי, אלא משראה פרעה שעם בואו של יעקב למצרים נתברכה הארץ, הנילוס עלה והרעב פסק, היה חושש שמא אין אושר זה שמור לאורך ימים דהלא יעקב זקן ובא בימים, לפיכך שאל למספר שנות חייו, אך יעקב ירד לסוף כוונתה של השאלה, ולפיכך השיב ״ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה מעט ורעים״ אני נראה זקן מכפי שאני באמת, בסך הכל אני בן מאה ושלושים שנה ומעט הוא ״ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי״ שהאריכו ימים ממני, ומראה פני זקנים כל כך מפני ש״רעים היו ימי שני חיי״ וקפצה עלי הזקנה בלא עת, כן הדבר עמדי – סיים השאגת ארי׳ – אין אני זקן כפי שאני נראה בעיניכם, הזקנה קפצה עלי מחמת החיים הקשים מאוד שידעתי, שסבלתי דחקות ורדיפות ומחלוקת אין קץ, אבל אני מבטיח לכם שעוד אוסיף לישב על כס הרבנות למעלה מעשרים שנה, וכך היה.

גדלותו בתורה

חריפותו וגאונותו של השאגת ארי׳ הי׳ לשבח בפי כל גדולי הדורות הגר״א העיד עליו שחזר על הרי״ף אלף פעמים ומסופר שבסוף ימיו עשה סיום הש״ס לפעם האלף, והשואל ומשיב דיבר בשבחו כי הוא גדול כאחד מבעלי התוס׳ ואמרו עליו כי יכול לעשות סיכום מכל הש״ס בשעה אחת, כשנתקבל לרב בעיר מיץ שאלו הלומדים דשם מראי מקומות של דרשתו הראשונה והשיב להם שברצונו שהם יתנו לו מראי מקומות באיזה סוגיא ידרוש, והם רצו לתהות אותו על קנקנו ובחרו בסוגיא שאין מה לפלפל בה והוא בחריפותו אמר בזו הסוגיא פלפול עמוק לתמיהתם ולמרבה פליאתם.

הלכה כמותו

בוואלזשין הי׳ אחד מתושבי המקום שסבל ממחלת הריאה ורצה לצאת מן העיר ולהתיישב במקום אחר ונתראה אליו אביו בחלום והזהיר אותו כי הוא סבל מסרכה שעל הריאה במכה הסמוכה לדופן והיות שבוואלוזין נוהגים כהוראת השאגת ארי׳ שמכשיר סיכרה כזו בבהמה וכל זמן שהוא דר כאן יש לו הזכות לחיות במחלה, משא״כ כאשר יצא למקום אחר ששם מטריפין ריעותא זו אין לו מקום לחיות דטריפה אינה חיה.

ויראו ממך

מסופר כי פעם אחת נסע בדרך בעגלה סגורה והיא ישב בתוך העגלה מעוטף בטלית ותפילין ועוסק בתורה והתנפלו שודדים על הבעל עגלה ולשמע קול צעקתו הוציא השאגת ארי׳ את ראשו לראות מה נעשה שם והשודדים בראותם את פניו נבהלו ממנו וברחו לנפשם, ולשאלת הבעל עגלה מדוע

ימי ההילולא

כ״ו תמוז

- **רבי משה מזענטא ב״ר אורי שרגא פייביל מדובענקא - תקע״ג**
- **רבי יצחק חריף מסאמבור ב״ר יוסף משה** (שו״ת זרע יצחק) **- תקע״ג**
- **רבי משה חיים מקאליב ב״ר יצחק אייזיק - תקצ״א**
- **רבי שמואל זנוויל מליטובסק ב״ר יצחק צבי - תקצ״ז**

כ״ח תמוז

- **רבי אלעזר מליזענסק ב״ר אלימלך - תקס״ז**
- **רבי משה טייטלבוים מאוהעל ב״ר צבי הירש** (ישמח משה) **- תר״א**
- **רבי ישעי׳ משולם זושא מטשערנובל ב״ר אהרן - תרמ״א**
- **רבי שלמה גאנצפריד ב״ר יוסף** (קיצור שו״ע) **- תרמ״ז**
- **רבי נחמן כהנא אב״ד ספינקא ב״ר חיים ר׳** (אורחות חיים) **- תרס״ד**

כ״ט תמוז

- **רבי שלמה יצחקי ב״ר יצחק** (רש״י הק׳) **- ד״א תתס״ה**
- **רבי נפתלי מקשאנוב ב״ר דוד - תרס״ג**

א׳ אב

- **אהרן הכהן בן עמרם - ב״א תפ״ז**
- **אלעזר הכהן בן אהרן הכהן - ב״א תקט״ז**
- **רבי נתן נטע מאווריטש** (חותן הבת עין) **ב״ר יוסף - תקמ״ה**
- **רבי ארי׳ לייב המגיד מדראהביטש** (תלמיד ר׳ ח״ח מאמדור) **- תקס״ז**
- **רבי שמואל עהרנפעלד ב״ר דוד צבי** (חתן סופר) **- תרמ״ג**
- **רבי אהרן האלברשטאם אב״ד צאנז ב״ר חיים - תרס״ד**
- **רבי נתן גאלדבערג אב״ד לימאנוב** (מאורות נתן) **- ב״ר חיים תרס״ט**

נבהלו מפניו ענהו כי הוא הי' לבוש בתפילין של ראש שדרשו חז"ל על זה הפסוק וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו ממך ועל כן בראותם התפלין ברחו לנפשם.

הסתלקותו לחיי עוה"ב

בסוף ימיו כבו מאור עיניו כאשר כותב בהקדמה לספרו טורי אבן, וז"ל תלמידו בהסמכמה לספר גבורת ארי: ואחר זה שכהה מאור עיניו של בעל השאגת ארי"ה זצ"ל זכיתי עוד לשמש אותו וקריתי לפניו ממש כל חודש כל הש"ס מידי יום ביומו הגמ' בלי רש"י ותוס' ואך לאדכורי בעלמא כי מיד שפתחתי במאמר א' לדבר הוא הי' אומר להלן בע"פ, וכן בקרותי לפניו בספר אלפסי ורמב"ם ורא"ש וטור ושו"ע אך לשון המחבר, וכן ספרי הראשונים שאילתות דרב אחאי והלכות גדולות וסדר קדשים הי' ממש אצלו כמונח בקופסא.. ונפטר זקן ושבע ימים כבן תשעים שנה ביום כ"ה תמוז תקנ"ה.

גדולים צדיקים במיתתם

במיץ הי' שם איש עני שהי' משמש את השאגת ארי' שלא ע"מ לקבל פרס וכשבא קיצו של העני למות מסר בנו להשאגת ארי' שיגדלו ויחנכו לתורה וכן עשה השאגת ארי' והי' לומד עם הילד היתום שיעורים כסדרן, ויהי' היום והנה נעלם הילד ולא מצאו עקבותיו והי' לו להשאגת ארי' צער גדול מזה והרבה והפציר בתפלה ונתגלה לו בחזיון דהילד הוא בבית תפלתם של הכומרים והוא עומד ליד חלון השמאלית והוא לומד ומתפלל, ושלח השאגת ארי' אחר החייט שהי' תופר את בגדי הנזירות של הכורמים וביקש ממני שיציל את הילד ויוציאו משם ויקחהו לעיר אחר והבטיח אותו השאגת ארי' שאם יציל את הילד יזכה שיקבר סמוך לו ובתנאי שלא יספר את זה לשום איש עד אשר יהי' קרוב למות, וכן עשה החייט והציל את הילד במס"נ, כשבא קיצו של החייט סיפר כל הנ"ל לאנשי הח"ק והם לא האמינו לדבריו, והחייט נפטר לעולמו והיום ערב שבת היתה והנה פתאום נתקדרו השמים בעבים וירד גשם עז והח"ק קברו בקבר הראשון שמצאו ולא בדקו מרוב מהירות ובהילות, וביום ראשון הבא המה ראו כן תמהו כי נקבר אצל השאגת ארי' סמוך לו ונתקיים הבטחתו.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו לברכה חיבורו הידוע ספר שאגת ארי' ק"ח תשובות באו"ח, בשם הגדולים כותב על ספרו בזה"ל: "מופת דורינו אשר בספרו שאגת ארי' הראה את עושר כבוד חכמתו ובקיאתו להפליא", גם השאיר אחריו ס' טורי אבן על מסכתות ר"ה חגיגה ומגילה שכתבן תלמידו מפיו, וס' גבורת ארי על מסכתות תענית יומא ומכות, והרבה שנים אחר פטירתו נדפס שו"ת שאגת ארי' החדשות.

כ"ח תמוז

מרן רביה"ק בעל ישמח משה זי"ע

רבינו נולד בשנת תקי"ט בעיר פרעמישלא לאביו הגאון רבי צבי הירש אב"ד זבאריב ולאמו מרת חנה [שהעיד עליה שהיא בעלת רוח הקודש]. כבר בהיותו ילד נתפרסם כעילוי, וכבן תשע כבר דרש בפני הקהל בפלפולא דאורייתא כאחד הגדולים. למד תורה אצל הגאון רבי יוסף מקאלבסוב ואצל בן דודו בעל 'דרישת ארי' מסטריזוב, ועוד בהיותו קודם גיל המצוות נסע לוילנא לשטוח ספיקותיו לפני הגאון מוילנא בהגיעו לגיל המצוות נתקשר בקשרי שידוכין עם מרת חיה שרה בת הנגיד רבי ניסן מפרעמישלא.

בשחר טל ילדותו כבר נודע רבינו כמתמיד עצום וכעילוי נפלא, ובהיותו בן י"ז שנים הרביץ תורה לתלמידים, וביניהם לקשישים הימנו [ראה שו"ת "השיב משה" סי' סה: "אף שתלמידי אתה בחכמה, גדול אתה ממני בשנים, ולפעמים ימים ידברו כי טו"ב אני בשנים"]. למרות גילו הצעיר הריצו אליו גדולי הדור שאלותיהם, עד שקרא עליו גאון הדור רבי משולם איגרא זי"ע: "משה אמת ותורתו אמת" (ראה שם באבה"ע סוף סימן ס').

לכתחילה היה רבינו מתנגד לחסידות אלא שלאחר נישואי בתו עם בת הרה"ק בעל 'אריה דבי עילאי' נתוודע לאורה של חסידות, רבותיו בחסידות היו הרה"ק החוזה הק' מלובלין, הרה"ק המגיד מקאזניץ, הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא, כמו"כ עמד בקשרי ידידות עם הרה"ק רבי מנחם מענדיל מלינסק ומזכירו בספרו שו"ת 'השיב משה' סימן ס' בתוארים מופלגים.

מקודם כיהן כדיין בעיר מולדתו פרעמישלא, לאחר פטירת חמיו ישב על כס הרבנות בעיר שינאווא במקומו של הרה"ק הרבי ר' שמעלקא שעבר לעיר ריטשאוויל ומשם לניקלעשבורג, ובשנת תקס"ח עבר לאוהעל ושם ישב ל"ג שנה עד שנתבקש בישיבה של מעלה, זקן ושבע ימים כבן פ"א שנה. חיבוריו 'ישמח משה' עה"ת ונ"ך אשר ע"ש נקרא, שו"ת 'השיב משה' ו'תפלה למשה' על תהלים מנו"כ באוהעל סמוך לציון הרה"ק רבי סענדער מקאמרנא כבקשת רבינו להיטמן סמוך לו ואח"כ נבנה אהל על קברם.

בכי ישרים תתרומם

מאמרים ועובדות מלוקטים מרוממות מעלותיו בקודש

ויהי ידיו אמונה

בהיות הגה"ק בעל ישמח משה אצל החוזה מלובלין אמר הרבי מלובלין כי לא נכון בעתים הללו ללמוד שער היחוד בחובות הלבבות, ואם כי המחבר עשה השער ההוא לזכות את הרבים, אמנם נעשה אך ורק לדורו, משא"כ בדורות הללו שנתמעטו הלבבות ולאו כל מוחא סביל דא להבין סברות דקות יהי' הנזק רב מן התועלת וכו', והשיב הישמ"מ לרבו כי למד שער היחוד בצעירותו ונהנה מלימודו והיה לו לתועלת, ועל זה השיב לו רבו החוזה, על כבוד מעלתו אין חידוש כי למד אצל דודו ורבו מוה"ר יוסף מקאלבסוב כל התורה, ושתל בלבו אמונה חזקה יתד שלא תמוט וכו' יוכל ללמוד אח"כ שער היחוד, משא"כ לאנשים אחרים זולתו.

תהלה למשה

תורה לשמה

שמעתי בשם הגה"ק בעל 'ישמח משה' זי"ע בימי עלומיו היה מאוד נעלה וחריף על כל בני גילו, פ"א התיישב בדעתו שלומד תורה שלא לשמה רק להתגדל ושוב ירית גיהנום א"כ מה לו לצרה הזאת מוטב לו לעסוק במשא ומתן רק שיקבע עתים לתורה מדי יום ביומו ויהא מובטח שלא ילמוד שלא לשמה, וכן ניסה פעם ופעמיים אבל המיית רוחו לא שקטה ונתיישב בדעתו וכי מפני המורא שאהיה נופל בגיהנום לא אלמוד תורה אשר היא חיינו ואורך ימינו ושעשועים של הש"ת, נמצא דבפנימיות השלא לשמה נטמן הלשמה.

'ערוגת הבשם' ח"ג עמ' רנ"ג (הובא גם בייט"ל פר' צו)

מדברנא דאומתיה

שלש מידות בבעלי דרשנים, הא' מדבר בקול נעים ובשפתי חן, ואז אף שאינו אומר דברי תורה נאים, יכול לפעול בדבריו אצל ההמון עם, והב' אף שאינו דברן נעים, עכ"ז כיון שאומר דברי חכמה מתוקים ונפלאים, נושא חן ודבריו מתקבלים, והג' הוא דרשן צדיק ויר"ש, ואז הוא בעצמו בפניו ובמעשיו מעורר יראת ד' בעם ע"י שמסתכלין עליו בלבד. וכשהשלשה מעלות האלה נפגשים יחד אז אין ערך להדורש ההוא, וכפי הנראה מספה"ק יערות דבש להרבי ר' יונתן בעל התומים זי"ע כזה, וכן כפי הנראה ושמעתי מאנשים ששמעו הדרשות מפי ה'ישמח משה' זי"ע היה ה'ישמח משה' ג"כ בג' מעלות האלה.

הגה"ק רבי שלמה זלמן עהרנרייך זצ"ל הי"ד

אב"ד שאמלויא

'טיול בפרדס' ח"ג

אות כ' סי' ט"ז

שער ספה"ק ישמח משה שהי' שייך למרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

כלות הנפש כל יום בקבלת עומ"ש

כ"ק אדמו"ר [מרן רביה"ק בעד"י זללה"ה] זצ"ל אמר לי שבספה"ק 'ישמח משה' (סו"פ בשלח) מפרש הברכה 'מחיה מתים במאמרו' ר"ל שהקב"ה מחיה אותם שמתים כשאומרים שמו מפחדו והדר גאונו וזהו 'מתים במאמרו' עכדה"ק, והעולם חושבים שהוא רק בדרך רמז ופירוש בעלמא, אבל ידוע שכל מה שכותב בספרו לפרש בכמה בחינות הוא ממה שעמד בנסיון בעצמו, דנודע שבכל יום בשעת קריאת שמע היה מונח על הארץ זמן רב בהתעלפות לא חלי ולא מרגיש, עכ"ד.

'אגרא דצבי' ח"א עמ' י"ג

כתב א"ז זללה"ה ב'ישמח משה' (סו"פ בשלח) לפרש הנוסחא (בברכת מגן אבות בליל שבת קודש) 'מחיה מתים במאמרו', כי האיש הישראלי המתפלל לה' נפשו יוצאה בדברו מגודל הדביקות לאהבתו ית"ש, והקב"ה מחיה אותו בבחינת והחיות רצוא ושוב, ולזה יתכוין 'מחיה מתים במאמרו', היינו אותן האנשים המתים במאמרו כשאומרים דבריו ית"ש, הוא מחיה אותם, עכ"ד, ואבותינו ספרו לנו מק"ז מרן ה'ישמח משה' זי"ע אשר הוא בעצמו היה בבחינה זו בשעת תפילתו במסירות נפש והתלהבות עצום, וכאשר הציצו מן החרכים בחדרו או אותו בשעת קריאת שמע מונח על הארץ זמן ארוך בפישוט ידים ורגלים בהתפשטות הגשמיות עד ששב רוחו אליו.

'ברך משה', ימים נוראים עמ' רי"ח

ואותר אנכי לבדי נביא לה'

רבינו הק' על עצמו אמר: "אל יפלא בעיניכם גודל אבלי ותוגי על חורבן ביהמ"ק, כי אני הגבר ראיתי עני עמי, השי"ת ירחם ויזכינו לראות בבנינו כשם שראיתי בחורבנו, על כן לא אוכל לשכוח אף רגע ואקוה לה' יום יום".

תהלה למשה

מלאכי מרום עונין אחריו אמן

מתאמרא בשמיא דהגה"ק ה'ישמח משה' זי"ע שהיה דרכו להתפלל ביחידות בפני עצמו בלי מנין וצבור ואיש אין עמו, וכששאלוהו ע"ז דהא מבואר בחז"ל ובזוה"ק גודל ענין וחיוב התפלה בציבור היה מרגלא בפומיה להשיב במליצה לפרש מה שאומרים ביוצר 'והוא באחד ומי ישובנו ונפשו אותה ויעש קדוש', ר"ל 'והוא באחד' שמתפלל ביחידות, 'ומי ישיבנו' מי יענה אמן אחר ברכותיו, 'ונפשו אותה' פירוש כאשר רואה הקב"ה שמשתוקק שיענו אמן אחר ברכותיו, 'ויעש קדוש', דהיהו בורא מלאכים קדושים ע"י התפלה והם עונים אמן אחר ברכותיו, עכד"ק.

'עטרת יהושע' ח"א עמ' קצ"ג

כולו קודש לה'

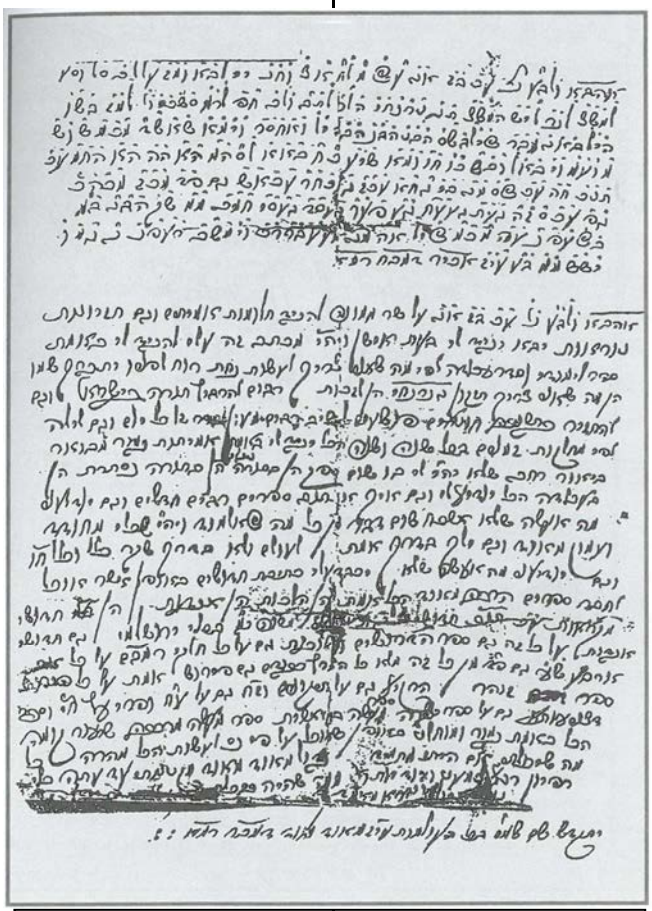
כתב ק"ז הישמח משה זלה"ה בהפטרה לפר' ראה עה"פ וכל בניך למודי ה' וזלה"ק בא"ד: כי אם אמנם מעלת האדם היא שהוא בעל בחירה ובוחר במה שירצה, אבל המעלה הגדולה שיביא את עצמו בבחירתו לגדר שיצא כמעט מן הבחירה ולא ירצה כי אם רצונו ית"ש, ומזה יגיע למדריגה יותר גדולה דהיינו שיהיה דבוק כ"כ באלקים עד שיורנו השי"ת בדרך יבחר, ולא ידבר כי אם ברצון השי"ת מה שישים אלקים בפיו ולא יתנועע כי אם ברצון השי"ת, ודבר זה עמוק מאוד, עכ"ל, ומקובלני מבית אבותי שק"ז זלה"ה אמר זה על עצמו שלא עשה שום תנועה עד שנאמר לו מהשמים לעשותו מעניים שהיה משתוקק לעשותם אלא שלא עשאם עבור שלא נתגלה לו מן השמים לעשותם, ואינני רוצה להאריך פה בחיבור זה בסיפורי מעשיות, ולא הבאתי זה אלא לצורך הענין.

ויואל משה עמ' שכ"ז

כי קרן אור פני משה

שמעתי מפ"ק דו"ז רבינו מנאסאד זי"ע על הגה"ק רבינו בעל 'ייטב לב' מסיגוט זי"ע אשר בעת אשר ירד מלפני ארון הקודש אחר דרשת כל נדרי, היה פניו הקדושים מאירים ומזהירים, עד שאי אפשר היה אז להסתכל בצורתו, והיה שם הרבני החסיד רבי יודא פעלעס ע"ה וחז"ו אמר לו ראה איך פני ה'ייטב לב' מאירים שאין יכולים להסתכל בצורתו, ועל זה השיב רבי יודא הנ"ל לכ"ק דו"ז רבינו זיע"א, "דיא האסט דאך נישט געקענט דעם 'ישמח משה' ער זעהט אויס מעין מעין ווי דער 'ישמח משה' האט אויסגעזעהן בעת שהיה רגיל בכל ליל שבת לילך לחדרו ולומר 'גוט שבת'. ומזה יש לשער עד כמה היה פני ה'ישמח משה מאירים ומזהירים כזוהר הרקיע.

'גדולת יהושע' ח"ב עמ' מ"א

תצלום כתי"ק מכתר הגה"ק בעל 'ישמח משה' זי"ע - שהיה מונח בכית גניזו של מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע – בו הוא משביע את שר ההלומות שיגלה לו מדרגותיו בעבודת ה'

מלאך אלקים, משה אמת ותורתו אמת

כאשר חזר [הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זללה"ה] לבית אמו שבעיר אוהעל, נתקרב אל הגה"ק בעל 'שמח משה' זי"ע, היה לו לתלמיד נאמן, ודבק אליו בכל נימי נפשו. גודל דבקותו בהגה"ק בעל 'שמח משה' זי"ע, נראה ממה שכתב במכתב אל אחד מגדולי אונגארן, אודות דרך החסידות הצרופה, ובתו"ד כתב בזה"ל, 'הגאון הגדול מו"ה משה טייטלבוים זצלה"ה נטע בתוכינו מדת החסידות, ויאמין לי מעכת"ה כי היה ראוי לשרות עליו השכינה והיה בכל ענייניו כמלאך אלקים ומשה אמת ותורתו אמת"

'מופת הדור' ח"א עמ' י"ב

לא יעשה ה' דבר עד גילה סודו לעבדיו הנביאים

אמר פעם לנכדו מרן הגה"ק בעל ייטב זללה"ה כי לכן הוא מספר לו דברים נפלאים הנראים כתמוהים: "למען תדע כי מה שאומרים אשר צדיקים יודעים שומעים ורואים, ויש אינם מאמינים ושואלים למה אנחנו אינם רואים ושומעים, ידעתי כי אתה יודע כי אינני אומר לך שקר ח"ו, תדע כי אמת הוא וכנים הדברים כי גם אנכי שומע הכרוזים אשר יכריזו בכל פעם בשמים, ולפעמים אני שומע כל הכרוז ויודע ומבין הדברים, ולפעמים אשמע רק קול דברים ואיני מבין הכרוז, וגם עתה אני שומע כרוז יוצא, ולאשר אדע כי אתה מאמין לדברי, ואין אב מנחיל שקר לבנו, על כן אספר לך שתדע כי רואים ושומעים בשמים ועל הארץ מתחת".

ייטב לב

תהל"ה למש"ה איש האלקים

תעיין ותראה שם היחוס של הישמח משה למעלה בקודש, גאוני עולם, ומכללם הרמ"א ז"ל והמהרש"א ז"ל, גם ראה נא ראה בספר ישמח משה על נ"ך ומגלות נדפס שם בתחלה קונטרס נקרא תהלה למשה ותראה שם נפלאות ואין זה סיפורי מעשיות בעלמא, רק מה שסיפר רבינו בעל ייטב לב, ואם יהי' לף פנאי לעיין בפנים בישמח משה או בשו"ת השיב משה, תראה שהי' גאון הגאונים.

אגרת מהאדמו"ר הגה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זללה"ה

הובא בפנינת יקרת כסלו תשנ"ט

מרוממתו על כל המעשים

שמעתי בעצמי מהגה"צ רבי שאול בראך זצ"ל שכשבא לכהן כאב"ד קאשוי, שמע שיש שם איש אחד שירש מאבותיו קמיע שנתן להם מרן הישמח משה זצללה"ה, והגה"צ מקאשי רצה לראות את הקמיע וצוה לבעל הקמיע שיביאהו לפניו, בא אליו בעל הקמיע וסיפר לו גופא דעובדא שקיבל מאבותיו שהיה להם בית גדול ופקדו אותם עכברים לאלפים ובצר להם פנו למדן הישמח משה זצללה"ה והוא נתן להם קמיע זו, וכאשר שמו הקמיע במקום המיוחד נעלמו כל העכברים, ויהי לפלא, והוסיף שמקובל בידו מאבותיו שלא לפתוח קמיע זו לראות מה שנכתב בה, אבל הגה"צ מקאשוי זצ"ל נכספה נפשו לראות הקמיע, ואמר: דער רב מיינט דאס נישט" (שקבלה זו שיש בידו שלא לפתוח הקמיע, אין כוונתה לרב העיר), הגה"צ מקאשוי זצ"ל פתח את הקמיע וראה שנכתב בה: "אני משה בן חנה מצוה ל[שר] העכברים שילכו", והוא פלא.

שו"ת באר משה

מסי"נ רוח ונשמה למן קדושת שמו ית'

ויהי כי זקן משה קודם פטירתו לחיי העולם הבא אמר: רבונו של עולם אתה ידעת האמת איך בין טאקע דער ארגסטער איף דער וועלט, ואתה ידעת האמת אז איך מיין טאקע דעם אמת, וואן (=נאר) דיא איינע מעלה האב איך ב"ה דאך דאס איך האב קיינמאהל קיין ליגנט נישט געוואגט, וועל איך אצינד בודאי איך קיין ליגענט נישט זאגן, זאג איך אצינד רבש"ע וועז משה בן חנה האט געוועהן געוואסט דאס ער וועט גרויא ווערן און משיח וועט נאך נישט קיממען העט ער בודאי נישט געוועהן אויס געהאלטען נאר דיא דבש"ע האסט עהם .... פון טאג צו טאג ביז ער איז נעבעך גרויא געווארן, ניע .. א קונץ ביים כביכול אזוי איין אלטען נ... אויס צו פאפען, ניע בעט איך דיך רבש"ע לאז ער אצינד קוממען, איך מיין נישט מיין טובה, נאר פון דיינעט וועגען, כי יתקדש שמך בעולם, איך בין מוחל פון מיינעט וועגען זאל איך זיין א כפרה פאר כל ישראל אפי' איך זאל קיין זכיה האבען צו זיין אפילו תחת כפות רגלי הצדיקים נאר משיח זאל קומען, און דו רבוש"ע ווייסט דעם אמת אז איך מיין פאר דיינעט וועגן והריני מוסר נפשי רוחי ונשמתי למען כבוד שמך ואח"כ נפטר זי"ע ועכ"י אמן.

שם הגדולים לארץ הגר ח"א מערכת גדולים אות מ' מספר קנב

עם נשמות בהקיץ

פ"א אירע אשר אברך אחד נחמד נעדר בקוצר ימים ר"ל, ולגודל רחמנותו על האיש שהלך בלא חמדה קיבל על עצמו ללמוד בשנה הראשונה בכל יום דף גמ' לתועלת נשמות המת, וקרה מקרה אשר יום אחד ה' טרוד מאוד בענין ד"ת בין בעלי דינים, ושכח ללמוד הדף גמ' כנ"ל, עד שלעת ערב בעוד שהבעלי דינים עומדים לפניו בא אליו האיש הנ"ל בהקיץ ואמר לו בזה"ל ר' משהלי ר' משהלי רחם, רחם, ערבארמעט אייך ערבארמעט אייך, ותיכף נזכר ששכח ללמוד הדף גמ', והלך בזריזות ופרע את חובו בלימוד גמרא, ופ"א אירע אשר אחד מאנשי שלומו נפטר ושל"ח, ואחר עבור איזה שבועות בבוקר כשקם האי סבא קדישא ופתח את פתח חדרו שמע קולו של זה הנפטר שהי' מאנ"ש והכיר בקולו והמתין לשמוע מה מדבר, ושמע שאמר בזה"ל דוד דוד אמור לפני הרב, וענה קול אחר בושתי לקרב אל הרב, וקול השני לא הי' ניכר לו, אז פתח פיו הנפטר שהי' מאנ"ש ואמר: הנה זה כשנה אשר נפטר פה שינאווי איש אחד ששמו דוד בלא בנים, והוא מתנפל ומתחנן לפני כבוד הרב אשר ישתדל שאחיו ששמו כן יחלוץ לאשתו כי אין לו מנוחה, אח"ז שלח האי סבא קדישא אחרי אחיו החי, וכן הי' שלא רצה לחלוץ ובא אליו הנפטר בחלום וגם לאביו בא בחלום, והאי סבא קדישא לא נח ולא שקט עד שנתן חלוצה לאשת אחיו המת, ואמר האי סבא קדישא כי האיש דוד הנפטר

לקח אתו עמו את הנפטר שהי' מאנ"ש לפה ולמליץ לפניו, כי הוא לא הי' מכיר מקודם את האיש דוד ע"כ ירא לגשת אליו (תהלה למשה),

מכתב קודש מאת הרה"ק בעל מעגלי צדק זי"ע מענין הסתלקותו של מרן הישמח משה זי"ע

ונעתיק מכתב פלא מאת הגה"ק בעל מעגלי צדק מדעעש ז"ל, בו הוא מתאר פטירת הגה"ק בעל ישמח משה זי"ע (נדפס בס' הגה"ק בעל ישמח משה (עמ' שע"ג) ומובא שם גם תצלום מכתי"ק – וכן נדפס בזמירות משמים מנוחה לבית דעעש) וז"ל:

ב"ה יום א' פ' כי תבא פ"ק אוהעל

יוחק בספרן של צדיקים, לחיים טובים ומתוקים, ה"נ כבוד מר אחי חביבי כנפשי כלבבי הרב המאור הגדול החריף והבקי המפורסם כקש"ת מוה"ר חיים בצלאל נ"י וכאלשוי"ר.

גי"ק על ידי המוכ"ז הגיעני, ואשר נדרשתי ממך להגיד לך איזה דבר מענין פטירת רבינו הקדוש זצוק"ל, לפי עדות הרופאים היה עדיין בריא במזגו באיבריו כבן ארבעים, והיה יכול לחיות עוד כמה שנים, ובעו"ה עונותינו גרמו שהצדיק נתפס, וזה י"א שבועות היום שנסע לק' טשעטיוויץ, כי בן נכדו חתנו של הרב דשם עשה ברית מילה וכבדו בסנדקאות, ועל הדרך אמר להבעל עגלה העוד רחוק העירה, א"ל הלא העיר לפנינו, ושקר ענה בו, ומיד בבואו לשם לא היה יכול להשתין, ומכאב היסורים גדולים בעו"ה צעק כרבינו הקדוש כידוע, ונפל למשכב, ומיד בא שליח לכאן ונסענו אצלו עם רופאים מפה, ומעט רפואה שהיה לו על ידי המאשין שמושך השתן, ואחר כך ביום א' ח' תמוז קראו כל בני קהלתינו לטשעטיוויץ ונשאו הארון הקודש על העגלה "קאלעסס", ובבואו לביתו קראו עוד לרופאים מכל המקומות הקרובים, וכל משך הזמן היה פעם טוב ופעם רע, אז קרא לבני קהלתינו לקבל עליהם את נכדו הרב מסטראפקאף ולא היה במוסכם, וביום שבת קודש כ"ח לחודש תמוז התחיל השתן לילך מעצמו, והשמחה גדולה מאד, אז צוה שכל מה שיצטרכו דבר ילכו לבנו הרב מדראבויטש, כי הוא יפעול בברכתו כפעולתי בקמיעות.

וביום שבת קודש ישב על כסאו ונתן שבח והודיה להשי"ת, ובזמן מנחה התחיל להתפלל תפלת מנחה על מטתו, ותחלה אמר כל פרשת קריאת שמע, ואח"כ התפלל מנחה, והתחיל ברכה אמצעיות של חול אתה חונן, אמר לו בנו, אבי הלא שב"ק היום ולא השגיח בו, והתחיל ברכה שלאחריו השיבנו אבינו, ומיד אשתקל מילוליה, והקול נשמע בכל העיר קול יללה וצווחה, ותיכף נאספו כל הקהלה פה לפה אנשים ונשים וטף בצעקה, אבל הכל היה לשעבר בעו"ה, והתחילו בני הח"ק לומר המעבר יבוק, ויצתה נשמתו בטהרה, לא נס ליחו ולא כהתה עינו, ואנכי הייתי עד שם כל הלילה, ולא נשתנה צורתו אחר הפטירה.

ומיד שלחו לאונגוואר ולטשעטיוויץ ולטאלשווא ולסאבראנץ להרב הג' מסאנץ, ועשו לו הספד, ועם רב היה כאן מהסביבות עד חמשה וששה פרסאות רחוק היו כאן בהלוי', ובאותו יום נתקבל הרב דק' דראבויטש, אבל לא היה במוסכם רק בהכרח, ואחר תשעה באב נתקבל במוסכם כולם להרב אב"ד הרב מסטראפקאף, אמנם יען וזה ל"ג שנים בשבת נחמו דרש רבינו הקדוש זצוק"ל הדרשה ראשונה פ"ק, וזה נכדו גם כן נתקבל בזמן הזה ודרש בחריפות ומגידות, והעולם נהנים מאוד מדרשותיו, אמנם להיות כי רבים המתפרצים ורצו לבטל את המנין חסידים מחצר בית הכנסת שלא יתפלל הרב עם החסידים רק בבית הכנסת, אז אמר הרב נ"י ביום א' שבאופן זה אינו רוצה בשום אופן להיות רב פ"ק לבטל אשר יסד זקנו זצוק"ל, ואחרי שכל הקהלה גם החסידים הפצירו בו כי אם הוא לא יהיה רב כאן מי יבא אחר המלך אשר צוה רבינו הקדוש זצוק"ל ליקח מפרי בטנו, ותהיה העיר כצאן בלא רועה, וגם כ' לרימונאב (להרה"ק ר' הירש מרימנאב זי"ע שהייטב לב היה נוסע אליו) וגם הרב דסאנץ הפציר בו מאוד מטעם הנ"ל, אז קבל עליו הרבנות, ומנין החסידים הוא בחצר השני, ועתה נסע הרב לבית, והנה קול רעש מהפוחזים והמוסרים שמסרו בפני הקומידאט על ה' ועל משיחו, השי"ת יהיה בעזרנו ויתמו חטאים מן הארץ, וכל האפיקורסים והמוסרים כרגע יאבדו, ויעשה עמנו נסים לטובה, וישלח לנו גואל צדק במהרה בימינו אמן.

ואודיעך כי בפסח העבר חלמתי שהייתי עם רבינו הקדוש בצוותא חדא על איזה שמחה, ואמר לי רבינו זצוק"ל אמור לי איזה חידו"ת, אמרתי אציע קושיא משכלת, וימת משה וכו' (דברים לד ה), ח' פסוקים משה כתב בדמע (בבא בתרא טו.), והקשתי למה עתה בכה, הלא ידע מתחלה שימות ביום זה, ולמה דוקא בעת כתיבתו בכה, גם ודאי לא בכה על העדרו מעולם הזה, רק הענין שכל פחדו היה בעבור ישראל שישארו כצאן בלא רועה, ועד עת ההוא חשב עדיין כי גם הבא אחריו יהיה כמותו, אך אז בכתבו הח' פסוקים שנאמר שם ולא קם וגו', אז בכה על העדרו שיאבדו ישראל הרועה נאמן, ואיקץ ותפעם רוחי.

וגם בחנוכה העבר חלמתי כאופן הזה שהייתי עמו בצוותא חדא בשבת קודש, והנה חושך ואפילה ועלטה היה, אז אמר לי להתפלל על הצרה הנ"ל, וזו התפלה אשר התפללתי על דרך חרוז, משמים מנוחה לנו הנחלת, יה מלטנו מאפילה ועלטה, כאשר על אבותינו בטח. והייתי דואג בכל עת מי יודע מה יהיה הפתרון, ומה נאמר ודבר עוונותינו הטו אלה, והשי"ת ימלא חסרונינו וירחם עלינו להשיבנו בתשובה שלימה ולקרב קץ משיחנו במהרה בימינו אמן.

דברי אחיך הדורש שלומך וטובתך בלב ונפש חפצה.

הק' מנחם מענדל פאנעט מק"ב

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא,
ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

קבלה מפי אליהו על התפילות שיביאו הגאולה

בשם חו"ז הק' הגאון מהר"מ ט"ב זלה"ה מאוהעל, מה דא"ר בגמ' (סנהדרין צ"ז.) אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, אין הכונה שתכלה הפרוטה מכיס שלא ישאר ח"ו פרוטה בכיס, אך מקובלני הפירוש שיצא מפי אליהו ז"ל היינו עד שתכלה הפרטיות מכיס הלב, היינו שלא יהיה מבקש על שום דבר שנוגע לעצמו רק על כבוד הבוית"ש שיתגדל ויתקדש לעיני כל ישראל.

['דברי יחזקאל' עמ' ק"ג]

ורבים השיב מעוון

שמעתי מזקן אחד ושמו רבי זעליג אויש מקליינוואַרדיין, שאביו היה רגיל לנסוע להי"שמח משה' והזקן הנ"ל כשהיה ילד בן י' שנים נסע עם אביו להרה"ק ה'ישמח משה' על יום הקדוש לאוהעל, ועדיין היה זוכר איך שאמר הרה"ק בדרשתו קודם כל נדרי בזה הלשון, "טאמער וועט איר פרעגן פארוואס איך זאג אייך מוסר איך האב דאך שוין געזאגט פאר א יאר די זעלבע מוסר. אבער איר זענט אויך נכשל געווארן אין די זעלבע עבירות פון פאריאר", וכל העולם געו בבכיה בשמעם דברים הנ"ל, והיו אנשים שהפילו עצמם לארץ מגודל הבכיה.

['גדול בישראל' עמ' קס"א]

אנו צריכין לשוב בתשובה גם על המצוות

רק אדם עושה עבירה וחושב שהוא עושה מצוה, הרי מדמה שהוא לפניו [ית"ש] ומקרב עצמו, ובאמת הוא חוטא. זה נקרא חוטא לפניו. והנה לזה האיש קשה שיעשה תשובה. ועל פי זה יש לפרש מה שאמר הושע (י, ד): "שובה ישראל עד ה' אלוקיך' דהול"ל: אל ה'. אבל עד ה' מורה על הקירוב... דמה, ענין התשובה הוא שמשיב מהטומאה אל הקדושה. והיה עולה על הדעת דעבירות צריך להשיב אבל לא המצוות. אבל האמת הוא דגם המצוות צריך להשיב, דהיינו, מה שנדמה לו שהן מצוות ובאמת הן עבירות כנ"ל. והיינו: "שובה ישראל" מה שהוא "עד ה' אלקיך" מקורב אצלו ית"ש ממש, דהיינו המצוות שאדם חושב שהן מצוות צריך גם אותם להשיב, כיון שאיננו כן כמו שהוא חושב.

[ישמח משה - ויחי]

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים וסיפורי נפלאות וישועות

פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות

סיפר רבינו [הרה"ק רבי אברהם יהושע מנאסאד זיע"א], כי פעם בא סוחר להרבנית של מרן הגה"ק ה'ישמח משה' זי"ע שתקנה ממנו משי לבן, ושאלה הרבנית בעצת קדשו של ה 'ישמח משה וענה על זה אצינדעט האב איך געהערט אויסרופן אין הימל אז איך זאל גיין מיט א ווייסן בעקעטשע, ועל כן בוודאי תקנה ממנו. [ובנוסח קרוב לזה סיפר מרן רביה"ק בעד"י זללה"ה, שמתחילה לא היה הישמח משה זיע"א נוהג ללבוש בגדים לבנים לכבוד שבת מלכתא, ופעם אחת כשדיבר אודות עניין נשגב זו, אמר, היות שלא עושה שום דבר קטן כגדול בלי ציווי משמים ממעל, ובתוך כך שיחתם בא נכרי אחד ובידו בד לבן הראוי לבגדי שבת, אז אמר הרה"ק שזה סימן ברור לו, שמן השמים שלחו אותו, שמעתה ילבש בגדים לבנים לכבוד שבת קודש]

'גדולת יהושע' ח"א עמ' י"ז

תיאור פעולת הקמיעות

לפני שה'ישמח משה' היה נותן קמיע, היה נכנס לחדר מיוחד שבו היו מסודרים הקמיעות במגירות, ובלשון רבינו [הרה"ק רבי יצחק מסטטשין זללה"ה] כמו באפעטיי"ק, ועל כל מגירה נכתב לאיזו מחלה טובים הקמיעות שבאותה מגירה, הוא קרא לחדר זה "קודש הקדשים' והיה מתפלל בו רק ביום הכיפורים, לאחר שלקח את הקמיע מן המגירה היה נכנס לפנים מן המחיצה ובצאתו משם היה מושיט את הקמיע בידו הקדושה, הרה"ק מראזוודוב סיפר כי במו עיניו ראה פעם איך הקמיע זעה ומקדטעת על כף ידו, ואמר על כך 'כי חיות הנה', והיה ידוע, שהקמיעות אינן עוזרות, אלא אם כן ה'ישמח משה' נכנס לפנים מן המחיצה ולוחש עליהם, ואיש לא הורשה להכנס עמו לשם, אבל הרה"ק מראזוודוב טיפס על המחיצה וראה, שה'ישמח משה' נוטל את הקמיע בידו ואומר, אני עומד לתת את הקמיע ליהודי זה כדי להראות ולהוכיח כי אך ורק שמותיך הקדושים עוזרים ולא כל התרופות וזייערע פראשקעס, (כדורי התרופות שלהם) וההבלים שלהם, כדי שיתגלה כבוד שמים בכל העולמות, והוסיף רבינו, שלולי אמירה זו, לא היו הקמיעות פועלים כלום.

'החכמה מאין' עמ' צ"ז

הרה"ק ממונקאטש מספר מעשה מהיש"מ להמהרש"א אלפאנדרי

הרב אב"ד [הרה"ק רבי שלמה אליעזר אלפנדארי (שליט"א) זללה"ה] ליוה את רבינו [הרה"ק רבי חיים אלעזר ממונקאטש זללה"ה] בצאתו מביתו החוצה, ורצה ללכת עוד משום כבודו, ואמנם אדמו"ר (שליט"א) זי"ע הפציר בו למנוע מזה עתה לעת חולשתו ובזקנותו לאוי"ט וישיב החדרה וסיפר לו מעשה רב מאשר היו המאורות הגדולים קדושי עליונים ונוראים מרן הרבי ר' יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע ומרן הרבי ר' משה טייטלבוים מאוהעל זי"ע יחדיו לחינוך בית הכנסת בקהלת נאנאש, ובבואם לפני פתח הבית הכנסת רצה

כל אחד לחלק כבוד לחבריו, וסירב כל אחד מליכנס בראשונה, ובהתווכחם ככה זמן מה, בחכמה דיבר בקדשו הרה"ק מאוהעל זי"ע להרה"ק מקאלוב זי"ע אתם מחויבים ליכנס קודם כי ממה נפשך אם אני קטן מכם עליכם ליכנס תחילה מפני חשיבותכם, ואם אמר יאמר שאני גדול ממנו, אם כן אני אומר בתורת ציווי ופקודה שהוא ילך בראשונה ומוטל עליו לשמוע בקולי, וכן היה, שבזה נצחו ונכנס הרה"ק מקאלוב זי"ע בראשונה, עד כאן, בסיפור הלז פעל רבינו על הרב שילך וישוב לביתו ואל יטריח יותר מדאי.

'מסעות ירושלים' עמ' ס"ו

שומר ישראל הנאמן

היה מעשה אצל ק"ז הי"שמח משה' זללה"ה שהיה אבדק"ק אוהעל יצ"ו, לעת זקנותו ישב באסיפה עם פרנסי הקהילה, ואמרו לו בקובלנא למה אינו מתעסק כראוי בצרכי העיר, בהיותו טרוד בעבודת ה' בינו לבין קונו יומם ולילה, והשיב להם בקדשו שהוא מקבל משכורתו בתור שומר העיר, ולראיה לכו נא ותעיינו בפנקס הקהלה שנכתב שם כל מאורעות העיר מעת בואי לכאן, אם אירע כל השנים אחת מצרות האלה שהפילה אשה את עוברה ח"ו, או שמתו ילדים קטנים ה"ו, או היה איזה שריפה רח"ל, כי הוא ברוב קדושתו ותפלתו הגין על העיר שלא יארע שום נזק.

'לב אהרן' ח"ב עמ' קט"ז

בקרב קדושים תתהלל

והגאון הקדוש מ"ה משה ט"ב זלה"ה בעהמ"ס ישמח משה שלח את האנשים שבאו אליו להתפלל בעדם אל רבינו (הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימאנוב זללה"ה). ופ"א שלח אל רבינו איש אחד שהי' חולה מסוכן ר"ל והאיש סיפר לרבנו כי הרב מאוהעל שלה אותו אליו, אמר לו רבנו הקדוש "לך שוב לביתך ותלך להרב מאוהעל ותאמר לו בשמי כי כבר בא מועד שיסיר משה את המסוה מעל פניו ושלא ישלח מהיום והלאה אלי כי ידעתיו אשר בכחו בעצמו לפעול ישועות בקרב הארץ והוא יעזרך בתפלתו וכן הי' כאשר בא האיש בחזרה להגה"ק מאוהעל ואמר לו אלה הדברים כאשר נצטוה ברך אותו ונתרפא החולה מחליו.

תהלה למשה

ראה את הרבי רבי אלימלך זי"ע בילדותו

לדידי חזי לי האי סתירה כי הנה נודע בדברי העולם, שהגה"ק האלקי בעל ישמח משה זלה"ה לא פגש בחייו את הרה"ק האלקי מוהר"ר אלימלך מליזענסק זללה"ה, והיתה זאת אחד משלשה דברים שאמר הגה"ק הישמח משה זלה"ה קודם פטירתו שהנו מתחרט עליהם וכמה דאיתא כל זה בספר תהלה למשה (תולדות הגה"ק הישמח משה) הנדפס בריש ספר ישמח משה (חלק נ"ך) והדברים ידועים. אמנם הלום ראיתי דבר פלא בספר אברך על תהלים (להגה"צ מוה"ר אהרן מאיר פריעדלענדער זלה"ה, אב"ד באלחוב, משומעי לקחו של הגה"ק הישמח משה, כמ"ש בעצמו בספרו באיזה מקומן), לו כתב בחלק פרח מטה אהרן (תהלים ג') וז"ל, כמו שסיפר לי אבי החסיד ששמע מפי אדמו"ר הגה"ק מאוהעל שראה בילדותו הרב הקדוש המקובל האלקי רבינו רבי אלימלך זצוק"ל מליזענסק שהי' בעל יסורים גדול, והרופא חתך לו באיזמל את בשרו לארוכתו והוא ישב בפנים שוחקות, ופניו פני להבים מרוב החדוה שהיה לו על קבלת היסורים, עכ"ל ספר אברך, והני מילי סתירא ניהו. ואולי אפ"ל שאני בילדותו שלא חפה על זקנותו, כי שם רק ראה, אבל לקבל ממנו תורה ויר"ש לא הגיע, וצ"ע. שוב ראיתי בספר 'הגאון הקדוש בעל ישמח משה' (תולדות הגה"ק הנ"ל) שהביאו את זה (בפרק ו' הערה אות י"ב, עמוד נ"ו וסיימו דהדבר צ"ב) ועוד עי"ש (בשם ספר תהלה למשה הנ"ל) שפע"א אמר הישמח משה שבמותו ראה שפיר את הרבי ר' אלימלך זללה"ה, כי נתגלה אליו הרבי ר' אלימלך אחרי פטירתו עי"ש.

היכל קודש הקדשים – נהוראי חלק ג'

יעקב אבינו ע"ה העלה להשי"ת את אהבתו ליוסף

בפרשת ויגש ויפול על צואריו ויבך על צוואריו עוד, ופירש"י ז"ל: 'אבל יעקב לא נפל על צואריו יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע'. והנה קשה ממה נפשך, אם היה אז זמן קריש ונתיירא שלא יעבור הזמן, גם יוסף היה לו לקרות את שמע, ואם היה שהות, גם יעקב היה יכול להמתין עד אחר שיתראה עם בנו אשר השתוקק עליו זה זמן כביר. והביא הרה"ק משינאווא ז"ל מה ששמע ממרן הקדוש בעל ישמח משה ז"ל, כי באמת לא היה זמן קריש, רק יעקב אע"ה ידע בנפשו שכשיתראה עם יוסף בנו יהיה לו אהבה והשתוקקות גדול, ורצה להעלות האהבה לאהבת השי"ת בקריאת שמע.

[דברי יחזקאל]

גודל השמחה וההודאה על הזכיה להתפלל

כתב ב'תהלה למשה' (עמ' י', ועוד בעמ' י"א): "ולאחר שסיים אמת ואמונה התתיל מחדש לכפול כל הדברים בלשון יידיש כמדובר בינינו וכאש מתלקחת יצאו הדברים מפיו בקדושה וטהרה".

ובענין זה סיפר הגאון החסיד רבי יעקב לאנדא ז"ל (אב"ד ב"ב יצ"ו, הו"ד בהיכל הבעש"ט גליון ט"ז) אשר פעם ישב ודיבר רבו הרה"ק הרש"ב זללה"ה מליובאוויטש מענין דיבור היוצא מפנימיות הלב באמצע התפלה אינו הפסק באמצע התפלה, ובאותו מעמד עמד שם ר' ישעי' בערלין ז"ל שהיה גביר מפורסם וזקן מופלג וסיפר שראה פעם בעת שעמד אצל הרה"ק בעל ישמח משה זי"ע בעת תפילתו ונתלהב בתוך תפילתו באמרו "והעושר והכבוד מלפניך" ופירש "מיין עושר און מיין כבוד איז דאס וואס איך שטיי פאר דיר".

נפש עמלה עמלה לו

כמו שפירשו הגה"ק בעל 'ישמח משה' והגה"ק בעל 'כתב סופר' על מאמר חז"ל (מגילה ו':) 'יגעתי ומצאתי תאמין', דאם אדם מיגע עצמו למצוא איזה פשט, אעפ"י שבמקומו לא עלתה בידו, אבל במקום אחר יזכהו ד' שיבין בלי יגיעה, כמו מציאה והבן.

['אור פני יהושע' ט']

כ"ט תמוז

הגה"ק רבינו שלמה בן הרה"ק ר' יצחק זי"ע

רש"י הקדוש

מתולדותיו

נולד שנת ד' אלפים ת"ת לבריה"ע בפרשת תרומה, ובא השמש שבאותו שנה נפטר רבינו גרשום מאור הגולה, וזרח שמשו של רש"י הק', (שו"ת רש"ל סי' כ"ט), וז"ל שלשלת הקבלה: אביו של רש"י הי' שמו רבינו יצחק וכו', וראיתי כתוב בקונטרס ישן שזה ר' יצחק הי' לו מרגלית יפה שוה הון עתק והי' רוצים ואתה בני עירו לקנותה כדי להשימה בעין פלוני (עבודה זרה), וזאף כי הרבו לתת בעבורה מאד מוהר ומתן לא אבה לשמוע אליהם עד שגלגלו והביאו רבי יצחק על ספינה בחצי הים ואז התחילו להכריחו לתת להם המרגלית, ובראותו מוכרח לתתה להם השליכה בים ויצילהו ד' מידם: ובת קול נשמעת בבית מדרשו לכל תלמידיו שאמר: הנה לך בן מאיר אל כל ישראל, ותוך שנה נולד לו בן ויקראו שלמה כשם אביו, מקום לידתו של רש"י אינו מחוור, בשו"ת רש"ל (שם) כותב דנולד בעיר טרוייש שבצרפת, החיד"א בשם הגדולים מביא ממקור קדום שנולד בלוניל, יש גם מסורת הקובעת את מקום הולדתו בוורמייזא שבאשכנז, ובילדותו עקר משם עם הוריו לטרוייש שבצרפת, מסופר שאמו של רש"י עברה פעם בסימטה צרה מאד, ולפתע בא נגדה רשע שונא ישראל רכוב על סוסו ודהר לקראתה בכוונה לדרוסה רח"ל, ובבהלה נלחצה אל הקיר ונעשה לה נס ונתבצר לו מקום בקיר וניצלה, רש"י מביא את אביו במס' עבודה זרה דף עב.

רבותיו

כשהי' בר חמיסר נשא אשה ונולד לו בתו יוכבד (שנישאה אח"כ להגאון ר' מאיר [שרש"י מביאו בתשובותיו] ונולד להם מאורי ישראל ה"ה הרשב"ם, ור"ת, וריב"ם, בעלי התוס'), אחר נישואיו הלך ללמוד באשכנז בישיבת חכמי לותיר, מתחלה למד שנים אחדות במגנצא אצל רבו המובהק רבי יעקב בן יקר זצ"ל תלמידו של רבינו גרשום מ"ה, רש"י מכנהו "מורי הזקן" (עיין רש"י סוכה לה: ועוד), ובתשובותיו כתב רש"י "אני נתלה באילן גדול רבי יעקב בר יקר", אחרי פטירתו של רבי יעקב בר יקר בשנת ד'תתכ"ד המשיך ללמוד בישיבת מגנצא לפני רבו השני רבי יצחק ב"ר יהודה זצ"ל שאותו הוא מכנהו "מורי צדק" (שו"ת רש"י סי' קי"ט) וכן מכנהו "רבינו הגדול", רבו זהו שהי' קרובו מכנה תלמידו "חביבי וקרובי" (שו"ת רש"י סי' כו), אחר כך עבר ללמוד בווארמייזא לפני רבו השלישי הוא רבי יצחק הלוי זצ"ל שאותו מכנהו "סגן לויה" (עיין שו"ת רש"ל סימן הנ"ל), תקופה זו עבר על רש"י בעוני ובחוסר כל כפי עצמו כותב: חסר לחם ועדי לבוש ורחיים בצואר שמשתי לפניהם (חפש מטמונים סי' א), כעשר שנים למד רש"י במסירות נפש בישיבות אשכנז ומיד פעם הי' חוזר לביתו שבטרוייש כמו שכתב בתשובותיו ז"ל: כשהייתי לומד אצל רבי יצחק הלוי וכו' וסמכתי על דבריו, וכשבאתי לעירי והתבוננתי וכו', עד שחזרתי לווארמיזא וכו' (ס' הפרדס סי' רמב), לאחר עשר שנים שנות לימוד באשכנז שב לביתו בעיר טרוייש, ומשם החליף עם רבותיו שו"ת בהלכה ולא פסק הקשר בינו לביניהם, ורבותיו העריכו אותו בהערכה מיוחדת והתייחסו אליו בכבוד רב, רבי יצחק ב"ר יהודה שהי' מזקני הדור כותב בזה"ל: בחסדו ובטובו יבקש עלי רחמים ועושה רצון יריאיו וראה שלומו ושלום תורתו עד עד, ורבו רבי יצחק הלוי כותב אליו בזה"ל: אין הדור יתום בשעה שאתה שרוי בו וכמוך ירבו בישראל (חפש מטמונים סי' יג).

חילי' דאורייתא

בשובו לצרפת לעיר מולדתו טרוייש יסד ישיבתו הגדולה "גאון יעקב", אלפי תלמידים נהרו אליו לשמוע תורה מפיו, ושמעו הולך כל קהלות ישראל בצרפת ובאשכנז כי זה האיש גדול בתורה ותופס מקום ראשון במעלה בין פוסקי הדור, ברב חילי' דאורייתא לא חשש לחלוק אף על רבותיו, כשנתעורר בעירו שאלה חמורה מאוד שהקצבים הלא-יהודים התנגדו לבדיקת של ריאות הבהמות שלהם שנשחטו שחיטה יהודית, ועד מהרה הפכה ריאה לא בדיקה לסלע המחלוקת בין גדולי הדור, רש"י שהי' מן המתירים חלק בזה עם רבותיו וז"ל בתשובותיו (סי' נ"ט) שהשיב לחתנו ר' מאיר: אני שלמה אהובך מודיעך כי לא חזרתי ולא אחזור בי, ולא נתיישבו לי דברי רבותי ולא השיבו על דברי כי אם מן השפה ולחוץ ועדיין אני מוסרם לצנועים וכו', ע"כ.

עין רואה

בשנת ד'תתנ"ו החל התקופה החשוכה של גזירת ורדיפות על ישראל כשנושאי הצלב טבחו ושרפו יהודים והשמידו קהלות שלימות על דרך עלייתם לירושלים, רש"י קונן על אחיו הקדושים הנשחטים והנהרגים עקה"ש, ידועים פיוטים שחתם שמו ושם אביו עליהם ביניהם הפתיחה לסליחות ערב ר"ה ד' אלקי הצבאות, נורא בעליונים וכו', הפיוט תנות צרות לא נוכל שאומרים אחרי העבודה ביוה"כ ג"כ מיוחס לרש"י.

ידוע היא הדבר מה שקרה לו עם אחד מנושאי הצלב כמסופר בספר שלשלת הקבלה וז"ל: הי' שר אחד בצרפת נקרא גוטפריד בלשון יון (א"ה צ"ל מבוליון) גבור ואיש מלחמה אכזר ואיש משחית, ונשמע חכמת רש"י אפילו בין העמים כי אליו כל העמים ידרושו, ושלח בעדו מעיר למדינה וימאן רש"י ללכת כי הכיר את האיש, ויכעס השר וירכב עם כל חילו ויבוא אל בית רש"י ועלה עד לבית מדרשו, ומצא כל השערים פתוחים וכן הספרים פתוחים ולא ראה אדם, ויקרא בקול גדול שלמה, שלמה, ורש"י משיב מה אדוני מבקש, ויאמר השר אנה אתה, ורש"י משיב הנני, וכן עשה כמה פעמים אז תמה השר ויצא מן המדרש, וישאל היש פה יהודי ויבוא לפניו אחד מהתלמידים ויאמר לו השר, אמור לרבך שיבוא אלי והנני מבטיחו על ראשי שלא יקבל היזק, וירד רש"י אל השר ויכרע לפניו והשר הקימו ויאמר: עתה ראיתי חכמתך, אכן רצוני

שתיעצני על דבר גדול שיש לי לעשות, והוא כי הכינותי ד' אלפים פרשים, וב' אניות גדולות, ורצוני ללכוד ירושלים וגם יש לי בעיר עקרון ז' אלפים פרשים אחרים ואני בטוח בד' לנצח הישמעלים היושבים שם להעדרם מחכמת המלחמה, ולכן הודיענו ואל תפחד, ואז השיב רש"י בדברים מועטים: אתה תלך ותלכוד ירושלים, ותמלוך עלי' ג' ימים, ויום הד' יגרשוך הישמעאלים ותברח ותשוב בעיר ההוא עם ג' סוסים, ויתמרמר השר מאד ויאמר: יוכל להיות כי כנים דבריך, אך אם אחזור עם ד' סוסים אתם את בשרך לכלבים, ואהרג כל היהודים שבצרפת, ואכן כאשר אמר רש"י כן הי', ויחזור עם ד' סוסים ולא נותר משלו אחרי רוב המלחמות שעשה כי נמשכו ד' שנים ויזכור דברי רש"י והי' דעתו להרע לו, וד' הפר עצתו כי בהכנסו בשער העיר נפל אבן ממשקוף השער העיר והמית אחת מחביריו עם סוסו הרוכב עליו, ויבהל השר מאוד והודה כי כנים דברי רש"י, ע"כ.

מורשתו הרוחנית

כפי שמקובל הלך רש"י שבע שנים בגלות בדרך נידודיו עבר גם בא"י, מצרים, יון, באותן שנים שהלך גולה אחר גולה חיבר פירושו על הגמרא בקונטרסים כמו שמכונה פירושו בדברי התוס' "פי' הקונטרס", וז"ל החיד"א בספרו שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת ש אות לה) רש"י עשה שלשה מהדורות בתלמוד ומהדורא שלישית היא זו שבידינו. ודקדק מאד בלשונו שרמז כמה חידושים בשינויי אות. והבאים אחריו אמרו כל פירושי צרפתה השלך לאשפתא חוץ מפרש"ן דת"א ובן פורתא ר"ל חוץ מרש"י מפרש התורה ורבינו יוסף טוב עלם. כ"כ הרב משה ן' דאנון מפורטוגאל תלמיד הגאון מהר"י אבוהב בכלליו כ"י: רש"י פירש תנ"ך אך פירוש דברי הימים אינו מרש"י כדכתיבנא בעניותין בספרי הקטן שער יוסף דף ק"ד...ובסדר הדורות ריש דף קע"ז כתב דבפירוש איוב שבידינו מזכיר לרש"י, וא"כ גם פי' איוב אינו מרש"י. אך כעת לא מצאתי זה. וכן מטבע הלשון של פי' איוב נראה שאינו מרש"י... ושמעתי מפה קדוש רב מופלג שקבל מרבו דרש"י התענה תרי"ג תעניות קודם שכתב פירוש התורה. והיה אומר ר"ת נכדו מה שפירש אדוני זקני הש"ס אף אני אעשה זאת, אבל פירוש המקרא לית בחילי כי לא אוכל עשוהו. ועתה ראיתי בספר מאמר העתים להרמ"ע ... אשר בסוף הספר ממש הביא מעשה ממקובל גדול פלא והפלא, ומכלל הדברים נראה שרש"י כתב פירושו ע"פ הסוד ויש בדבריו רזין עילאין ולכן התענה תרי"ג תעניות ומשה רבינו ע"ה אמר לו אשריך וכו'. והמקובל הוא החסיד מהר"ר נחמן בר שמואל ז"ל שהפליא לעשות והלך על קבר רש"י ז"ל ועשה סיגופים והפסקות עד שגילו לו סוד מ"ש רש"י (בראשית ל"ז י"ח) ויתנכלו אותו אתו עמו כלומר אליו סודות עליונות ע"ש באריכות... פירוש מס' נדרים מדף כ"ב אינו פירוש רש"י. ובדפוס כתוב שהוא מפירוש רגמ"ה. ואף דבדף כ"ה כתוב בדפוס ע"כ מפי' רגמ"ה, מ"מ מדברי מרן בב"י בא"ח סימן מ"ז וי"ד סימן רי"ז וח"מ סי' קפ"ו דקרי ליה מפרש משמע דגם שארית פי' המסכת אינו מרש"י...

וכ"כ הרב יד מלאכי דף קפ"ד ושם כתב הפירוש נזיר ומעילה אינו מרש"י וגם רש"י אשר סביב הרי"ף אינו מרש"י עצמו... וק"ק על הרב קרבן נתנאל ריש דף נ"ז שכתב על מ"ש הרא"ש ורש"י פירש דהיינו רש"י דהרי"ף וכו' ע"ש דנראה דרש"י פירש הרי"ף, וזה אינו... רש"י כנראה דלא פירש בתרא מפ' חזקת ואילך... רש"י חיבר פי' על מדרש רבה ונדפס על ספר בראשית עם פי' אבא מהרב אברהם ן' אשר תלמיד מרן ב"י. ורש"י חיבר ספר הפרדס ותשובות. והי"ל יד ושם בקבלה וכך ראיתי בכ"י וכן נראה ממש"ל אות ה' (עיין לעיל ד"ה ומגדולי תלמידי וכו'). ובחון לשון הזהב בפרשת בשלח שכתב יו"ד על שם המחשבה בפ' אז ישיר משה. גם ביבמות דף ס"ג ע"ב פירש"י פרגוד מפסיק בין השכינה למלאכים וכו' ע"ש. וכוון רבינו להקדמת מהרח"ו זצ"ל הסתומה בעץ החיים ומבוארת בשערי קדושה. ועיין בע"א דף ה' ופירש"י... כתב ראב"ן סימן ק"ז ד' ל"ו ע"א על רש"י שפתותיו שמרו דעת ותורה נתבקשה ונתחדשה ונדרשה מפיו תורת אמת היתה בפיהו בשלום ובמישור הלך והעמיד לעולם רגל של ישי והגדיל תורה והאדיר ע"ש: עכ"ל החיד"א,

הריב"ש כתב בזה"ל: ובזולת פירושו הוא כספר חתום (היינו הגמ'), וכן כתב בעל שיטה מקובצת הוא המגלה לנו כל סתום ובלעדיו הגמרא כספר חתום, פירושו על תנ"ך והש"ס הוא נחלת הכלל כולו בכל תפוצות ישראל בכל הדורות, ולא לחינם כונה רש"י "פרשנדתא" (עיין לעיל בשם הגדולים) כי אכן הוא המפרש של כל התורה שבכתב ושבע"פ.

יצאה נשמתו בטהרה

בסוף ימיו תש כוחו, והי' חלש וחולה מאד, והי' עוד משיב בתשובות על שאלות המפונות אליו, אך אחרים כתבו מפיו, עיין בתשובות רש"י (סי' סג) וז"ל: כוחי תש ופי נאלם מלספר תלאות העוברות עלי גל אחר גל על כן רפה ידי מלכתוב לקרובי וכו' תשובה על דבריהם בכתב ידי והנני קורא מפי לאחד מאחי והוא כותב,

בשארית כוחותיו כתב פירושו על מס' מכות וז"ל החיד"א דביום פטירתו עוד כתב פירושו על מסכת מכות, וכשהגיע בפסקא אחת למלה "טהור" יצאה נשמתו הטהורה ועלתה השמימה, וכך כתוב בפרש"י במס' מכות (יט:) "רבינו גופו טהור ויצאה נשמתו בטהרה ולא פירש יותר", וימת שם שלמה עבד ה' בארץ צרפת, ולא ידוע בדיוק היכן טמון גופו הק'.

עיין ספר שם הגדולים (חלק גדולים – מערכת ש אות לה) וז"ל: ובמגלת סתרי מהרח"ו זצ"ל כ"י מכתב ידו ממש כתב וז"ל רבנא שלמה ז"ל לאחר מותו בא בחלום לבן בתו רבנא שמואל והקיצו ז"ל אמר לו מי אתה א"ל אני שלמה זקנך קום ורחץ בנקיון כפיך ותלמוד ממני קריאת שם הנעלם כי הכל למדתיך חוץ מזה. וכן עשה וישב אצלו בממשות אבל לא ראהו ולמדו וכו' ואמר לו תבין הפירוש בטוב כי אין לי רשות עוד לעכב עכ"ל. ויצא ולמד קדושתו ותוקף גדולתו שלא רצה הן בעודנו חי ללמדו עד דשקיל רשותא וידע בעוה"ב דרשב"ם ראוי לזה ואין להאריך, עכ"ל.

קורין פר' פנחס בימי בין המצרים

לקט מדברי קודש מפי צדיקי וקדושי עליון בעניני קדושת החגים ומועדיהם

אלו הכ"א יום הם מקוריים ושרשיים לכל מועדות השנה

למה קורין פרשת פנחס בשבת בין המצרים ברוב השנים. אשר כל עיקרי המועדים המועדים כתובים בפרשה זו ועל כן לא דבר ריק הוא. אך בכוונה מכוונת עשו חכמינו ז"ל זה ברוח קדשם.

אמנם יש לומר בהעיר לב ושום שכל, **דאלו הכ"א יום שבין י"ז בתמוז לט' באב** הם מקוריים ושרשיים לכל המועדות של השנה שהם בכללן גם כן כ"א יום. היינו שבת וראש חודש, ז' ימי הפסח, יום חג השבועות, ב' ימים של ראש השנה, יום הכיפורים, ח' ימי חג הסוכות. וסימנך 'אך' **טוב לישראל** (תהלים עג, א).

ואלו הכ"א יום שבין המצרים הם מקורים שרשיים להם. דהנה כתיב (תהלים לא, כ) **מה רב טובך אשר צפנת ליראיך**. ואיהו הרב טוב הצפון לצדיקים לעתיד לבא. כי ראה שאין העולם כדאי לו ולכך גנזו לעתיד לבוא. וזה הרב טוב בא מסטרא דצפון דאיהו בחינת **זהב** ואיהו בחשיבות יותר **מהכסף**.

אך זוהם הזהב הוא קשה מאוד, רצה לומר דאינון דינין קשיין. אבל טוביה גנוז בגוויה ולעתיד לבוא יהיו ראויים לכל הטובות והברכות והישועות מצד הדין ולכך גנזו לעתיד לבא וכו', וחורבן הבית היו בט' באב. ואות ט' בכתיבה אשורית ראשו כפול לתוכו לרמז כי טוביה גניז בגוויה.

ועל פי הנ"ל מבואר **שאלו הכ"א יום** הם ימים טובים גדולים מאוד אך בעונותינו הרבים עדיין אין אנו ראויים להם וטובייהו גניז בגוויהו. ואי"ה כשנזכה במהרה בימינו לעשות תשובה ומעשים טובים לזכך החומר ולהעביר זוהם הזהב אז יתגלה רב טוב הצפון כי אז נהיה ראויים לכל הברכות וישועות טובות מצד הדין, ואז יהיו **הכ"א ימים**, ימים טובים גדולים ונוראים אשר אין להעריך והם מקוריים שרשיים **לכל הכ"א ימים טובים** שאנו עושים בזמן הזה, ועל כולם יהיה ט' באב למועד יותר גדול.

ולזה אנו קורין פרשת פינחס אשר כל המועדות כתובים בו בימים האלו כי מהם נמשכים כל המועדות והמשכיל יבין כל זה.

(אוהב ישראל)

◆◆◆

הקב"ה מקדים רפואה למכה, וכבר הכין 'אליהו' לבשר גאולתינו במהרה

עוד יש לומר **בטעם** שקורין **פרשת פנחס בשבתות בין המצרים**, דהנה נודע מה כתב המהר"ל **מפראג** בהגדה של פסח בטעם שפותחין הדלת לאמירת "**שפך חמתך**", דכיון שבא לעורר אז רחמים על הגאולה לפיכך חייבים לפרסם מה שקבלה בידינו מן הנביאים, שטרם בוא הגואל יקדים אליהו הנביא לבשר הגאולה, וזה האות שהוא הגואל, והרי זה יסוד אמת למען לא נפול ברשת איזה משיח שקר.

ולפיכך נוהגים לפתוח הדלת לכבודו של אליהו הנביא, וגם למזוג לכבודו כוס מיוחד כוס ישועה כדי לפרסם לבני ביתו ולהודיעם שהגאולה תלויה בביאת אליהו הנביא מקודם לבשר הגאולה, עד כאן דבריו הקדושים, עיין שם שהאריך.

ולזאת קורין בימי בין המצרים פרשת פנחס, שרמוז בה **פנחס הוא אליהו** דעתיד לאשתלחא בסוף יומיא להראות שהקב"ה מקדים רפואה למכה, ובימי צאתנו ממצרים כבר הכין את המבשר לעתיד, והוא מוכן ומזומן לבא ולבשר גאולתן של ישראל במהרה, כמאמר הכתוב (מלאכי ג, כג) **הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום וגו'**, השי"ת יזכנו לביאתו ועל ידי אליהו הנביא זכור לטוב יתהפכו הימים האלה לששון ולשמחה

(מרן רביה"ק זי"ע - ס"ג תשט"ז)

◆◆◆

פרשיות 'פנחס מטות מסעי דברים' מגינים על ישראל

עוד יאמר **דלכן קורין בימי בין המצרים** [פרשת] **פנחס** ומטות מסעי ודברים, משום דהם מגינים על ישראל. [בפרשת פנחס] **קורין פרשת המועדות, ושבת בכללם, וכל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים** (שבת קיח.).

(אך פרי תבואה)

◆◆◆

קוראין פרשיות 'חלוקת הארץ' בימי בין המצרים

ונראה לי משום דמהדרינן כל מה דאפשר לקרות **הפרשיות שמבואר בהם חלוקת הארץ בימי בין המצרים**, דהנה פרשיות מטות, מסעי, ודברים (הדברים) יש בהן חלוקת הארץ, **לזה קורין אלו הפרשיות תמיד בימי בין המצרים להורות הבטחה לישראל' לאלה תחלק הארץ** (במדבר כו, נג) גם כן. והנה גם בפרשת פנחס מבואר חלוקת הארץ, **על כן מהדרינן כל מה דאפשר שיקראו גם פרשת פנחס בימים האלה, וגם בפר' פנחס נאמרים כל המועדים, הנה יתנחמו ישראל בהוסיף להם מועדים במהרה בימינו** שעתידין הימים האלה להיות לששון ולשמחה ולמועדים טובים.

(בני יששכר מאמרי חדשי תמוז אב מאמר ב אות ב)

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

זכור את יום השבת לקדשו

קידוש היום (ג)

זמן קידוש ◇ כוס של קידוש ◇ מזיגת הכוס

זמן קידוש

ימהר לביתו לקדש בכניסת היום

כשיבא לביתו ימהר לאכול מיד, כדי שיזכור שבת בכניסתו.

(שו"ע - סי' רעא ס"א)

לקדש קודם שעה ששית

ואחר התפלה לא יעכבו הרבה בבית הכנסת, מפני שמצוה להקדים לקדש היום, וכל הזריז הרי זה משובח, קודם שיבוא ממשלת סמא"ל וכוכב 'מאדים' בתחלת ליל שבת בידוע.

(תיקוני שבת - סדר ליל שבת)

שלא לקבל שבת בממשלת הרע

יש נזהרים שלא לקדש בשעה ראשונה של הלילה (דהיינו שעה שביעית אחר חצות היום עיין סי' תכ"ח), אלא או קודם הלילה או לאחר שעה תוך הלילה, לפי שבשעה הראשונה הוא מזל מאדים, וסמא"ל מושל עליו, וכבר נתבאר שלכתחלה יש לו לקדש מיד בבואו מבית הכנסת מבעוד יום.

(מגן אברהם - ריש סי' רעא / ושו"ע הרב - שם ס"ג)

סמוך לכניסת השבת

ומצוה מן המובחר לקדש סמוך לתחלת כניסתו בכל מה שאפשר, ואף אם יצא מבית הכנסת מבעוד יום, יש לו לקדש מיד, דכיון שהוסיף מחול על הקדש, הרי זה אצלו כניסת השבת, ויש לו לקדש מיד סמוך לכניסתו.

(שו"ע הרב - סימן רעא ס"ב)

ראוי לירא שמים לנהוג כן

מהראוי לירא שמים לנהוג כן, או לקדש מבעוד יום קצת, או אחר שעה בלילה.

(מגיד תעלומה - ירושלמי ברכות ב ע"א)

דוקא ביומי ניסן ותשרי

היינו דוקא ביומא דניסן ויומא דתשרי שזמן היום והלילה שווין, ותחילת ליל שבת קודש היא בשעה ו' והמזל מאדים שולט בין שעה ו' לז' וכו', וא"כ בזמן שאין היום והלילה שווין ליתא לדברי התיקוני שבת.

(מחצית השקל – ריש סי' רעא)

העניין תמוה דבשבת אין שולט דיניו

המהר"ם א"ש נהג כדברי התיקוני שבת והרמ"ע, הביאם המג"א וכו'. אך אמר כי הדבר תמוה בעיניו, כי מה ענין שליטת מזל מאדים לקדושת שבת, הלא בשבת כל שולטני רוגזין ומארי דדינין כולהו ערקין ואתעברו מינה, כדאיתא בזוהר, ורק אמר הואיל ויצא מפי הרמ"ע והביאו המג"א, וכבר התחיל לנהוג כן אינו משנה ממנהגו.

(זכרון יהודה - מנהגי המהר"ם א"ש אות פו)

אין חוששין לשעה ראשונה כלל

מנהג אבותינו הק' לקדש תיכף אחר תפלת ערבית, ולא היו חוששין לשעה ראשונה, ובאמת הוא פלא לחשוש בשבת על ענינים כאלו, הלא אמרו בזוה"ק כל שולטני רוגזין ומארי דדינא כולהו ערקין וכו' ולית שולטנא אחרא בכולהו עלמין.

(משמרת שלום, קוידנוב - סי' כו ס"ג ובהערות שם)

בני ישראל אינם תחת המזל

ראיתי מי שכתב שיקדש דווקא קודם לילה, כי בתחלת ליל שבת הוא מזל מאדים ובסוף יום ו' הוא מזל צדק, לכן יקדש בצדק, ולענ"ד הוא תמוה, וח"ו לומר שאנחנו תחת המזלות, ואדרבא ראיתי בקדמונים שהאומות הקדמונים היו יושבים בשבת בחשך ובוכים, מפני שהמזלות של שבת מורים לרעה, והקב"ה צוה אותנו להיפך להדליק הרבה אור ולהתענג עצמינו, להראות שאנו למעלה מהמזלות, ואותנו לקח ד' להוציאנו ממערכת השמים, ואיך נאמר כזה וצע"ג, והבוטח בד' חסד יסובבנו.

(ערוך השלחן - סי' רעא סי"א)

המזל שולט אם האדם בעצבות ודאגה

שבתאי שולט בתחילת ליל שבת אם ימצא עצבון ודאגה, ולכן צריך לקדש קודם שתחשך עד שלא יהי' זמן שבתאי, כדי

שאח"כ יכוא שינוי לטובה ויברת.

(כסא מלך - על תיקו"ז תיקון מ"ח)

אם איחר השעה ידלג הפזמונים

אם רואה ששעה ששית ממשמש להגיע, יכול לדלג כל הפזמונים שאומרים לפני קידוש (שלום עליכם רבון כל העולמים, אשת חיל, אתקינו סעודתא) ולאומרן לאחר קידוש, לאחר שאכל כזית פת וקיים קידוש במקום סעודה, שאין טעם מכריע להכריח לאומרן דייקא לפני הסעודה, ובפרט בנוגע אמירת פזמון אתקינו סעודתא וכו' אזמר בשבחין, שלפי האריז"ל אדרבה נתקן לאומרה בגמר הסעודה וכו'. ואף אם נימא שנסדרו לומר קודם קידוש, מ"מ אין לעכב קידוש מפני כך שמצוותו בכניסת היום דייקא כמבואר בשו"ע.

(שו"ת נשמת שבת – ח"ב סי' מ)

אין לקדש עד שתחשך

לאו שפיר דמי לקדש מבעוד יום עד צאת הכוכבים, דכי היכי דאין השבת קובעת למעשר עד שתחשך לגמרי כן אינה קובעת לקידוש עד שתחשך לגמרי, דאלמא זמן הראוי קידוש הוא עיצומו של שבת, וכן נראה מההוא 'זכרהו על היין בכניסתו', ואין כניסתו אלא צאת הכוכבים וכו'.

(שלטי גיבורים - פרק ערבי פסחים)

אם אינו תאב לאכול יכול לקדש במאוחר

מצוה מן המובחר לקדש סמוך לתחלת כניסתו בכל מה שאפשר וכו'. ואם אינו תאב לאכול מיד, יכול להמתין מלקדש תוך הלילה כמה שירצה כדי שיאכל לתיאבון, ויוכל לסמוך על מה שכבר זכרו בתחלת כניסתו בתפלת ערבית שכבר יצא בזה מן התורה שהרי מן התורה אין צריך אלא זכירה בדברים בלבד בלא יין, והרי זכרו בתפלה.

(מג"א ושו"ע הרב - סי' רעא ס"ב)

שבת בשבתו

ענייני שבת בקודש בפרשת השבוע

שבת היא אור המקיף להנצל מן החיצונים

צרור את המדינים והכיתם אותם פירש"י כמו זכור ושמור וכו', נקדים המובא בספרים ענין אור המקיף כי דרך הסט"א כאשר האדם רוצה לגשת אל התורה ומצות המה אורבים עליו ללכדו במצודתם להכשילו בדבר קל אשר האדם דש בעקביו ועי"ז עבירה גוררת עבירה להפילו לרדת שחת **וכמעט כל העצות ותחבולות לא יועילו אך זאת תורת האדם בעשותו המצות אשר הם סגולות בבחינת אור המקיף להנצל מן החיצונים** כמ"ש במצות ציצית בטלית, גם מצות תפילין הוא תועלת לטהרת המחשבות, **וכדומה לזה הוא ענין קדושת יום השבת להיות ג"כ לבנ"י אור המקיף כמ"ש בזוה"ק כד עייל שבתא איהי אתיחדת ואתפרשת מסט"א וכל דינין מתעברין מינה כמ"ש בשיר השירים רשפיה רשפי אש שלהבת י"ה קאי על שבת שלהב"ת אותיות שב"ת ע"י שם י"ה השורה עליהם בבחי' אור המקיף לבל יוכלו לנגוע בהם החיצונים,**

ונחזור לענייננו צרור את המדינים לשון צורר אדם כו', **אדם עולה מ"ה, פי' ע"י שם מ"ה תצרור את המדינים, לקחת אותיות דינים בין ב' אותיות מ"ה, כי השם מ"ה הוא בחי' אור המקיף ועי"ז ממילא והכיתם אותם ויתפרדו כל פועלי און,**

וזה שפירש"י כמו זכור ושמור, פי' כמו בשב"ק הוא האור המקיף כן אתה תצרור את המדינים ע"י שם מ"ה תמתיק הדינין.

(תפארת שלמה)

מנהג האמוראים בירושלים להמתין עד שעה שניה

בירושלמי (ריש מס' ברכות) דרך בני אדם לאכול פתן בליל שבת שעה ושתים בתוך הלילה, עיין בסידור שערי שמים מבעל השל"ה שכתב למהר לקדש מבעוד יום קצת כי בתחילת הלילה שעה ראשונה ממשלת מאדים כח ס"מ, ממילא מי שאינו מקדש מבעוד יום (דס"ל כחומרת המהר"ם שי"ק) וגם אינו רוצה לקדש בעת ממשלת הכוכב הנ"ל, צריך להמתין עד שעה שניה, ואפשר דכן היה מנהגם אז בימי חיבור התלמוד הזה.

(מגיד תעלומה - ירושלמי מסכת ברכות ב ע"א)

החזיק את הכוס שעה שלימה

הגה"ק מציעשנוב זלה"ה נהג על פי רוב להתענות בערבי שבתות של שובבי"ם, פעם בסוף ימיו כשהיה כבר חלוש (בשנת תרע נחלש, והי' חולה ד' שנים עד הסתלקותו בשנת תרעד), מיהר לקדש אחרי התענית לפני שעה שש, ואחר שלקח הכוס בידו דפק המורה שעות שהגיע שעה שש, ומפני כבוד הכוס לא הניחה מידו, אלא חיכה שעה שלימה דבוק במחשבותיו הק' כשהכוס בידו, על אף גודל הולשתו, ורק אח"כ קידש.

(י"ג אורות, פשעוואַרסק - ח"א עמוד שיא)

פשוטי העם אין צריכין להמתין

כאשר נשאל פעם הגה"ק ר' משה ארי' פריינד זלה"ה נאב"ד ירושלים, מאת תלמידיו בחורי הישיבה האם צריכים גם הם להמתין עד השעה שבע בקידוש ליל שבת, ענה להם, כי לא נאמר הדבר אלא ליודעי סוזן של דברים, ולא להמון העם (ובל"ק: דאם איז נאר פאר רבים).

(זמירות עטרת יהושע - ליל שבת קודש
מקורות והערות אות קסד)

לא הניח להמתין

אצל הרה"ק מתולדות אהרן זלה"ה כשחל צום עשרה בטבת ערב שבת קודש, אחרי אמירת שבתא טבא לקהל עדתו, פנה אל מקום שלחנו הטהור, ולא האריך כדרכו בזמירות שלפני קידוש, והיה פע"א כשחל ליל שבת קודש כנ"ל, פנש רבינו לבחור אחד ששהה עדיין מלקדש, באמרו שהוא ממתין על שעה שבע, ולא הניחו רבינו, וצוה עליו לילך מיד ולקדש (אולי חשש לזה ג"כ משום שאסור להתענות בשבת).

(זכור לאבותם - עמוד שג הערה מה)

עצה טובה לומר "אב הרחמן"

שמעתי בשם הרב הקדוש מו"ה שמעון מיערסלאב זצלה"ה כשהיה מקדש בין שעה שישית לשביעית, הי' אומר הפיוט "אב הרחמן הוא ירחם עם עמוסים, ויזכור ברית איתנים, ויציל נפשותינו מן השעות וכו'.

(ליקוטי מהרי"ח - סדר קידוש ליל שבת)

יעשו הסגולה

שאלו את מרן רביה"ק בעל דברי יואל אם צריכין להמתין ביום התענית עד שעה שבע, השיב שישנה סגולה מקובלת מהרה"ק ר' שמעון מיערוסלאב זי"ע שאם מקדשים לפני שעה שבע יאמרו אב הרחמן וכו'. ורבינו זצ"ל הוסיף ואמר, כי חותנו הגה"ק רבי אברהם חיים מפלאנטש זצ"ל, נהג לקדש בכל שבת קודש קודם שעה שבע.

(זמירות דברי יואל – ח"א אות לא הערה א)

כשיש אורחים רעבים מותר

אם כי בודאי ראוי ליזהר בזה, אך כל ערום יעשה בדעת, כי מי שיש אצל שלחנו אורחים עניים אשר המה רעבים וצמאים, אם כן גדול כח מתנת עניים שמהפכין מדת הדין למדת הרחמים.

(ליקוטי מהרי"ח – סדר קידוש דליל שבת)

כשיש עניים צריך לקדש מיד

הנני להזכיר בזה מה ששמעתי מהערה נפלאה מהרהגה"צ מוהר"ר ישראל מאיר הכהן מראדין שליט"א [בעל החפץ חיים], דהמביא עני לסעודת שבת, מיד בבואו מבית הכנסת צריך למהר לסעוד, דהא קיימי עניים, ולאלתר עבר בבל תאחר. [וכ"כ במשנ"ב סי' רעא סק"א ובשעה"צ סי' תרלט סקס"ז].

והיא הערה יפה, אלא לפי שאין העולם נזהר בזה, ומאחר כ"כ, מהדרנא בתר זכותא, משום דאומדנא דמוכח היא, דמארח עני לסעודת שבת דעתו היא שבשעה שאוכל הוא יאכל גם העני עמו, והוי כקובע זמן לצדקה בשעה שיאכל עמו, וא"כ כל זמן שהוא אינו אוכל עדיין, לא הגיע זמן הצדקה, ואין מקום לעבור בבל תאחר.

(שו"ת דבר אברהם, כהנא - ח"ב סימן ב בהגה)

ואחר התפלה לא יעכבו הרבה בבית הכנסת, מפני שמצוה להקדים לקדש היום, וכל הזריז הרי זה משובח, וסודו מבואר לממה, קודם שיבא ממשלת סמאל וכוכב מאדים, בתחילת ליל שבת כידוע.

(תיקוני שבת - סדר זמירות לשבת / וכ"כ במג"א ריש סי' רעא ומציין שכ"כ בתשו' מהרי"ל סי' קסג)

כי בתחילת ליל שבת וכו', עיין ברש"י במס' שבת קכט: (ד"ה דקיימא ליה) שכתב שתחלת יום ד' נתלו מאורות ברקיע, וכן ד' כוכבי שסימנם שצ"ם הנכ"ל [שבתאי, צדק, מאדים, חמה, נוגה, כוכב, לבנה], וכל אחד משמש שעה אחת, ואח"ז משמש שעה כוכב שאחריו, וכן חוזרים חלילה, נמצא תחלת יום ו' משמש שעה א' כוכב נוגה, ואחריו כוכב כוכב ואחריו לבנה, אח"ז חוזרים חלילה שצ"ם הנכ"ל, הרי עבר מיום ו' עשרה שעות, נשאר מן יום ו' שתי שעות, ומשמש בהם שבתאי, ואחריו צדק ואחרי מאדים, א"כ צדק משמש סוף יום הששי שהוא שעה י"ב, ומאדים שאחריו תפלת ליל שבת, והוא ממונה על חורבן ומלחמה, והוא בממשלת ס"מ, ועיין ברש"י עירובין (נו: ד"ה ואין תקופה).

(מחצית השקל - סי' רעא סק"א)

כתבו האחרונים דיקדש קודם שנכנם מזל מאדים, דתחלת ליל שבת משמש מזל מאדים וסמאל מושל עליו, ובשעה אחרונה של ערב שבת משמש מזל צדק ומלאכו צדקיאל, והם שני מלאכים שאמרו חז"ל אחד טוב ואחד רע, והנה טוב שלא יקבל את השבת בקידוש בממשלת הרע, רק בממשלת הטוב, והרע בעל כרחו יענה אמן, ואם לא קידש מבעוד יום, ימתין עד שיעבור ממשלת מאדים ויקדש.

(עולת שבת – סי' רעא סק"א)

כוס של קידוש

כוס של כסף

יכין כוס יפה לקידוש, והמהדרים בוחרין בשל כסף, משום 'זה אלי ואנוהו', לכבוד השכינה הנקראת 'כוס של ברכה'.

(סידור האריז"ל לר' שבתי)

כוסות של כסף

הכוסות יהיו נאים ומהודרים לכבוד היום, ואם השיגה ידו יקח של כסף מפני שהוא רמז אל החסד, כי כוס גי' אלהים, שהוא בחי' דין, וע"כ אם הוא של כסף יהיה ממותק.

(כף החיים - סי' תעב אות יא)

כוס זכוכית

מצאתי בסידור שער השמים להיעב"ץ שנדפס מחדש, ובסופו נדפסו הגהות על הסידור מכת"י של היעב"ץ, ועל דף רצ"ד הגיה שם וז"ל: והיה אמה"ג ה"ה הגאון בעל חכם צבי

זצ"ל, בוחר בכוס עגול של זכוכית בהיר ויפה לכוס של ברכה, ולא בגביע כסף וכוס זהב, אף שלא חסרו לו כלי שתיה של כסף מוזהבים, וכלים מכלים שונים יקרים וחשובים.

והיה נותן טעם לדבר על בחירתו זאת, משום (משלי כג, לא) אל תירא יין כי יתאדם כי יתן בכוס עינו, ש"מ דשבח הוא ליהנות גם ממראיתו, וטוב מראה עינים מהלך נפש, וכן מה שבחרו ביין אדום לברכה, היכן תועלת גווני אם אינו נראה וניכר בין לבן לאדום ושחור, ולא בין צלול לעכור, עכ"ל, החכ"צ נהג כן בכל כוס של ברכה.

(פי צדיק, ציעשנוב - עמוד רסא)

כלי תחת הכוס שלא יתכבס המפה

טוב ליזהר להעמיד כלי רחב תחת הכוסות שעל השלחן, שלא יזוב המשקה על המפה, ושרייתו זהו כיבוס, וגם רובא דרובא נעשו שכלי הכוס לח היטב מבחוץ, ומזיזים אותו ממקום למקום, ורובא דרובא המפות יש עליהם לכלוך.

(מנחת שבת - סי' פ ס"ק קכ)

יהדר להיות לו כוס של כסף נאה ומהודר לקידוש.

(הנהגות מספר דרך החיים – ליום שישי אות מ)

ראיתי בספר כ"י כתוב למ"ר סגולה לזכירה, ליקח עשישית אחת של זכוכית מלאה יין לבן, ולגונזה בתוך ההיכל הקדש במקום שמונחים שם הס"ת, ולהניחה שם ג' ימים וג' לילות, דהיינו בערב יום ג' יניחנה שם, ויקחנה בליל שבת אחר תפילת ערבית ויאמר קידוש בלילה וביום ובמוצאי שבת יבדיל על יין שבעשישית זאת, ויועיל לזכירה, ובשעת הנחתה לעשישית בהיכל כה יאמר ב' פסוקים אלו ויאמר אל אהרן קח צנצנת אחת וכו' כאשר ציוה ה' אל משה. וצריך שיהיה ג"כ בסדר בשלה, כך רשום בזכרוני.

(ספר חיים, פאלאגי - סימן מה אות יג)

שמעתי שאמר לאחד שיהדר שיהי' לו כוס נאה ויקר לקידוש וזה מסוגל לעשירות וא"ל אז כי כוס גימטריא אלקי"ם ואלקי"ם הוא בחי' יראה ויראה היא בחי' אשה וארז"ל אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו.

(שיחות מוהר"ן – עבודת ה' אות קלד)

מזיגת הכוס

לשפוך ג' טיפי מים לתוך הקנקן

הנהגתי בביתי, בקידוש ובהבדלה, ובכל מין ברכה שהיא על היין, ליצוק לתוכו בג' פעמים לפחות ג' טיפין מים.. וסוד היין בגבורה, ויקרא 'טוב' כשימזג במים, מצד החסד ששם הטוב.

(מעבור יבק - שפת אמת פכ"ח)

ראוי לנהוג כן

והנה אף על גב שבדברי האר"י ז"ל לא נזכר למזוג ג' פעמים זה אחר זה, מכל מקום גברא רבא אמר מילתא, הוא בעל מעבר יבק שהיה מקובל גדול, לכך ראוי לנהוג כן, ובפרט כי עלה בידינו טעם נכון בדבר.

(שו"ת רב פעלים - ח"ב סימן מה)

יסתכל בהמים

כשימזוג הכוס יסתכל במים הדם אשר יתנם בכוס.

(בן איש חי - שנה א פ' שלח אות כב)

להפסיק הקילוח שיהיו ג' טיפות

ויזהר גם כן כשימזוג, לא יטיף מי המזיגה בקלוח אחד, אלא יפסיק הקלוח פעם ושתים, כדי שתהיה המזיגה בשלשה פעמים זה אחר זה.

(בן איש חי - שנה א פ' שלח אות כב)

מזיגת היין במים כדי להכינו לברכה

בקצת מקומות נוהגין למזוג כל יין, על פי הקבלה.

(שו"ע הרב - סי' קפג בשם הבית יוסף שם)

כאשר מחבר היין למים אין היין מוכן עוד לילול

ועוד מצאתי להגאון מורנו הרב ליוו"א בספר נתיבות עולם (דף מז), דאף במדינות אלו צריך שיתן לתוך כוס יין מעט מים, משום שיין הביא יללה לעולם, וכאשר מחבר היין למים, אין היין מוכן עוד לילול אלא לברכה, וכך יש לנהוג.

(אלי' רבה - סי' קפג ס"ב)

"כוס יין" בגימטריא ו"פ שם הוי"ה

י"ב חדשי השנה המה נגד י"ב צירופי הוי"ה, בכל חדש מאיר צירוף אחר.. והנה שבת נקרא בזהר "יומא דנשמתא" דהוא נשמת הזמן, וכל חדשי השנה המה אצלו בגוף לגבי הנשמה וכו', על כן כל הנבראים שנבראו בששת ימי המעשה וששת ימי המעשה בכלל, היו בגוף בלא נשמה קודם בריאת השבת, עד שנברא יום השבת הוא המנוחה היינו נשמת כל הזמן והנבראים, על כן שבת נקרא יומא דנשמתא נשמת כל הזמן, הנה לפי"ז על כרחך בשבת מאירין כל הי"ב צירופי הוי"ה שבכל חדשי השנה, על כן בהתקדש היום מקדשין על כו"ם יי"ן (בגימטריא ששה צירופי הוי"ה), ועל לחם משנה, ב' פעמים לח"ם (ג"כ בגימטריא ששה צירופי הוי"ה) הרי י"ב צירופי הוי"ה.

(בני יששכר - ראש חודש מאמר א אות יא)

מזיגה בג' פעמים

יעשה המזיגה ביד ימינו, והמזיגה יעשנה ג' פעמים, דהיינו בשלשה הפסקות בזה אחר זה, ולא יתן כל מי המזיגה בפעם אחת, ודבר זה של המזיגה שתהיה בג' פעמים לא נזכר

בדברי רבינו האר"י ז"ל, רק נמצא מפורש בספר מעבר יבק הוא ביאר טעמו של דבר, ובודאי כך היתה קבלה בידו ממקובלים נאמנים, לכך כל אדם יזהר בזה, ועליו תבא ברכת טוב, ואחר המזיגה תן עיניך בכוס היין, ותסתכל בו, ויש סוד עמוק וכוונה.

(בן איש חי - שנה א בראשית אות כט)

<u>אחר מזיגת היין לקידוש יסתם הקנקן</u>

הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצ"ל אמר, כי שלשה דברים קיבל מהבעש"ט, ושלשה דברים קיבל הבעש"ט ממנו, השלשה שקיבל הם: א. השפעת הברכה לחשוכי בנים ועניני סגולות ורפואות וכו', ב. סוד החותם וכו', ג. סוד סתימת בקבוק היין שמקדשין עליו, אחר שמילא את הכוס על קידוש וכו'.

(אמרי פנחס - ח"ב עמ' קל)

❧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ❧

המעשה דלקמן ארע ג"כ בשינאווע, אבי הק' סיפר מעשה זו כשהי' הגה"ק מאונסדארף זצ"ל בפעם הראשונה אצל כבוד קדושת השינאווער צדיק זצ"ל, היו שם בשבת כרגיל תמיד כמה וכמה רבנים גדולים ואדמורי"ם מאונגארן, בהיות הרב הק' במרחץ קרעניץ ניהל את שולחנו בביה"מ של א"ז הגה"ק אב"ד דקרעניץ אז. כנהוג, כשנתנו כוס יין על ידו של הצדיק משינאווע בליל שבת לקידוש, היה תיכף מקדש לכן היה לפלא בעיני כל הקהל שראו, איך שמחזיק הכוס בידו ופונה עצמו לימין ושמאל, כך עשה פעמים ושלוש, בכל פעם כשעשה ככה, היה הקהל מתפזר לצדדין, מפני שהבינו שהרבי מתכוון בזה לאיזה דבר. אחרי שהותו ככה איזה רגעים, פנה הרב הק' משינאווע לצדו של הרב הגה"צ מאונסדארף ואמר בזה הלשון: אונסדארפער רב, איך בין אייך מוציא מיט קידוש, תיכף אחרי זה קידש. אחרי עריכת השולחן, כשכבר היתה שעה מאוחרת בלילה, רצו מאוד החסידים לדעת, למה התכוון הצה"ק משינאווע באמירתו: איך בין אייך מוציא מיט קידוש. סיפר להם הגה"צ מאונסדארף, שמנהגו מעת שנעשה בן ששה שנים לקדש בעצמו, הגם שיודע שעל פי הדין יכול לצאת בשמיעה מפי אחר. לכן היה בדעתו לצאת מביה"מ לילך לדירתו ולא לאכול כאן אולם מפני הדוחק לא יכול לצאת, והק' משינאווע תפס מחשבתו ואמר לו שמוציאו בקדושו זי"ע. הרבי מאונסדארף היה חובש על ראשו כובע פשוט. וכן נהג גם בשבת זה בהסתופפו בצל הגה"ק משינאווע, בזמן הפרידה אמר לו הרבי משינאווע, מתאים לכב' שטריימל, מאז היה כבר נוהג כל ימיו ללבוש שטריימל בשבתות ובמועדים.

(דברי פנחס - תולדות)

כמו ששמעתי סיפור מחבר שלי ששמע בעצמו מהרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל שפ"א קודם קידוש בליל שב"ק אמר שפעם בשיניאווע היו הרבה נשמות שבאו לתיקון ושאלו להנשמות מה זה שבאו עכשיו כל כך נשמות והשיבו שהיו נדחים ביער אחד רחוק מאוד לכמה וכמה שנים ופעם בליל שבת שמעו שכל אילנות שביער היו רועדים ושאלו הנשמות לעצי היער מהו הרעדה והשיבו להם שהרה"ק עושה עכשיו קידוש וחשבו הנשמות שאם הרב משיניווא הוא גדול כ"כ שיער שרחוק ממנו רועד מקידוש שלו באו אליו לתיקון ואח"כ התחיל ר' איציקל לקדש עם התלהבות עצומה זי"ע.

(תורת אליעזר)

אשריכם חתני התורה

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו

בשער בת רבים וביקרא דאורייתא, נשגר בהני שורתא, כסא דברכתא, בלב מלא חדוותא, אל מעלת כבוד חתני התורה, האברכים החשובים והמופלגים ההוגים בתורה"ק חשיכה כאורה, לומדי כוללינו המפוארה, ופארי קהילתינו המעטירה, כל אחד בשמו הטוב יבורך בהלל ושירה, עת אשר חבלים נפלו להם בנעימים, וזכו לקדש שם שמים, בהתמדתם ויגיעתם המרובה לילות כימים, עד שזכו בעז"ה לקצור פרי עמלם ויגיעם ברנה, ולהראות בקיאותם הנפלאה וידיעתם הברורה והנכונה,

לומדי כוללינו הק' סניף שיכון

בראשות הרב הגאון רבי יהושע צבי הלוי יוזשעף שליט"א, מו"ץ דקהילתינו הק'
ואתו עמו הרב הגאון רבי דוד כהן שליט"א מראשי כוללינו הק'

אשר אחרי יגיעה רבה והתמדה עצומה
הצליחו וגם עשו פרי לשם ולתפארת בעמדם בכור המבחן על

הלכות ברכות

אצל הרב הגאון המפו' רבי מרדכי געלבער שליט"א

רב דקהל מונקאטש בני ברק

וזכו לקבל ברכתו של מרן שר התורה

כ"ק ראב"ד ירושלים שליט"א

שהאציל מברכותיו לרבני ולומדי הכולל שליט"א
אשר זכו לברך על המוגמר הלכתא רבתא זו

ותלי"ת זכו לקצור פרי עמלם ברינה כאשר מרוחב היקף ידיעתם ובקיאותם, הי' ניכר גודל השקעתם ויגיעתם, והרבנים הבוחנים הביעו והפליאו התפעלותם, מתשובותיהם הברורות והנכונות לכל שאלותם.

בשם כל הקהל הקודש, נישא אליהם אלומות גודש, ונביע לפניהם רגשי הערכה והוקרה, על שזכו בלימודם השקידה לרומם בתוככי קהילתינו קרן התורה, ובהצלחתם הנפלאה זכו להרים קרנינו לשם ולתפארה.

ובמקום רינה שם תהא תפילה, קדם קל נורא עלילה, שכאשר זכיתם להשקיע התמדה עצומה ושקידה מרובה ולברך על המוגמר בהלכתא רבתא זו ולהבחן עליהם בע"פ בידיעה ברורה כן תזכו להמשיך ולילך מחיל אל חיל להגדיל תורה ולהאדירה מתוך תענוג ונחת והרחבת הדעת דקדושה, עם כל ברכאן דנפישא, אכי"ר.

הכו"ח בברכת התורה

הנהלת הכולל בארה"ב
הנהלת הכולל בארה"ק

פנימי | תער"ז | בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור כ"ק הגה"צ רבי יוסף בנימין וואזנער שליט"א

האדמו"ר מ'שבט הלוי' – גאב"ד זכרון מאיר בני ברק יצ"ו
ומלפנים רב דקהילתינו הק' בלאנדאן יצ"ו

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בוויליאמסבורג יע"א

יום ג' פרשת שלח תשפ"ב לפ"ק

רבינו קודם פניו בברכה ודרש בשלומו

ושאל אודות עריכת המגביות לטובת מוסדותיו באר"י ועל

השבתים שערך בעת ביקורו ארה"ב

אדמו"ר משבט הלוי: כ'האב געזעהן אמאל א בריוו פון רבי ברוך בער (הגאון רבי ברוך בער לייבאוויץ ז"ל, ראש ישיבת כנסת בית יצחק קאמעניץ, תלמידו של הגאון רבי חיים מבריסק ז"ל), דער ברכת שמואל, ער שרייבט פארוואס מרביצי תורה דארפן פארן אויס די וועלט נאך געלט, זאגט ער, לא ימלט א מרביץ תורה זאל נישט זיין אמאל א הורג נפש בשגגה, דארף ער גיין אין גלות...[1]

רבינו: ווי אזוי איז מען מצליח, מ'איז נאך אין די ישיבה?

אדמו"ר משבט הלוי: ב"ה כ'בין זיך משתדל צו בלייבן א מרביץ תורה אויך.

רבינו: מ'לערנט פאהר שיעורים?

אדמו"ר משבט הלוי: א שיעור הלכה, א שיעור אין די סוגיא, און דאנערשטאג נאכט לערנט מען יעצט שמיטה, אין ארץ ישראל איז דאך יעצט שמיטה, לערנט מען א שיעור הלכה אין דעם, דעם זיידן'ס שיעור האב איך ממשיך געווען.

רבינו: דא איז נאר די פרוזבול סוגיא וואם מ'לערנט.

אדמו"ר משבט הלוי: אינטערסאנט וויפיל ראשונים שרייבן אז ס'איז נישט געווען נהוג פרוזבול אין חוץ לארץ, אבער אין שולחן ערוך שטייט אז יא.

רבינו: יא, אין [חושן משפט] סימן ס"ו.

אדמו"ר משבט הלוי: דער רא"ש שרייבט אין א תשובה אז כ'בין געקומען ווערן רב אין איזמיר – דאכט זיך – שרייבט ער דארט, הנני צווה כברוכיא אז מ'דארף האלטן שמיטת כספים, און קיינער הערט מיך נישט אויס, דער רמ"א איז מעתיק די פאר ווערטער פון די תשובה.

רבינו: יא, דער טור דארט איז עם מעתיק.[2]

---

1 עיי' בס' אש התורה (עמ' ת"ד) מהגאון רבי אהרן קאטלער ז"ל, וכה מתואר שם: פעם אחת לאחר שהתרוצץ והתייגע יום שלם כדי לגייס תרומות חזר בסופו הביתה כשבידיו חמש דולר בלבד, האנשים שפנה אליהם השיבו פניו ריקם, בפנותו אל התלמיד שהסיעו יום זה במכוניתו וועלוול פערל היה שמו, ביקש אל תגלה לאיש מה שארע לי היום, הרי כשישמעו על כך אף אחד לא ירצה יותר להיות ראש ישיבה, ותורה מה תהא עליה.

אותו תלמיד לא נרגע ממה שראו עיניו, ושאל מדוע באמת זה קורה, ורבינו הגיב באנחה: אתה רוצה לדעת מדוע נגזר על ראש ישיבה להתרוצץ כל כך הרבה ולסבול גלות והשפלה, הבה אפרש לך, יש והריש מתיבתא בלא שימת לב פוגע בפומבי ברגשותיו של תלמיד או מעליבו, ואזיל סומקא אתי חיוורא, יש והוא מרחיקו ודוחהו בשמאל מבלי לקרבו בימין, אלו דברים שכמעט אין מציאות להינצל מהם, ואפשר שיש לאותו ר"מ חיוב כעין הורג נפש בשגגה, הוא מחויב גלות, והאידנא יוצאים ראשי ישיבה ידי חובתם בהתרוצצות מעיר לעיר ובבזיונות כדי לקיים את הישיבה.

2 וז"ל הטור בחו"מ (סי' סו) "וכתב א"א הרא"ש ז"ל בתשובה ששאלת שנוהגין בארץ הזאת לגבות שטרות שעברה עליהן שביעית הוי יודע שתמהתי על זה מיום בואי לארץ הזאת וצווחתי ככרוכיא ולית דמשגח בי ואמרו כי כבר נהגו כן בארץ הזאת וא"א לשנות המנהג", עי"ש.

אדמו"ר משבט הלוי: מ'זעהט אז ס'איז שוין אמאל געווען אזא זאך אז מ'האט געשריגן און מ'האט נישט געהארכט.

רבינו: דער סמ"ג (רבינו משה מקוצי ז"ל בעל **ס**פר מ'צוות ג'דול) שרייבט דאם וועגן תפילין לייגן. דאם איז נאך אסאך הארבער.

אדמו"ר משבט הלוי: ס'איז א דאורייתא.

רבינו: א וודאי, און מען טשטשן האבן דעמאלטס פשוט נישט געלייגט קיין תפילין אין פארשידענע מקומות...[3]

אדמו"ר משבט הלוי: אפשר האט מען נישט געלייגט כשר'ע תפילין, בהמה דקה, ס'איז געווען עורות פון דקות.

רבינו: די האבן כאטש געלייגט תפילין.

ער שרייבט אבער אז מ'האט נישט געלייגט קיין תפילין, מ'האט זיך איינגערעדט אז וויבאלד תפילין צריכין גוף נקי, במילא קומט אויס טאר מען נישט לייגן קיין תפילין, איז טייטש ווי כאילו מ'איז גאר געווען פרום.[4]

אדמו"ר משבט הלוי: דער נודע ביהודה אין די תשובה וועגן פארסאל"ן, וועגן א 'שירעם' אום שבת, שרייבט ער אויך, איך שריי און איך בין מוחה און מ'נייט ווייטער שבת מיט די פארסאל"ן.[5]

רבינו: אין אורח חיים סימן ל', ער נייט אריין אינעם דין פון 'אוהל', ער איז שטארק לאיסור. ער שרייבט אז ער איז מוחה א גאנצע צייט 'ורוב העם נזהרין'.[6]

ס'איז געווען א מחלוקה איבער דעם, דער חתם סופר אין די תשובות קריגט,[7] ער איז דארט יא מצדד להקל.

א' הנוכחים: ער איז מתיר?

רבינו: ער שרייבט דערויף 'לאו משנת חסידים היא ושומר נפשו ירחק ממנו', אבער להלכה האט ער היתרים.[8]

---

3 בגמ' מס' שבת (דף מט.) תפילין צריכים גוף נקי כאלישע בעל הכנפיים, ובתוס' שם ד"ה כאלישע ואין תימה על מה שמצוה זאת רפויה בידינו שגם בימי חכמים היתה רפיה כדתניא בפרק ר' אליעזר דמילה (קל.) ר"ש בן אלעזר אומר כל מצוה שלא מסרו עצמן ישראל עליה בשעת גזירת המלכות כגון תפילין עדיין היא רפויה בידם עיי"ש. ואכן בזמן בעלי התוספות היו רבבות מישראל בספרד ובארצות אחרות שלא הניחו תפילין כלל, מחשש שאין להם גוף נקי ואינם ראויים למצווה זו. מי שנרתם לעניין זה ויצא למסע ארוך בקרב הקהילות היהודיות היה רבינו משה מקוצי בעל "ספר מצוות גדול" [סמ"ג]. במסעו שהחל עוד בשלהי האלף הקודם - בשנת ד' אלפים תתקצ"ה, עבר רבי משה בין עשרות קהילות יהודיות תחילה בצרפת ולאחר מכן בספרד, כשהוא מעורר את אחיו היהודים להתחזק בעניינים שונים ובפרט בענין זה של הנחת תפילין, כשהוא מסביר להם שאינם צריכים לחשוש שמא לא יוכלו לשמור את גופם בטהרה לכל הפחות למשך זמן תפילת שחרית.

4 וזהו לשון הסמ"ג בספרו (חלק מצות עשה - מצוה ג): "ויהי אחר ארבעה אלפים ותשע מאות ותשעים וחמש שנים לבריאת עולם היתה סיבה מן השמים להוכיח ובשנת תתקצ"ו הייתי בספרד להוכיחם ואמין הקב"ה זרועותי בחלומות היהודים ובחלומות הגוים וחזיונות הכוכבים ויט עלי חסדו ותרגו הארץ ותהי לחרדת אלקים ועשו תשובות גדולות וקבלו אלפים ורבבות מצות תפלין מזוזות וציצית וכן בשאר ארצות הייתי אחר כך ונתקבלו דברי בכל המקומות ובקשו ממני לכתוב פירוש המצוות בקוצר והנני שואל עזר מאת אלקי גליות ישראל וחפצו בידי יצליח".

5 עיי' בשו"ת נודע ביהודה (מהדורא תניינא סי' ל) שדן בצדדי ההיתור והאיסור של הפארסאל"ן, וז"ל: "על דבר נשיאת הפארסאל"ל בשבת והוא כלי העשוי להגן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והאדם נושאו על ראשו והוא מאהיל על ראשו והוא עשוי שיש לו בית יד וקרסים ולולאות לפתחו ולמותחו ולסגרו כרצונו. ומעלתו כתב מכתב לחכם אחד לשאלו למה אינו מוחה בבני ביתו שיוצאים בשבת עם האוהל הזה על ראשם, והחכם השיב לו טעמים להתיר. ומעלתו חזר והשיב לו לסתור טעמי ההיתר ההם ועתה ביקש מעלתו ממני לחוות דעתי בזה והנני משיב לו. ויען שאותו החכם המתיר אינני מכיר כי מעלתו העלים ממני שמו ושם עירו רק כתב חכם אחד מעבר לים. אך יהיה החכם ההוא מי שיהיה אני לא אשא פנים ואף כי מתוך דבריו של החכם ניכר דגברא רבה הוא ודבריו המה דברי תורה ודברי טעם לשבח אך אעפ"כ לדינא אינני מסכים עמו רק עם מעלתו שהאמת אתו. ושורש דברי החכם נשען על שני טעמים להיתר:", עיי"ש שדן באריכות ומצדד לאיסור.

6 וז"ל (שם): "והנה אמינא ליה איזי שזה איזה שנים שהובא כלי הנ"ל לקהלתנו והורגלו בו רבים, ומתוך כך התחילו להקל בו גם בשבת, ומחיתי בהם ודרשתי באותו פעם בביה"כ שהוא איסור גמור ואמרתי שאפילו חוששני לאיסור סקילה, ומאז ועד עתה אני מוחה בקהלתנו ורוב העם נזהרים", עי"ש.

7 עי' בשו"ת חת"ס חלק א' (סי' עב) וז"ל: "יען ראיתי בנוב"י מהדורא בתרא סי' למ"ד מ"ש אודות הפארסאס"ל שחושש להם מחיוב חטאת לשיטת הרי"ף דס"ל בשבת קל"ח בטלית כפולה דאם יש בגגה טפח או בג' טפחים סמוך לגגה טפח חייב חטאת, א"כ ה"ה הכא נמי דיש בשלשה טפחים סמוך לגגה טפח ומשפע ויורד להיות למגן ולצל להנושא, וה"ל שיפועי אהלי' ומיחשב כדפנות וה"ל אהל עם דפנות, והעושה בשבת חייב חטאת, והנה האמת דהשתא הכא רובא דהמונים נושאי' אותו בשבת אלא שנפתחי' ע"י גוי, אך ומה בכך אמירה לנכרי שבות ואפי' יהיה רק איסור דרבנן פתיחת הפארסאס"ל מ"מ ה"ל אמירה לנכרי שבות דשבות ולא במקום מצוה ומי התיר להם", עי"ש כל הענין באריכות.

8

אדמו"ר משבט הלוי: כ'געדענק ס'איז אמאל אריין געקומען איינער פון די כותבי הדורות, איינער גערליין פון ירושלים,[9] ער שרייבט אמאך תולדות פון גדולי ישראל, איז ער אמאל אריין געקומען צו מיין זיידן מיט זיינ'ס א ספר, זאגט אים מיין זיידע, כ'האב צו דיר און צו דיינע חברים א גרויסע טענה, ער האט זיך אזוי דערשראקן, וואם איז די טענה? זאגט ער אים, ענק באשרייבן נאר די שיינע תקופות, ענק באשרייבן נישט אז די אלע רבנים און די רבי'ם האבן אויך געהאט רדיפות, במילא היינט אז ס'געשעהט עפעס, זאגט מען ס'איז נאך אזאנס קיינמאל נישט געווען, וועט ס'קען נישט די היסטאריע טראכט טאקע אזוי, מ'דארף אבער שרייבן אלעס.

רבינו: כ'האב פונקט היינט פארציילט, אז דער כתב סופר איז דאך געווען א זוהן פונעם חתם סופר, ער איז געווען רב אין פרעשבורג נאכ'ן חתם סופר, אבער ווען דער כתב סופר איז נפטר געווארן, האט ער איבער געלאזט א זוהן דער שבט סופר, יעדער שטעלט זיך פאר אז מ'האט אויפגענומען דעם זוהן גלייך, ער איז דאך אן אייניקל פונעם חתם סופר, און א זוהן פונעם כתב סופר, האט מען אים אויפגענומען תיכף פאר רב.

אבער דער אמת איז אז מ'האט אים נישט געוואלט אויפנעמען פאר א רב, און מ'האט אויפגעהאלטן די קבורה פונעם כתב סופר וועגן דעם דריי טעג![10] נו מ'קען זיך היינט אזאנס פארשטעלן?, און פארוואם? ווייל די שטאט האט נישט געוואלט אויפנעמען דעם שבט סופר!. נישט ווייל ער איז נישט געווען ענגוג למדן פאר זיי, נישט ווייל ער איז נישט געווען ענגוג תלמיד חכם, צי ענגוג ירא שמים, נאר ווייל די שטאט האט שוין נישט געטויגט.

אדמו"ר משבט הלוי: יא, זיי זענען שוין געווען איבער געקלוגט דעמאלטם.

רבינו: זיי האבן שוין געדארפט א רב וואם זאל רעדן אויף די דייטשע שפראך.

אדמו"ר משבט הלוי: כנגד די תקנות פון מיהאלאוויץ.[11]

רבינו: יא, און מ'קען זיך נישט פארשטעלן, אין שנת תרל"ד, איז שוין פרעשבורג אזוי געווען, מ'האט נישט געוואלט אויפנעמען דעם שבט סופר. מ'האט געמאכט אלע מיני תחבילות, אלע מיני דרוק וואם מ'האט געטוהן, מ'האט צוזאם געמאכט די רבנים, מ'האט צוזאם געמאכט דעם און יענעם, מ'זאל אים נישט דארפן אויפנעמען. מ'קען זיך

---

8 ע"ש לשונו הזהב: "ואחר העיון הדק היטב אומר אני בודאי לישא פאראסא"ל בשבת לאו משנת חסידי היא ושומר נפשו ירחק ממנו, אבל מ"מ לפע"ד אינו כמו שחשב הגאון זצ"ל דכל מלאכה דלא אשכחן דכוותה במשכן לא מחייב עליה בשבת, וזה לשון הירושלמי ס"פ כלל גדול מה בנין הי' במשכן שהיו נותנים קרשים על גבי אדנים ופריך ולאו לשעה היה, א"ר יוסי מתוך שהיו נוסעים והונים עפ"י הדבור כמי שהי' חונים לעולם, אר"י ב"ר בון מכיון שהבטיחן הקב"ה להכניסן לארץ כמו שהוא לשעה הדא אמרה בנין לשעה בנין הדא אמרה מן הצד בנין הדא אמרה אפי' נתון על דבר אחר הדא אמרה בנין על גבי כלים ודחי בנין אדנים בקרקע דמי, ופסק כן הרמב"ם פי"א משבת דבנין ע"ג כלים לאו בנין הוא, ומפרש ליה ה"ה דלא דמי למשכן דאדני' בקרקע דמי, ומייתי לי' מג"א סס"י שט"ו, והירושלמי הזה מייתי ליה הרשב"א בחי' שבת פ' כלל גדול, ולמדתי מהירושלמי הזה ג' טעמים שלא יהיה בפאראסא"ל שום נדנוד אסור מן התורה עכ"פ:".

9 ה"ה כתבא רבא הידוע הרב ר' יצחק מנחם מנדל גרליץ ז"ל, חתן הרב ר' יוסף שיינבערגער ז"ל מזכיר העדה החרדית בעיה"ק ירושלים ת"ו, אשר חיבר והו"ל עשרות חיבורים נאים ונחמדים לקורות גדולי וקהילות ישראל לדורותם, גם יסד את המכון התורני 'אורייתא-אדרת' להו"ל ספרים תורניים, שחל"ח ביום ג' אדר ב' דהאי שתא תשפ"ב לפ"ק

10 עיין בנצי"ב וכן משמע ביעב"ץ (סי' שנ"ו סק"ה) שמותר להלין את המת אף לכבוד החיים, כי כשמלינין לכבוד החיים אין בזה בזיון למת, והנוב"י נשאר בצ"ע. ועיין בשדי חמד (אות פ"ו בשם ס' צפיחית בדבש) שכ' שנהגו העולם דמי שמתה אשתו ורוצה לישא את אחותה עושים השידוכין קודם קבורת המת, וזימנין סגיאין אישתהויי אישתהי קבורת המת עידן ועידנין, עד אשר יבואו אל עמק שוה ויתפשרו ביניהם, כיון שמה שעושים כן הוא לנייח נפשה, דמסתמא ניחא לה להנפטרת שתכנס אחותה במקומה, ואם לא יעשו השידוכין בשעת חימום יש לחוש שמא לא יתרצה הבעל, לכן אין שום חשש משום הלנת המת, ומנהג ישראל תורה היא.

11 האסיפה הגדולה והקדושה שהתקיימה בעיר מיהאלאוויטץ בשנת תרכ"ו לפ"ק ויסדו שם כמה תקנות לחיזוק הדת וביניהם תקנה גדולה נגד דרשות בשפת העמים, ועל נוסח הקול קורא זו חתומים ע"ח רבנים גדולי וצדיקי אונגארין וביניהם מרנן הייטב לב והקדושת יו"ט, ואחריהם חתמו גם הרה"ק מצאנז והרה"ק מהרי"א מזידיטשוב והרה"ק מהרצ"ה מליסקא, וז"ל בסעיף א': "אסור לדרוש דרשה בלשון אומות העולם, וכן אסור לשמוע דרשה בלשון אומות העולם, על כן צריך כל בר ישראל אשר ישמע שרב או אחר דורש בלשון נכרי, לעזוב את בית הכנסת ולצאת החוצה, והדורש צריך לדרוש בלשון יהדות שמדברים בו ישראל הכשרים אנשי המדינה הזאת." (הקול קורא נעתק במלואו גם בספר אוצרות ייטב לב, מכתב סח).

היינט דאם נישט פארשטעלן, דאם איז געווען אין פרעשבורג. זיי האבן אים נישט געוואלט אויפנעמען.

דאם האט אויך געהאט צו טוהן מיט דעם וואם דער כתב סופר איז געווען א איש מורם מעם, ער איז געווען אסאך העכער ווי די שטאט'ס לייט, זיי זענען געווען אסאך נידעריגער און פשוט'ער, און ס'איז דאך געווען א גרויסע שטאט, און ער האט נישט געהאט קיין צייט זיך אפצוגעבן, און ס'איז געווארן פראבלעמען, האט דער כתב סופר אויפגענומען א מגיד אין שטאט,[12] ינער איז געווען א געלונגענער מענטש, א רעדנער און ער האט באצויבערט די מענטשן, ממילא האט ער אזוי אפגעקויפט דעם המון עם,[13] און דער כתב סופר אליינס האט נישט געהאט אזוי קיין שייכות מיט'ן המון עם, ער איז געזיצן ביי זיך אין ישיבה און געלערנט, געשריבן זיינע תשובות, און געזאגט זיינע שיעורים זיינע דרשות, אבער ער איז געווען אסאך העכער פון זיי, ממילא האט ער ענומען איינעם וואם זאל זיין דארט פאר די שוסטער'ס מיט די שניידער'ס, און מיט די צייט האט זיך געמאכט אין שטאט א גאנצע פארטיי אויף זיין זייט.

און ווען דער כתב סופר איז נפטר געווארן, האבן זיי געהאט ווי מ'זאגט אזא באוועגונג און זיי האבן נישט געוואלט מ'זאל אויפנעמען דעם שבט סופר אלס ממלא מקום, ווייל זיי האבן געוואלט מ'זאל אויפנעמען דעם מגיד.

ס'איז געווען אן איבערקערעניש, ביז מ'האט צוזאם גערופן אלע תלמידים פונעם כתב סופר פון די גאנצע מדינה, מ'איז געקומען צו פארן פון איבעראל, ס'זענען נאך אויך געווען תלמידים פונעם חתם סופר, און ס'האט געדויערט דריי טעג, ביז מען האט עם אדורך געבראכן און מען האט אויפגענומען דעם שבט סופר (בסוף אמר המגיד בעצמו שאינו רוצה ברבנות העיר מכיון שהיא שייכת להשבט סופר).[14] אבער וועט דאם היינט גלייבן אז אזא מעשה זאל פאסירן?

אדמו"ר משבט הלוי: די רבנים האבן מיטגעמאכט אמאל, כ'האב געהערט פון מיין זיידן (כ"ק הגאון הגדול בעל שבט הלוי ז"ל) אז ס'איז דא א בריוו ווי דער חתם סופר שרייבט, ס'איז אפשר געדריקט, אז כ'האב געבעטן פון קהל זאל מיר העכערן דאם געהאלט מיט א האלבע גראשן, ווייל די קינדער פרירן ביינאכט פאר קעלט, און כ'האב נישט געגונג האלץ צו הייצן, און כ'בין געהאל און גרין, און איך פועל נישט ביי זיי.[15]

רבינו: דער ישמח משה האט געבעטן אן הוספה ביי קהל, ער האט אויך געבעטן א הוספה, האט אים דער ראש הקהל געזאגט, זאל דער רב זאגן וואם ער ארבעט?, וואם טוהט דען דער רב אז ער בעט אן הוספה? האט דער ישמח משה געענטפערט, איר פרעגט וואם איך טוה? מ'זאל נאכקוקן ביי

---

12 זה היה בשנת תרכ"א ותרכ"ב כאשר הי' מדוכא ביסורים ר"ל ולא עזב את טרדותיו העצומות בהרבצת תורה בלימוד שיעורים עמוקים תמידין כסדרם, ובכתיבת תשובותיו בדבר ה' זו הלכה שהשיב לרחוק ולקרוב ובהנהגת המדינה ללחום מלחמת ה' עם המתחדשים ופורצי גדר בכרם בית ישראל, ובעצם בהנהגת עירו, אז ביקשו אותו להקל מעליו ולקבוע בעל דרשן בעירו, [עיין בסוף שו"ת כתב סופר חלק חו"מ בתולדות המחבר דף כ"ז עמוד ג' ד"ה הן].

13 בהקדמות הספר אור שרגא (מהמגיד הנ"ל שנדפס בהספמות הדעת סופר ועוד נכדי החת"ס) מובא שכשהגאון הכתב סופר הציע לו להיות מגיד בעיר פרעשבורג, שאל את הכתב סופר בצחות: מהיום אתם תהיו 'הרמב"ם' ואני אהיה 'המגיד משנה'?, ענה לו הכתב סופר בדרך צחות: זאת איני יודע, אבל קופת הקהילה יצטרכו מהיום לשלם 'כסף משנה'.

14 בהקדמות הספר אור שרגא (מהגאון רבי שרגא פישמאן ז"ל שהיה המגיד הנ"ל והספר נדפס בהספמות הדעת סופר ועוד נכדי החת"ס) מובא ששמע מהדעת סופר שסיפר שבשעת המרקחה הגדולה, הכריזו בהעיר שהמגיד הולך להגיד דרשה בביהמ"ד, וכל בני העיר נתכנסו, והוא עלה על הארון קודש ואמר: שאף שאני זקן ובא בימים, אך על פי דין תורה אין שום ספק שהרבנות בהעיר שייכת לבנו של הרב ה"ה השבט סופר, ואין לערער אחריו כלום. ולפי גירסא אחת אמר זאת בנקיטת חפץ ובשבועה.

15 כיוצא בזה מוצאים אנו בס' אגרות סופרים (מכתב ח) מכתב ששלח מרן החת"ס לידידו הגאון רבי דניאל פרוסטיץ ובתוך הדברים הוא מתמרמר על משכורתו הדלה, וז"ל: שיל"ת ב"ה מאטערסדארף ערב סוכות תקס"ץ לפ"ק. שמחת יו"ט ושלום וכט"ס לידי"נ הרבני הדיין המצויין כבוד מו"ה דניאל נ"י פרוסטיץ נ"י. עשיתי הסכמה בלבי שלא להשיב לשום אדם ולא יראה שם על הבי דואר שום אגרת ממני לשום יחיד וגם מפי מעלתו נצטוויתי שלא לפקפק על שום תנאי שהתנו עמי אקרו"ט ומוצא שפתיו שמרתי אך לחשות מי יכול שכ' אגרת הרבנות והאריכו מכל מה שמוטל עלי והנני הנני אבל קצרו במקום שהי' ראוי להאריך ולא נאמר שם כ"א ט"ז זהובים לשבוע ולא שום הכנסה אחרת כלל ואפי' חיוב עלי' לתורה כנהוג ולא כפולים לחדשי הרגל ולא סיוע עין בחורף כנהוג פן יאמרו שאני לחוט ח"ו כ"כ עד שאחזו פלך השתיקה ועל כל מה שיאמרו ארכין ראשי ע"כ אמרתי אגלה אוזן מעלתו ולבבו יכין אם יהי' עת לחשות או לדבר או אולי כך מנהגם ונהרא נהרא ופשטי' ויעשה בהכמתו ולהיותי מאוד טרוד ביום הזה ואיני פנוי' מכל צדי ר"ה המוטלים עלי בהוראה ושאר צרכי יו"ט הקדוש ע"כ אקצר והקוצרים אומרים יברכהו ה' בשמחת יו"ט ואם דעתו לגלות כתב זה אז ידרוש שלום הרבני מו"ה מיכל קיצע עבורי עם ברכת שמחת יו"ט הכ"ד אוהב נאמן משה"ק סופר מפפד"ס.

די חברא קדישא, זייט איך בין דא צי ס׳איז געווען א שריפה אין שטאט, צי א אשה האט מפיל געווען, צי עלטערן האבן ארוים באגלייט א קינד אויפן בית החיים, און איר פרעגט וואס איך טוה?

והוסיף רבינו [בצחות]: אבער כ׳וויים נאכנישט צי ער האט טאקע באקומען די הוספה, דאם וויים איך שוין נישט...

אדמו״ר משכט הלוי: כ׳האב מיך געטראפן מיטן מונקאטשער רב (כ״ק אדמו״ר ממונקאטש שליט״א) אין בארא פארק, האט ער מיר דערציילט אז ער איז אמאל געווען ביים רבי׳ן ז״ל (רביה״ק הדברי יואל ז״ל) אדורך רעדן עפעס א נושא, און דער רבי האט נישט געוואלט זיך, ער האט נישט געוואלט ענטפערן אין דעם ענין, שפעטער האט דער רבי איינגעדרימלט כדרכו בקודש, און דער רבי גיט זיך א כאפ אויף און זאגט אים, וווייסט וואס כ׳וועל דיר דערציילן א מעשה,[16] די וועלט וווייסט נישט אזוי פון די פקחות פונעם ייטב לב, מ׳וויייסט פון זיין גדלות זיין צדקות, פון זיין פקחות האט מען נישט אזוי געוואוסט. האט דער רבי דערציילט אז דער ייטב לב האט געדארפט ווערן רב אין אוהעל, ס׳האט אמאל געהייסן אזוי.

רבינו: ער איז געווארן רב אין אוהעל.[17]

אדמו״ר משכט הלוי: יא, אבער פאר ער איז געווארן, האט מען אים געגעבן א גאנצע רייע פון ׳פונקטן׳, מ׳האט עם געדרוקט אין דריטן חלק פונעם ישמח משה (מדפוס הנדפס באותן השנים, ובהלק זה נדפס ההשמטות וכמה ענינים נספחים להספה״ק), דער רבי ז״ל האט דעמאלטס געזאגט פארן מונקאטשער רב, איך האב נישט געהאלטן אז מ׳דארף עם דרוקן, אבער מ׳האט עם אריין געדרוקט, עכ״פ האט דער ייטב לב גלאזט ווייסן אז איך קען נישט אזוי האנדלען מיט אלעמען, איך האב אויך איין ׳פונקט׳ וואס איך וויל זאגן, שיקטם מיר אריבער א דעלעגאציע און מיר וועלן זיך אדורך רעדן, איז די דעלעגאציע אריבער געקומען און מ׳האט געשמועסט, אונז הערן מיר אז דער רב האט א פונקט, וואס איז דער פונקט פונעם רב? ׳פונקט פארקערט!׳...

רבינו: יא, ער האט געזאגט איך האב ׳איין פונקט׳, דאם איז ׳פונקט׳ פארקערט ווי איר זאגט.

אבער זיי האבן אים געמאכט שווערע פונקטן, פינעף פונקטן האבן זיי געמאכט, און ס׳איז געדרוקט אזוי.[18]

אדמו״ר משכט הלוי: מ׳זאגט אז ס׳איז געווען מער, מ׳האט נאר נישט אלעם אריין געלייגט.[19]

---

16 האדמו״ר ממונקאטש שליט״א זכה לחיבה יתירה שהראה לו רביה״ק ז״ל בכל עת וזמן, והיה ג״כ מקרובי המשפחה בהיותו נכד לרבותיה״ק היש״מ והייט״ל ז״ל, ע״י שאבי אביו הי׳ חתנו של הרה״ק ר׳ משה לייב מסטריישוב ז״ל, חתנו של הרה״ק מגארליץ ז״ל בנו של מרן הדברי חיים ז״ל וחתן מרן הייטב לב ז״ל.

17 יש לציין כי לפני פטירת מרן הישמח משה בשנת תר״א ביקש מבני הקהילה שיקבלו את בנו הגה״ק רבי אלעזר ניסן ז״ל לאב״ד דמותא, ואכן הציעו לו הרבנות בעיר אוהעל במקום אביו, אך הוא סירב בדבר וביקש שיקבלו את בנו האב״ד סטראפקוב ה״ה מרן הייטב לב שיכהן בעיר אוהעל, וכן כתוב בהכתב רבנות של הייטב לב [עיין בהעתק המקורי בספר הגה״ק בעל ישמח משה] שביקשו לבנו רבי אלעזר ניסן, אך הוא הציע את בנו הייטב לב במקומו.

אמנם יש לציין שהרה״ק המעגלי צדק מדעש כתב לאחיו סדר השתלשלות הסתלקות הישמח משה וכותב אה״כ בענין הרבנות דשם, וז״ל במכתבו: ...ובאותו יום (שנסתלק הישמח משה) נתקבל הרב דק׳ דראביטש, אבל לא היה במוסכם רק בהכרה, ואחר תשעה באב נתקבל במוסכם כולם להרב אב״ד מסטראפקוב, אמנם יען וזה ל״ג שנים בשבת נחמו דרש רבינו הקדוש זצוק״ל הדרשה ראשונה פ״ק, וזה נכדו גם כן נתקבל בזמן הזה ודרש בחריפות ומגידות, והעולם נהנים מאוד מדרשותיו, אמנם להיות כי רבים המתפרצים ורצו לבטל את המנין חסידים מחצר בית הכנסת שלא יתפלל הרב עם החסידים רק בבית הכנסת, אז אמר הרב נ״י ביום א׳ שבאופן זה אינו רוצה בשום אופן להיות רב פ״ק לבטל אשר יסד זקנו זצוק״ל, ואחרי שכל הקהלה גם החסידים הפצירו בו כי אם הוא לא יהיה רב כאן מי יבא אחר המלך אשר צוה רבינו הקדוש זצוק״ל ליקח מפרי בטנו, ותהיה העיר כצאן בלא רועה, וגם כ׳ לרימנוב וגם הרב דסאנז הפציר בו מאוד מטעם הנ״ל, אז קבל עליו הרבנות, ומנין החסידים הוא בחצר השני, ועתה נסע הרב לבית, והגה קול רעש מהפוחזים והמוסרים שמסרו בפני הקומידאט על ה׳ ועל משיחו, השי״ת יהיה בעזרנו ויתמו חטאים מן הארץ, וכל האפיקורסים והמוסרים כרגע יאבדו, ויעשה עמנו נסים לטובה״, עיי״ש באריכות.

18 בס׳ אוצרות ייטב לב-מכתבי קודש, נעתק כתב הרבנות שניתן למרן הייטב לב כאשר עלה לשרת בק״ק אוהעל אחרי פטירת זקינו מהר הישמח משה ז״ל, ואחר שכתבו י״ב סעיפים, הוסיפו עוד סעיף א׳ וז״ל: ״איזט נאך שטעהענדע פינף פונקטען צו פארשטעהען נעמליך!, 1) הרב דארף בפני העמוד קיין מוסף דאוועגען - 2) אונטער קיינען פארוואנד קיין קמיע צו געבען הן בחנם והן במעות - 3) ניעמאנדען קיין קוויטליך אויסצופאלגען - 4) בתוך הדרשה קיינען ניכט מקלל צו זיין או מבוה צו זיין הן בכלל הן בפרט - 5) ניכט לענגער צו דרשנן אלס איין אונד האלב שטונד.

19 בספר פאר וכבוד מובא שהתנו עמו ג״כ שלא יקבל אורחים על שבת, וגם בביהמ״ד ישב על מקום מושבו ולא ילך אנה ואנה, ולא יתן שלום

רבינו: ער איז אוועק געפארן...

אדמו"ר משבט הלוי: ער איז אוועק געפארן פון דארט קיין גארליץ און קיין דראהביטש.

רבינו: ניין, ער איז אוועק געפארן קיין רימנוב, צום רבי'ן ר' הערש, פון איהעל איז ער יעדעס יאר אוועק געפארן אויף די ימים טובים צום רבי'ן ר' הערש פון רימנוב.

אדמו"ר משבט הלוי: יא, פון דארטן האבן מיר דאך באקומען די אלע ניגונים.[20]

שפעטער איז ער געווארן רב אין גארליץ.[21]

רבינו: דער דברי חיים האט אים געשאפט די רבנות אין גארליץ.

ער איז נישט סתם אזוי אוועק געפארן, מ'האט אים פשוט ארוים געווארפן פון איהעל.[22]

לכל איש ולא שום התחברות עם כל איש עובר אורח וחסיד, אבל הוא באחד ומי ישיבנו ונהג עצמו כפי רגילתו, ע"ש עוד.

20 הרבה ניגונים שהיו מזמרים אצל רבותינו הק' עצי התמרים זי"ע מקורם היא מהרה"ק הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע כדוגמת ה"אהבה רבה ניגון", הניגון שמזמרים אצל תפלת "גשם וטל" (הוא ג"כ הניגון של "יעלה" שמזמרים בליל יוהכ"פ), והזמר שמזמרים בסעודה שלישית על חרוז "בבואו מאדום", (ויש אומרים שגם הניגון המושר בימים הנוראים על ובן צדיקים).

גם הרבה מנהגים אשר בחצר בית סיגעט קיבל מרן הייטב לב זי"ע מעבודתו של הרבי ר' הערש, כמו אמירת שמע ישראל בסעודה שלישית אשר הרבה צדיקים אמרו רק ב' פעמים ד' מלך, ורבותינו נהגו לומר גם שמע ישראל כמנהגו של הרבי ר' הערש, גם על מנהג רבותינו כאשר ירדו לפני התיבה בתפילת שחרית של שבת להתחיל בקול באמצע תפילת נשפת כל חי מ"עד הנה" מקורו טהור היא מהר"ר הערש, וסיפר רבינו שהרבי ר' הערש הי' דרכו להתחיל מתחילת נשמת, ואמר הייטב לב שאין הוא מחזיק עצמו במדריגתו להתחיל מתחילת נשמת, אבל כאשר מגיע ל"עד הנה" שוב אין בכוחו עוד להתאפק בנפשו מלהתחיל לומר בקול רם.

21 בס' דברים ערבים (אות י"ז) מסופר, שבאותה פרק נסע מרן הייט"ל לראפשיץ לעשות את השבת בצלו של הרה"ק ר' אשר'ל ז"ל, הוא עבר אז דרך עיר דראהביטש מקום מגורי אביו, אבל שהה שם שהייה מועטת כי היה אין בדרכו להגיע למעונו של הרה"ק מראפשיץ, לקבל עצתו וברכתו של אותו צדיק בענין הרדיפות שסבל מאנשי עירו באיהעל, בהיותו בראפשיץ התכבד בכבוד יתירה, ובכל השבת לא אבה הרה"ק להגיד דברי תורה בפניו של מרן הייט"ל, עד שבסעודה שלישית "אמר דברי תורה על דברי הפרקי אבות, חכם אינו מדבר לפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין".

ויהי בעת פרידתו שפך לפניו מרן הייט"ל צרת נפשו וסיפר "כי יש לו דדיפות גדולות באוהעל, ומוכן הוא לנסוע לגארליץ, כי קיבלו אותו שם לרב אב"ד, אמר לו הרב מראפשיץ שלא יזוז מאונגארן, כי גדולה ממתנת לו בקרוב, אבל הוא לא רצה לשמוע לדבריו ונסע לגארליץ", ע"כ מהמסופר שם.

מסגנון הדברים נראה שהיה זה תיכף לפני עזיבתו את העיר אוהעל, ואין זה מסתבר כלל שלא שמר עצתו של צדיק, אולם כשנחשוב חשבונו של עולם תמצא, שהרה"ק ר' אשר נפטר לחיי העולם הבא ערבי פסחים שנת תר"ה, ובאותו פרק עדיין היה מרן הייט"ל נמצא באוהעל בלי ספק, ובכן כששאל מרן הייט"ל בעצתו בעודו בחיים חיותו, בוודאי קיבל דברי הדרכתו, ונשאר בעיר, ורק אחרי פטירתו של הרה"ק מראפשיץ, שגברה הרדיפות והצליחו לגרשו משם על כרחו, אז הגיע לכהונת העיר גארליץ, אולם נבואתו של הרה"ק מראפשיץ לא שבה ריקם, והתקיימה במילואה בעת שעלה לכהן על גפי מרומי העיר סיגוט, שם יצא לו מוניטין לשם ולתפארת והיה מפורסם משם בכל המדינה.

22 עי' בס' תהלה למשה (דף ו'), שמרן הייט"ל הוכרח בסוף לעזוב את אוהעל על ידי אנשי בליעל שהלשינו עליו בערכאות שטענו לפני השרים שאינו עומד בתנאים שהותנו עמו בעת שנתקבל אצלם לשמש כרב, וגורש בכח ע"י שוטרי העיר.

גם נמסר שההלשנה היה מיוסד בזה שאין לו אזרחות ממדינת אונגארין, כי נולד מחוץ לתחומה בעיר דראהביטש, ובכן לא הורשה מדינא דמלכותא לכהן ברבנות במדינת באונגרין.

משהגיע השמועה לאזני הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן, התרעם מאוד האיך שזלזלו אנשי העיר בכבוד תורתו וקדושתו של מרן הייט"ל, והמליץ הענין עפ"י דרכו, באמרו הרי זקינו הישמח משה אשר שמא קגרים להיות בבחינת "צדיק כתמר יפרח" ודרשו בתנחומא [פרשת במדבר טו] מה התמרה זו צלה רחוק וכו', אף הוא הישמח משה היה צלו עולה למרחקים, והיה מאיר לארץ ולדרים עליה, כי מארבע פינות הארץ באו להתחמם מזיו אורו, ולהתבשם מנועם אמריו שהיה נואם בחסד עליון, ובדרשותיו הלהיב לבבות עמו בית ישראל וקרבן לאביהן שבשמים, אבל כל זה היה בבחינת "צלה רחוק", שהשפעתו הגיע רק למרחקים, אבל בקירוב מקומו התנגדו לדרכו בכל תוקף.

גירוש זו כאב הרבה למרן הייט"ל ושנים רבות אח"ז עדיין היה רישומו ניכר בלבו, ובענין זה סיפר נכדו מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע שעיקר צערו היה שהוכרח לעזוב עיר כהונת הסבא קדישא בו עבד את קונו בקדושה ובטהרה, והרגיש שמקום כזה היה מועיל למדרגותיו.

סמוכין לזה אפשר למצוא במכתב מכתי"ק משנת תרל"ח לריעו ועמיתו הגה"ק מהר"ם שיק, בו הוא מבקש לעמוד לעזרת קהל החסידים בעיר אוהעל בעת שפרשו מקהילה המרכזית ומינו שוחט לצרכי קהילתם, ובתוה"ד הוא נותן טעם למה מבקש עזרתו במערכה זו, "פן יאמרו המוני עם, אולי יש טינא בלבי על הרב ההוא, בשביל המקום אשר גרשוני מהסתפח בנחלת אבותי, והן לא יאמינו לי, על כן אני מבקש מאת כה"ת...".

מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע סיפר כי בעת בריחתו מן העיר לא היה לו פנאי לסדר חפציו כראוי, ובאין בריחה כרך הרבה דברים בתוך הכסתות שעל העגלה, ובתוכם כתבי הקודש של זקינו הישמח משה שלקח עמו בדרך, ויהי בעת לכתם בדרך דקרו אל תוך הכסתות ענפי

אדמו"ר משבט הלוי: מיין זיידע דער ראחוב'ער רב (כ"ק הגאון הצדיק רבי שלמה זלמן פריעדמאן ז"ל, אבד"ק ראחוב יצ"ו ואח"כ בלובאוויטש, מגדולי תלמידי וחסידי רבותיה"ק העצי חיים והדבר"ו ז"ל, נלב"ע ה' שבט תש"מ לפ"ק, מח"ס זבחי שלמה.) האט מיר דערציילט אז ווען דער ייטב לב איז געקומען אויף סיגוט, איז דער ראש הקהל האט אים נישט אפגעווארט ביי די באהן, ביים צוג, און ביהמ"ד האט אים דער ראש הקהל געגעבן שלום, האט אים דער ייטב לב געפרעגט היתכן כ'האב דיך נישט געזעהן? זאגט ער, רבי, כ'בין אייך נישט געגאנגען אקעגן, און כ'וועל נישט זיין קיין קעגן...

רבינו: דאם איז געווען רבי משה ארי' [פריינד] (אביו של הגה"ק מנאסאד ז"ל) ער איז אים נישט געגאנגען מקבל פנים זיין, האט ער גזאגט כ'בין אייך נישט 'אקעגן געגאנגען', און כ'וועל אייך נישט 'אקעגן גיין'... אזוי האט ער אים גזאגט אזא ווערטל.

ס'איז געווען אזוי, דער ייטב לב האט געהאט סוף יארן עגמת נפש אין די שטאט, אין סיגוט, ער האט געהאט גרויסע עגמת נפש דארט, מתחילה האבן די כהני"שע (משפחת נכבדים ונגידים בעיר בשם כהנא) אים געברענגט קיין סיגוט,[23] און דער ראש הקהל רבי משה ארי' איז נישט געווען אזוי דערפאר, ער איז נישט אזוי מיטגעשטאנען, אבער במשך הזמן האט זיך דער מצב געטוישט, אזוי איז דאך דער סדר העולם וויזוי זאכן דרייען זיך, און סוף ימיו איז געווען אזוי די מעשה, אין מונקאטש האט מען געוואלט אויפנעמען א רב, האבן זיי געשיקט א דעלעגאציע צום ייטב לב אז זיי ווילן אים אויפנעמען אלס רב אין מונקאטש, און ער האט זיי אפגעזאגט, האט מונקאטש געשיקט א גרעסערע און א שענערע דעלעגאציע, שלוח שרים רבים ונכבדים, אים צו צוריקדן און פראבירן משכנע זיין אז ער זאל קומען קיין מונקאטש, אבער ער האט נישט געהאט קיין חשק, בתוך הדברים האבן זיי אים גזאגט, 'רבי, דער רבי זאל קומען קיין מונקאטש, די גאנצע שטאט ווארט אויף רבין', אזוי האבן זיי אים גזאגט צווישן די ווערטער, אז די גאנצע שטאט ווארט, האט ער געענטפערט 'אויב אזוי ווייס איך נישט צו גיין', אזוי האט ער געענטפערט, האט ער גזאגט אזוי, 'וועז איך בין געקומען קיין סיגוט, האבן מיך די כהני"שע אויפגענומען, די כהני"שע האבן מיך מקבל פנים געווען, און רבי משה ארי' איז ניטאמאל געקומען דארט צום קבלת פנים צו געבן שלום, צום סוף האט זיך עס איבער געדרייט, די כהני"שע זענען געווארן די שונאים, און רבי משה ארי' איז מיר א גוטער פריינד, איר זאגט אז די גאנצע שטאט ווארט מיך, נו ווער וועט מיר נאכדעם ווערן א גוטער פריינד? פארדעם גיי איך נישט קיין מונקאטש'.

אדמו"ר משבט הלוי: מ'האט אים געוואלט שטיינער דארט.

רבינו: מ'האט אים די פענסטער'ס אויסגעבראכן. כ'האב פונקט היינט פאר איינעם פארציילט אז מ'האט אים געוואלט שטיינער, מ'האט אויסגעבראכן די פענסטער'ס, און ער האט אוועק געלייגט די שטיינער, דער ייטב לב האט אוועק געלייגט די שטיינער, און שפעטער ווען ער האט געבויעט דאם ביהמ"ד האט ער טאקע די שטיינער אריין געלייגט, דאם איז געווען די אבן הפינה.

אדמו"ר משבט הלוי: דער קאצקער (כ"ק הרה"ק רבי מנחם מענדל, השרף מקאצק ז"ל) האט דאך געוואוינט אין טאמאשוב פאר ער איז געקומען קיין קאצק, ער האט געהאט גרויסע רדיפות דארטן, האט ער מחליט געווען אז ער זיהט זיך אוועק און ער גייט קיין קאצק, איז ער געפארן מיט אפאר וועגעלעך פון זיינע מענטשן, אזוי ווי מ'איז אריין געפארן אין שטאט אריין אין קאצק האט מען זיי באוואוארפן מיט שטיינער, האבן זיי זיך אנגערופן 'אונז קומען מיר פון שטיינער און מ'גייט צו שטיינער? זאגט ער, אה מ'וואוארפט

האילנות שהיו בולטים בדרך, עד שנעשו בהם נקבים נקבים, באופן שביני לביני התחילו כתבי הקודש ליפול דרך נקבים הללו, משהבחין בזה מרן הייט"ל נתן את קולו בבכי, כי לא יכול לראות בבלע את הקודש, משראה זאת הרבנית חשבה לתומתה שהוא בוכה על כבודו המחולל, ופלטתה פיה לומר "ווי מיינע יארן, אז מיין מאן ווייט פאר כבוד המדומה", עד שנימק לה מרן הייט"ל כי לא על אלה הוא בוכה, והראה באצבעו לעבר כתבי הקודש הפורחים באויר, ועל דא ודאי קא בכינא.

מרן הייט"ל קרא אז על אנשי מדינתו "חבל עליך ארץ אונגארין, לולא הייתי נשאר על מקומי באוהעל, והרה"ק מצאנז היה משמש בקאליב (אשר כדוע היה עז הפש לשמש שם ב'מוות), אז היו היית למדינה", וסיים דבריו "רק חלוק הוא ההתנגדות שספג הרה"ק מצאנז מיראים ושלימים חסידי הרה"ק מקאלוב, לעומת התנגדותי שהוא בא מאנשים מתנגדים לדרכי החסידות".

23 הלא המה משפחת כהנא המפורסמת מעיר סיגוט שהיו בעלי בתים נכבדים ונגידים, וברבות הימים בעת הטיילונג פרצה מריבה גדולה ביניהם ובין ראשי הקהילה דשם, ונלחמו עם מרן הייטב לב, ואז התקיימה הדין תורה המפורסמת כאשר כל צדיקי הדור היו מעורבים בה, והמשפחה הנ"ל כונו אז קהילת הספרדים לעצמם בעיר סיגוט, וכפי שכתב הרה"ק רבי הערצקא מראצפערט נגדם במכתב 'והכהנים אל יהרסו לעלות ההרה'....

דא שטיינער?׳ איז א סימן אז ס׳איז דא לעבעדיגע מענטשן, קען מען דאך עפעס אויפטוהן מיט זיי.

רבינו: אין טאמאשוב איז געווען רבי יאסעלע טאמאשובער (כלפנים רב ביאר־טשוב, מתלמידי החוזה מלובלין ז״ל, אביו של הרה״ק רבי יהושעלע טאמאשובער ז״ל),[24] ער איז אים געווען א גרויסער קעגנער.

אדמו״ר משכט חלוי: און אף על פי כן איז דא אזויפיל מימרות, וואס ער איז געווען דער וואס האט עס איבער געזאגט פונעם קאצקער, און ער איז געווען דער קעגנער.

וציוה רבינו להביא כיבוד

וכנתיים שאל רבינו בשלום מלוויו שנתלוו אתו, ה״ה הר״ר שלמה זלמן לאנדא הי״ו, הר״ר מנחם מענדל פרוכטער הי״ו, והר״ר יצחק מנחם וויימאנדל הי״ו מעיר בני ברק יצ״ו.

---

24 בין האריות שהסתופפו בצל הקודש של הרבי מלובלין ז״ל נודע שמו של הרה״ק רבי יוסף גרין - פרישערמאן ז״ל מיארטשוב טאמאשוב, שרבו העיד עליו בהיותו בן י״ח שנים שהוא כלי מלא וגדוש בתורה ויראת שמים, אחיו היה אף הוא מגדולי התלמידים הרה״ק רבי עזריאל ז״ל שכיהן לאחר מכן כאב״ד מונקאטש וחיבר ספר בשם נחלת עזריאל על התורה בדרך החסידות, ונודע בגדלותו בתורה גם למרחקים.

כבר בצעירותו עבד את קונו בקדושה ובטהרה ולימים כאשר נשא אשה וחותנו הבטיח לו מזונות כל ימי חייו עלה ונתעלה במעלות התורה והחסידות, אך הנהגתו היתה בהצנע לכת, וחותנו התלונן על כך בפני הרבי מלובלין שלמרות שבחר בו כחתן משום שרצה להתפאר בו הרי הוא בורח מן הכבוד ואינו מראה את כחו בתורה עד שלא מכירים את גדלותו בתורה.

הרבי מלובלין ז״ל קירבו ביותר ואף העיד עליו כי הוא מל״ו צדיקים שבדור, וכאשר נשאל על ידי תלמידיו הרי צדיקים אלו הם נסתרים, היתה תשובתו כי קיימים ל״ו צדיקים גם באתגליא.

ברח מקבלת שררה של רבנות אך כאשר הורע מצב פרנסתו הוכתח למרות רצונו לקבל עליו את הרבנות בעיר יארטשוב הסמוכה למאמאשוב.

מדרכו בקודש להקפיד על תפלה בזמנה, ומכאן נבעה התנגדותו החריפה לדרך פשיסחא וקאצק, עד שכשקבע דירתו בטאמאשוב בהוראת רבו מלובלין, גרם לכך שברבות הימים הרי הרבי מקאצק שהיה גר שם עזב את טאמשוב ועבר לקאצק, כי רבי יסעלע הגן על כבודו של הרבי מלובלין בעת שהיהודי הקדוש עזב את לובלין והתחיל לנהל עדה בפרשיסחא.

יצויין, שבימי המחלוקת על קאצק הביא לעיר טאמאשאוו את הרה״ק הבני ישעשכר אשר ניהל שולחנו בליל שב״ק ובאמצע פרצה מריבה גדולה, וכן הביא את הרה״ק מאפטא ועוד צדיקים שיבוא לסיעע בידיו להתבצר ולהגן על מעמדו בפני חסידי קאצק, ועיי׳ בס׳ פינת יקרת (עמ׳ פ״ז) שמותאר השתלשלות המאורעות בפרטיות.

רבינו: דער קדושת יו״ט איז געווען רב אין טעטש, ווען דער ייטב לב איז נפטר געווארן, איז ער געקומען קיין סיגוט ווערן רב אויפן פלאץ פונעם ייטב לב, ער האט געהאט א ברודער, א יונגערער ברודער רבי אליהו בצלאל, ער איז געווען רב קודם אין רב אין פאליענע, ער איז אוועק פון פאליענע און ער איז געקומען קיין טעטש נאכן קדושת יו״ט, האט זיך געמאכט אמאל א מעשה דארט אין טעטש, מ׳האט געדארפט בויען א מקוה, און ער האט געוואלט בויען די מקוה אויף איין פלאץ, און קהל האט געוואלט בויען אין אן אנדער פלאץ, און ער האט געהאט עגמת נפש דארט מיט קהל, האט ער מודיע געווען פארץ ברודער פארן קדושת יו״ט אז ער האט עגמת נפש, איז דער קדושת יו״ט געקומען צופארן קיין טעטש, און ער האט אריבער גערופן דעם ראש הקהל, ער האט אים אויפגעפראסקעט און ער האט אים ארוים גענוארפן.

אדמו״ר משכט חלוי: און ער האט זיך אונטער געבויגן.

רבינו: יא, און ס׳איז געווען אינטערסאנט, מ׳האט דארט געגראבן א קוואל מקוה, מ׳האט געדארפט טרעפן א קוואל, איז דער קדושת יו״ט ארוים געגאנגען אין הויף, ס׳איז געווען א גרויסער הויף, אזא גרוים פלאץ, און ער איז געגאנגען אזוי מיטן שטעקן, ער האט אזוי ארום שפאצירט מיטן שטעקן דארט ארויף און אראפ, און ער האט זיך אפגעשטעלט אויף איין פלאץ, ער האט געמאכט א רינג, און געזאגט ׳דא זאל מען גראבן׳, און מ׳האט געטראפן א קוואל.

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

וביקו רבינו: לחיים, יהא בואו לברכה ולהצלחה, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען מוציא זיין אסאך ניצוצות דא אין אמעריקא.

אדמו״ר משכט חלוי: הוי שקלי ואזלי... (לשון הש״ס בסמ׳ ברכות יח. ובבכמה מקומות, והמפרשים ז״ל פרשו דהוו שקלי ניצוצי קדושת, שהיו עושים ביהור בהילוכם).

והראה על נכדו ואמר: ער האט באלד בר מצוה.

וביקו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן זאלסט מקבל זיין דעם עול תורה ועול מצוות און זיין שטענדיג אן עבד נאמן לה׳ בשמחה.

אדמו״ר משכט חלוי: ער איז א צאנזער אייניקל (כי בנו של אדמו״ר משכט חלוי שליט״א הר״ר יואל אלישע שליט״א הוא התן אדמו״ר מגארליץ בב״פ שליט״א שהוא נכדו של הגה״ק בעל דברי חיים מצאנז זי״ע).

ונפרד רבינו ממנו וליוהו ברב ברכות

ביקור גומלין אצל כ"ק הגה"צ רבי יוסף בנימין וואזנער שליט"א

האדמו"ר מ'שבט הלוי' – גאב"ד זכרון מאיר בני ברק יצ"ו
ומלפנים רב דקהילתינו הק' בלאנדאן יצ"ו

בבית האכסניא – בקרית יואל יע"א

יום ב' פרשת קרח תשפ"ב לפ"ק

רבינו שליט"א בא אז לבקר את האדמו"ר משבט הלוי שליט"א תיכף אחר תפילת שחרית ומסיבת חנוכת הבית של בנין הישיבה קטנה החדש סניף זרע קודש 'בנין קעפעטש' בק"ק, מנדבת לבו של הרבני הנגיד מוה"ר שמעון משה קעפעטש הי"ד

א' הנוכחים: דער רב האט געפרעגט צי מ'האט געמאכט א שהחיינו צי הטוב והמטיב, דער נדבן פונעם בנין?

רבינו: ער האט געמאכט א שהחיינו אויף א נייעם בגד.

אדמו"ר משבט הלוי: אין דברי יואל איז דא א תשובה, מ'זאל מאכן א הטוב והמטיב.

רבינו: יא, סימן י"ד אין די תשובות, קיין אוריגווי איז די תשובה, צום דזישבויער רב (הגה"צ רבי אשר שמואל כ"ץ ז"ל בן אחיו וחתנו של הגאון הצדיק אבד"ק ריסקאווע ז"ל). ער רעדט פון ביידע ברכות, ער זאגט היות ס'איז א ספק ברכה זאל מען נעמען א בגד חדש פאר א שהחיינו, און אויף הטוב והמיטב שרייבט ער מ'זאל נעמען א יין המשובה.[25]

א' הנוכחים: צום דזשיבויער רב?

מוה"ר שמואל הכהן פריעדמאן הי"ו, משב"ק: יא, דער דזשיבויער רב האט געוואוינט אין מאנטיווידעא יענע צייט (התשובה שלח לו רבינו בשנת תשי"ח לפ"ק, ובאותה תקופה הרביץ שם תורה והוראה).

אדמו"ר משבט הלוי: וועז מ'האט געבויעט אין לאנדאן דעם נייעם ביהמ"ד, האט מען דעמאלטס געגוצט די הוראה פון רבין ז"ל דער דברי יואל, און מ'האט געמאכט הטוב והמטיב.

ושאל רבינו על משך זמן שהותו בארה"ב

בעל האכסניא הנגיד מוה"ר פינחס שפירא הי"ו: שוין דער דריטער דור ב"ה דא אין דעם הויז, דער רבי איז דא געווען מיט הרב וואזנער (כ"ק הגאון בעל שבט הלוי ז"ל) אין תש"מ אין מיין הויז, זיין זון (כ"ק הגאון בעל מחשבת הלוי ז"ל) איז דא געווען שבועות ביים רבין ז"ל, און יעצט איז ער דא.

א' הנוכחים: די ספרים 'ידות הלוי' [ספרי שו"ת] קומט ארוים ווייטער?

אדמו"ר משבט הלוי: יא ב"ה, מ'האלט ביי די פינעפטע באנד.

א' הנוכחים: דער רבי האט אין שטוב צוויי חלקים.

אדמו"ר משבט הלוי: דער רבי האט צייט צו קוקן מיינע ספרים?

רבינו: יא, איך קוק אריין אמאל, ס'איז זייער שיין.

והעניק לו רבינו ספרו לב אהרן דרושים עה"ת חלק במדבר

אדמו"ר משבט הלוי: די ספרים לב אהרן חלק אגדה האב איך באקומען דעם גאנצן סעט, ר' וואלף [גליק] איז געווען ביי מיר אין ארץ ישראל.

רבינו: דאם איז פון די אנדערע חלקים, דאם איז די חלק הדרושים.

אדמו"ר משבט הלוי: אה, פון דעם האב איך אויך איין חלק, אויף שמות.

הרש"ה: דער רבי האט שוין אמאל געגעבן פארץ רב איין באנד, דעמאלטס איז טאקע געווען אין די שמות סדרות.

רבינו: יא, דאם איז יעצט ארוים געקומען אויף במדבר.

אדמו"ר משבט הלוי: בלי עיה"ר.

איך האב געוואלט פרעגן, איך מוטשע מיך אויף אן אינטערסאנטע זאך, ילמדנו רבינו, וואם איז פשט אין דעם, ס'איז דא כתבים פון רבי משה מידנער,[26] ער איז

---

25 וולש"ק שם (שו"ת דבר"י ס' יז) אחר שברכו לכבוד המאורע: "בדבר שאלתו אודות ברכת שהחיינו וברכת הטוב והמטיב, הנה יש בזה פלוגתא גדולה מערכה מול מערכה ועכ"פ הוי ספק ברכה. ע"כ בשעת החנוכה יקח א' פרי חדש או אם אפשר יקח בגד חדש ויברך ברכת שהחיינו בקול רם, ויכוונו כולם לצאת ידי חובתם בשמועה גם על החנוכה. וכן אודות ברכת הטוב והמטיב תקחו שני מיני יינות א' משובה מחבירו, ולשתות קודם אותו שאינו משובה כ"כ ואח"כ טרם שתיית המשובה לברך הטוב והמטיב בקו"ר, ויכוונו כולם לצאת ידי חובתם כנ"ל ובזה יצאו לכל הדיעות", עי"ש.

26 נולד לאביו החסיד רבי יעקב לייב זצ"ל בשנת תר"כ ונסתלק ביום כ"ג חשון בשנת תר"צ לפ"ק ומנו"כ בבאראנאוויטש.

געווען א סלאנימער חסיד, ער איז געווען אן אייניקל פונעם יסוד העבודה, זיין מאמע איז געווען א טאכטער, ער איז געווען דער ראש ישיבה (בישיבת סלאנים) ביים בית אברהם'ס צייטן אין בראנאוויטש, א גרויסער גאון, ער האט איבערגעלאזט כתבים פון ארגינעלע מאמרים פון צדיקים (הספר כתבי רמ"מ), ער שרייבט דארטן (עמ' ל"ט אות ס') אז אמאל איז געווען דער אפטער רב ביים רביז'ן ר' ברוך'ל (ממעזיבוש), דער רבי ר' ברוך'ל האט געפרעגט דעם אפטער רב, זענט איר שוין אנגעקומען צו שלימות? זאגט ער, חם ושלום, 'האם תמנו' איז 'לגוע', (לשון הפסוק בפ' קרח, במדבר יז, כח. "כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות האם תמנו לגוע") אויב מ'האלט שוין ביים שלימות, איז חס ושלום..... מיר זאגן חסדי ה' כי 'לא תמנו'. אזוי שרייבט ער דארט.[27]

וואם איז פשט פון דעם? א מענטש לעבט צו צוקומען צו שלימות, וואם איז דער חם ושלום?

רבינו: אבער ער איז נאכנישט אנגעקומען, ער האפט אנצוקומען.[28]

פונעם חתם סופר (בהקדמה לשו"ת יו"ד) שטייט דאך אויך אזוי, אויפן פסוק (דברים כח, יא) והותירך ה' לטובה בפרי בטנך, עם איז דא וואם זענען זיך משלים, און דער אויבערשטער לאזט זיי איבער וועגן די קינדער.[29]

אדמו"ר משבט הלוי: יא, פון דעם התם סופר איז אבער משמע אז אפילו ווען מ'איז ביים שלימות לאזט מען אים אויך איבער וועגן די תלמידים און די דורות.

דער ישמח משה אין פרשת בראשית, זאגט דאך אויפן פסוק (דברים ה, כא) ועתה למה נמות, זאגט ער, ווען איינער קומט צו צו שליטות דארף ער שוין נישט שטארבן, דאם שטארבן איז די שלימות, ער ברענגט דארט אן אריכות אין ישמח משה.[30]

רבינו: יא, ער טייטשט דארט דעם פסוק אין קהלת (ז, א) וטוב יום המות מיום הולדו.

---

27 בס' ליקוטים יקרים (סיפורי מעשיות עמ' ל"א) כתב בנוסח אחר: פעם אחת בא הרב מאפטא ז"ל להר' ברוך ז"ל ממעזיבוז ובעת שכיבד אותו בשתית יי"ש בקש מאתו שיברך את נכדו החולנית ברפואה, והרב מאפטא נתן לו את ידו ואמר לחיים בברכה שתהיה להחולה רפואה שלימה, ואחר כך אמר גם הרב הר' ברוך ברכת רפואה שלימה בלא היד, ויאמר לו הרב מאפטא הלא ישלח דברו וירפאם (תהלים קו ב) ר"ת ידו, ויאמר הרב הר' ברוך סופי תבות מן ישלח דברו וירפאם למפרע מוח, וכאשר נשאר אצלו על שבת התחיל הרב ר' ברוך ז"ל לשבח ולפאר את הרב מאפטא במעלות ומדות טובות, ואח"כ אמר להרב מאפטא על כל זאת אל תדמי שאתם אדם השלם, ויאמר לו הרב מאפטא ז"ל חלילה לי לחשוב כזאת, כי כתוב האם תמנו, וכאשר נתקן כל מה שעלינו לתקן ונהיה תמים במעשינו, אזי לגוע, צריך לילך לעולם העליון.

28 ולפלא לציין שבס' תפארת שלמה (פר' קרח) עה"פ האם תמנו לגוע, הכוונה כמו ששמעתי מפי אדמו"ר הרב הגאון הקדוש רבי ישעי' אבד"ק מפרשעדבורז שפירוש הפסוק הנ"ל קודם פטירתו עה"פ האם תמנו לגוע, האם השגנו מעלות השלימות אשר האדם צריך להשיג בחייו, ועיי"ש כנ"ל.

29 וז"ל החת"ס (דברים פרק יא פסוק כא): למען ירבו ימיכם, הכוונה י"ל ע"ד מה שכ' הרמב"ם באגרותיו שהצדיק שתיקן כבר כל מה שעליו לתקן בעה"ז נוח לו שימות, וכ' שם אשרי מי שחתם ימיו מהרה, ועד"ז פירשנו הפסוק והותירך ה' אלקיך לטובה בפרי בטנך וכתבנוהו בדרוש אורי וישעי. [עי' בח"ס עה"ת ח"ד עמ' ט]. והנה כי כן ישראל לרוב מעלתם לא ישקטו ולא ינוחו בהיותם על אדמתם הקדושה שלא די להם זאת המדרגה עד שיראו פני השכינה ע"ד עולמך תראה בחייך ואחריתך לחיי עה"ב ועמ"ש במס' ב"ב גבי שביל של כרמי'. והנה ידוע מהמחקרים כי תנועות הגלגלים הוא למרוצת אחריתם לא ינוחו כמעט רגע לעמוד כך על הארץ כי ירוצו למצוא תכליתם, וידוע ימי רבי' הוא ימים של צער עיי' חי' סוף מסכת חולין, והיינו למען ירבו ימיכם שיהי' בעיניכם ימי' של צער עיכובא על האדמה אשר ה' נשבע לאבותיך כימי השמים על הארץ היינו גלגלי השמים דעיכובא להם לצער כן תזכה גם אתה לכך.

30 וז"ל שם: ועל פי זה נראה לפרש מה שנאמר בפרשת ואתחנן (דברים ה כב) שאמרו ישראל בשעת מתן תורה ועתה למה נמות, כי אז פסקא זוהמתן כמו שאמרו רז"ל (שבת קמ"ו ע"א), ואם כן המיתה אין צורך להם, וכמו שבאמת דרשו רז"ל (עירובין נ"ד ע"א) חרות על הלוחות (שמות לב טז), אל תקרי חרות אלא חירות ממלאך המות, והוא מפני שנפסק זוהמתם, והמאמר חרות ממלאך המות, ומאמרם שנפסק זוהמתן, שניהם אחד הוא וזה תולה בזה. וזה מדויק ועתה דייקא, ר"ל עתה שנפסק הזוהמא למה נמות, למה דייקא כי אין צורך לנו כנ"ל, והוא בדרך האלשיך בפרשת ואתחנן על הפסוק הנ"ל, רק בשינוי ענין עיין עליו, וכן פירש בשל"ה בשם גדול אחד, והוסיף לפרש על פי זה סיפא דקא אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלקינו ומתנו, באופן זה רצונינו למות, עיין שם. ועל פי זה יש לפרש כפשוטו מה שאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת ז א) וטוב יום המות מיום הולדו, כי ביום הולדו הוא מתרחק משלמותו שהניצוץ האלקי מתלבש בחומר ומסך המבדיל, וביום המות הוא מתקרב לשלמותו.

אבער באמת, אין שלימות איז אויך דא כמה חילוקים...

טאקע אינטערעסאנט, חסדי ה' כי ׳לא תמנו׳, האט ער געזאגט.[31]

אדמו"ר משבט הלוי: דער רמב"ם זאגט דאך אשרי מי שהתם ימיו מהרה...

רבינו: יא, אבער ס'איז אינטערסאנט בכלל פארוואס ער האט אים געפרעגט צי ער איז צוגעקומען צום שלימות, וואס זאל ער ענטפערן? ס'איז א פלא די שאלה.

אדמו"ר משבט הלוי: דאס איז ארגינעל.

רבינו: ער האט אים געפרעגט צי ער איז צוגעקומען צום שלימות.

ס'איז אזוי, דער ראפשיצער רב האט געזאגט, ס'איז נישטא אזא גאנצע זאך ווי א צובראכן הארץ. קומט אויס אז מ'וויסט ביי זיך אז מ'איז נישט, דאס איז אויך א שלימות.

אויך נח שטייט אין פסוק (בראשית ו, ט) נח איש צדיק תמים, זאגט רש"י אין מסכת עבודה זרה (דף ה.) ׳עניו ושפל רוח׳. דאס איז די שלימות.

אדמו"ר משבט הלוי: מיין שווער ז"ל רבי מענדל הורוויץ (הרה"צ רב דק"ק ראחוב בבני ברק ז"ל), האט מיר געזאגט אז ער האט אמאל געהערט פון רבי'ן ז"ל דער דברי יואל, האט ער געזאגט אז דער ראפשיצער רב האט געזאגט אז ס'איז נישטא קיין ׳גאנצערע זאך׳ ווי א ׳צובראכן׳ הארץ, איך זאג ס'איז נישטא א ׳מיאום׳ערע זאך׳ ווי א ׳שיינער׳ איד (ממ שמחזיק עצמו ל׳שיינער׳ איד...).

א' הנוכחים: ס'איז א חידוש די מעשה פון רבי ר' ברוך'ל, ווייל נאכ'ן רבי ברוך'ל ממעזיבוש האט דער אפטער רב איבער געגומען דאם רבנות אין מעזיבוש, און לויט די כתבים איז ער געווען ביי רבי ברוך'ל, ער איז דאך געגאנגען קיין מעזיבוש הערשט נאכדעם.

רבינו: יא, דער רבי ר' ברוכ'ל איז נסתלק געווארן אים תקע"ב, און דער אפטער רב איז אריבער קיין מעזיבוש הערשט שפעטער, ער איז געקומען פון יאס, אים תקע"ו בערך.[32]

אבער זיי האבן זיך דאך געקענט טרעפן ערגעץ ווו.

א' הנוכחים: צו גיין פון יאס קיין מעזיבוש איז היבש ווייט.

רבינו: אויף די צדיקים איז נישט קיין קשיא, זיי האבן געקענט פארן מיט קפיצת הדרך. ס'איז נישט שייך געווען קיין ווייטקייט.

אדמו"ר משבט הלוי: עס איז מיר א פלא, דער מהר"ם א"ש רבי מאיר אייזנשטאטער (אבד"ק אונגוואר ומח"ס שו"ת אמרי א"ש ועוד, נלב"ע כ"ד טבת תרי"ב לפ"ק) האט דערציילט – גראדע נעכטן איז געווען די יארצייט פון אונזער זיידן דער פנים מאירות ער האט אויך אזוי געהייסן (הגה"ק רבי מאיר ב"ר יצחק אייזנשטאטער ז"ל, נלב"ע כ"ז סיון תק"ד לפ"ק), אונז זעמיר איניקלעך פונעם פנים מאירות – אבער עכ"פ דער מהר"ם א"ש איז דאך געווען פון די גדולי תלמידי החתם סופר, האט ער אמאל ביי א פתיחת הזמן פארציילט,[33] אז זיין רבי דער חתם סופר האט אים פארציילט אז אמאל איז ער געפארן מיט זיין רבי'ן רבי נתן אדלער מיט קפיצת הדרך ׳כדרכו בקודש׳, אזוי שטייט דארטן, און אין א געוויסן פלאץ לעבן די בריק האט רבי נתן אדלער געהייסן זיך אפשטעלן, זיי האבן געטראפן דארט א שיינער מענטש, א גרויסער מענטש, און ער האט געגעבן שלום פאר רבי נתן אדלער און ער פרעגט ווי גייט דער רבי, זאגט רבי נתן אדלער ׳צו אייך אהיים׳, זאגט ער, דער רבי זאל מוחל זיין צופארן דא צו מיין הויז, איך מוז ערגעץ צוגיין זייער וויכטיג אויף עטליכע מינוט נישט לאנג, דערנאך קום איך גלייך אהיים צו גיין, איך

---

31 יש לציין שכבר אגרא דפרקא (רמז שט"ו עם פי' אגרא דצבי מהגה"צ מווייצען ז"ל) שבעת שהלך לבקר את מרן רבינו הק' זי"ע בעת שכבו על ערש דוי, ובתוך הדברים אמר לו שיש לו הרבה מה לתקן, ואמר לו את הפי' הנ"ל על הפ' חסדי ה', ע"ש.

32 עיי' בספה"ק סידורו של שבת ח"א (שורש הראשון, ענף ב, אות ה) שמביא מימרא משמו של הגה"ק מאפטא ז"ל ומבואר שם שמאפטא עבר לעיר יאס [ואח"כ עלה למעזיבוש] וולש"ק: "ושמעתי בזה דבר נפלא הפלא ופלא בשם מחותני ידיד ה' וידיד נפשי הרב הגאון החסיד המפורסם נזר הקודש איש אלקים קדוש מו"ה אברהם יהושע העשיל נר"ו האב"ד דק"ק אפטא. ועתה הוא אשר הורם ואשר הונף אל קרית מלך רב ק"ק יאס הבירה יע"א" וכו', עיי"ש.

33 הגה"ק בעל בית היוצר ז"ל סיפר עובדא זו לפני תלמידיו בשם רבו המהר"ם א"ש ז"ל שסיפר העובדא בדרשת פתיחת הזמן בשם רבו מרן החת"ס ז"ל, הובא בספר דרך הנשר (בן תולדות וקורות חייו של הגה"ק רבי נתן אדלער ז"ל, אות ב) בשם מוה"ר יעקב ווייס ז"ל מדזישיבויא.

קום שוין נאך, זאגט דער חתם סופר אז רבי נתן אדלער האט אים געענטפערט, 'ניין דו קומסט שוין מיט מיר', זאגט ער, איך קען נישט, איך ווארט שוין זייער לאנג צו קענען זיך טרעפן מיט איינעם, און רבי נתן אדלער זאגט פארץ חתם סופר, 'משה'לע לייג אים אריין אין וואגן', דער חתם סופר כידוע איז געווען א גרויסער גיבור, ער האט דאך מקיז דם געווען יעדע שטיקל צייט, האט ער אריין געכאפט דעם איד און אים אריינגעשטופט אין וואגן אריין, און מ'האט אים אהיים געבומען צו אים אין שטוב, און רבי נתן אדלער האט פארשפארט די טיר, און יענער האט געמאכט קולות וברקים, פארוואס זענט עטץ געקומען כשודדים וכלסטים, וואס איז דאס?, נאך וואס ער האט זיך גוט גוט אויסגעשריגן האט ער אנגעהויבן פאלן צו די פום פון רבי נתן אדלער, און האט אים מודה געווען, אז ער איז געווען אויפן וועג צו טוהן עפעס אן עבירה, און רבי נתן אדלער האט אים געזאגט, יא יא פארדעם בין איך געקומען, איך וויים אז דו ביזסט אן ערליכער איד, ער איז געווען א רב אין א שיין שטעטל, האט ער געזאגט, איך וויים אז דו ביזסט אן ערליכער איד, איך וויים אז דו האסט געהאט א שווערען נסיון, איך בין אהער געקומען דיך צו ראטעווען פון א עבירה אזוי ווי יעקב אבינו איז געקומען ראטעווען יוסף הצדיק, ווען ער האט געזעהן די צורה פון יעקב אבינו.

רבינו: יא, ביי יוסף הצדיק איז געווען, נראה לו דמות דיוקנו של אביו.

ס'איז דא א שיין ווארט וואס מ'זאגט נאך (הובא בליקוטים שבספר אמרי שפר להרה"ק מראפשין ז"ל משמיה דהרה"ק רבי אריה לייב מלאנצהוט ז"ל) אויף די גמרא (קידושין פב.) 'אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה, אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה'. וויל ביי יוסף הצדיק איז דאך געווען נראה לו דמות דיוקנו של אביו (סוטה לו:), און דאס האט אים געהאלפן בעת נסיון, אויסער דעם שטייט דאך פון רמ"ק (בספרו אור החמה פ' וישב דף קצב.) אז ווען מ'לערנט און מ'פלאגט'זיך צו פארשטיין דאס לערנען, מ'פארשטייט נישט, איז אויך זאל מען זיך פארשטעלן צורת רבו, און דאס וועט העלפן אז מ'זאל יא פארשטיין, זאגט ער דאס איז די כוונה, 'אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה', ווען ער פלאגט זיך אויף א תום', 'אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה', וויי איז פאר איינעם וואס דארף עם האבן ביי א נסיון פון אן עבירה.

דער זיידע ז"ל אין ייטב לב (פרשת פנחס) ברענגט א מעשה, אז ס'איז געווען א תלמיד פונעם ראפשיצער רב וואס האט געזעהן זיין רבי'ן בהקיץ, האט ער פארשטאנען אז עפעס גייט פאהר, עפעס טויג נישט, שפעטער האט ער געזעהן אז ער איז ניצול געווארן פון א גרויסע מכשול בשוגג, זאגט דער ייטב לב אז דאס איז טייטש אין פסוק (במדבר כז, טז) 'יפקוד ה' איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם', אז ער זאל קומען פונעם עולם העליון צו די תלמידים אזוי ווי בחיים חיותו.[34]

אדמו"ר משבט הלוי: יא, אבער די פלא איז, ער איז דאך נישט געווען פון חסידישן חדר, רבי נתן אדלער איז נישט געווען פון די תלמידי בעל שם, און ער איז געפארן מיט קפיצת הדרך 'בדרכו'... אזוי שרייבט ער דארט.

רבינו: ס'איז נישט קיין חידוש אויף רבי נתן אדלער, ער איז געווען פאר זיך אליינם אויסגעארבעט אזוי. דער חתם סופר שרייבט אויף אים ער איז געווען גרוים אין מדריגות ווי א מלאך ה'.[35]

אדמו"ר משבט הלוי: יא, איך זעה ער שרייבט דאך אזוי ער איז געפארן מיט קפיצת הדרך 'בדרכו בקודש'.

רבינו: דער ישמח משה איז אמאל געווען אין בערעגסאז, ס'איז געווען פרייטאג, און ער האט געהאט א מנהג אז פרייטאג נאך חצות איז ער שוין נישט געפארן מיט קיין וואגן, און ער איז געווען אויף א ברית אין בערעגסאז, און

---

34 בייטב לב (שם) כ' לפרש המסורה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם (מג, יז), ואשר יבא את רעהו ביער לחטוב עצים (דברים יט,ה), נראה לי על פי המבואר בספרים כי מי שמחוקק בלבו ומצייר בעיניו צורת צדיק ורבו המובהק, הוא לעזר ולהועיל להגן עליו ולהנצל מן החטא. ועובדא ידענא מאשר ספרו לנו אשר היה בימי מחותני, האי סבא קדישא הצדיק הק' מוה' נפתלי זלה"ה מראפשיטין, באחד מגדולי תלמידיו וכו', וראה בהקיץ צורת רבו הק' ונרתע ושב לאחוריו, ואחר כך נודע הדבר כי זכות רבו רגליו ישמור. וזהו שנאמר יפקוד ה' וגו' איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם, כלומר אפילו בעת שיצא יהיה לפניהם צורתו, כמו אשר יבא שהוא לפניהם. וזה שאמרה המסורה ואשר יבא את רעהו (תלמידו, אפילו בהיותו) ביער לחטוב עצים, יעמוד אתו להגין עליו.

35 עי' בדרשת חתם סופר ח"ב (דף שע"ב, ובהג"ה שם ד"ה והנה) אריכת הסיפור, איך שכתב מרן החת"ס על רבו הגדול רבי נתן אדלער, שמדרגתו היה למעלה ממדריגת מלאך הק צבאות וכו', עי"ש.

דער עולם האט פארשטאנען אז ער וועט שוין אוודאי בלייבן אויף שבת דא, ווייל פון בערעגסאם ביז אוהעל איז א היפשער מהלך, און ס׳איז שוין געווען קרוב צו חצות, האט דער ישמח משה געזאגט מ׳זאל איינשפאנען דעם וואגן און מ׳פארט, מ׳האט איינגעשפאנט די פערד און אויף חצות איז מען געווען אין אוהעל.

דער ייטב לב האט געזאגט, אז ער האט געזעהן ווי ס׳שטייען דאאטשן... אזוי האט ער געזאגט, און זיי טרייבן די פערד, און ביי חצות איז מען געווען אין אוהעל.

אדמו״ר משכט הלוי: מיין זיידע דער ראחוב׳ער רב ז״ל (כ״ק הגאון הצדיק רבי שלמה זלמן פריעדמאן ז״ל, אבד״ק ראחוב יצ״ו ואח״כ בלוגאנו שבשווייץ, מגדולי תלמידי וחסידי רבותיה״ק העצי חיים והדבר״י ז״ל, נלב״ע ה׳ שבט תש״מ לפ״ק, מח״ם זבחי שלמה.) איז אמאל געווען מיטן רביץ ז״ל דער דברי יואל פרייטאג ביי א ברית ווייט אווק פון ניו יארק, פון ברוקלין, כ׳ווייס נישט ענעוי וואו, ס׳איז שוין נישט געווען פריה, און נאכץ ברית איז עפעס אן אלמנה געקומען אז זי וויל עפעס אדורך רעדן מיטן רביץ, די גבאים האבן געזאגט אז ס׳איז נישטא וואם צו רעדן, ס׳איז זייער זייער שפעט, אבער דער רבי האט געזאגט, אן אלמנה, זאל מען אריין לאזן, דער רבי איז לאנג געזעצן און איר אויסגעהערט, און די גבאים האבן נישט אויסגעהאלטן אינדרויסן, דער זייגער האט זיך געריקט און ס׳איז געווארן גענפערליך שפעט, האט דער ראחוב׳ער רב דערציילט אז ווען מ׳איז אריין אין די מאשין (קאר), האט דער ראחוב׳ער רב געפרעגט פארץ רביץ וואם וועט דא זיין, האט דער דערציילט די מעשה פונעם ישמח משה,[36] און ער האט

---

36 עיין בס׳ נפלאים מעשיך (ח״ב מערכת רביה״ק ז״ע) שמתאר השתלשלות הענינים בענין זה, וזה תוכ״ד: כשרביה״ק ז״ע שהה בעיירת שולץ-טעראס הלכו שם בימות החול לטבול במעיין שהיה שם, והיה קר מאוד ממש עד שכולנו כאחד הרגשנו שבאים לידי קפאון ח״ו, וגם הלכנו לטבול בהשווים-באויין שהיה בתוך ההאטעל וביום ששי נסע רבינו למקוה שהיה בבית מלון בסענט-מאריין, והגה״צ מראחוב זצ״ל היה שם בהאויטא והרה״ח ר׳ משה פרענקל ע״ה (שהיה הדרייווער) והרה״ח רבי יוסף אשכנזי המשב״ק וגם אני הקטן הייתי שם, ושם במדינת שווייץ כידוע אין היום גדול, וכשהגענו לסענט מאריין היה כבר אחר הצהרים ורבינו נכנס שם לתוך ההאטעל וגזו צפורניו לכבוד שב״ק במתינות, ורבינו עוד לקח פתקאות שם והראחובער רב היה מאוד מצטער כי כבר היה מאוד מאוחר ודאג שנגיע עוד קודם שבת להאכסניא בשולץ, וגש לרבי יוסף המשב״ק ע״ה והביע לפניו דאגתו מקוצר הפנאי כי עוד מעט וכבר פנה יום, וכשכבר יצאנו לדרך אמר הראחובער רב לרבינו שכבר מאוד מאוחר וחושש מאוד האם נגיע לשולץ עוד לפני השבת, ורבינו לא הגיב מאומה רק התחיל לספר כדלהלן:

פעם אחת ראו אצל ק״ז הישמח משה זי״ע קפיצת הדרך, וסיפר שמנהגו של מרן הישׂ״מ היה שלא לצאת לדרך או לנסוע בערב שב״ק אחר חצות, ופעם אחת נזדמן לו להשתתף בשמחת ברית מילה בערב שב״ק בא׳ מעיירי הגליל שהיו תחת מרותו, ומחמת סיבות שונות נתאחרה הברית מילה, והישמח משה דאג מאוד כי רצה להגיע לביתו עוד קודם חצות, ואז היה כבר קרוב לחצות היום, וישם לדרך פעמיו, ולפתע ראה שאלמוני אוהז בהלייצע״ס של הסוסים (מושכות העגלה) וצועק ערב שבת היום! ערב שבת היום!, ומיד קפצה להם הדרך והגיעו לעיר איהעל עוד קודם חצות.

לאחר זמן סיפר מרן הישמח משה שראה את המלאך הממונה על הדרך ונדמה לו צורתו כצורת אותו אלמוני שאחז בחבלי העגלה, ואותו מלאך בא לעזרתו שלא ישנה ממנהגו הקדוש.

ואה״כ המשיך רבינו לספר - פעם אחת ראו גם אצל ק״ז מרן הייטב לב זי״ע קפיצת הדרך, שמרן הייטב לב נסע עם אחיו הגה״ק רבי שמואל מגארליץ זי״ע להרה״ק השר שלו׳ מבעלזא זי״ע להסתופף בצילו בשב״ק, ובעת שנכנסו לקבל שלו׳ מהרה״ק ונתנו לו שלום החזיר להם שלום ולחש איזה דבר באזני משמשו, וכן לאחר השבת כשנכנס לקבל ברכת פרידה מהרה״ק לחש דבר מה באזני משמשו, ויהי בעיניהם לפלא.

ויהי כאשר שמו לדרך פעמיהם, נתקל מרן הייטב לב ברגלו והוכרחו לחזור לבעלזא, ונשארו שם לעשות את השבת השניה בצל הקודש, וכאשר נכנסו אל הרה״ק לחש עוד הפעם באזני משמשו.

הגה״ק ר״ש מגארליץ נפשו איוותה לדעת מהו פשר הלחישות, והלך לשאול המשב״ק אודות זה, ענה לו שכשבאתם בפעם הראשונה לחש לי הרה״ק ששני הצדיקים הגיעו לכאן בקפיצת הדרך, וכאשר לקחתם ברכת פרידה לחש לי הרה״ק ששני הצדיקים עוד יהיו פה גם לשבת הבאה, ועתה כאשר הזרתם לחש לי הלא אתה רואה שכאשר אמרתי כן היה.

ואה״כ המשיך רבינו וסיפר - שאצל אביו מרן הקדושת יו״ט זי״ע ראו ג״כ פעם ענין של קפיצת הדרך, שפעם אחת הסתופף מרן הקדושת יו״ט זי״ע בצל אביו הייטב לב בימים הנוראים, וכידוע תפילותיו של מרן הייטב לב ודרשותיו היה בבכיות עצומות בהתעוררות ודביקות עצומה עד שמרן הקדושת יו״ט הרגיש אחר הימים נוראים שלבו נשבר לרסיסים, ובמוצאי יוהכ״פ אמר מרן הקדושת יו״ט להגה״צ רבי אברהם חיים סלאטפינער זצ״ל (שהיה תלמיד של בעל היש״מ) לאמיר פארן קיין צאנז אויף א אביסל שמחה, ושברו עגלה וסוסים ושמו לדרך פעמיהם. ומחמת קוצר הזמן וארכיות הדרך נסעו יומם ולילה כדי שיוכלו להגיע לצאנז עוד לפני יו״ט, והסוסים כבר נתייגעו מטורח הדרך, אז שכרו עגלה אחרת והמשיכו בדרכם.

געזאגט פאר"ן רבי"ן, נו?..., האט זיך דער רבי אנגערופן י"א ו'וער **כ**'ען ה'יינט, דאס איז דאך דער שם יוה"ך אין די ראשי תיבות. און ער זאגט, מ'איז אנגעקומען.

רבינו: דאס שטאמט נאך פון רבי"ן פון לובלין אזוי זאגט מען נאך, אז ער האט אזוי ממשיך געווען א ענין פון קפיצת הדרך, דאס איז דער זעלבער שם פון די סופי תיבות פון כ"י מלאכי"ז יצו"ח ל"ך.[37]

דער אפטער רב ברענגט אין אוהב ישראל (בליקוטים בסוף הספר) דעם מדרש "הנפטר מחבירו אל יפטר אלא מתוך דבר הלכה, מאי הלכה, יחיד ורבים הלכה כרבים". טייטש דער אוהב ישראל אזוי, אז דער שם פונעם מלאך וואס איז ממונה על הדרכים איז יוה"ך די סופי תיבות פונעם פסוק (תהלים צא, יא) כ"י מלאכי"ז יצו"ח ל"ך, און דאס איז די ראשי תיבות פון י'חיד ו'רבים ה'לכה כ'רבים, איז הנפטר מחבירו זאל דערמאנען דוקא די הלכה וואס איז מרמז דעם שם, ס'זאל איהם זיין א שמירה בדרך.[38]

פון טאטן ז"ל האב איך געהערט אזוי, אז דער קדושת יו"ט האט אמאל געוואלט זיין סוכות אין צאנז, האט ער אזוי פארציילט, אז ער איז ארוים געפארן, ער האט זיך ארוים געלאזט נאך יום כיפור און איז געפארן קיין צאנז, ערב סוכות אינדערפרי איז ער שוין אהנגעקומען ביז בארדיוב, פון דארט איז אבער נאך דא א מהלך ביז צאנז, און דארטן האט מען אים געזאגט אז ער זאל שוין בלייבן דא אויף יו"ט, ער זאל בלייבן אויף סוכות דארט אין בארדיוב וויל ס'איז זייער שפעט אז מ'זאל נאך קענען אנקומען אויף צאנז, אבער ער האט געזאגט אז ער פארט וויטער, ער האט געהייסן איינטוישן דעם בעל עגלה, און מ'פארט, דער טאטע ז"ל האט אזוי פארציילט, איך האב עם געהערט פון אים, אז ער איז אנגעקומען קיין צאנז פארנאכטס, ממש צום זמן איז ער אנגעקומען אין שטאט, איז ער געגאנגען שלום נעמען ביים דברי חיים, און דער דברי חיים איז שוין געשטאנען מיטן טלית אריינצוגיין צו מנחה, ער איז שוין געווען גרייט, און דער קדושת יו"ט איז אריין געקומען שלום געבן, האט אים דער דברי חיים געזאגט, אויף דיר האב איך געווארט, כ'האב געוואוסט אז דו קענסט פארן, אבער אזוי גוט אז דו קענסט פארן האב איך נישט געוואוסט.....

בערב סוכות בבוקר הגיעו לעיר בארדיוב, וכששמעו האנשים שרצונם עוד להגיע עד יו"ט לעיר צאנז לא האמינו למשמע אזנם כי הדרך היה ארוכה מאוד, אמנם מרן הקדושת יו"ט לא שת לבו לכל זאת והמשיכו בדרכם עד שהגיעו סמוך לחשיכה לעיר צאנז, אמנם מרן הקדושת יו"ט היה עייף ויגע מטלטולי הדרך ע"כ התפלל מנחה ומעריב במנין אחר וקידש על היין ואכל קצת ואח"כ הלך לקבל פני רבו הקדוש.

ובאותו שנה איחר מרן הד"ח להכנס לשולחנו, כי מנהגו היה מידי שנה בשנה שבליל א' דסוכות היה נכנס מיד אחר התפילה לערוך שולחנו, ובאותו שנה נכנס ממש כשמרן הקדושת יו"ט הגיע לבית מדרשו, וכאשר הקדושת יו"ט נתן שלום לרבו הדברי חיים שאל לו הד"ח נו, עטס זענטס גוט געפארן?, והבין הקדוש"ט שהיה לו קפיצת הדרך.

וסיפר רבינו שאביו נענה אח"כ ואמר בענוותנותו: מיינע עלטערן האבן געהאט קפיצת הדרך און זיי האבן געזעהן אז זיי האבן קפיצת הדרך, איך וויס נאר אז איך האב געהאט קפיצת הדרך.

והנה לא יאומן כי יסופר! שתיכף כשרבינו גמר לספר הסיפורים ראינו לפתע שאנו הגענו כבר לעיירת שולץ והיה קפיצת הדרך ממש במלוא מובן המילה, ועמדנו משתוממים כי לפי השערתינו היה הדרך ארוכה פי כמה ועוד כמה עקולי ופשורי שיש שם בהדרכים כידוע, ועתה הגענו ועוד היה היום גדול, וראינו עין בעין שרבינו עורר ע"י הסיפורים את הנפש הנפלא שנתנוסס לעינינו וכל פעם שפגשתי את הגה"צ מראחוב זצ"ל כגון כשהיה באנטוערפען וכו' היה שואל אותי בפליאה והתרגשות אם אני זוכר את הקפיצת הדרך.

---

37 כן מובא בספר מהרי"ד מבעלוא (פ' חיי שרה) שהרה"ק החוזה מלובלין ז"ל חזר פעם בערב שב"ק עם כמה מתלמידיו מאיזה עיירה רחוקה מביתו מברית מילה שנתכבד בה בסנדקאות, ויהי בהיותם בדרך התחילו הסוסים לטבוע בבוץ בלי יכולת לצאת משם, ניסו החסידים להוציאם בדרכים שונות אך ללא הועיל, לא ידעו החסידים לטכס עצה, בעוד חששם גובר שלא יבואו ח"ו לידי חילול שבת, שהרי היו עדיין רחוקים מביתם, עד שאזר אחד התלמידים עוז, ובלית ברירה פנה אל רבו הק', ואמר לו שאין מנוס אלא שהרה"ק ישתמש ויאמר השם של שמירת הדרך, נענה הרה"ק מלובלין ואמר: "א, ווער פען היינט?", כיון שיצאו מילים אלו מפיו הק' הצליחו הסוסים להוציא רגליהם מטיט היון, וחיש מהר הגיעו לביתם בקפיצת הדרך, וביאור הענין הוא, כי השם של שמירת הדרך - יוה"ך - יוצא מסופי תיבות של הפסוק כ"י מלאכי"ז יצו"ה ל"ך, והרה"ק בענוותנותו וכחכמתו הטמין את השם ברמז באמרו: י"א ו'וער פ'ען ה'יינט - שראשי התיבות הוא השם הנ"ל ולכן קפצה להם הדרך. ועיי"ש בס' מהרי"ד עה"פ הוא ישלח מלאכו לפניך.

38 וולש"ק שם באוהב ישראל: "במדרש הנפטר מחבירו אל יפטר אלא מתוך דבר הלכה. ומאי הלכה. יחיד ורבים הלכה כרבים. עכ"ל המדרש. פי' כי שם של שמירת הדרך הוא יוה"ך היוצא מן ס"ת מפסוק (תהלים צא, יא) כי מלאכיו יצוה לך, והם ר"ת של י'חיד ו'רבים ה'לכה כ'רבים שהוא ג"כ שם זה", עכלש"ק.

הרש"ה: ער האט געזאגט אז ער וויל גיין נעמען אביסל שמחה אין צאנז.

רבינו: אזוי זאגט מען נאך, אבער איך האב עס נישט געהערט פון טאטן, פון טאטן ז"ל האב איך נאר דאס געהערט.

אדמו"ר משבט הלוי: מ'זאגט, אז דאס האט ער געזאגט, ווייל ער האט זיך געוואלט פארענטפערן פארוואס ער איז אוועק געפארן אויף יום טוב פון סיגוט פונעם טאטן (מתוך הייטב לב ז"ל).

*

בעל האכסניא: וועלן האט זיך אנגעהויבן דער קשר דאס ידידות פון רביץ מיט הרב וואזנער (כ"ק הגאון האדיר בעל שבט הלוי ז"ל), נאך די חתונה?

רבינו: יא, אוודאי נאך די חתונה האמיר געהאט שייכות, און שפעטער אויך, כ'בין געווען אפאר מאל ביי אים שפעטער, במשך די יארן.

אדמו"ר משבט הלוי: ס'איז געווען א דבר ידוע דאס שטארקע ידידות פונעם זיידן ז"ל, מיטן רביץ יבדל לחיים טובים ארוכים.[39]

---

39 כ"ק הגאון האדיר בעל שבט הלוי ז"ל הביע את חיבתו והערכתו לכ"ק מרן רבינו שליט"א בהזדמנויות שונות, ופע"א שלח למסור לו בשמו כהאי לישנא: "איך בין אים מכיר טובה ווייל ער איז מעמיד הדת על תילה".

ד

ונעתיק כאן מתוך שיחות קודש בעת שביקר מרן רבינו שליט"א בביתו נאוה קודש בשבונת זכרון מאיר בבני ברק יצ"ו יום ד' פרשת וירא תשס"ט לפ"ק

הגאון בעל שבט הלוי: איך פריי זיך אייך צו זעהן, מ'זעהט אייך ברוך השם, שמח וטוב לב.

רבינו: ברוך ה', ברוך ה'.

דער רב האט דאך געזאגט אז דער אייבערשטער טוט אסאך חסדים, מיט מיר האט דער אייבערשטער אויך געטון אסאך חסדים.

הגאון בעל שבט הלוי: איך וויס עס, און איך פיל עס, און איך בעט דעם אייבערשטן אז דער אייבערשטער זאל מאכן מיט אייך וויטער חסדים, במקומך יושיבוך ובשמך יקראוך ומשלך יתנו לך (מד"ר שה"ש פ"ג י"א).

ואחרי שהאריכו במו"מ של הלכה אמר הגאון בעל שבט הלוי: אשריכם! - איך וויס דאך, כ'הער נאך, מען הערט דאך א גוטן שם - אז איר דארט אין אייער ממלכה זענט איר שטארק דערבי.

רבינו: כ'בין נאך היינט אין די ישיבה.

הגאון בעל שבט הלוי: איך וויס, איך וויס דערפון אז איר זענט נאך אין די ישיבה.

דער חזון איש פלעגט מיר צו זאגן אז ס'איז א גס אז אונזער סביבה זכרון מאיר איז דער רב א ישיבה מאן.

רבינו: כ'פרוביר צו זיין אין די ישיבה מיט די בחורים ווי וויט מעגליך.

וכאשר נפרד ממנו ברוב חביבות ברכו כ"ק הגאון בעל שבט הלוי זצ"ל ואמר: א יישר כח, ס'האט מיר זייער דערפריידט, יוסף ה' ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דיבר לכם.

ד

ובעת שביקר מרן רבינו שליט"א בביתו נאוה קודש בשבונת זכרון מאיר בבני ברק יצ"ו יום ג' פרשת משפטים תשע"ב לפ"ק:

הגאון בעל שבט הלוי: איך וויל -און איך וויל אויך בשם ערליכע אידן - פאר אייך מחזיק טובה זיין, קודם אין אייער הרמת תורה, וואס איר האט געמאכט אין מאנטרא, וואו איר האט געמאכט א בית המדרש אויף לימוד התורה (ה"ה היכל התורה המפורסמת מלא ספרים בבנין ביהמ"ד הגדול מוקדש רק ללימוד התורה יומם ולילה).

און צווייטנס אויף די זמנים פון די חתונות (בן התקנות שהתקין רבינו שליט"א אצל החתונות שזמן ברהמ"ז לא יאוחר משעה 11:00 בלילה), איך האב אמאל געזעהן אין די חידושי הרא"ה (ה"ה הגאון רבי אהרן הלוי מבארצלונה בעל מחבר ספ' החינוך) אין קידושין צום סוף, וואו עס איז אריינגעדרוקט א תקנה פונעם הפלאה זכותו יגן עלינו, ער איז געווען א רב אין א שטעטל אין גאליציא (בעיירת וויטקעוו), בעפאר ער איז געקומען אויף פראנקפורט -דמיין, שטייט דארט אז ער האט געמאכט א תקנה אז ביי א חתונה טאר נישט זיין מער וואו א מנין מענטשן...

דאס (שתיקן רבינו לסיים את החתונות מוקדם) איז א תיקון אויף קריאת שמע של שחרית, און ס'איז א תיקון אויף זמן תפילה שפעטער.

רבינו: ס'איז א תיקון אויף אלעמען...

הגאון בעל שבט הלוי: און ס'איז אויך א תיקון אויף די ריבוי דברים, ריבוי שטותים, וואס די בדחנים פארברענגען די צייט, מיט די בדחנות מער ווי מיט די התונה אליינ'ס.

און אויסער דעם, ווייל איך אייך מחזיק טובה זיין בשם הכלל, וועגן אייער קאמף אקעגן אינטערנעט, מיר וויסן פון דעם, ס'איז באוואוסט אז איך האב שוין געדרשנט אויף דעם פאר צען-פופצן-צוואנציג יאר, האב איך שוין געדרשנ'ט אפשר צען מאל.

רבינו: יא, ס'איז א גרויסער פראבלעם.

הגאון בעל שבט הלוי: ס'איז א גרויסער גרויסער פראבלעם, איך האב יעצט געהאט פון ליעקוואד, פון די מנהיגים, נוסחאות פון שאלות וועגן די אינטערנעט, און איך האב נישט געעגטפערט למעשה. פארוואס? ווייל זיי האבן געפרעגט שאלות ווען יא, און ווען נישט, איך וויס נישט

וואס איז די יא און וואס איז די נישט, למשל זיי האבן געפרעגט, אויב ער לייגט אוועק דעם אינטערנעט, פארלירט ער די פרנסה, וואס וויל ער? איך זאל זאגן ער זאל נישט אוועק לייגן?!

רבינו: אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר (לשון חז"ל במס' ב"ב פט.).

הגאון בעל שבט הלוי: יא, אזוי ווי איר זאגט.

ואחרי שהאריכו במו"מ של הלכה כדרכה של תורה נפרד ממנו כ"ק הגאון בעל שבט הלוי זצ"ל ברוב חביבות ואמר: דער אייבישטער זאל העלפן, אז די נשיאות וואס דער אייבישטער האט איך געגעבן, איז הז"ל (כתובות קג:) זאגן דאך נהוג נשיאותך ברמה, 'ברמה' איז דער פשט אז ווי אימער זאל זיין ידו על העליונה.

רבינו: אמן.

וחזר הגאון בעל שבט הלוי על ברכתו: נהוג נשיאותך ברמה.

ד

ושוב שנית לקדשה בשיחות קודש בעת שביקר מרן רבינו שליט"א בביתו נאוה קודש בשכונת זכרון מאיר בבני ברק יצ"ו יום ה' פרשת ויקהל תשע"ד לפ"ק:

הגאון בעל שבט הלוי: איך בין אייך מכיר טובה אז איר האט אין די לעצטע פאר יאר אויפגעטוהן אין אלע ענינים וואס דערהאלטן די יהדות החרדית, דאס ערליכע אידישקייט, שחיטת עופות (בבית השחיטה המהודרת בקרית יואל שבו משקיעים דמים תרתי משמע בהידורי כשרות ובפרט בבדיקת צימת הגידין) און שחיטת בהמות (במדינת טעקסאס ולאחרונה גם בפנסילבניה שתיקון רביע שתהא שחיטה מונחת, ועוד הידורים שונים בניקור וכדו') און קמח למצות (מה שעלה בידי מרן רבינו שליט"א לסדר אפיית המצות מחיטי אריזונא ששם אין גשמים יורדים בימות הקיץ).

רבינו: ברוך ה', אין אמעריקא איז דא וואו ס'איז אביסל נאכגעלאזט די כשרות, ס'איז דא א הנחה.

הגאון בעל שבט הלוי: כ'האב פונקט דערמאנט פאר רבי חיים (בנו כ"ק הגאון רבי חיים מאיר הלוי וואנגער גאב"ד זכרון מאיר בני ברק מלפנים אב"ד דקהילתינו בלאנדאן יע"א) - איך בין דאך א איש שלום - וועז ס'איז געווען די מחלוקה... האב איך געמאכט מיט א בריוו א שלום, נישט ממש שלום נאר א רוהיגקייט, האט מיך אייער טאטע אנגערופן צעהן מינוט פאר שבת 'איך וויל אייך מכיר טובה זיין, אויב נישט אייער בריוו, העט איך געפאלן', דאס לשון האט ער מיר געזאגט.

ד

וכן הביע אז כ"ק הגאון בעל שבט הלוי זצ"ל ברכים את חיבתו והערכתו הגדולה לכ"ק מרן רבינו שליט"א כאשר האציל מברכותיו לפני ציבור אנשי שלומינו בזה"ל:

"להמוני חרדים של קהילה קדושה סאטמאר בני ברק, כבוד ידידי ומכבדי הגאון הצדיק רבי אהרן ה' יגן עליו במעשיו הטובים, ויזכה לזכות את בית ישראל בתורה וביראה ובכשרות ובמעשים טובים, יוסף ה' עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דיבר לכם, הקב"ה זאל

מגין זיין אויף די קהילה קדושה, הקב"ה זאל מגין זיין אויף די קהילה קדושה אין אמעריקא, ובכל מקום שיד הקב"ה מגיע לשם, ויהי רצון מלפניך שנזכה לביאת משיח צדקינו ברחמים גדולים אמן".

רבינו: יישר כח, יישר כח אויף די ווארעמע ברכה, דער אויבישטער זאל העלפן אסאך געזונטע יארן.

הגאון בעל שבט הלוי: אמן.

ער האט מיר אמאל געזאגט, נאך מיט מער ווי צוואנציג יאר צוריק, כ'האב אים געזאגט, אז ער האט נישט קיין צייט, אבער איך זעה מיטן קרית יואל'ער רב (מרן רבינו שליט"א) פארברענגט מען אזוי לאנג, האט ער געזאגט, מיט אים יא, מיט אים קען איך רעדן איבער אלעם.

ביים רבי'ן דער ברך משה ז"ל האט ער מיר אויך אמאל געזאגט, וועז ער איז ארויס געגאנגען פון א באזוך ביים ברך משה האב איך אים געפרעגט, נו ווי אזוי איז געווען? ווי אזוי ער האט הנאה געהאט? האט ער מיר געזאגט, ס'איז מיר געווען א פלא, כ'האב געהאט א שווערע שאלה אין הלכות מקוואות, און כ'האב מחליט געווען אז פון דעם וועלן מיר שמועסן, איך בין געלעגן דעמאלטם אין די נושא וויל כ'האב געהאט אדורך געטוהן די שאלה, און ער איז נישט דעמאלטם געלעגן אין די נושא, אבער ער איז ארום געשווימען דארטן אינעם גאנצן ענין ווי איינער וואס האט דאס יעצט תיכף בעפאר אדורך געלערנט, דער זיידע ז"ל האט דאס שטארק מפליא געווען.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

וברכו רבינו: לחיים, הצלחה רבה מיט סייעתא דשמיא, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען זיצן על התורה ועל העבודה און פירן די קהילה מיט די מוסדות, די ישיבה מיט די בחורים מיט סיעתא דשמיא, זכות אבותיו מסייעתו, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל האבן ברכה והצלחה.

אדמו"ר משבט הלוי: אמן.

רבינו: א גוטן טאג.

אדמו"ר משבט הלוי: א גרויסן יישר כח.

וליוה את רבינו, ונפרד רבינו ממנו בידידות רב

זכות הגליון
בשבוע זו נתנדב ע"י

ידידינו הרבני הנגיד הנכבד,
רודף צדקה וחסד

מו"ה שלמה יעקב מערץ הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

לעילוי נשמת אמו

האה"ח ריזל רוזא ב"ר שלמה יעקב ע"ה

נלב"ע כ"ו תמוז

ת.נ.צ.ב.ה.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מסיבת לחיים לרגל התמנות הרה"ג רבי אליעזר מרדכי אפרים סופר שליט"א לשרת בקודש בתור רב דקהלתינו הק' בעיר לינדען יצ"ו

יום ג' פרשת בלק תשפ"ב לפ"ק
בבית כ"ק רבינו שליט"א בוויליאמסבורג יצ"ו

כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו. רש"י זאגט, אני מסתכל בראשיתם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים כצורים וגבעות על ידי אבות ואמהות. אני מסתכל בראשיתם, איך קוק אינעם ראשית, אין די התחלה, דאס איז א געוואלדיגע זאך, א איד דארף אלעמאל קוקן דעם מאן באת, פון וואו קומסטו, פון וואו מ'שטאמט, וואו מ'האט געלערנט, דע מאין באת איז נישט נאר דער פשט אין גשמיות, נאר דע מאין באת מיינט מען אין רוחניות, וועלכע קהילה האסטו געלערנט, וועלכע ישיבה האסטו געלערנט.

אני מסתכל בראשיתם, אונז קוקן מיר דא, עס זענען געקומען נאך די קריג זענען געקומען אידן, זיי זענען אנגעקומען אהער אין די מדינה, ס'איז געווען א מדבר שממה, ס'איז געווען פוסט און ליידיג, און יעדע קלות האט שורה געווען, און דער פעטער ז"ל איז געקומען אהער דא, ער האט מזכך געווען און מטהר געווען די מדינה, ער האט אריין געלייגט אן עבודת הקודש מיט זיינע הייליגע תפילות און די געוואלדיגע גרויסע פעולות וואס ער האט געטוהן, ער האט אראפ געלייגט יסודות אין די מדינה הטמאה - וואס איז געווען א מקום הפקר, דאס הפקירות האט שורה געווען - מ'זאל קענען אויפשטעלן די קהילה, געבויעט אזוי ווי ס'איז געווען אמאל, אזוי ווי ס'איז געווען אין דער אלטער היים, אזוי שיין ווי אינדערהיים, און אין א געוויסע מאס קען מען נאך זאגן אפילו נאך שענער ווי ס'איז געווען.

אני מסתכל בראשיתם, מ'דארף שטענדיג קוקן בראשיתם, אין ראשית, דער פעטער ז"ל האט זיך מייגע געווען, ער האט זיך געפלאגט, ער האט אויפגעשטעלט א יסוד, און נאכדעם אז ס'שטייט שוין א יסוד מיט א בנין, קען שוין יעדער נאכמאכן, מ'קען שוין נאכגיין די זעלבע זאך, ס'האט זיך געבויעט אזוי, אויף דעם יסוד האט זיך אויפגעשטעלט שיינע קהילות, אין ווילליאמסבורג, אין בארא פארק, אין מאנסי, אין מאנטריאל, אין ארץ ישראל, אמאל איז געווען קרוינהייטס איז אויך געווען, אין קרית יואל א שיינע קהילה נאה וחסידה, און יעצט בויעט זיך אויף א נייעם מקום, ס'איז זייער ענג די דירות דא אין שטאט, ס'איז זייער טייער, און אידן ציעהן זיך ארויס אין אנדער מקומות, אין נייע מקומות.

דער נייער מקום וואס עס שטעלט זיך יעצט ארויס איז אין לינדען, עס האט זיך צוזאם געשטעלט דייקא חסידישע אידן, זיי האבן זיך צוזאם געשטעלט און געמאכט א ישוב. מ'דארף דערמאנען לשבח דעם קאסאנ'ער רבין שליט"א וויל ער איז געווען דער נחשון בן עמינדב אין יענעם מקום, און ס'האט זיך צו אים צוגעצויגן דייקא חסידישע אידן פון אסאך קרייזן, פון אסאך קהילות, און ס'איז געווארן שמו הולך לפניו, ס'איז א שיינע בליהענדיגע חסידישע קהילה, א שיינער ישוב וואס דארט וועט זיין, און דאס איז ערשט אן התחלה, עס וועט נאך וואקסן און

ס׳וועט נאך צוקומען נאך אידן, עס וועט נאך וואקסן און ס׳וועט נאך זיין אן עיר ואם בישראל אויף א שיינעם און אויף אן ערליכן אופן מיטן אויבערשטן׳ס הילף.

אונזער קהילה האט זיך אויך ארויס געצויגן דארט חשוב׳ע יונגעלייט, און ס׳איז געקומען די צייט מ׳זאל מאכן אן אייגענע ביהמ״ד אן אייגענע קהילה, אייגענע מוסדות, דארף מען דאך האבן אן איש על העדה, און מ׳האט אויפגענומען א חשוב׳ן רב, אני מסתקל בראשיתם, ער שטאמט פון גדולי תורה, מרביצי תורה, זיי זענען געווען פון די שענסטע רבנים אין דער אלטער היים, זיי זענען געווען גאונים מפורסמים, לאורם הלכו אסאך חשוב׳ע אידן, מעמיד געווען תלמידים, שיינע קהילות געווען. אני מסתכל בראשיתם, דער אויבערשטער זאל העלפן ס׳זאל זיין זכות אבותיו מסייעתו.

דער אויבערשטער זאל העלפן, די קהילה דארף צו זיין געבויעט אויף דעם, אויף כי מראש צורים אראנו, אני מסתכל בראשיתם, שטענדיג קוקן אזוי בראשיתם, אויף דעם מייסד הקהילה וואס ער האט געלערנט, וואס ער האט געמאנט, וואס ער האט געפאדערט, עס זאל זיין אן ערליכע חשוב׳ע חסידישע קהילה, זיין חסידישע יונגעלייט טאקע, נישט נאר אין חיצוניות, נאר אין פנימיות, סיי אין פנימיות און סיי אין חיצוניות, באמת דער עיקר איז דער פנימיות, נאר אויפן חיצוניות זעהט מען דאס פנימיות, דער אויבערשטער זאל העלפן עס זאלן זיין ערליכע חסידישע יונגעלייט, קובע זיין עתים לתורה, דאוונען ווי חסידישע אידן, פירן זיך ווי חסידישע אידן, און זיין טאקע חסידישע אידן במלוא מובן המילה, פירן דאס שטוב, די הייזער, אויף אן ערליכן חסידישן אופן. עס זאל זיין אני מסתכל בראשיתם, אזוי ווי דער פעטער ז״ל האט געוואלט, און האט געמאנט, און האט געפאדערט, אין אלע ענינים, אין חינוך הבנים, אין חינוך הבנות.

מיטן אויבערשטן׳ס הילף איז מען מייסד א תלמוד תורה, א בית חינוך לבנים, און אויך א בית חינוך לבנות, ס׳זאל זיין אן ערליכער בית חינוך, אויפן וועג וואס איז מקובל, ווי כ׳האב געזאגט, אני מסתכל בראשיתם, מ׳וועט מקפיד זיין אויף די ערליכקייט, אויף אפגעהיטנקייט, אויף איידלקייט, אין חינוך הבנים מחנך צו זיין די קינדער לתורה וליראת שמים ולמידות טובות, און דאס זעלבע אין בית חינוך לבנות, מחנך צו זיין, כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, האט מען מקדים געווען כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. און די וואך אויך מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל, איז אויך אויף די זעלבע בחינה, עס זאל זיין מה טובו אהליך יעקב.

דער פעטער ז״ל האט אמאל געזאגט, כה תאמר לבית יעקב, מ׳זאל אזוי מחנך זיין די נשים, אז ותגיד, זי זאל זאגן, לבני ישראל, פאר אירע קינדער, וואס זי וועט מחנך זיין אירע קינדער. מה טובו אהליך יעקב, אז ס׳וועט זיין מה טובו אהליך יעקב, וועט זיין משכנותיך ישראל, אז ס׳זאל קענען ראוי זיין השראת השכינה בישראל, אז מ׳איז ערליך און אפגעהיטן מיט צניעות, אז מ׳איז מקפיד אויף צניעות, טאמער חלילה איז מען נישט מקפיד אויף צניעות, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, אזוי שטייט אין פסוק, כדי ס׳זאל זיין משכנותיך ישראל, מוז זיין ערליכע צניעות׳דיגע הייזער.

דער אויבערשטער זאל העלפן די אלע תושבים דארט זאלן זיך טאקע מקבל זיין ס׳זאל זיין כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו, דער אויבערשטער זאל העלפן דער רב זאל זיין דער איש על העדה, ער וועט אי״ה פירן די קהילה און די מוסדות, ער זאל זוכה זיין צו הרבצת התורה, ס׳זאל זיין הוראת״ו בקדושה, ער זאל זיין א מורה הוראה פאר די אלע שואלים דבר ה׳ זו הלכה, ער זאל זוכה זיין משמיע צו זיין דבר ה׳ בימי שבת ומועד ובכל עת ובכל זמן וועז עס פעלט זיך אויס, מדריך צו זיין אידישע קינדער, אכטונג צו געבן אויף גחלת ישראל ולרומם קרן התורה וישראל.

מיר וואונטשן גרויס הצלחה פאר די קהילה, גרויס הצלחה פאר התייסדות המוסדות, און א ברכה והצלחה פאר דעם נייעם רב פון לינדען, דער אויבערשטער זאל העלפן, ברוך ה׳ כ׳זעה עס זענען זיך צוזאם געקומען דא די עלטערן און די קרובי משפחה, זיי זאלן אלע זעהן נחת דקדושה, ער זאל קענען זיצן מיט הרחבת הדעת און עוסק זיין בתורה, און פארן׳ן גאנצן ציבור כל העם יבא בשלום, אלע זאלן זיצן באהבה ואחוה ושלום וריעות, און דינען דעם באשעפער כראוי פאר א קהילה נאה וחסודה, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן אלע זוכה זיין, וואו אידן זענען, זאלן זיי זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

בית המדרש
בית מנחם ציבי
נתייסדה ע"י כ"ק מרן רביה"ק זיע"א

דקהל
יטב לב דסאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

בס"ד

תשית לראשו עטרת פז

ותעבור הרינה באזנינו, אשר נבחר איש על העדה בקרב קהלתינו, איש ציר נאמן, אשר הונף וגם הורם, וזכה להתעטר בעטרה לראשו בעדיים, כי תשית לראשו עטרת פז לעילא מכל ברכתא, יחד כולם הודו והמליכו בתפארת, בברכת צלח רכב על דבר אמת, לעמוד לנם בקהלא קדישא לעטרת, ויהי ה' אלקיו עמו להשיב מענה לדון ולהורות, ולהרחיב גבולי הקדושה, אשר יעלה ויפריח בסייעתא דשמיא

ה"ה המאור הגדול לממשלת התורה וההוראה, שוקד על דלתי התורה מצפרא ועד רמשא, מלא וגדוש בתורה וביראה וחסידות, ענף עץ אבו"ת, נצר חוטר ממאורי הדורות, משיב בשפה ברורה דבר ה' זו הלכה, דורש טוב לעמו בחוט של חסד בנעימה, אהוב על הבריות ונערץ בפי כל העדה, כשמן הטוב תורק שמו ברננה

ה"ה הרה"ג כש"ת רבי

אליעזר מרדכי אפרים סופר

שליט"א

מגיד שיעור בבית מדרשינו
בחבורת יסודי התורה

אשר רבים שותים את דבריו, בשיעוריו היקרים והנחמדים,
ומשפיע מאור תורתו, יחזו ויפרחו יושבי בצלו

ע"י מרדכ"י גדול ליהודים, דורש טוב לעמו

לרגל אשר הונף ואשר הורם להשפיע
ממעיינו, כי אב"ד נאמן קראת לו

ובהורמנא דמלכא נתמנה ע"י
כ"ק מרן רביו הגה"ק שליט"א

לשרת בקודש ולכהן פאר בתור

רב דקהלתינו הק' לינדען
בעיר ניו דזשערסי יצ"ו

לעמוד בראש הקהלה והמוסדות
קהלה נאה וחסודה העומדים בראשית פריחתם, בקיבוץ
מפואר מסלתה ומשמנה של אברכי אנ"ש

ובסייעתא דשמיא ישכיל ויצליח להרחיב גבולי הקדושה בעוז ותעצומות

יתעלה על גם לשבח ולתהלה, תוך אמוני עם סגולה, ויזכה לעמוד על משמרתו משמרת הקודש לאורך ימים ושנות חיים, לעבוד עבודת אב"ד להרבין תורה והוראה, במדה גדושה, ויהא רעווא שיזכה לעמוד לנם עדתינו הק' ברב סייעתא דשמיא, ולהגביר חיילים לתורה ועבודה בעוז ותעצומות, ויעלה ויצליח על במתי התורה והוראה מתוך שמחה והרחבת הדעת דקדושה, עד ביאת גוא"צ ומלכינו בראשינו בב"א.

המברכים בברכת התורה

הגבאים • הנהלת ביהמ"ד • מקשיבי השיעור

דרשת הגאון הצדיק המפורסם

רבי מנחם מאיר ווייסמאנדל שליט"א

אבד"ק נייטרא מאנסי יצ"ו

אצל מעמד התמנות וועדי הוראה למקצועות מיוחדים

שע"י בית הוראה דקהלתינו הק' בקרית יואל יצ"ו

יום ד' בלק תשפ"ב לפ"ק

בבית כ"ק רבינו שליט"א בקרית יואל יצ"ו

כבוד הגה"צ דער דיין זאל זיין געזונט און שטארק, חשוב'ע ראשי קהילה, חשוב'ע יונגעלייט תלמידי חכמים, כל אחד ואחד בשמו הטוב יבורך ויהולל.

די וועלט זאגט נאך א ווארט פון בריסקער רב אזוי, וועז יעקב אבינו איז נפטר געווארן, ווייסט דאך יעדער וואס שטייט אין רש"י, עשו האט מערער געווען, ער האט געקריגט אויפן פלאץ אז יעקב אבינו טאר נישט ליגן דארטן, און מ'האט געהאט מיט אים גאנצע פלפולים אזוי און אזוי, ביז ס'איז געקומען דארט חושים בן דן, ער האט אים געווארפן א שטיין אין קאפ אריין, און ער איז געשטארבן. דער בריסקער רב זאגט אזוי, ס'איז דא א מעשה יעקב קומט מיט זיבעציג אייניקלעך, ער קומט אראפ, מ'דארף באגראבן יעקב, מוז מען נעמען דעם אייניקל, ווי מ'רופט דאס היינט אן 'אינוואליד' ער זאל קער נעמען פון די גאנצע מעשה, ער זאל ווארפן די שטיין, עס האבן נישט געקענט אלע אנדערע מאכן דאס? זאגט ער אזוי, עשו איז דאך נישט געקומען מיטאמאל מיטן טענה געב מיר דעם פלאץ, צוביסלעך האט ער געזאגט נאך א טענה, נאך א טענה, ביז דער עולם האט זיך צוגעוואוינט, און מ'האט געהאט משא ומתן מיט אים, עס איז אדורך געגאנגען אפאר מינוט חושים בן דן האט דאך נישט מיטגעהאלטן דעם גאנצן שמועס, וואס הייסט דער מחוצף, ער קומט אריין דא און ער לאזט נישט, א שטיין אין קאפ אריין, ער האט זיך נישט צוגעוואוינט אז מ'איז מערער אזוי אהין און צוריק אויף דעם זאך.

כ'וויל זיך אליינס דא פארשטעלן, דער חשוב'ער יושב ראש זאל זיין געזונט און שטארק האט מיך פארגעשטעלט אז איך בין א גאסט אבער איך בין נישט א גאסט, אויף אזויפיל בין איך א גאסט, איך קען זאגן כ'בין שוין דא געווען אסאך יארן ברוך ה', דער באשעפער זאל העלפן ווייטער, כ'בין א גאסט אזויפיל נתפעל צו ווערן יעדעס מאל נאכאמאל, בלי עיה"ר וויפיל תורה דא איז דא, וויפיל חשוב'ע יונגעלייט דא וואקסן אויף, ווי עס קומט ארויס פון דא קעיה"ר תלמידי חכמים, עס וואקסט עתידות פארן קומענדיגע דור, פאר די קומענדיגע דורות, ווי די תורה האט אן המשך.

איך וויל אויך מקדים זיין א קורצע זאך, דער טאטע זצ"ל האט זיך אמאל מתווכח געווען מיט אן אנדערן אדם גדול, אין זאכן וואס זענען געווען דברים העומדים על הפרק, ביים סוף פונעם וויכוח ווען ער האט געזעהן אז ער קומט נישט אן אין ערגעץ נישט, זאגט אים דער טאטע זצ"ל אזוי, דו וועסט אלעמאל בלייבן א רבי פאר דיינע תלמידים, און איך וועל אלעמאל בלייבן א תלמיד פון מיינע רבי'ס, א קורצער מאמר וואס אין דעם ליגט זייער א טיפע מחשבה, כל זמן א מענטש איז א תלמיד און ער לערנט זיך, איז ער גאר א גרויסער רבי, ער האט אסאך השפעות, ער קען אסאך אויפטוהן, עס איז רב חילו פון דער מענטש וואס איז כסדר א תלמיד, דער וואס האט שוין געענדיגט, ער איז אוים תלמיד, ווי מ'זאגט ער האט זיך שוין משלים געווען, דער איז געענדיגט, דער וואס האט זיך משלים געווען איז פארטיג אין דעם גאנצן ענין פון האבן השפעה ווייטער, דער וואס לאזט זיך לערנען, דער וואס לערנט כסדר, דער האט השפעה צו געבן ווייטער.

כ'קען נישט אזוי, ס'איז נישט אידל צו זאגן ברבים, מ'קוקט אן בלי עיה"ר די השפעה וואס דער רבי זאל זיין געזונט און שטארק האט בכל שטחי החיים, נישט אין קרית יואל אליינס, נישט אין סאטמאר אליינס, נאר אין די וועלט, עפעס ברענגט דערצו אינעם היינטיגן דור א מענטש זאל אזויפיל קענען משפיע זיין אויף די גאנצע וועלט, איבער

דרייען די מאפע פון די וועלט. מיר זענען דא יעצט צו רעדן אביסל איבער די איין נקודה פון איינע פון די פעולות וואס דער רבי זאל זיין געזונט און שטארק ליגט אין דעם און טוט אין דעם זייער אסאך, עס איז דא מער ווי אביסל וואס איך קען זיך מיטן רבין, אזוי מ׳קומט און מ׳רעדט, דאס אז דער רבי איז א תלמיד, און ער האלט אין אין לערנען, און נאך לערנען, אין דעם עלטער, און אין דעם מעמד וואס ער האט אין די וועלט, אין דעם עמדה ווי ער איז ארויף געקוקט אין די וועלט, און ער לערנט זיך מכל האדם, פון יעדן מענטש.

כאן הופיע כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ואמר הגרמ"מ: עס איז מיר לייכטער געווען אז דער רבי קומט אריין יעצט, ווייל בפניו פון רבין וואלט איך דאס נישט געקענט זאגן. דער כח פון רבין איז, דער רבי זאל זיין געזונט און שטארק, דאס אז ער איז א לומד מכל אדם, דאס אז ער לערנט כסדר, בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, דאס איז א כח וואס כ׳האב פריער נאכגעזאגט פון טאטן זצ"ל, דאס איז דער משפיע, דאס איז דער כח ההשפעה וואס ער האט, איינער וואס איז א תלמיד פון זיינע רביים, א תלמיד פון גדולי תורה, א תלמיד וואס האלט אין איין לערנען, דאס איז דער מושג, דאס איז דער כח וואס איז משפיע.

כ׳וויל דא צוקומען צו די נקודה, קודם פון וואס כ׳האב פארשטאנען אז מ׳האט מיך דא גערופן, חז"ל זאגן (ברכות מז:), כל הקורא ושונה ואינו משמש תלמיד חכם, איז דא מחלוקת וואס ער איז, צי אן עם הארץ, צי א בור, צי אנדערע זאכן, דאס הייסט, אהן דעם וואס מ׳לערנט, אהן דעם וואס מ׳איז משמש תלמידי חכמים, אהן דעם איז מען נישט קיין תלמיד חכם, לאמיר זאגן פשוט׳ע וועלט, קען זיך א מענטש פארהערן ד׳ חלקי שולחן ערוך, און אדורך גיין די בחינה, און ער וועט באקומען דעם שענסטן צעטל, און ער האט א טיטל, אן עם הארץ, אדער א בור, איזהו עם הארץ זאגט די גמרא, ער ליינט נישט קיין קריאת שמע, ער גייט נישט קיין תפילין, ער איז אן עם הארץ, דער זעלבער טיטל געבט מען פאר דעם, וואס זיצט און לערנט און אינו משמש תלמידי חכמים.

אויף א צווייטן ארט זאגט די גמרא נאך ווייטער (תמורה טז.) רש ואיש תככים נפגשו עושה שניהם ה׳, וען ס׳איז דא א תלמיד חכם, ער לערנט נישט פאר דעם עם הארץ, ער לערנט נישט פאר דער וואס איז שוואכער פון אים, ווערט ער אן עם הארץ. א חלק פון דעם לימוד התורה איז, א חלק פון דעם וואס תורה זאל זיך האלטן ביי א מענטשן, איז דאס וואס ער לערנט מיט אנדערע תורה, מיט אנדערע מיינט נישט דוקא אז ער לערנט מיט איינער וואס איז אין זיין מדריגה, מיט אנדערע מיינט אז ער ענטפערט א פשוט׳ע שאלה, ער ענטפערט פאר אנדערע א פשוט׳ע שאלה, ווערט ער א תלמיד חכם מיט דעם, חז"ל זאגן אזוי האט דער רבונו של עולם געגעבן די תורה, די תורה איז א גרויסע זאך, אז די תורה זאל האבן קיום פאר א מענטשן, מוז ער זיך קענען צושטעלן צום פשוט׳ן מענטשן און אים לערנען א פשוט׳ע דבר הלכה, אז נישט זאגן חז"ל דער סוף פון דעם תלמיד חכם איז ער זאל ווערן א רש בתורה, ער זאל ווערן אן עם הארץ, דער סוף פון דעם תלמיד חכם איז ער זאל ווערן אן עם הארץ, עס איז גארנישט געווארן פון אים.

כ׳געדענק אין מיינע יונגע יארן, איז געווען כ׳האב מיך געדרייט ביי מיין זיידן ז"ל דער מנחת יצחק, משאת חיין איז געווען אוועק שטעלן יונגעלייט מורי הוראה, כ׳וועל דערמאנען אפאר נעמען וואס זיי זענען מפורסם ביי כלל ישראל, איינער איז הגאון הגדול רבי יעקב בלויא זצ"ל, יעדער כולל יעדע ישיבה יעדער מקום תורה האט זיכער זיינע ספרים וואו מ׳קוקט נאך אסאך פון אים, ער איז א רבי פון כלל ישראל, דער זיידע ז"ל האט אים ארויס געמומען פון בנק הפועלים וואו ער האט געארבעט, ער איז געווען א תלמיד חכם שוין דעמאלטס, ער האט אים ארויס געמומען און האט אים געשטופט צו ווערן א מורה הוראה. הגאון הגדול רבי מאיר בראנדסדארפער, זיי זענען אלע געווען יונגעלייט, און מ׳האט אים אפגערעדט אויף געווייסע פון זיי האט מען אים אפגערעדט אפילו, מ׳האט געזאגט ס׳איז נישטא וואו די ברכה זאל חל זיין, די אלע מורי הוראות אין זיינע צייטן, צו זיי האט ער זיך איבער געגעבן דאס מערסטע וואס ער האט זיך געקענט איבער געבן, ער האט זיך איבער געגעבן צו זיי אין תורה, אין לימוד התורה, עפענען סוגיות, זיך איבער געגעבן מער וויפיל ער האט געטוהן אין סיי וועלכע זאך אין לעבן. עושה שניהם ה׳, ער האט אליינס געזאגט, ער שפירט אפילו פון גאר יונגע יונגעלייט, אסאך יונגער פון אים, יארן יונגער בשעתו, אז ער האט פון דעם, ער לעבט פון דעם.

מבשרי אחזה אלקי, שטייט אין פסוק, כ׳וויל ענק זאגן אייגענע עקספיריענס, א מענטש קען לערנען א סוגיא און זיין א תלמיד חכם, און ווילאנג ער טוט נישט למעשה, נישט נאר ער טוט נישט למעשה, נאר מ׳קען נישט ארויס האבן די סוגיא. כ׳וועל פארציילן אפאר דוגמאות, יארן צוריק דאס ערשטע מאל וואס איך בין געגאנגען קוקן דעם פרעם פון אליוו-אויל, שמן זית, עס האט זיך מיר געעפנט אזויפיל זאכן! אזא מילתא דתמיהה, דער דגול מרבבה זאגט אז שמן זית איז א דבר חריף, וואו איז דער דבר חריף פון שמן זית?

וואס איז דאס חריף? אונז עסן מיר שמן זית יעדן טאג. עס איז אמת אבער, ווייל פאר מ'נעמט נישט ארויס חלקים פון דעם איז עס א דבר חריף, עס איז זייער גוט אין טעם, אבער ס'איז א דבר חריף. דער חילוק צווישן די זיתים וואס זענען בראש האילן און די זיתים וואס זענען אונטן פון דעם אילן איז כרחוק מזרח ממערב, דאס איז זאכן וואס מזעהט נאר ווען מ'טוט אין דעם הלכה למעשה, ווען מ'טוט נישט אין דעם הלכה למעשה איז אלעס טעארעטיש.

זאל אמאל א יונגערמאן וואס האט אדורך געטוהן הלכות גבינת עכו"ם, צי הלכות חלב עכו"ם, ארויס גיין אמאל אין א פאבריק וואו מ'מאכט הארטע קעז בפועל, צו פארשטיין וואס דאס איז מי חלב, וואס איז מימי חלב, אויף וועלכע האלט דער רמב"ם אז ס'איז דא אן איסור אבר מן החי, וואס איז די גבינה, וואס איז די העמדה, וואס רעדט זיך דא אין שולחן ערוך, אז א גבינה וואס עס שטייט זעקס חדשים, גבינה מתולעת, וואס מיינט דאס גבינה מתולעת, ארויס האבן דעם מציאות, ס'איז דא אזויפיל תורות געשריבן מאמרים אין קובצים אין ירחונים וועגן גבינה מתולעת, א גרויסער חלק פון דעם וואלט נישט געווען וען א יונגערמאן וואלט וען ארויס געגאנגען זעהן וואס דאס מיינט בפועל, די גבינה מתולעת וואס הייסט אז א באקטיריע מאכט אזעלכע לעכעלעך וואס זעהט אויס ווי תולעים, עס איז נישט קיין תולעים, עס מאכט לעכעלעך, עס איז א צורה פון א תולע. כהנה וכהנה קען מען נאכזאגן אזויפיל מעשיות, כ'קען נאכזאגן אזויפיל עובדות וואס עס איז נישט שיין אז א מענטש זאל עומד זיין על בוריו פון א סוגיא פארדעם וואס ער האט משמש געווען די זאך.

אין טאג טעגליכן לעבן זעהט מען דאס כסדר, מענטשן יונגעלייט וואס האבן אסאך תורה געלערנט, בשעתו אפשר קען זיין אז זיי געדענקען אויך, אבער די סוגיא האבן זיי נישט ארויס, דער איש תככים איז נישטא. ווי דער גאון זאגט, לעומת שיחסר לו לאדם יד אחת אין די ידיעות פון די זאכן, יחסור לו עשרה ידות בידיעת התורה. יא, דאס איז אמת אזוי, דאס איז דער מציאות וואס מ'זעהט חי יום יום זעהט מען דאס במציאות, אפילו אידן וואס קענען תורה, וואס זיי האבן געלערנט תורה, אבער זיי זענען קיינמאל נישט געגאנגען פאר שימוש, זיי האבן קיינמאל נישט עוסק געווען למעשה, ס'איז נישט נאר אז זיי האבן נישט מהנה געווען יענעם, ער אליין איז נישט אנגעקומען צו וואס ער דארף אנקומען, ער האט געלערנט גאנצע סוגיות בטעותים.

כ'וויל נאר פארציילן א מילתא דבדיחותא, אבער ס'איז בדידי הוי עובדא מעג איך עס פארציילן, ס'איז אמאל ארויס געקומען א איד א רב צו אונז צו די שחיטה, א תלמיד חכם, נו, מ'האט אים געגעבן א חלף בודק צו זיין, איך האב שוין געזהן פארדעם אז ס'טויג נישט אזוי מיט אים, פארוואס? ווייל כ'בין געפארן אויפן אראפלאן מיט אים פון ניו יארק קיין שיקאגא, און כ'האב געזהן אז ער נעמט ארויס דעם שמלה חדשה אויפן וועג, דער וואס נעמט ארויס דעם שמלה חדשה אויפן וועג צו די שחיטה, שוין, פון די צוויי שעה לערנען וועסטו נישט קענען דעם שמלה חדשה און אוודאי נישט וויסן וואס ער רעדט...

ס'איז א מעשה שהיה, א חשוב'ער רב, ער נעמט ארויס דעם חלף, און ער הייבט אים אן בודק צו זיין פון אונטן, פון אויבן, און פון בעק פונעם חלף, איך קוק אים אזוי אן, כ'וויים נישט וואס ער טוט דא, ער איז בודק פון אונטן, און אויבן, און די זייט אונטן, איך קוק און כ'וויים נישט וואס ער טוהט, א תלמיד חכם, און איינער אונטער מיר האט מיך אנגעהויבן אזוי צו שטופן, ער שטופט מיך און ער שטופט מיך אזוי, כ'האב נישט געוואוסט ער זעהט, כ'האב אים נישט געוואלט פרעגן וואס קוקסטו? פרעגט אים יענער, ג' רוחות, דו האסט בודק געווען אויף ג' רוחות? זאגט ער יא, ג' רוחות, ער איז בודק בג' רוחות... און דער איד איז א תלמיד חכם, ס'איז אים קיינמאל נישט איינגעפאלן צו וויסן אפילו אז ס'איז דא ג' רוחות אויף די געהעריגע זייט פונעם חלף, וואו איז דא ג' רוחות אויף דעם זייט פונעם חלף? כאפ אן א חלף וואו איז דא ג' רוחות? ס'איז נישטא קיין ג' רוחות, ער זעהט נישט קיין ג' רוחות, ערלעדיגט, האט ער באקוקט דארטן. ער פארשטייט אז ער גייט צוריק קומען קיין ניו יארק און נאכדעם זיין דער מבין צי דער שחיטה איז יא גוט צי נישט גוט.

דער רבי זאל זיין געזונט און שטארק, כ'וועל זאגן דער רבי קומט אמאל צו די שחיטה, ס'איז בכל יום יהיה בעיניך כחדשים, די זעלבע זאך איבער חזרן נאכאמאל, עס נאכאמאל לערנען, נאך א חידוש זאגן, נאך א נייעס ארויס ברענגען אין די זאך, אהן דעם וואס יונגעלייט זענען משמש גייט עס אריין אין דעם כלל וואס די גמרא זאגט אפילו איינער וואס לערנט תורה, אפילו איינער וואס האט איבער גע'חזר'ט תורה, מיט גמרא, מיט שולחן ערוך, ולא שימש תלמידי חכמים, האבן חז"ל פאר אים א טיטל, אן עם הארץ!, זייער א ביטערע טיטל געגעבן פאר א מענטש, עם הארץ, ס'איז נישט נאר די סגולה, ס'איז נישט נאר די מצוה וואס מ'גיט זיך איבער פאר אנדערע, די סוגיות השולחן ערוך האט מען נישט ארויס אויב מ'האט נישט קיין מציאות.

כ׳גדענק אמאל וועו כ׳בין געווען אין שווייץ, און מ׳האט געמאכט דארטן אן עירוב, און דער וואס האט געמאכט דעם עירוב, איז געווען אזוי, ס׳איז געווען א לחי, מ׳האט געמוען א לחי און אויף דעם האט מען אריין געהאקט א נאגל פון אויבן, און אויף די נאגל האט מען אריין געלייגט א שטריק, נאכדעם האט מען אריין געקלאפט דעם נאגל אין די זייט אז עס זאל אראפ גיין אויפן לחי, דער נאגל זאל אריין גיין אינעם לחי אריין, פרעג איך אים פארוואס טוהסטו דאס? צורת הפתח שעשאו מן הצד, דער נאגל שטעקט ארויס, צורת הפתח שעשאו מן הצד, איז געווען דארט אן עלטערער איד א תלמיד חכם, ער איז שוין נישט דא היינט, ר׳ דוד העללער ז״ל, האט ער געזאגט, בדידיה הוי עובדא, ער האט אזוי געמאכט אן עירוב וועו דער בריסקער רב איז געווען דארט, דער בריסקער רב האט דאס געזעהן, ווי אזוי איינער קלאפט אריין א נאגל און ער קלאפט דאס אראפ, האט ער געזאגט, דו זעהסט, דאס איז אינער שלא שימש תלמידי חכמים, דאס איז נישט קיין צורת הפתח שעשאו מן הצד, דאס וואס דער נאגל שטעקט ארויס העכער צו האלטן דעם שטריק דאס איז איינער שלא שימש תלמידי חכמים.

מ׳קען געבן משלים לרוב, יונגעלייט האבן געלערנט יורה דעה, מסתמא, כ׳שטעל מיך פאר, וואס איז דער חילוק, וועו זאג איך כל מילתא דעבידא לטעמא לא בטיל, און וועו זאג איך א זאך ווערט בטל בשישים? וועו זאג איך דאס און וועו זאג איך יענס, כל מילתא דעבידא לטעמא איז דאך נישט אז דאס גיט טעם ביותר משישים, ס׳איז דא עפעס א באזונדערע הלכה אין כל מילתא דעבידא לטעמא, דער זיידע ז״ל דער מנחת יצחק האט תשובה, ס׳איז דא אסאך תשובות וועגן דעם, אבער אהן דעם וואס א מענטש זאל זיך אריין לייגן, וואס איז דאס וויסקי?, שעדי קעיסקעד פון וויסקי, וועט מען קיינמאל נישט ארויס האבן דעם זיסן חילוק וואס דער רז״ה זאגט אין סימן צ״ח, דער חילוק צווישן שומן און דברים חריפים, אלעס וועט מען קענען ארום מפלפל זיין, אבער אמאל כדי מ׳זאל קענען ארויס האבן א סוגיא, נישט אמאל, נאר רוב מאל, מוז מען האבן א מציאות פאר זיך, א לעבעדיגע מציאות מוז מען האבן פאר זיך.

מ׳האט דא דערמאנט איינע פון די חשוב׳ע חבורות איז אין הלכות רבית, יונגעלייט זיצן און לערנען אזא שווערע מקצוע אין די תורה, כ׳האב געהאט די געלעגנהייט צו קענען לערנען איינער פון די חשוב׳ע יונגעלייט, ער הייסט ר׳ ליפא יואל, ער איז געווען ביי מיר אין שטוב אדורך רעדן ענינים כמ״פ, מ׳זעהט דעם מציאות וועו א זאך איז נוגע למעשה עפעס זיך א סוגיא, עס עפעס זיך א סוגיא, אפגערעדט פון דעם וואס דער עתידות פון כלל ישראל איז נאר אין דעם וואס יונגעלייט לערנען הלכה למעשה און זיי זענען משמש תלמידי חכמים.

א מענטש מאכט זיך אמאל חשבונות, כ׳וועל משמש זיין תלמידי חכמים, כ׳קען דאך אין דעם צייט לערנען צעהן פרי מגדים׳ס, כ׳וועל ארויס פארן מיטן קאר, און ס׳וועט מיר געדויערן א טאג אהין, און א טאג צוריק, און איין טאג דארטן, און איין טאג דארף איך מיך אויסרוהען, תורה מה תהא עליה? וויי ווייניג איז מען מעריך, וויי וויינג פארשטייט מען וועו מ׳איז יונג, וויפיל די סוגיות עפענען זיך פאר א מענטש, וויפיל די סוגיות פאר א מענטש וויפיל ריוח מ׳האט אליינס פון דעם, אפגערעדט פון די מצוה פון עושה שניהם ה׳, אפגערעדט פון די סגולה וואס די גמרא זאגט אז איינער וואס לערנט אנדערע, איינער וואס איז משמש אנדערע, ווערט ער אליינס א חכם, אין עטליכע ערטער זאגט דאס די גמרא.

וועו מ׳גייט צו א דאקטער להבדיל, ער לערנט זיך דארט כ׳וויים וויפיל יאר לערנט ער זיך דאקטעראט, פיר צי זעקס יאר לערנט ער דאקטעראט, ער באקומט א דיפלאמע, ער קען דאס אויפשטעלן ביי זיך אין אפיס, כל זמן ער זיצט נישט אפאר יאר מיט אנדערע דאקטורים און מ׳זעהט הלכה למעשה ווי אזוי טוט מען דאס, קען ער נישט זיין קיין דאקטער, לא תהא תורה שלימה שלנו ככתב פלסתר שלהם.

כ׳זעה דאס חיי יום יום, אבער מחמת כבוד תלמידי חכמים מוז מען פארשווייגן, מענטשן זענען אפילו תלמידי חכמים, זיי האבן נישט געטוהן אין דעם נושא, נאך א מעלה האבן זיי, אז זיי זענען נישט קיין תלמיד, זיי לערנען זיך נישט, וויפיל חורבן דאס ברענגט פאר כלל ישראל, דאס צושטעלן דעם שולחן ערוך למעשה, דאס איז א לאנגער פראיעקט, דאס צושטעלן די שיטות למעשה, איז א לאנגער פראיעקט, צו וויסן היכי נהיגי, כ׳זאג עס אסאך מאל, א מענטש זאגט ער איז א מחמיר, ער איז נישט קיין מחמיר, ער איז אן עם הארץ, מ׳דארף מחלק זיין, וואס הייסט אן מחמיר, א מחמיר הייסט איך קען דער שיטה, און דער שיטה, און דער שיטה, און איך גיי בתר די לחומרא׳דיגע שיטה. מ׳קען זיך מפלפל זיין וועו יא און וועו נישט. ס׳איז דא קבלות אין דעם. אבער וועו איינער זאגט כ׳בין א מחמיר, פארוואס ביזסטו א מחמיר? ווייל כ׳האב נישט געלערנט דעם ענין, נישט נאר ער האט נישט געלערנט דעם ענין, ער האלט נאך אז ער וויסט וואס צו לערנען, און ער האלט נאך זיינע חומרות איז מחייב די גאנצע וועלט. זיין אי ידיעת התורה, זיין אי שימוש תלמידי חכמים איז מחייב די גאנצע וועלט.

כ׳האב אנגעהויבן פריער, ביי מיר איז אויך א באזונדערע שמחה, ווי מ׳האט געזאגט ס׳איז נישט געווארן פון זיך אליינס, קיין עיה״ר וואס דא בויעט זיך אזויפיל תורה, און אזויפיל הרבצת תורה, ס׳איז אלעמאל געווען אסאך תורה, אבער פון דעסווענגן דאך איז עס מוסיף והולך, קיין עיה״ר, וויפיל תורה און הרבצת תורה איז דא, אין אזויפיל מקצועות אין די תורה, כ׳בין שוין געווען דא עטליכע מאל אין כולל, די יונגעלייט זענען אזעלכע לעכטיגע תלמידי חכמים, ווי אזוי קען מען מסביר זיין פאר א יונגערמאן וואס מיינט אויף א ריאה חסרון בפנים חסרון בחוץ, אויב ער האט נישט משמש געווען? ער קען פארשטיין וואס דאס מיינט חסרון מבפנים חסרון מבחוץ? ס׳איז דא חלקים אין די תורה וואס עס עפנט זיך נאר דורך דעם, דורכ׳ן משמש זיין.

יעצט קומען מען דא, מ׳האלט שוין דא ברוך ה׳ אין דעם פאזע וואס יונגעלייט גייען ארויס משמש זיין תלמידי חכמים, משמש זיין דבר הלכה, שימושה של תורה, גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה, דער שימוש תורה איז נאך גרעסער ווי דער לימוד התורה אליינס, מ׳גייט משמש זיין, מ׳גייט ווייטער, ס׳איז נישטא אזא זאך אז א מענטש האט זיך משלים געווען, עד זיבולא בתרייתא האט זיך קיינער נישט משלים געווען, ווייי געוואלד פאר דער מורה הוראה וואס זאגט אז ער וויסט שוין אלעס און ער דארף זיך נישט משלים זיין, ער קען נישט הערן אז ער דארף זיך משלים זיין.

וויל איך מיטגעבן מיין ברכה, און כ׳וויל נאכאמאל באגריסן דעם רבין׳ן זאל זיין געזונט און שטארק, כ׳וועל זאגן אזוי מיט א וואורט וועל איך עס נאכזאגן, ס׳איז דא א משנה, אין די משנה שטייט איזהו חכם הלומד מכל אדם, ווער איז א חכם, דער וואס לערנט זיך פון יעדן מענטש, אין די ספרים שטייט אז ער לערנט זיך פון יעדן מענטש, און אזא פשט, און אזא פשט, ס׳איז דא אסאך פשטים וואס הייסט איזהו חכם הלומד מכל אדם, וועז מ׳קומט צו הוראה צו משמש זיין, איז דא דער פשוטער פשט הלומד מכל אדם, מ׳דארף נישט זאגן קיין פשטים, דער מענטש האט דער ידיעה, און דער מענטש האט דער ידיעה. אבער דאך דאס וואורט הלומד ׳מכל׳ אדם איז נאך אלץ עפעס א חידוש אין די משנה, דער מדרש שמואל ברענגט אז רבי יצחק דילמורא האט געזאגט זייער א נפלא׳דיגער פשט, הלומד מכל אדם, מ׳לערנט פון דער גאנצע מענטש, ׳כל׳ קען אמאל זיין דער גאנצער, אמאל קען ׳כל׳ אויך טייטשן דער גאנצער, זאגט רבי יצחק דילומורא אזוי, עס קען אמאל א מענטש זיך אוועק שטעלן און זאגן זייער א גוטע דרשה, די דרשה איז הפלא ופלא, ער קען נאך מאכן וויצן אינמיטן, ער קען אינטערהאלטן דעם עולם פאר א שעה-צווי, זיך אונטער צו האלטן, און מ׳גייט ארויס און מ׳קוקט הלכה למעשה, ער האט עפעס געלאזט רעזולטאטן? דער מענטש איז בעסער געווארן? שענער געווארן? ער איז געשטיגן פון דעם דרשה? ניין, די דרשה איז געווען א גוטער, אבער דער אדם אליינס איז נישט. הלומד מכל אדם, ווער עס לערנט פון דעם גאנצן מענטש, דער מענטש וואס לערנט זיך פונעם גאנצן מענטשן, ס׳איז דא א מענטש וואס זיין השפעה איז, ס׳איז נישט זיינע וועדטער וואס ער רעדט, נאר מ׳לערנט פון אים, מ׳זעהט דעם אמת פון דעם מענטש, מ׳זעהט דעם דקדוק הלכה פון דעם מענטש, מ׳זעהט פארוואס דער מענטש שטייט און ווי ערענסט דער מענטש נעמט דאס, איזהו חכם הלומד ׳מכל׳ אדם, ער לערנט פון דעם גאנצן מענטש.

כ׳האב פריער דערמאנט, און כ׳וויל עס נאכאמאל דערמאנען בנוכחות פונעם רבין׳ן זאל זיין געזונט און שטארק, כ׳מיין אז מיין נאנטער באקאנטשאפט סיי אין עניני שחיטה שוין אסאך יארן, און אין אנדערע ענינים, דער רבי האט א געוואלדיגע השפעה, כ׳האב עס פריער דערמאנט, נישט נאר אין קרית יואל, און נישט נאר אין סאטמאר, נאר אין די גאנצע וועלט, צי ס׳איז שחיטה, צי ס׳איז לימוד התורה, צי ס׳איז דקדוק אין הלכה, דער רבי איז דער מוסטער וואס הייסט הלומד ׳מכל׳ אדם, וויפיל מענטשן זאלן וועלן אנכאפן זיך אין דעם נקודה און אין יענע נקודה, אבער ׳מכל׳ אדם פונעם גאנצן מענטש וואס דער רבי שטעלט אוועק, יעדע זאך, יעדע מצוה, יעדע חביבות פון א מצוה, די חביבות פון א חומרא, די חביבות לדבר תורה, פאר לימוד התורה, פאר הרבצת התורה, און אויך יעצט פאר דעם אז יונגעלייט זאלן ארויס גיין, נישט זיך משלים זיין, נאר וואקסן ווייטער, בליבן תלמידים פון א רבי, כ׳האב עס נאכגעזאגט פונעם טאטן זצ״ל און כ׳וועל עס נאכאמאל נאכזאגן אין פראנט פונעם רבין׳ן, ווי מער א מענטש איז א תלמיד פון זיינע רבי׳ם, אלץ מער איז ער א רבי פון זיינע תלמידים, וי ווייניגער א מענטש איז א תלמיד, ווי מער א מענטש האלט איך קען שוין אלעס, אלץ ווייניגער איז ער א רבי פאר זיינע תלמידים.

דער רבונו של עולם זאל געבן פארן רבין׳ן לאנגע געזונטע יארן, ווייטער און ווייטער ממשיך זיין אויפצובויען אזא לעכטיגע כלל ישראל, שיינע תלמידי חכמים, חשוב׳ע יונגעלייט, נכנע׳דיגע יונגעלייט, יונגעלייט מבקשים צמאים לדבר ה׳, א פארגענגן א נחת צו קומען און זיין מיט זיי צוזאמען, און דער רבי זאל זהען אסאך אידיש נחת פון אלעס וואס דער רבי טוהט, פון די תלמידים, פון די חסידים, כ׳וויים נישט וועלכן טיטל, און פון גאנץ כלל ישראל, און דער רבונו של עולם זאל אונז אלע געבן דעם גרויסן נחת בקרוב.

והוא יהיה לעטרת צב"י

מריחוק מקום וקירוב לב, נברך בזה ברכת מזל טוב, וברכות לרוב, קדם מעלת כבוד האי גברא יקירא,
ארי שבחבורה, רב פעלים לתעודה ולתורה, עומד לימין קהילתינו ומוסדותינו המעטירה, מוזיל זהב
מכיסו למען כוללינו ברוח נדיבה ומסורה, נוה הצדק צב"י תפארה

הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר חיים צבי אבערלענדער הי"ז

מגדולי תומכי כוללינו הק' הק'

לרגל שמחת הולדת בתו למזל טוב

ובהזדמנות זו בהאי עידנא דחדוותא, נשגר לו כסא דברכתא, בהודאה ורבותא,

על אשר נדב חלק ניכר מהוצאות מערכת העירקאנדישא"ן בהיכל כוללינו הק'

ע"כ נודה לשמו ונהללו, יישר כוחו וחילו, מזמור לתודה נריע לו, ישלם ה' פעלו
יה"ר שיזכה לראות ולרווות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה, במידה מרובה וגדושה,
מתוך בריות גופא ונהורא נפישא,אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות,

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

הנהלת הכולל בארה"ק הנהלת הכולל בארה"ב

דברות קודש אצל מעמד התמנות וועדי הוראה למקצועות מיוחדים
שע"י בית הוראה דקהלתינו הק' בקרית יואל יצ"ו
יום ד' בלק תשפ"ב לפ"ק בבית כ"ק רבינו שליט"א בקרית יואל יצ"ו

קודם דארף מען באגריסן, מיט א ברכת ברוך הבא בשם ה', דעם חשוב'ן גאסט דא, דער נייטרער רב פון מאנסי, ידידינו עוז שוין אסאך יארן, און ס'איז אויסגעקומען צוזאמען צו ארבעטן און צו טוהן אין עניני כשרות און אסאך ענינים, ער איז מחשובי הרבנים אין מאנסי, און נישט נאר אין מאנסי, נאר פון נאך, א רב דארף זיין הלכה למעשה, אוודאי ס'איז דא אסאך תלמידי חכמים, אבער צו עוסק זיין בתורה אין הלכה למעשה דאס איז דא וויניג, במילא איז אונז א כבוד אז ער איז געקומען דא באשיינען די מסיבה שתלמידי חכמים מסובין בה, אז מ'זיצט און מ'קומט זיך צוזאם אברכי הכולל וואס זענען אויסגעשטיגן, גדיים נעשו תיישים, אויסגעשטיגן באמת תלמידי חכמים, מורי הוראה בישראל, א תלמיד שהגיעו להוראה, דער אויבערשטער זאל העלפן זיי זאלן האבן הצלחה און סייעתא דשמיא וויטער.

עס קומט אויס צו רעדן אפאר וועלטער דא פאר די יונגעלייט דא די מורי הוראה, האב איך געקלערט אזוי, די וואך אין די סדרה, ביי די נביאות פון בלעם, האט ער געזאגט, כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו, ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים, איך זעה זיי שטארק און פעסט כצורים וגבעות, אזוי פעסט, כי מראש צורים אראנו, אזוי האט ער געזאגט, און רש"י זאגט, אני מסתכל בראשיתם, איך זעה בראשיתם, וואס מיינט דאס בראשיתם?

האב איך געקלערט, די גמרא זאגט אין ברכות רבי יוחנן האט געזאגט, איכא סבי בבבל, ס'איז דא סבי בבבל? קען מען זאגן, רבי יוחנ'ס שאלה איז געווען איכא סבי בבבל? מ'האלט א חשיבות פון די סבי, פון די זיידעס איז דא חשיבות? מ'זאל וויסן נאכצוגיין, די זיידעס האבן זיך אזוי געפירט, דער טאטע האט זיך אזוי געפירט, די עלטער זיידעס האבן זיך אזוי געפירט.

דאס איז די ערשטע זאך, וועל מ'רעדט צו מורי הוראה דארף מען דאס צו וויסן, דאס איז איכא סבי בבבל, ס'איז דא א דרך פון זקנים, ווי אזוי די זקנים האבן זיך אמאל געפירט, ווי אזוי די רבנים האבן זיך אזוי געפירט, מ'זאל נאכגיין אזוי דעם דרך, עס איז היינט א וועג, מ'האלט זיך אביסל קלוגער, אביסל פארשטענדליכער, איז דארף מען צו וויסן איכא סבי בבבל, ער האט געזאגט, כי מראש צורים אראנו, אני מסתכל בראשיתם, איך קוק בראשיתם, שטענדיג קוק איך אן בראשיתם, ווי אזוי האבן זיך געפירט רבנים גדולי ישראל פון דור העבר, און אזוי דארף מען זעהן ווי אזוי דאס צו טוהן.

מ'זעהט רבנים האבן זיך געפירט אזוי, יעדער דור איז געגאנגען א דור אחר דור, אז מ'קוקט אריין איז א תשובה איז מהר"ם שיק איז נישטא א תשובה ער זאל נישט דערמאנען זיין רבי'ן דעם חתם סופר, עס איז נישטא א תשובה איז מהר"ם שיק וואס ער זאל נישט דערמאנען זיין רבי'ן, דאס איז אני מסתכל בראשיתם, שטענדיג איז אים געלעגן פאר די אויגן זיין רבי דער גרויסער חתם סופר, און אזוי איז געווען אויך וויטער, די תלמידים פונעם מהר"ם שיק האבן זיך אויך אזוי געפירט, זיי האבן שטענדיג געדעדט ווי אזוי האט זיך זיין רבי געפירט, וויל זיין רבי האט דאס מקבל געווען פון זיין רבי, אני מסתכל בראשיתם.

אזוי איז אויך יונגע מורי הוראה יעדער איינער איז טאקע אויסגעשטיגן אין פארשידענע הלכות, אבער ס'איז נאך אלץ אברכים, מ'דארף שטענדיג געדענקען אני מסתכל בראשיתם, מ'זאל שטענדיג קוקן ווי אזוי האבן זיך געפירט פארצייטישע רבנים, און אזוי דארף מען זיך צו פירן, דאס איז די ריכטיגע וועג, זייערע חומרות זענען חומרות, און זייערע קולות זענען קולות, און זיי האבן בעסער פארשטאנען פון אונז, במילא דארף מען טאקע צו וויסן זיך צו פארלאזן אזוי, במילא קומט אויס אזוי, יונגע מורי הוראות דארפן צו וויסן אז מ'האט א שאלה, א שוועריקייט, ס'איז נישט קיין שום בושה, ס'איז א פליכט, זיך אדורך צו רעדן מיט רבנים זקנים, דאס דארף מען צו וויסן, אני מסתכל בראשיתם.

ברוך ה' עס זיצן דא אידן תלמידי חכמים, זיי זענען אויסגעוואקסן, בכלל האבן זיי גאלערנט אסאך מקצועות, און ס'איז דא וואס האבן זיך ספעציעליזירט אין פארשידענע הלכות, ס'איז דא וואס האבן דורך גאלערנט שחיטה, ס'איז דא וואס האבן דורך גאלערנט עירובין, וואס האבן דורך גאלערנט סופרות, ס'איז דא וואס האבן דורך גאלערנט מקוואות, וואס האבן דורך גאלערנט ריבית, און נאך אזעלכע מקצועות, איז דער פשט אין די מקצוע האבן זיך די תלמידי

חכמים אריין געלייגט בעמקות מיט א ידיעה רחבה, אנדערע תלמידי חכמים ער קען זיין א שיינער תלמיד חכם, אבער אין דער מקצוע האט זיך דער תלמיד חכם ספעציעליזירט, און ער איז אויסגעשטיגן מיט א ברייטערע ידיעה, פארשטייט ער עס בעסער ווי אנדערע, כאטש ער האט אויך געלערנט די מקצוע, ווי דער רב האט דאס פריער מסביר געווען, מ'האט עס פראדאצירט הלכה למעשה, במילא איז נישט קיין בושה, נאר ס'איז א פליכט, וועו איינער האט א שאלה, עס מאכט זיך אים א שאלה, ער מעג און ער דארף זיך אדורך רעדן מיט יענעם וואס יענער איז ספעציעליזירט אין די מקצוע, ווייל ער האט א ברייטערן היקף און טיפערע ידיעה, ער זאל זיך מיט אדורך רעדן.

בכלל מ'דארף דאנקען דעם באשעפער, מ'האט געזאגט די אלע אידן וואס זיי זיצן דא זענען תלמידים שהגיעו להוראה, דארף מען געבן א שבח והודאה פאר'ן באשעפער אז ער איז צוגעקומען צו דעם בחינה, אז ער איז זוכה דערצו, דאס איז א געוואלדיגע זכיה, אז מ'קען צוקומען להורות דבר ה', צו פסק'ענען א שאלה פאר א איד, אידן זאלן וויסן הדרך אשר ילכו בה, איז עס א זכיה.

און אז עס קומט אריין א איד פרעגן א שאלה, אמאל איז עס אן ערנסטע שאלה, און אמאל איז עס א נארישע שאלה, דאס איז דער מציאות, זייער אפשר שאלות זענען מחמת חסרון ידיעה וואס יענער ווייסט נישט, אבער מ'דארף צוגיין צו יעדע שאלה כקטון כגדול, מיט אן ערנסטקייט, ארוים ווייזן אינטערעסע פאר יענעם בסבר פנים יפות, אז דו ביזסט מיר נישט לעוג ולמשא, נאר כ'בין גרייט צו פסק'ענען א שאלה, קלאר צו מאכן דאס וואס דו האסט א ספק אין א זאך, דאס איז בכלל פון מזכה את הרבים, אז אידן פרעגן שאלות, דאס דארף זיין סיי ביי א שאלה וואס איז א פארפלאנטערטע שאלה, און א שאלה פשוטה מאוד, מיטן פולסטן ערנסטקייט, מיטן גאנצן ערנסטקייט.

אני מסתכל בראשית"ם, יעדער לערנט הלכות, מ'קען לערנען קיצורי הלכות, אבער אני מסתכל בראשית"ם, פון אנהייב, פון די ראשונים, פון די גמרא, אמת'דיג צו פסק'ענען קען מען נישט פון קיין קיצור הלכה, מ'דארף זעהן אדורך צו לערנען דער מקור הדבר, נאר אזוי פארשטייט מען עס.

אני מסתכל בראשית"ם, ראשית חכמה יראת ה', יעדער איינער וואס איז א מורה הוראה דארף צו וויסן אז ער דארף זיין יראת ה' מקדימה, עס דארף זיין תורה מיט יראת שמים צוזאמען, אני מסתכל בראשית"ם ווי אזוי עס זעהט אויס זיין יראת שמים וואס דאס איז ראשית חכמה יראת ה'.

אני מסתכ"ל בראשיתם, מ'זאל נישט פסק'ענען פון אויסנווייניג, זיך נישט שעמען צו גיין מעיין זיין, מ'קוקט נאך, אסאך מאל דער זכרון איז אזוי אז מ'קען זיך טועה זיין, אני מסתכ"ל בראשיתם, איך קוק אריין, איך קוק נאך, דאס איז א געוואלדיגע זאך. און מ'דארף נישט ענטפערן אויף יעדע שאלה באלד, עס איז נישט קיין בושה, כ'וויל האבן ישוב הדעת, כ'וויל מיך אדורך טראכטן, כ'וויל עס אליינס בעסער מעיין זיין, כ'וויל זיך אדורך רעדן מיט אן אנדערן, נישט זיין קיין נבהל להשיב, מ'מוז נישט ענטפערן גלייך, עס איז נישט דער פשט אז מ'ענטפערט נישט אויפן פלאץ איז פשט ווייל איך קען נישט, ניין, ווייל איך בין א מתון, הוי מתונים בדין, מ'דארף זיין מיט מתינות.

דאס דארף מען זאגן פאר די אלע אידן וואס האבן זיך משלים געווען דא אין אזעלכע שיינע מקצועות, כ'הער אין סופרות איז דא אידן דא וואס האבן זיך משלים געווען, אין דיני ממונות, און אין נאך מקצועות, כ'וויל נישט קיין באעולן אויב כ'האב נישט אויסגערעכנט, באמת די אלע וואס זיצן דא זענען באמת חשוב'ע תלמידי חכמים, זיי האבן זיך מייגע געווען אויף תורה, זיך געפלאגט געלערנט און גע'חזר'ט, אויסגענוצט די צייט אויף צו שטייגן אין די מקצועות התורה.

אשריכם! וואויל איז ענק אז עטץ זענטס צוגעקומען צו די בחינה אז מ'קען צוקומען לדון ולהורות, דער אויבערשטער זאל העלפן ענק זאלן האבן סייעתא דשמיא, מ'זאל נישט נכשל ווערן אין הלכה, מ'זאל ניצול ווערן פון יעדן מכשול, דער אויבערשטער זאל העלפן מיט געזונט מיט הרחבת הדעת.

אוודאי דארף מען ארוים ברענגען די וואס זענען עוסק אינעם גשמיות'דיגן חלק פון דעם, אוודאי זיי האבן א גרויסן חלק, אז עס שטייגן אויס אזעלכע תלמידי חכמים איז דאך געווען אידן וואס האבן דאס מחזיק געווען, די מחזיקי תורה, שמח זבולון בצאתך וישכר באהליך, מה טובו אהליך יעקב משכנותך ישראל מיינט דאך אויך דאס, מה טובו אהליך יעקב מיינט מען די מחזיקי תורה, משכנותיך ישראל מיינט מען די לומדי תורה, דא האט די תורה אויך מקדים געווען די מחזיקי תורה מה טובו אהליך יעקב.

דער אויבערשטער זאל העלפן כ'וויל זאגן מה טובו אהליך יעקב, ווי גוט און ווי שיין איז אהליך יעקב, די וואס זיצן באהלה של תורה, דער אויבערשטער זאל ענק העלפן עטץ זאלטס קענען ווייטער זיצן מיט הרחבת הדעת און עוסק זיין אין מקצועות התורה, ילכו מחיל אל חיל ממקצוע למקצוע, דער אויבערשטער זאל העלפן מיט געזונט און מיט אלעם גוטן, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין מקבל צו זיין פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

תשית לראשו עטרת פז

מרשות כל העדה רבני ולומדי כוללינו, שפתינו אתנו לשגר כסא דברכתא אל מעלת כבוד האי גברא רבא ויקירא , המאור הגדול לממשלת התורה והיראה, נצר מטעי גדולי ישראל מאורי הדורות, שפתותיו שושנים נוטפות מור ואהלות בשפה ברורה, מרביץ תורה בלב ונפש ובמסירה, דולה ומשקה בשפה ברורה, מרדכי מוכתר בנימוסין הוא, על כל מכיריו נערץ ומהולל, רב פעלים לתורה ולתעודה בפרט ובכלל,

הרב הגאון המפורסם בכל אפסים

רבי אליעזר מרדכי סופר שליט"א

בן הרה"ג רבי **יצחק צבי**
שליט"א **דומ"ץ בבארא פארק**
וחתן הרה"ג רבי **אשר אנשיל**
שעהר שליט"א **אבד"ק**
קלעטאן

תבו וניתעשר מים שיש, ואנו נזכה בכוללינו המפוארה זה רבות בשנים וראה"כ דכולל זה

לרגל התמנתו ע"י כ"ק מרן רביע
הגה"ק שליט"א לכהן פאר בתור

רב דקהלתינו הק'

קהל יטב לב דסאטמאר
בעיר לינדען נ.דז.

וצרופה ברכותינו לאחינו קהילה נאה וחסידה, כי לכם יאה ויפה בחרתם איש על העדה אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם, כי מרדכ"י היהודי גדול ליהודים ורצוי לרב אחיו ושמעו הטוב הולך בכל המדינות, ואחותינו את היי לאלפי רבבה בראשות הרב שליט"א, ויזכהו השי"ת לכונן ולרומם קרן הקהילה הק' ברוב הצלחה וסייעתא דשמיא, על הדרך שהורו לנו רבותה"ק זי"ע בתורה ויראה, תחת חסותו והדרכתו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א, לתפארת כוללינו ולשמחת כל אנשי שלומינו

ואילין מיליא יהון לרקיעא שיזכה מעכ"ת הרב שליט"א לנהל את עדת ה' ולהורותם ללמוד וללמד את הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשון, ויהיו דבריו נשמעין לעבודתו יתברך לעבדו ולשמרו בלבב שלם, מתוך נחת והרחבת הדעת מימין ומשמאל על ישראל שלום, למען יאריך ימים על ממלכתו בקרב ישראל, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו ומלכינו כ"ק מרן רבינו שליט"א בב"א.

המברכים באותות הכבוד והערצה

הנהלת הכולל רבני הכולל לומדי הכולל

מבצר הלומדים
כולל תורה ויראה דסאטמאר ווילליאמסבורג

www.Artistic.Group